

శ్రీరస్తు.

దశకుమారచరితమ్.

శ్రీమదాచార్యమహాకవిదండికృతమ్

పండితసహాయేన

వంగీపురం, రామకృష్ణమాచార్యేణ

లేఖకప్రమాదజనితదోషరహితం

సంశోధ్య

శ్రీసరస్వతీనిలయము ద్రాక్షరశాలామాం

ముద్రితమ్

వంగీపురం, రంగాచార్యేణ

ప్రకటికృతంసత్

విజయతేతరామ్.

౧౮౭౨॥ సం॥

Registered Copyright.

శ్రీరస్తు.

శ్రీహయగ్రీవానమః.

దశకుమారచరితే - పూర్వపీఠికాయాం
కుమారోత్పత్తిరామప్రథమోచ్ఛ్వాసః.

బ్రహ్మాండచ్ఛత్రదండశ్శతధృతిభవనాంభోరుహానాలదండః
క్షోణీనాకూపగండఃకురదమరసరిత్పట్టికాకేతుదండః । జ్యోతిశ్చ
క్రాక్షదండస్త్రిభువనవిజయస్తంభదండోంప్రీదండశ్శ్రీయస్త్రై
విక్రమస్తైవితరతువిబుధద్వేషితాంకాలదండః॥.....*

అస్తిసమస్తసగరినికచాయమాణా, శశ్వదగణ్యపణ్యవిస్తారితమణి
గణాదివస్తుజాతవ్యాఖ్యాతరత్నాకరమాహాద్వై, మగధదేశశేఖరీభూ
తా, పుష్పపురీనామ సగరీ । తస్య వీరభటపటలోక్షరంగతురంగకుం
జరమకరభీషణసకలరిపుగణకటకజలనిధిసధనమందరాయమాన సముద్దం
డభుజదండకుండనం, పురందరపురాంగణవనవిహరణ పరాయణ తరుణ
గణికాజనగీయమానయాఽతిమానయా శరదిందుకుండఘనసార సీహార
హారమృణాళమరాశమరగజనీరక్షీరగిరిశౌటహాసకైలాసకాశశ్రీకాశమూ
ర్త్యారచితదిగంతరాలపూర్త్య కీర్త్యుభిరస్సురభిరః, స్వర్లోకశిఖరో
రురుచిరతర్జురత్నాకరవేలామెఖిలావలయితధరణీరమణీ సౌభాగ్యభోగ
భ్యావాణ, అనవరతయాగదక్షిణారక్షితశిష్టవిశిష్టవిద్యా సంభారభాసు
రభూసురనికరః, విరచితారాతిసంతాపేనప్రతాపనసతతతులితవియత్న
ధ్యహంసం, రాజహంసోనామ, ఘనదర్పకందస్పసౌందర్యసోదర్యహృద్య
నిరవద్యరూపోభూపోబభూవ । తస్యవసుమతీనామసుమతీలీలావతీకులశేఖ
రమణీరమణీబభూవ । రోషరూక్షేణనిటలాక్షేణభస్మీకృతచేతనై మకరకే
తనై తదాభయనానవద్యావనితేతిమత్వా తస్యరోలంబావలీకేశజాలం,

ప్రేమాకరోరజనీకరోవిజితారవిందంవదనం, జయధ్వజాయమానోమీనో
జాయాయుతోఽక్షియుగళం, సకలసైనికాంగవీరో మలయసమీరోనిశ్వా
సః, పథికహృద్దలనఃకరవాలః ప్రవాలశ్చిధరబింబం, విజయశంఖోబం
ధురాలావణ్యధరాకంధగా, పూర్ణకుంభో చక్రవాకాసుకారౌ పయోధ
రౌ, జ్యాయమానమార్దవాసమానేవిసలతేబాహూ, ఈషదుత్ఫుల్లలీ
లావతంసకల్పారకోరకో గంగావర్తసనాభిర్నాభిః, దూరీకృతయోగిమ
నోరథశ్చైత్రరథోఽతిఘనంజఘనం, జయస్తంభభూతేసాందర్యభూతే
విఘ్నైతయతిజనారంభేరంభేచోరుయుగం, ఆతపత్రసహస్రపత్రంపాద
ద్వయం, అస్త్రభృతానిప్రసూనానితానీతరాణ్యంగానిచ, సమభూవ
న్నివ విజితామరపురేపుష్పపురేనివసతా సానంతభోగలాలితావసుమతీ
వసుమతీవ మగధరాజేనయథాసుఖమన్యభావి॥

తస్యరాజ్ఞఃపరమవిధేయాధర్మపాలపద్మోద్భవసితవర్తనామధేయా
ధీరధిషణావధీరితవిబుధాచార్య విచార్యకార్యసాహిత్యాః కులామాత్యా
స్త్రయోఽభూవత్ । తేషాం సితవర్తణఃసుమతీసత్యవర్తానౌ ధర్మపాల
స్యసుమంత్రసుమిత్ర కామపాలాః పద్మోద్భవస్యసత్రుతరతోఽద్భవా
వితితనయాస్యకభూవత్ ॥ ... *
...

తేషుధర్మశీలస్సత్యవర్తా సంసారాసారతాంబుధ్వా తీర్థయాత్రా
భిలాషీ దేశాంతరమగమత్ । విటనటవారనారీపరాయణోదుర్విసీతః కా
మపాలోజనకాగ్రజన్మనోశ్చాసనమతిక్రమ్యభవంబభామి । రతోఽద్భ
వోఽపివాణిజ్యనిపుణతయాపారావారతరణమకరోత్ । ఇతరేమంత్రి
సూనవః పురందరపురాతిధిషుపితృషు యథాపూర్వమన్వతిష్ఠత్ ॥ *

తతఃకదాచిత్ నానావిధమహదాయుధవైపుణ్యరచితాగణ్యజన్యరా
జన్యమాలిపాలినిహితనితసాయకోమగధనాయకః మాలవేశ్వరంప్రత్య
గ్రసంగ్రామఘస్తరం సముత్కటమానసారంమానసారంప్రతి సహే
లం నృకకృతజలనిధిఘోషాహంకారేణభేరీభాంకారేణ హతికాకర్ణనా
క్రాంతభయచండిమానందిద్దంతావలవలయం విఘూర్ణయత్ నిజభరన
మస్తేదిసీభరణాయస్తభుజగరాజమస్తకబలెన చతురంగబలేన సంయు

తః సంగ్రామాభిలాషేణరోషేణమహతావిష్టోనిర్వయా | మాలవనాథో
 ౭వ్యనేకానేకపయూథసనాథోవిగ్రహస్సవిగ్రహ ఇవసాగ్రహేణ౭భి
 ముఖిభూయ భూయోనిర్జగమ | తయోరథ రథతురగఖురతున్జితోణీస
 ముద్భూతే కరిఘటాకటప్రవత్సదధారాధౌతమూలై నవవల్లభవరణాగ
 తదివ్యకన్యాజనజవనికాపటమండలభవ వియ త్తలవ్యాకులై ధూలీపటలై ది
 వివదధ్వని ఛిక్చ్రతాన్యధ్వనిపటహధ్వానబభరితాశేషదిగంతరాలం శ
 ప్రాశస్త్రీ హస్తాహస్తీ పరస్పరాభిహతనైస్యం జన్యమజన | మగధరా
 జః ప్రక్షీణసకలనైస్యమండలంమాలవరాజం జీవగ్రాహమభిగృహ్యద
 యాభుతయా పునరపిస్వరాజ్యేప్రతిష్ఠాపయామాస | తతః సురత్నాక
 రమేఖలామనన్యశాసనాం శాసన్ననవత్యతయా నారాయణంసకలలో
 కకారణం నిరంతరమర్చయామాస ||

అథకదాచిత్తదగ్రమహిషీదేవీ దేవేనకల్పవల్లీఫలమాధేహీతిప్రభా
 తశుమయోసుస్వప్నమబలాలోకితవతీ | సాతదాదయితమనోరథపుష్పభూ
 తంగర్భమథత్త | రాజాసంపత్ప్రకృతాఖండలః సుహృన్నృపమండలంస
 మాహూయ నిజసంపత్సనోరధాసుకూపందేవ్యాస్సీమంతోత్సవం వ్యథ
 త్త | ఎకదాహితైస్సుహృన్మంత్రిపురోహితైః సభాయాంసింహాసనాసీనో
 గుణైరహీనో లలాటతటస్యస్తాంజలినాద్వారపాలేనవ్యజ్ఞాపి | దేవ దేవ
 సందర్శనలాలసమానసఃకోఽపిదేవేనవిరచ్యార్పనార్హ్యాయితద్వారదేవమ
 ధ్యాస్తేతి | తదనుజ్ఞాతేనతేనసంసంయమీన్యపసమీపమనాయి | భూపతిరా
 యాంతంతంవిలాక్య సహ్యక్జ్ఞాతతదీయగూఢచారభావోనిఖిలమనుచర
 నికరంవిసృజ్య మంత్రిజనసమేతః ప్రణతమేనంమందహాసమభాషత | న
 నుతాపసదేశం సాపదేశంభ్రమన్ భవాంస్తత్రతత్రభవదభిజ్ఞాతం క
 థయత్త్వతి | తేనాభాషిభూభ్రమణబలినాప్రాంజలినా దేవ శిరసిదేవ
 స్యాజ్ఞామాదాయోననిర్దోషంవేషంస్వీకృత్య మాలవేంద్రనగరం ప్రవిశ్య
 తత్రగూఢతరంవర్తమానస్తస్య రాజ్ఞః సమస్తముదంతజాతం విదిత్వా
 ప్రత్యాగమం | మానీమానసారః స్వనైనికాయుష్కత్వాంతరాయేసంపరా
 యేభవతఃపరాభవమనుభూయవై లక్ష్మ్యలక్ష్మ్యహృదయోవీరదయోమహా

కాలనివాసినంకాలీవిలాసినమనశ్వరంమహేశ్వరంసమారాధ్య తపఃప్ర
భావసంతుష్టోదస్త్యాదేకవీరాతిష్ఠీంభయదాంగదాంలభ్యాఽఽత్తానమప్ర
తిభటంమన్యమానోమహాభిమానోభవంతమభియోధుముద్యుక్తః । తతః
పరందేవేవప్రమాణమితి । తదాలాచ్యనిశ్చితకృత్యైరమాత్యైరాజావి
జ్ఞాపితోఽసూత్ । దేవ నిరుపాయేనదైవసహాయేనయోధుమరాతిరాయా
తి తస్మాదస్తాకంయుద్ధం సాంప్రతమసాంప్రతం సహసాదుగఽసంశ్ర
యఃక్రియతామితి । తైర్భహుధావిజ్ఞాపితోఽప్యఖర్వేణగర్వేణ విరాజ
మానోరాజా తద్వాక్యమకృత్యమిత్యనాదృత్య ప్రతియోధుమనాబభూ
వ । శితికంతదత్తశక్తిసారోమానసారోయోధుమనసామగ్రీభూయసామ
గ్రీ సమేతోఽల్లెశంమగధదేశంప్రవివేశ । తదాతదాకర్ణ్యమంత్రినోభూ
మహేంద్రం మగధేంద్రం కథంచిననుసీయరిపుభిరసాధ్యేవింధ్యాటవీమ
ధ్యైవరోధాన్మూలబలరక్షితాన్నివేశయామాసుః । రాజహంసస్తుప్రశస్త
వీతదైన్యనైన్యసమేతస్త్రైవ్రగత్యానిగఽత్యాధికరుషంద్విషంధురోధ । పర
స్పరబద్ధతైరయోరేతయోశ్శూరయోస్తదాలాకనమతూహలాగతగగన
చరాశ్వర్యకారణైరణైవర్తమానైజయా కాంక్షీమాలవదేశరక్షీవివిధాయు
ధస్థైశ్చైవర్యాంచితసమరతులితామరేశ్వరస్యమగధేశ్వరస్య తస్యోపరి
త్రిపురాకాతిదత్తాంగదాంప్రాహిణోత్ । నిశితశరనికరశకలీకృతాఽపి
సాపశుపతిశాసనస్యావంధ్యతయాసూతంనిహత్య రథస్థంరాజానంమూ
ర్ఛితమకూర్చీత్ । తతోవీతప్రగ్రహాలక్షతవిగ్రహోవాహారధమాదాయ
దైవగత్యాఽస్త్రైపురశరణ్యంషహారణ్యంప్రావిశః । మాలవనాధోజయ
లక్ష్మీసనాథోమగధరాజ్యంప్రాజ్యంసమాక్రమ్యపుష్పపురమధ్యతిష్ఠత్ ।
తత్రహేతితలిహతిశ్రాంతాలమాత్యాదైవగత్యాఽప్రత్యుత్సాహింతజీ
వితానిశాంతవాతలబ్ధసంజ్ఞాః కథంచదాశ్వస్యరాజానం సమంతాదన్వీ
త్యానవలూకితవంతోదైన్యవంతోదేవీమవాపుః । వసుమతీతు తేభ్యోనిఘ
లనైన్యతుతిరాజ్ఞోఽదృశ్యత్వంచాకర్ణ్యోద్విగ్నాశోకసాగరమగ్నారమ
ణానుగమనెమితివ్యధత్త । కల్యాణి భూరమణమరణమనిశ్చితం కించ
దైవజ్ఞకథితం మథితోద్ధతారాతిస్సార్వభౌమాభిరామోభవితాసుకుమా

రఃకుమార స్త్వదుదరేనసతి తస్మాదద్యతవమరణమనుచితమితి భూషిత
 భూషితై రమాత్యపురోహితై రనునీయమానయాతయా ఊణం ఊణహీన
 యాతూష్ణీనఘ్నాయ । అధార్థరాత్రేనిద్రానిలీఢనైత్రీపరిజనైజనైశో
 కపారావారమపారము శ్చర్తుమశక్నువతిసేనానివేశదేశంనిశ్శబ్దదేశం శ
 నైరతిక్రమ్య యస్మిన్ప్రళయ సందర్భతయాతదానయసపలాయనశ్రాంత
 తాగంతుమక్షమాక్షమాపతిరధ్యాపధ్యాకులాఃపూర్వమత్యంతకౌతస్యనిక
 టవటతరోశ్వాఖాయాం మృతిరేఖాయామివక్వచిదుశ్చరీయాద్ధైనబంధనం
 మృతిసాధనంవిరచ్యమర్తుకామావాజ్ఞాధురీవిరసీకృతకలకంఠాసాశ్రుకం
 తావ్యలవత్ । లావణ్యోపమితిపుష్పసాయకభూనాయక భవానైకోభావన్య
 పిజత్సనివల్లభోభవత్ప్రితి । తదాకన్యనీహరకగ్గిరణనికరసంపర్కలభావ
 బోధామాగధోఽగాధిరుధిరచిరక్షరణనష్టచెష్టాదెవీవాక్యమివస్మిన్నాన
 స్తన్వానఃప్రియవచనానిశనైస్తామాహ్వయత్ । సాసనంభ్రమమాగత్యా
 మందహృదయానందసంపుల్లవదనారవిందాతముపాషి తాభ్యామివానిమి
 షి తాభ్యాంలాచనాభ్యాంసంప్రప్రవ్యవికస్వరేణస్వరేణపురోహితామా
 త్యజనముచైచరాహూయతేభ్యస్తమదర్శయత్ । రాజానిటలతటచుంబి
 తనిజచరణాంబుజైఃప్రశంసితదైవమాహత్యైరమాత్యైరభాణి । దేవర
 త్యచయసాస్పరధ్యపగమేరథంరభసాదరణ్యమనయదితి । తత్రనిహతసైని
 కగ్రామేసంగ్రామేమూలవపతినాఽఽరాధితపురాగాతినాప్రహితయా
 గదయాదయాహీనేనతాడితోమూర్ఛమాగత్యాశ్రనిశాంతపవనైబో
 ధితోఽభవమితి మహీపతిరకథయత్ । తతోవిరచితవహనమంత్రినిహే
 నవిరచితదైవానుకూల్యేనకాలేనశివీరమానీయావసీతాశేషశల్క్యావికసిత
 నిజాననారవిందోరాజా సహసాఽఽరోపితప్రణోఽకారి । విరోధిదైవధి
 క్కృతపురుషకారోదైవ్యవ్యాప్తాకారోనుగధాధిపతిరధికాధిరమాత్యసం
 పత్త్యామృదుభూషితయాతయావసుమత్యా మత్యాచితలతయాసమబో
 ధి । దేవసకలస్యభూపాలకులస్యమధ్యేతేజోవాన్వరిష్టోగరిష్టో భవానద్య
 వనమధ్యంనివసతీతి । జలబుద్ధ్యసమానావిరాజమానాసంపత్ తటిల్లు
 తేవసహసైవోదయతి నశ్యతిచ । తన్నిజులం దైవాయత్రమేవావధా

ర్యంకార్యం । కించపురాహరిశ్చంద్రరామచంద్రముఖ్యామహీంద్రావి
శ్వర్యోపమితనుహేంద్రాదైవతం త్రందుఃఖయంత్రంసమ్యగనుభూయ
వశ్చాదనేకకాలంనిజరాజ్యమకుర్వత్ । తద్వదేవభవాభవిష్యతికంచన
కాలంవిరచితదైవసమాధిర్గతతాధిస్తితతావదితి । తతస్సుకలనైస్యస
మన్వితోరాజహంసస్తపోవిభాజమానంవామదేవనామానం తపోధనం
నిజాభిలాషావాప్తిసాధనంజగామ । తంప్రణమ్యతేనకృతాతిథ్యస్తస్తే
కథితకథ్యస్తదాశ్రమేదూరికృతశ్రమేకంచనకాలముపిత్వా నిజరాజ్యా
భిలాషీమితభాషీ సోమకులావతంసోరాజహంసోమునిమభావత । భగ
వత్ మానసారఃప్రబలెనదైవబలెనమాంనిర్జిత్యమద్భ్యంరాజ్యమనుభ
వతి । తదహమప్యగ్రంతపోవిరచ్యతమరాతిమున్మలయిష్యామిలోకశర
ణ్యైనభవతాగ్రుణ్యేనేతినియమవంతంభవంతంప్రాప్నవమితి । తతస్త్రి
కాలజ్ఞస్తపోధనోరాజానమవోచత్ । సఖేశరీరకార్యకారిణాతపసాఽ
లం వసుమతీగర్భస్థస్సకలరిపుకులమర్దనోరాజనందనోనూనం సంభవిష్య
తి । కంచనకాలంతూర్ణీమాస్వేతి । గగనచారిణ్యాఽపివాణ్యాసత్యమేత
దితతదైవావోచి । సరాజాఽపిమునివాక్యమంగీకృత్యాతిష్ఠత్ । తతస్సం
పూర్ణగర్భదివసావసుమతీసుముహూర్తైస్సకలలతాబలక్షితం సుతమనూ
తాబ్రహ్మవర్చసేనతులితవేధసంపురోధసంపురస్కృత్యకృత్యవిత్తహీపతిః
కుమారంసుకుమారం జాతసంపూరేణబాలాలంకారేణచవిరాజమానం
రాజవాహననామానంవ్యధత్ । తస్మిన్నైవకాలే సుమతిసుమంత్రసుమిత్ర
సుశ్రుతానాంమంత్రీణాంప్రమతిమిత్రగుప్తమంత్రగుప్తవిశ్రుతాఖ్యామ
హదభిఖ్యాసూనవోనవోద్యదిందురుచయశ్చిరాయుషస్సమజాయంత । రా
జవాహనోమంత్రీపుత్రైరాత్మమిత్రైస్సహబాలకేశరీరనుభవన్నవర్ధత॥

అథకదాచిదేకేనతాపసేనరసేనరాజలక్షణవిరాజితం కంచినయనా
నందకరంసుకుమారంకుమారంరాజైసమర్ప్యవోచి । భూపల్లభకుశసమి
దానయనాయవనగతేనమయాకాచిదశరణ్యావ్యక్తకార్యణ్యాఽశ్రుముం
చతీయువతీవిలాకితా । నిర్జనెవనేకింఽమిత్రంరుద్యతేత్వయేకపృష్ఠాసాకర
రుహైరశ్రుణిప్రహృజ్యసగద్గదంమామవోచత్ । మునేలావణ్యాజితపు

ష్టసాయకేమిథిలా నాయకేకీర్తి వ్యాప్తతనుధర్మిణినిజనుహ్యదో మగధరా
జస్యసీమంతినిసీమంతమహేనాత్మనాయపుత్రదారసహస్త్రితే పుష్పపుర
ముపేత్యకంచనకాలమధివసతి సమారాధితగిరిశోమాలవాధీశోమగధరా
జంయోద్ధమభ్యుగాత్ । తత్ర ప్రఖ్యాతయోరేతయోరసంఖ్యోసంఖ్యోవ
త్తమానే సుహృత్సహాయ్యకంకుర్వాణో నిజబలేనగతివిధేయవిదేహీ
శ్వరోప్రహరవర్తజయవతారిపుణాభిగృహ్యకారుణ్యనపుణ్యేనవిస్తృజో
హతావశేషేణశూన్యేనసైన్యేనసహస్త్వపురగమనమకరోత్ । తతోవన
మార్గైఃకుర్వేణగచ్ఛన్నధికబలేనశబరబలైసరభసాదభిహన్యమావోమూల
బలాభిరక్షితావరోధఃపలయిష్టతదీయాగ్భకయోర్యమలయోద్ధాత్రీభా
వేసపరికల్పితాహంమద్దుహితాపిత్రివ్రగతింభూవతిసునుగంతుమక్షమే
అభూవ । తత్రవివృతవదనఃకోటిపిదూపీకోపభవవ్యాఘ్రోమామాఘ్రాతు
మాగతవాః । భీతాహముదగ్రపాణిః స్థలంతీవర్వవతం । మదీయపాణిభ్ర
ష్టౌబాలకఃకస్యకపిలాశవస్యక్రోడమభ్యలీయత । తచ్ఛవాకర్షిణోఽమర్షి
ణోవ్యాఘ్రస్యప్రాణాకాబాణోబాణాసనయం త్రాముక్తోఽపాహర
త్ । విలోలాలకోబాలకోఽపిశబరైరాదాయకుత్రవిమపాలీయత । కుమార
మపరముద్వహంతీమద్దుహితాకుత్రగతానజానె । సాహంమోహంగతా
కేనాపిదయాళునాగోపాలెనస్వికుటీరమావేశ్యవిరోపితప్రణాభవం । త
తస్త్వస్థీభూయభూయఃత్వైభద్దురంతికముపతిష్ఠాసురసాహాయ్యతయా
దుహితురనభిజ్ఞాతతయాచవ్యాకులీభవామీత్యభిదధానావీకాకిన్యపిస్వా
మినంగమిష్యామీతిసాతదైవనిరగాత్ । అహమపిభవన్తిత్రస్యవిదేహనా
థస్యవివన్నిమిత్రం విషాదమనుభవన్ తదస్వయాంకురం కుమారమన్వి
వ్యం ప్రదైకంచండికామందిరంసుదరంప్రాగాం । తత్రసంతతమేవంచ
ధవిజయసిద్ధయేకుమారందేవతోపహరంకరివ్యంతఃకిరాతాః మహీరుహ
శాఖావలంబితమేనమసిలతయావనైకతతలభిగననిక్షిప్తచరణం లక్ష్మీకృ
త్యశితశరనికరేణవానేకచరణైఃపలయమానంకుకురబాలకైర్వాదంశ
యిత్వాసంహనిష్యామత్తితిభాషమాణామయాసమభ్యభాషంత । ననుకి
రాతాస్తమోఘోరప్రచారెకాంతారెష్టలితపథః స్థవిరభూనురోఽహం

మమపుత్రకంక్షచిచ్ఛాయాయాంనిక్షిప్యమాగ్నాన్వేషణాయకించితర
మగచ్ఛం । సకుశ్రగతఃకేనవాగృహీతఃపరిత్రాపినపీత్యతే । తన్ముఖావ
లూక సేనవినానై కాన్యహాన్యతీతాని కింకరోమిక్వయామిభవద్భిర్నకినాన
ర్మీతి ద్విజోత్తమకశ్చిద్రస్యశివతికిమేషతవనందనఃసత్యమేతదేనంగృహణే
త్సుక్త్వాజేవానుకూల్యేనమహ్యంతంవృతరక్ష । తెభ్యోదత్తాశీరహంబా
లకమంగీకృత్యశిశిరోదకాదినోపచారేణాశ్వాస్యశృంగం భవదంకమానీ
తవానస్మి । ఏనమాయుష్మంతంపితృరూపోభవానభిరక్షతాదితి । రాజాను
హృదావన్నిమిత్తంశోకంతన్నందనవిలోకనసుఖేనకించితధర్మకృత్యతముప
హారవర్తనామూహూయరాజవాహనమివపుపోః॥ ... *

జనపతి రేకన్తికాదవసేతీర్థస్నానాయ పుకరశనికటమార్ద్రేణ గచ్ఛన్న
బలయా కయాచిదుపలాలితమనుపమశరీరం కుమారంకించితవలూక్యకు
తూహలా కులస్తామపుచ్ఛత్ । ఖామినిరుచిరమూర్తిస్సరాజగుణసంపూ
ర్తిరసావర్ణకోభవదన్వయ సంభవోనభవతి కస్యనయనానందోనిమితైన
కేనభవదభీనోజాతఃకథ్యతాంయాథాతద్వైసత్వయేతి । ప్రణతయాశబ
ర్యాసలీలమలాపి । రాజన్నాన్యవల్లీ సమీపేపదవ్యాంపర్తమానస్యమి
థిలేశ్వరస్యసర్వస్వమపహరతిశబరనైన్యేహద్వయితేనాపహృత్యకుమార
ఏషమహ్యమర్చితోవ్యవర్థత । తదవధార్యకార్యజ్ఞోరాజామునికథితంద్వితీ
యరాజకుమారమేవనిశ్చిత్వసామదానాభ్యాంతామనునీయాపహారవర్తై
త్యాఖ్యాయ దేవైవర్ధయేతిసమర్చితవాః॥ ... *

కదాచిద్వాప్సదేవశిష్యస్సోమశర్త్తనామా కంచిదేకంబాలకంరాజ్ఞః
పురోనిక్షిప్త్యాభాషత । దేవరామతీర్థేస్నాత్వాప్రత్యాగచ్ఛతామయా
కాననావనావనితయాకయాపిధార్యమాణమేనముజ్జ్వలాకారంకుమారం
విలోక్యసాదరమభాణి । స్థవిరేకాత్వమేతస్మిన్నటవీమధ్యేబాలకముద్వ
హంతికిమర్థమాయాపేనభ్రమసీతి । పృథయాఽప్యభాషి । మునివరకా
లయవననామ్నిద్వీపేకాలగుప్తోనామధనాథ్యోవై శ్వవరఃకశ్చిదస్తితన్నం
దినీంనయనానందకారిణీం సువృత్తాంనామైతస్మాదాగతోమగధనాథమం
త్రిసంభవోరతోద్భవో నామ రమణీయగుణాలయోభ్రాంతభూవల

యోమనోహరీవ్యవహరీ ఉపయవ్యసువస్తుసంపదాశ్వశు రేణసమ్మానితో
 భూత్ । కాలక్రమేణసతాంగీగర్భణీజాతా । తతస్సోదరవిలోకనమతూ
 హలేనరతోద్భవః కథంచిచ్ఛశురమనునీయచపలలోచనయాసహస్ర
 వహణమారుహ్యపుష్పపురమభిప్రతస్థై । కల్లీలమాలికాభిహతఃపోతఃసా
 ముద్రాంభస్యమజ్జత్ । గర్భభరాలసాంతాంలలనాం ధాత్రీభావేనక
 ల్పితాఽహంకరాభ్యాముద్వహంతీ ఫలకమేకమధిరుహ్య దైవగత్యాతీర
 భూమిమగమం । సుహృజ్జనపరివృతోరతోద్భవస్తత్రనిమగ్నోవా కెనో
 పాయెనతీరమగమద్వానజానామి । క్లైశస్యపరాంకాష్ఠామధిగతాసువృ
 త్తాఽస్మిన్నటవీమధ్యేసుతమసూత । ప్రసవేదనయాచితేతనాసాస్రచ్ఛా
 యశీతతెతరుతలెనివసతి । విజనెవనెస్థాతుమశక్యతయాజనపదగామినం
 మార్గమన్వేష్టుముద్యుక్తయామయావివశాయాస్తస్యాస్సమీపే బాలకం
 నిక్షిప్యగంతుమనుచితమితికుమారోవ్యనాయాతి । ఎతస్మిన్నైవక్షణేవన్యో
 వారణఃకశ్చిదదృశ్యత । తంఽలోక్యభీతాసాబాలకంనిపాత్యప్రాద్రవత్ ।
 అహంసమీపలతాగుల్మైశ్చవిశ్యపరీక్షమాణోఽతివృం । నిపతితంబాలకంప
 ల్లవకఃపశ్యమివాదదతిగజపతౌ కంఠీరవోమహాగ్రహేణన్యవతత్ । భయా
 దులెనదంతావలీనర్పుటితివియతిపాత్యమానోబాలకోన్యవతత్ । చిరా
 యుష్మత్తయాసవోన్నతతరుశాఖాసమాసీనెనవాసరేణకెన చిత్పక్వఫల
 మనీషయాపరిగృహ్యఫలెతరతయాపితతస్కంధమూలెనిక్షిప్తాఽఘాత్ ।
 సోఽపిమర్కటఃక్వచిదగాత్ । బాలకెనసత్వసంపన్నతయాసకలక్షేశస
 హేనాఽభావి । కేసరిణాకరిణంనిపాత్యకుశ్రచిదగామి । లతాగృహాన్ని
 గతతోఽహమపి తేజఃపుంజంబాలకం శనైరవనిరుహాదవతార్య వనాంత
 రేవనితామన్విష్యావిలోక్త్యనమానీయగురవేనివేత్తన్నిదైశేన భవన్నిక
 టమానీతవానస్తీతి । సర్వేషాంసుహృదామేకదైవానుకూలదైవాభావేన
 మహదాశ్చర్యంభిభ్రాణోరాజా రతోద్భవః । భవభవదితిచింతయిత్వా
 ప్లోద్భవనామధేయంవిధాయతదుదంతంవ్యాఖ్యాయసుశ్రుతాయవిషాద
 సంతోషావనుభవకౌతదనుజతసయంసమర్పితవాక్ ॥ *

అన్యైర్యుక్తంచనబాలకమురసిదధతీవసుమతీ వల్లభమభిగతాతెనకు

శ్రత్యోఽసాఽతిష్ఠ్యస్తాసమభావత । రాజన్నతీతాయాంరాత్రౌ కాచన
 దివ్యవనితామత్పురతఃకుమారక మేకంసంస్థాప్యనిద్రాముద్రితాంమాంవి
 బోధ్యసితాఽబ్రవీత్ । దేవి త్వన్నంత్రిణోధర్మపాలనందనస్యకామపా
 లస్య వల్లభాయక్షకాంతాఽహం తారావలీనామ నందినీమాణిభద్రస్య
 యత్యేశ్వరానుమత్యామదాత్మజమేనం భవ త్తనుజస్యాంభోనిధివలయవే
 ష్టితత్యోణీమండలేశ్వరస్యభావినోవిశుద్ధయశోనిధేఃరాజవాహనస్య పరి
 చర్యాకారణాయానీతవత్సప్తి । త్వమేనంమనోజసన్నిభమభివర్ధయేతి । వి
 స్తయవికసితనయనయా మయా సవినయంసత్యతాస్వక్షీయక్షీసాఽ
 ధాద్యశ్యామయాసీదితి । కామపాలస్యయక్షకన్యాసంగమేవిస్తయమాన
 మానసోరాజహంసోరంజితమిత్రంసుమిత్రమాహూయ తదీయభ్రాతృ
 పుత్రమర్థపాలంవిధాయ తస్మైసర్వవార్తాదికంవ్యాఖ్యాయాఽదాత్ ॥*

తతఃపరస్మిన్కాదినానామదేవాంతేవాసీతదాశ్రమవాసీసమాసాదిత
 దేవకిర్తినిశ్చర్తితమారమూర్తింకుసుమసుకుమారంకుమారమేకమవగ
 మయ్య నరపతిమవాదీత్ । దేవ తీర్థయాత్రాప్రసంగేనకావేరీతీరమాగ
 తోఽహం విలోలాలకంబాలకంనిజోత్సంగతలైనిధాయగుదంతీన్ధవిరామే
 కాంవిలూక్యాఽవోచిషం । స్థవిరేకాత్వమయమగ్భకః కస్యనయనానంద
 కరః కాంతారంకిమర్థమాగతాశోక కారణంకిమితిసాకరయుగైనబాష్పజల
 ముత్పూజ్య నిజశోకశంకూత్పాటనక్షమమివమామవలూక్య శోకహేతుమ
 వోచత్ । ద్విజాత్మజ రాజహంసమంత్రిణశ్శితవర్మణఃకనీయానాత్మజస్స
 త్వవగ్దాతీర్థయాత్రాభిలాషేణదేశమేనమగచ్ఛత్ । సకస్త్తింశ్చిదగ్రహా
 రేకాళీనామైకస్యభూసురస్యనందినీం వివాహ్య తస్యాఅనపశ్యతయా
 గౌరీనామతద్భగినిం కాంచనకాంతాంపరిణీయ తస్యామేకంతనయమల
 భత్ । కాలీ సాసూయమేకదా ధాత్యామయాసహబాలమేనమేకైన
 మిషేణానీయ తటిన్యామేతస్యానుక్షిపత్ । క రైవై కైనబాలకముద్భృత్యా
 ఽవరేణస్థవమానా నదీవెగాగతస్యకస్యచిత్తరోశ్మాఖామవలంబ్యతత్రశి
 శుంసిధాయ నదీవెగెవోహ్యమానా కైనచిత్తరులగ్నేనకాలభోగినాహ
 మదంశి । మదవలంబీభూతోభూరుశూరాఽయమస్మిన్కాదేశేతీరమగమత్ ।

గరళస్యోద్దీపనతయామయిన్పుతాయామరణ్యైకశ్చనశరణ్యోనాస్తీతి మ
యాశోచ్యతఇతి । తతోవిషమవిషజ్వాలావలీధావయవా సా ధరణీతతే
న్యపతత్ । దయావిష్టోఽహంమంత్రబలెనవిషవ్యవస్థామపనేతుమక్షమః
సమీపకుంజేష్వాపధవిశేషమన్వివ్యప్రత్యాగతోవ్యుత్క్రాంతజీవితాం
తాన్వ్యలోకయం । తదను తస్యాఃపావకసంస్కారంవిరచ్య శోకాకులచె
తాః బాలమెనమగతిమాదాయ సత్యవర్జవృత్తాంతశ్రవణవేలాయాం
తన్నివాసాగ్రహార నానుధేయస్యాశ్చ తతయా తదన్వేషణమశక్యమి
త్యాలోచ్య భవదమాత్యతనయస్యభవానేవరక్షి తేతిభవంతషానమనయ
మితి । తన్నిశమ్య సత్యవర్జస్థితేస్సమ్యగనిష్ఠితతయాఽన్యమానసోనరప
తిః సుమతయేమంత్రితై సోమదత్తం నామ తదనుజతనయమర్పితవాన్ । సో
పిసోదరమాగతమివమన్యమానోవిశేషేణపుపోష ॥ *

ఎవంమిలి తేనకుమారమండలెనబాలకేరీరనుభవన్నధిరాధానైకవా
హనోరాజవాహనోఽనుక్రమేణ చౌళోపనయనాదిసంస్కారజాతమల
భత్ । తతస్సకలవిపిన్దూనం నిఖిలదేశీయభాషాపాండిత్యం షడంగసహితవే
దసముదాయోవిదత్త్వం కావ్యనాటకాఖ్యానకాఖ్యానికేతిహాసవిత్రక
ధాసహితపురాణగణనైపుణ్యం ధర్మశబ్దజ్యోతిస్తర్కమీమాంసాదిసమ
స్తశాస్త్రచాతుర్యం కామందకీయాదివీతిపటలకాశలం వీణాద్యశేషవాద్య
దాత్యం సంగీతసాహిత్యహరిత్వం మణిమంత్రోషధాదిమాయాప్రపం
చచాటవం మాతంగతురంగాదివాహనారోహణపాటవం వివిధాయుధప్ర
యోగచణత్వం చౌర్యదురోదరాదికపటకలాప్రాధత్వంచ తత్తదాచా
ర్యేభ్యస్సమ్యగ్లభ్యా యావనెనవిలసంతం కృత్యేష్యనలసం కుమార
నికరం నిరీత్య మహీవల్లభఽస్సోహంశత్రుజనదుర్లభఇతి పరమానంద
మవిందత ॥ *

ఇతిశ్రీదండినావిరచితే దశకుమారచరితే పూర్వసీతికాయాం

కుమారోష్పత్తిర్నామ ప్రథమః

ఉచ్ఛ్వాసః

శ్రీరస్తు.

దశకుమారచరితే పూర్వపీఠికాయాం

ద్విజోపకృతిర్నామ ద్వితీయోచ్ఛాసః.

అతైకదా వామదేవస్సకలకలామశలనకుసుమసాయకసమ్మితసౌందర్యేణకల్పితసౌందర్యేణ సాహసాపహసితకుమారైఃసుకుమారేః జయధ్వజాతపవారణకలశాంకితకరేః కుమారనికరేణ పరివేష్టితం రాజానమానతశిరసంసనుభిగవ్యతేనతాంకృతాంపరిచర్యామంగీకృత్య నిజదరణకమలయుగలమిలవృథుకరాయమానకాకపక్షం విదలిష్యమానవిపక్షంకుమారచయంగాథమాలింగ్యమితసత్యవాక్యేనవిహితాశీరభ్యభాషతభూవల్లభభనదీయంమనోరథఫలమివసమ్పద్ధలావణ్యంతారుణ్యంనుతమిత్రోభవత్పుత్రోనుభవతి సహచరసమేతస్యనూనమేతస్యదిగ్విజయారంభనమయఏషఃతదస్యసకలక్షణసహస్యరాజవాహనస్యదిగ్విజయప్రయాణంక్రియాతామితికుమారామారాభిరామా రామాద్యపారుషా రుషాభస్త్రీకృతారయోరయోవహసితసమీరణారణాభియానెనయానెనతేనాభ్యుదయాశంసంరాజానమాకర్షుఃతత్సాచిన్యమితరేషాంవిధాయ సముచితాంబుద్ధిముపనిశ్యశుభేముహూర్తైసపరివారంకుమారంవిసస్రజ్జ రాజవాహనోనుంగళసూచకంశుభశకునంఽలోకయజ్జదేశంకంచితక్రవ్యవింధ్యాటపీమధ్యమవిశత్తత్ర హేతిహతికిణాంకం కాలాయసకరగళకాయంయజ్ఞోపవీతేనానుమెయవిప్రభావం వ్యక్తకిరాతప్రభావం లోచనపరుషం కమఃపురుషం దదర్శ తేనవిహితపూజనోరాజవాహనోఽభ్యభాషత సనుమానవజనసంగరహితేన్ముగహితే ఘోరప్రచారేకాంతారే వింధ్యాటపీసుధ్యేభవానేకాకీమితినివసతి భవదంసోపవీతంయజ్ఞోపవీతంభూసురభావంద్యోతయతి హేతిహతిభిఃకిరాతరీతిరనుమీయతే కథయకిమేతదితి తే

జోమయోఽయం నమానుషమాత్రపౌరుషోమానంభవతీతిమత్వా సపురు
షస్తద్వయస్యముఖాన్నానుజననెవిజ్ఞాయతస్థైనిజవృత్తాంతమకథయత్ ।
రాజనందన కేచిదస్యాపటవ్యాంబేదాదివిద్యాభ్యాసమపహాయ నిజకు
లాచారందూరీకృత్య సత్యశౌచాదిధర్మవ్రతంపరిత్యజ్య కిష్కిషుశ్శుశ్శ్యం
తఃపులిందపురోగమాస్తదన్నముపభుంజానాబహవోబ్రాహ్మణబ్రువాని
వసంతి । తేషుకస్యచిత్సుత్రోనిందాపాత్రచారిత్రోమాతంగనామా
హం । సచకిరాతజాలెనజనపదంప్రవిశ్య గ్రామేషుధనినః స్త్రీబాలసహి
తానాసీయబంధనైనిధాయ తేహంసకలదనమపహరన్నుద్ధృత్యపీతదయో
వ్యచరం । కదాచిదేకస్మిన్కాంతారేమదీయసహచరగణేనజిహ్వాంస్యమా
నంభూనురమేకమవలోక్య దయాయత్తచిత్తోఽవోచం । నను పాపాన
హంతవ్యోబ్రాహ్మణఇతి । తేరోషారుణనయనామాంబవచుధాఃరభర్ష
యన్ । తేహంభాషణపారువ్యమసహిష్ణురహమవనీపరరక్షణాయచిరం
వ్రయుధ్యతైరభిహతోగతజీవితోఽభవం । తతఃప్రేతపురీమపేత్యతత్ర
దేహధారిభిఃపురుషైఃపరివేష్టితం సభామధ్యైరత్నఖచితసింహాసనాసీనం
చ సునందిలోక్య తస్మైదండప్రణామమకరణం । సోపిమానువేక్ష్య చిత్రగు
ప్తంనామనిజామాత్యమాహూయ తమవోచత్ । సచివ నైషోముష్యన్మ
త్యుసమయోనిదితచరితోవ్యయంమహీనురనిమిత్తంగతజీవితోఽభూత్ ।
ఇతఃప్రభృతివిగళితకల్పమస్యాస్యపుణ్యకర్మకరణేరుచిరుదేవ్యతి పాపిష్ఠై
రనుభూయమానమాత్రయాతనాపి శేషందిలోక్యపునరపిపూర్వశరీరమనై
గమ్యతామితి । చిత్రగుప్తోపి తత్రతత్రసంతపైష్వయస్తంభేషు బధ్య
మానాన్ అత్యుష్ణీకృతేవితతశరావతైలెక్షివ్యమానాన్ లగుడైర్జర్జరీకృ
తావయవాన్ నిశీతటంకైఃపరితత్యమాణానపి దర్శయిత్వా పుణ్యబు
ద్ధిముపదిశ్యమానుముంచత్ । తదేవపూర్వశరీరమహంప్రాప్తోమహా
టవీమధ్యే శీతలోపచారం రచయిత్వా మహీసురేశ్వరీత్యమాణశ్శిలా
యాంశయితఃక్షణమతిష్ఠం । తదనువిదితోదంతోమదీయబంధుగణస్సహ
సాసమాగత్య మందిరమాసీయ మామపక్రాంతప్రణమకరోత్ । ద్విజన్తా
కృతజ్ఞోమహ్యచుక్షురశీతౌంవిధాయ వివిధాగమతంత్రమాఖ్యాయ కల్పన

తయకారణంసదాచారముపదిశ్య జ్ఞానేతఃణగమ్యమానస్యశశిఖండశేఖ
రస్యపూజావిధానమభిధాయ పూజామత్యైతామంగీకృత్యనరగాత్ ।
తదారభ్యాహం కిరాతకృతసంసర్గబంధుకులమున్నభ్య సకలబాకైకగురు
మిందుకులవాతంసంచెతసేస్తరన్నస్త్రినాననె దూరికృతకలంకోవసామి
దెవభవతేఽజ్ఞాపనీయంరహస్యంకించదస్త్యాగమ్యతామితి । సచవయస్య
గణాదపనీయ హసేపునరేనమభాషత । రాజన్నతీతేనిశాంతెగౌరిపతిస్స
ప్రసన్నిహితోనిద్రాముద్రితలోచనంబోధ్యప్రసన్నవదనకాంతిఃప్రశ్ర
యాననంమామవోచత్ । మాతంగ నండకారణ్యాంతరాలగామిన్యాప్రతి
న్యాస్తీరభూమాసిద్ధసాధ్యారాధ్యమానస్య స్ఫటికలింగస్యపశ్చాద్ద్రిపతి
కన్యాపదపజ్జీరిచిహ్నితస్యాశ్చనస్సన్నిధౌవిధేరాననమివబిలంబిద్యతే । త
త్రనితీప్తంతామ్రశాసనంవిధాతురివశాసనంసమాదాయ విభంతదుపరి
స్థందిప్తవిజయమివపదాయపాతాళలూకాధీశ్వరేణభవతాభవితవ్యం । భ
వత్యాహాయ్యకరోరాజకుమారోఽద్యశోవాసమాగమిష్యతీతి । తదాదే
శానుగుణమేవిభవదాగమనమభూత్ । సాధనాభిలాషిణోనుమతోషి
ణోరచయసాహాయ్యమితి । తథేత్యుక్త్యా రాజవాహనోసాకంమాతంగేనన
మితోత్తమాంగేనపహాయార్థరాత్రేనిద్రాప్రాంతంప్రంమిత్రగణం వనాం
తరమవాప॥ ... *
...

తదను తదనుచరాస్సాకలేనరాజకుమారమనవలూకయంతోవిషణ్ణహృ
దయాస్తైమువనైషు సమ్యగన్విష్యానవేక్షమాణావితదన్వేషణవనీపయా
దేశాంతరంచరిష్ణవోనిశ్చితపునస్సంగమసంకెతస్థానాః పరస్పరంవియు
జ్యయన్ముః । లూకైకవీరేణకుమారేణరక్ష్యమాణస్సంతుష్టాంతరంగోమా
తంగోఽపిబిలంశశిశేఖరకథితాభిజ్ఞానపరిజ్ఞాననిశ్శృంకంప్రవిశ్య గృహీత
తామ్రశాసనోరసాతలంపథాతేనైవోపేత్య తత్రకస్యచిత్పట్టణస్య నిక
టేకేళీకాననికాసారస్యవిగతసారసస్యసమీపే నానావిధేనశాసనవిధా
నోపపాదితేనహవిషాపానానుంబిరచ్య ప్రత్యూహపరిహరిణీ సవిస్త
యంవిలూకయతి రాజవాహనై సమిదాజ్యసముజ్జ్వలితేజ్వలనైపుణ్యగే

హం దేహం మంత్రపూర్వకమాహుతీకృత్య తటిత్సమానకాంతిందివ్యాంత
నుమలభత । తదనుమణిమయమండనమండలమండితా సకలలోకలలనా
కులలలామభూతా కన్యకాకాచనవిసితానేకసఖిజనానుగవ్యమానా కల
హంసగత్యాశనైరాగత్యాననిమిరోత్తమాయమణిమేకముజ్జ్వలకార
ముపాయసికృత్య తేనకాత్వమితివృష్టా సోత్కంతా కలకంతస్వనేననుందం
మందముదంజలింభావత । భూసురోత్తమాహమసురోత్తమనంజినీకాళిం
దీనామ మమపితాస్యలూకస్యశాసితామహానుభావో నిజపరాక్రమా
సహిష్ణునావిష్ణునాదూరికృతావరేసమరేయమనగరాతిధిగకారి । తద్వి
యోగశోకసాగరమగ్నంమానువేక్ష్య కోపికారుణికిస్సిద్ధతాపసోఽభా
వత । బాలేశ్చిద్విద్యదేహధారిమానవోనవోవల్లభస్తవభూత్యాసకలరసా
తలంపాలయిష్యతీతి । తదాదేశంనిశమ్యమనోన్ముఖీచాతకీపద్మాగమనమివ
తవాలోకనకాంక్షిణీవిరమతిష్ఠం । వస్తునోరధఫలాయమానంభవదాగ
మనమవగవ్య మద్రాజ్యావలంబనభూతామాత్యానుమత్యామదనుకృ
తసారధ్యేనమనసాభవంతమాగచ్ఛం । లోకస్యాస్యరాజ్యలక్ష్మీమంగీకృ
త్యమాంతత్సవత్సీంకరోమభవానతి । మాతంగోపరాజవాహనానుమత్యా
తాంతరుణీంపరిణీయదివ్యాంగనాలాభేనహృష్టతరోరసాతలరాజ్యముర
రికృత్య పరమానందమాససాద॥ *

వంచయిత్వావయస్యగణంసమాగతోరాజవాహనః తదవలూకన
కాతూహలేన భవంగమిష్టైః కాళిందీవస్తం తుమ్మిపాసాదిశైశ్చ నాశనం
మణింసాహాయకరణ సంతుష్టాంతాతంగాల్లభ్యా కంచనాధ్వానమనువ
ర్తమానంతంవిసృజ్యబిలవభేననిర్వయాతత్రమిత్రగణమనవలోక్యభవం
బభ్రామ । భ్రమంశ్చవిశాలోపశత్యైకమప్యార్తీడమాసాద్య విశత్రమిషు
రాందోళికారూఢంరమణీసహితమాస్తజనపరివృతముద్యానైసమాగతమే
కంపురుషమవశ్యత్ । సోపిపరమానందేనపల్లవితచేతావికసితవదనార
విందోమమస్వామీసోమకులవతంసోవిశుద్ధయశోనిధీరాజవాహన విషమ
హాభాగ్యతయాఽకాండంవాస్యపాదమూలం గతవానస్తి సంతప్రిమహో
న్నయనోత్సవోజాతభితిసంభ్రమమాందోళికాయాఅవతీర్య సరభసవ

దవిన్యా సవిలాసహాషోత్కరాచరితః త్రిచతుఃపదాన్యద్వ్యత్యతస్యచర
ణకమలయుగళంశదుల్ల సత్త్వల్లి కావలయెనమాళినా వస్పర్శ! ప్రమోదా
శ్రుపూర్ణోరాజా పులకితాంగంతంగాథమాలింగ్య అయెసౌమ్యసోమద
త్తభితివ్యాజహగ॥ *

తతఃకస్యాపిపున్నాగభూరుహస్యప్రచ్ఛాయశీతలెతలె సంవిష్టేనమ
నుజనాధేనసప్రణయమభాణి । సఖెకాలమేతావంతం దేశేకస్త్రికా ప్రకా
రేణకేనాస్థాయి భవతా । సంప్రశికుత్రగమ్యతే తరుణీకేయమెష
పరిజనస్సంపాదితకథంకథయేతి । సోపిమిత్రసందర్శనవ్యతికరావగతచిం
తాజ్వరాతిశయోముకుళితకిరకమలస్సవినయి మాత్మీయప్రచారప్రకార
మవోచత్ ॥ *

ఇతిశ్రీదండినావిరచితే దశకుమారచరితే

పూర్వపీరికాయాం ద్విజోపకృతిర్నామ

ద్వితీయ ఉచ్ఛ్వాసః.

శ్రీరస్తు.

దశకుమారచరితె పూర్వపీఠికాయాం
సోమదత్తచరితంనామ తృతీయోచ్ఛ్వాసః.

దేవ భవచ్ఛరణకమల సేవాభిలాషీభూతోఽహం భ్రమన్నేక
స్యాంవనావనాపిపాసాకులోలతాపరివృతశీతలనదసలిలంపిబన్దుజ్వలా
కారంరత్నంతతైరికమద్రాక్షం । తదాదాయగత్వాచకంచనాధ్వనమ
తిక్రమ్యాంబరచణేరత్యుష్ణతయా గంతుమక్షమో వనైస్సేన్నేవకీమపి
దేవాయతనంప్రస్తోదీనాసనంబహుతనయసమేతంస్థవిరంమహీసురమే
కమవలోక్య కుశలముదితయోఽహమవృచ్ఛం । కార్వ్యవివర్ణవదనో
మహదాశాపూర్ణమానసోఽవోచదగ్రజన్మా । మహాభాగ సుతానేతా
న్మాతృహీనాననేతైరుపాయైరక్షన్నిదానీమస్తికమదేశేభైక్షంసంపాద్య
దదదేశేభ్యోవసామిశివాలయైస్సన్నితి । భూదేవవితత్కటకాధిపతీరాజా
కస్యదేశస్య కిన్నామధేయః కిమత్రాగమనకారణమస్యేతి పృష్టోఽభా
షతమహీసురః । సౌమ్య మత్తకాలోనామ లాటేశ్వరో దేశస్యాస్యపా
లయితుర్వీరకేతోస్తనయాంవామలోచనాంనామ తరుణీరత్నమసమాన
లావణ్యాంశ్రావంశ్రావమవధూతదుహితృప్తార్థనస్యతస్యపాటలీంనా
మ్నానగరిమరొత్సీత్ । వీరకేతురపిభీతోమహదుపాయనమితనయాంమ
త్తకాలాయాదాత్ । తరుణీలాభహృష్టచేతాలాటవతిఃపరిణేయానిజపురవి
వేతినిశ్చిత్వగచ్ఛన్నిజదేశంప్రతి మృగయాదరేణాశ్రవనే నైస్యవాసమ
కారయత్ । కన్యాసారేణనియక్తోమానమాలోనామవీరకేతు మంత్రీమా
నధనశ్చతురంగబలసమన్వితోఽన్యత్రరచితశిబిరస్తన్నిజనాధావ మానఖి
న్నమానసోఽస్తర్భిభేదేతి । విప్రోసౌబహుతనయోవిద్వాన్నికనఃస్థవిర
శ్చదానయోగ్యత్యితస్తైకరుణాపూరమనారత్నమదాం । పరమాహ్లాదవి
కసితానసోఽభిహితానేకాశీకుత్రచిదగ్రజన్మాజగామ । అధ్వశ్రమఖి

నేనమయాతత్రనిరవేశినిదాస్రమం । తదమవశ్యాన్నిగళితబాహుయుగ
 శస్సభాసురః కశాఘాతచిహ్నితగాత్రోఽనేకనైస్త్రైశ్చైరనుయాతో
 ౭భ్యేత్యమామపాదస్యరిత్యదర్శయత్ । పరిత్యక్తభాసురా రాజభటార
 త్నావాప్తిప్రకారం మదుక్తమనాకణ్య భయరహితం మాం గాఢనియ
 మ్య రజ్జుభిగానీయకారాగారమేతేతవసఖాయ ఇతి నిగడితా కాంశ్చిన్ని
 ద్దిప్తవంతో మామపినిగడితచరణయుగళమకాదుః । కింకర్తవ్యతామూఢేన
 నిరాశక్లేశానుభావేనావోచిమయా । ననుపురుషావీర్యపరుషానిమిత్రేనకేన
 నిర్విశధకారావాసమఃఖండుస్తరం । యాయంవయస్యాఇతినిద్దిప్తమే
 త్రైకిమిదమితి । తథావిధం మామవేక్ష్యభాసురాత్మయాశ్చుతం లాటపతి
 వృత్తాంతం వ్యాఖ్యాయ చోరవీరాః పునరవోచత్ । మహాభాగవీరకేతు
 మంత్రిణో మానపాలస్యకింకరావయం తదాజ్ఞయాలాపేశ్వరమారణా
 యరాత్రౌసురంగద్వారేణ తదగారం ప్రవిశ్య తత్రరాజాభావేన విష్ణ్ణా
 బహుధనమపహృత్య సుహృదవీంప్రవిశామ । అపరేద్యుశ్చాన్వేషిణో రా
 జానుచరాబహవో ౭భ్యేత్యధృతధనాన్వితానస్తాపరితః పరివృత్య దృఢ
 తరంబద్వా నికటమానీయ సమస్తవసుశోధనవేలాయా మేకస్యానఘ్యు
 రత్నస్యాభావేనాత్మద్వధాయ మాణిక్యాదానాయాస్తాని లాశ్మంబల
 యన్నితి శ్చుతరత్నరత్నాలోకనస్థానో ౭హమిదంతదేవమాణిక్యమితి ని
 శ్చ్యేత్యభూదేవదానమితి తాదృఃఖస్థానాన్వనోజన్తనామధేయం యుష్మద
 స్వేషణపర్యటనప్రకారంచాభావ్య సమయోచితైస్సంలాపైర్జైత్రీమ
 కార్షం । తతోధకరాత్రే తేహం మమచశ్మంబలాబంధనం నిభిద్యతైరను
 గమ్యమానో నిద్రితస్యద్వార్స్థగణస్థాయుధజాలమాదాయ పురరత్నా
 న్పురతోభిముఖాగతాపటుపరాక్రమలీలయాభిద్రావ్య మానపాలశిబి
 రంప్రావిశం । మానపాలానిజకింకరేభ్యో మమకులాభిమానవృత్తాంతం త
 త్కాలీనపితృసుంచనిశమ్య మోమర్పయత్ । పరేద్యుర్నత్రకాలేనప్రేషి
 తాః కేచనపురుషా మానపాలముపేత్య మంత్రివృద్ధీయరాజమందిరేసురం
 గయాబహుధనమపహృత్య చోరవీరాభవదీయకటకంప్రావిశత్ । తాన
 ర్పయనోచ్ఛేద్యహాననధాన్సంభవిష్యతీతి హృతరంవాక్యమబ్రువత్ । త

దాకణ్యైరోషాదుణితనేత్రోమంత్రీ లాటపతిః కస్తేనమైత్రీకాపునరస్య
 వరాకస్య సేవయాకింబభ్యమితితాన్నిరభర్తస్యత్ । తేచమానపాలే
 నోక్తంవిప్రలాపంమత్తకాలాయతతైవాకథయత్ । కుపితోపిలాటపతిర్దొ
 ర్విర్యగర్వేణాబ్జసైనికసమేతోయోధుమభ్యగాత్ । పూర్వమేవకృతర
 ణనిశ్చయోమానపాలస్సన్నద్ధయోధీ యోధుకామోభూత్వా నిశ్శంకంని
 రగాత్ । అహమపిసంబహుమానంమంత్రిదత్తానిబహుశతురంగమోపే
 తంచతురసారధిరథంచ దృఢతరంకవచం మదమరూపించావంచ వివిధబా
 ణపూర్ణంతూణీరద్యయం సముచితాన్యాయుధా నిగృహీత్వా యుద్ధస
 న్నద్ధోమదీయబలవిశ్వా సేనచిపూర్థరణోద్యుక్తంమంత్రిణమన్వగాం । ప
 రస్పరమశ్శరేణ తుములసంగరకరముభయ మైన్యమతిక్రమ్య సముల్లస
 ద్భుజాటోపేనబాణవర్షంతదంగేవిముంచన్నరాతీన్నాహరం । తతోఽతి
 రయతురంగమం మద్రథం తన్నికటంసీత్వా శీఘ్రంఘనోపేతతడియర
 ధోఽహమరాతేశ్శిరఃకర్తనమకార్షం । తస్మిన్నివతితే తదవశిష్టమైనికేషు
 పలాయితేషు నానావిధంహయగజాదివస్తుజాలమాదాయ పరమానంద
 సంభృతోమంత్రీ మమానేకవిధాంసంభావనామకార్షీత్ । మానపాల
 ప్రేషితాత్తదనుచరాదేనమఖిలముదంతమాకణ్యై సంతుష్టమనారాజా
 ఽభ్యుగ్రతోమదీయవరాక్రమేవిస్తయమానః సమ హేమాత్సవమమాత్య
 బాంధవానుమత్యాశుభదినేనిజతనయాంమహ్యమదాత్ । తతోఽహం
 రాజ్యాభిషిక్తోఽహమనుదినమారాధతమహీపాలచిత్తోవామలోచనయా
 నయాసహ నానావిధసౌఖ్యమనుభవత్ భవద్విరహవేదనాశల్యవైకల్య
 హృదయస్సిద్ధాదేశేన సుహృజ్జనావలోకనఫలప్రదేశం మహాకాలనివాసి
 నంపరమేశ్వరస్యారాధనాయాద్యవత్సీసమేతస్సమాగతోస్మి । భక్తవత్స
 లస్యగౌరీవతేః కారుణ్యైనభవత్పదారవిందనందర్శనానందసందోహా
 మయాలబ్ధితి! ... *
 తంనిశమ్య సందితపరాక్రమో రాజవాహనస్తన్నిరపరాధదం
 డదైవముపలభ్య తస్మైక్రమేణాత్మచరితం కథయామాస । తస్మిన్నవస
 రే పురతః పుష్పిద్భవంవిలోక్య ససంభ్రామంనిజనిటలతటస్పృష్టచర

శాంగుళిముదంజలిమత్యుదాథమాలింగ్యానంద బాష్పసంకులసంపుల్లలో
చనః సౌమ్యసోమదత్తాయంసపుష్పేర్భవతితస్మైతందగ్ధయామాసతా
చచిరవిరహదుఃఖముత్సృజ్యాన్యోన్యాలింగనసుఖమన్వభూతాం । తతస్త
వైవమహీరుహస్యఛాయాయాముపవిశ్యరాజాసమభావత । పయస్య
భూసుర కార్యకరిష్ణురహంమిత్రగణోవిదితాథాస్సర్వధాంతరాయం క
రిష్యతీనిద్రితాన్భవతః పరిత్యజ్యనరగాం । తదనుప్రబుద్ధోవయస్యవద్గో
కిమితినిశ్చిత్యమదన్వేషణాయకుత్రగతవాకా భవానెకాకీర్త్యగంతేతి । సో
పి లలాటతటచుంబదంజలిపుటస్సవినయంసమలపత్ ॥ ... *

ఇతి శ్రీదండినావిరచితే దశకుమార చరితె,

పూర్వపీఠికాయాం సోమదత్తచరితంనామ,

తృతీయఉచ్ఛ్వాసః.

శ్రీరస్తు.

దశకుమారచరితె పూర్వపీఠికాయాం
పుష్పేద్భవచరితంనామ చతుర్థోచ్ఛ్వాసః.

దేవ మహీసురోపకారాయై వదేవోగతవానితినిశ్చిత్వాపి దేవేన
గంతవ్యం దేశం నిర్ణేతుమశక్నువానోమిత్రగణః పరస్పరం వియజ్య దిత్తుదే
వం ప్రణేష్టుమగచ్ఛత్ । అహమపి దేవస్యాన్వేషణాయ మహీమటా కదా
చిదంబరమధ్యగతస్యాంబరమణేః కిరణమసహిష్ణురేకస్యగిరితటమహీరు
హస్యప్రచ్ఛాయశీతలతలై తుణముపావిశం । మమపురోభాగేదినమధ్య
సమయే సంకుచితసర్వావయవాం శూర్వాకృతిం కూర్వాకృతిం మానుష
చ్ఛాయాం నిరీక్ష్యోన్ముఖోగగనతలాన్తహారయేణ పతంతంపురుషంకం
చిదంతరాలవపదయోపనతహృదయోఽహమవలంబ్య శనైరవనితలై ని
క్షిప్య దూరాపాతవీతసంజ్ఞంతం శిశిరోపచారేణచిబోధ్య శోకాతిరేక
ణోక్తతబాష్పలోచనంతంభృగుపతనకారణమపృచ్ఛమ్ । సోపికరరుహై
రశ్రుకణానపనయన్నభాషత- సౌమ్య మగధాధినాథామాత్యస్యవద్యో
ద్భవస్యాన్వసంభవోరతోద్భవనామాహం వాణిజ్యదూపేణకాలయవన
ద్వీపముపెత్త్యకామపివణికన్యకాంపరిణీయ తయాసహ ప్రత్యాగచ్ఛ
న్నంబునితీరస్యానతిదూరవీచ ప్రవహణస్యభగ్నతయా నర్వేషునిమగ్నో
షు కథంకథమపిదై వానుకూల్యేనతీరభూమిమభిగమ్య నిజాంగనావియో
గదుఃఖాణావెష్ట వమానోఽహం కస్యాపిసిద్ధతాపసస్యాదేశాదరేణపోడ
శహాయనానికథంచిక్షిత్వా దురవస్థాపారమనవేక్షమాణోగిరిపతన మ
త్సార్వమితి ॥ *

తస్మిన్నైవావసరే కిమపి నారీకూజితమశ్రావి । నఖిలుసము
చితమిదంయత్ప్రిధ్వాదిష్టైపతితనయమిశనెవిరహమసహిష్ణురైవశ్వానరంవి
శసీతి । తన్నిశవ్య మనోవిదితజనకభావంతమవాదిషం । తాత భవతేవి
జ్ఞాపనీయూనిబహునిసంతి । భవతుపశ్చదఖిలమూఖ్యాతవ్యం । అథనా

నారీకూజితమనుపేక్షణీయంమయా । తుణమాత్రమత్రభవతాస్థీయతా
మితి । తదనుసోఽహంత్యరయాకించిదంతరమగమం । తత్రపురతోభయం
కరజ్వాలాకులహతుభగవగాహనసాహసికాంముకుళితాంజలిపుటాం వ
నితాంకాంచిదవలోక్య ససంభ్రమమనలాదవనీయ కూజంత్యావృథయా
సహమత్పితురభ్యర్ణ్య మభిగమయ్య స్థవిరామవోచం । వృద్ధే భవత్యైకు
త్రత్యై కాంతారెమిత్తైనకెనదురవస్థానుభూయతేకథ్యతామితి । సాస
గద్గదమవాదీత్ । పుత్ర కాలయవనద్వీపేకాలగుప్తనామోవణిజకస్య
విదేహసుతాసువృత్తానామరతోర్ధ్వవెనజకాంతేనాగచ్ఛంతీ జలధౌమ
గ్నేప్రవహణైజధాత్యామయాసహఫలకమేకమవలంబ్య దైవయో
గేనకూలముపేతా ఆసన్నప్రసవసమయాకస్యాంచిదటవ్యామాత్మజమ
సూత । మమతుమందభాగ్యతయాబాలవనమాతం గేనగృహీతే మద్ద్వితీ
యాపరిభ్రమంతీషోడశవద్దానంతరంభర్తృపుత్రసంగమోభవిష్యతీతిసి
ద్ధవాక్యవిశ్వాసాదెకస్మిన్పుణ్యాశ్రమే తావంతంసమయంనీత్వా శోక
మపారంసోధుమత్సమాసముజ్జ్వలితేవై శ్వనరే శరీరమాహుతీకర్తృము
ద్యుత్తాసీదితి । తదాకర్ణ్యనిజజనసంజ్ఞాత్వాతామహందండవత్ప్రణమ్యత
వ్యైమదుదంతమఖిలమాఖ్యాయ ధాత్రీభాషణపుల్లవదనంవిస్తయవికసి
తాతుంజనకమదర్శయం । పితరౌతౌ సాభిజ్ఞానమనోన్యసంజ్ఞాత్వా ముది
తాంతరాత్మానౌవివీతంమామమందాశువైవక్షణాభిషిచ్య గాఢమాశ్లిష్య
శిరస్యపాఘ్రాయకస్యాంచిత్తహీరుహచ్ఛాయాయాముపావిశేతాం ।
కథంభివసతిమహీవల్లభోరాజహంసశ్చితి జనకేనప్రప్తోఽహం తస్యరాజ్య
చ్యుతిం త్వదీయజననం సకలకుమారావాప్తిం తవదిద్విజయారంభం భ
వతోమాతంగానుయాన మస్తాకంయుక్తుదన్వేషణకారణం సకలమభ్య
ధాం । తతస్తౌకస్యచిదాశ్రమమునెరస్థాపయం । తతోదేవస్యాన్వేషణప
రాయణోఽహమఖిలకార్యమిత్తచిత్తంనిశ్చిత్వ భవదనుగ్రహోల్లబ్ధిస్య
సాధకస్యసాహాయ్యకరణదక్షుంశిష్యగణంనిష్పాద్య వింధ్యవనమధ్యేపురా
తనపట్టణస్థానాన్యపేత్య వివిధనిధిసూచకానాంమహీరుహాణామధోనిశ్చి
ప్తాన్వనుపూర్ణాకలశాకానిధాంజనైస్సంజ్ఞాత్వా రక్షిష్యపరితఃస్థితేషు ఖ

ననసాధనైరుత్పాత్య దీనారానసంఖ్యాకాశీకృత్య తతాగతమన
 తిదూరైనివేశితంవశికృతకంకంచితభ్యత్య తత్రబలిన్ బలీవద్దాగోణీం
 శ్చక్రీత్వాఽన్యరవ్యమిషేణవసుతద్గోణీసమ్మితంతైరుహ్యమానంశనైః
 కటకమనయం । తదధికారిణాచంద్రపాలనకనచిద్వణిక్ష్మత్రేణవిరచిత
 సాహ్యదోఽహమమునైవసాకముజ్జయినీముపావిశం । మత్పితరావపితాం
 పురీమభిగమయ్య సకలగుణనిలయేనబంధుపాలనామ్నాచంద్రపాలజనకే
 ననీయమానోమాలవనాధదర్శనంపిధాయ తదమమత్యాహుధవసతిమకర
 వం । తతఃకాననభూమిషుభవంతమన్వేష్టుముద్యుక్తంమాంపరమమిత్రం
 బంధుపాలోనిశమ్యవదత్ । సకలంధరణీతలమపారమన్వేష్టుమక్షమో
 భవాకామనోగ్లానింపిహాయతూష్టింతిష్ఠతు । భవన్నాయకాలోకనకార
 ణంశుభశకుసంఘీర్ష్యకథయిష్యామీతి । తల్లపితామృతాశ్వసితహృదయో
 ఽహమనుదిసంతదుపకంతవర్తీ కదాచిదిందుముఖీంనవయావనావలీధావ
 యవాంనయనచంద్రికాంబాలచంద్రికాంనామతరుణీరత్నంవణిజ్ఞందీర
 లక్ష్మీంమూర్తామవలోక్య తదీయలావణ్యావధూతధీరభావోలతాంతబా
 ణలక్ష్మతామయాసిషం । చకీలబాలకురంగలోచనాసాఽపి కుసుమసాయ
 కసాయకాయమానేనకటాక్షవీక్షణేన మామసకృన్నిరీత్య మందమారు
 తాందోలితలతేవాకంఛత్ । మనసాభిముఖైస్సమాకుంచితైరాగలజ్ఞాం
 తరాలవర్తిభిస్సంగవర్తిభిరీక్షణవిశేషైర్విజమనోవృత్తిమకథయత్ । చ
 తురగూఢచైష్టాభిరస్యామనోసురాగంసమ్యక్జ్ఞాత్వా సుఖసంగమోపా
 యమచింతయం । అన్యదాబంధుపాలశకునైర్భవద్గతింప్రేక్షిష్యమాణఃపు
 రప్రాంతవిహారవసంమయాసశాలాపేత్య కష్టింశ్చిన్నహీరుహాశకున
 వచనానిశ్యన్వన్తిష్ఠత్ । అహముతగ్రలికావినోదపరాయణోవనాంతే పరి
 భ్రమణ సరోవరతీరేచింతాక్రాంతచిత్తాందీనవదనాం మన్మనోరధైక
 భూమింబాలచంద్రికాంవ్యలోకయం । తస్యాస్ససంభ్రమప్రేమలజ్ఞా
 కాతుకమనోరమంలీలా విలోకనసుఖమనుభవణ సుదత్యావదనారబిందే
 విషణ్ణభావంమదనకదనభాదానుభూతంజ్ఞాత్వా తన్నిమిత్రంజ్ఞాస్యకలీల
 యాతమప కంతముపేత్యావోచిషం । సముఖ తవముఖారవిందస్యదై

న్యకారణంకథయేతి । సారహస్యసంజాతవిప్రంభతయావిహాయలజ్జాభయైశచైరభాషత । సౌమ్య మానసారోమాలవాధీవోవార్థకస్యప్రబలతయానిజనందనందర్పసారముజ్జయన్యామభ్యపించత్ । సకుమారస్సత్త సాగరవర్యంతంమహీమండలం పాలయిష్యన్నిజపైతృవ్యప్రీయాపుద్గండకర్మాణౌచండవర్తదారువర్మాణౌధరణీభరణేనియుజ్య తపశ్చరణాయరాజగిరిమభ్యగాత్ । రాజ్యంసర్వమసపత్నంశాసతిచండవర్తణి దారువర్మామాతులార్గజత్తనోశ్శాసనమతిక్రమ్య పారదార్యపరవ్రవ్యాపహరణాదిదుష్కర్మకుర్వాణో మన్తథసమానస్యభవతోలావణ్యా యత్తచిత్తాంమామేకదాఽలోక్య కన్యాదూషణదోషందూరీకృత్య బలాత్కారేణరంతుముద్యుక్తైః తచ్చింతయాదై న్యమగచ్ఛమితి । తస్యామనోగతం మయిరాగోద్రేకం మన్తనోరధసిద్ధ్యంతగాయంచ నిశమ్య బాష్పపూర్ణలోచనాంతామాశ్వాస్య దారువర్తణోమారణోపాయంచ విచార్య వల్లభానువోచం । తరుణి భవదభిలాషిణందుష్టహృదయమేనంనిహంతుం మృదురుపాయఃకశ్చిచ్చింత్యతే । యక్షుఃకశ్చిదధిస్తాయబాలచంద్రికాం నివసతి తదాకారసంపదాశాశృంఖలితహృదయో యస్సంబంధయోగ్యస్సాహసికోరతిమందిరే తంయక్షుంనిర్జిత్య తయైకసఖీసమేతయామృగాత్యోసంలాపా మృతసుఖమనుభూయ కుశలీర్దమివ్యతి తేనచక్రవాకసంశయాకరపయోధరావివాహనీయేతిసిద్ధేనైకేనావాదీతిపురజనస్యపురతోభవదయైస్సత్యవాక్యైరనకృతగ్రథనీయం । తదనుదారువర్మావాక్యానీథంవిధానిశ్రావంశ్రావంతూష్ణీయదిభియాస్థాస్యతితర్హివరం । యదివాడౌర్జన్యేనత్వయాసంగమమంగీకరిష్యతితదాసభవదీయైరిథంవాచ్యః । సౌమ్యదర్పసార వసుధాధిపామాత్యస్యభవతోఽస్మిన్నివాసెసాహసకరణమనుచితం పౌరజనసాక్షికంభవన్తుందిరమానీతయాతయాతోయజాత్యోసహక్రీడన్నాయుష్కాయదిభవిష్యతి తదాపరిణీయతరుణీంమనోరథాన్నిర్విశేతి । సోప్యేతదంగీకరిష్యతి త్వంసఖీవెషధారిణామయాసహతస్యమందిరంగచ్ఛ అహమేకాంతనికేతనముష్టిజానుపదాఘాతైస్తంరభసాన్నిహత్య పునరపివయస్యామిషేణభవతీ మనునిశ్శంకంనిర్దమిష్యా

మీతి । తదేనముపాయమంగీకృత్య విగతసాధ్వసలజ్జాభవత్ । జనకజననీ
సహృదరాణాం పురతతివయోః ప్రేమాతిశయమాఖ్యాయ సర్వధా
ప్లుతృరిణయకారణేతాననునయోః । తేఽపివంశసంపల్లావణ్యాధ్యాయ
యూనేమహ్యంతాందాస్యంత్యేవ దానువర్త్యణౌ మరణౌపాయం తే
భ్యఃకథయిత్వా తేషాముత్తరమాఖ్యాయంనుహ్యమితి । సాపికించిదుత్పు
ల్లసరసిజాననామామబ్రవీత్ । సుభగ క్రూరకర్మాణందారువర్మాణంభ
వాకాహంతుమర్హతి । తస్మిన్కాలేసర్వధాయుష్కృత్యనోరథః ఫలివ్యతిప
వంక్రియతాంభవదుక్తంసర్వనుహమపితథాకరివ్యతిమామసకృద్వివృ
త్తవదనావిలోకయంతీమందమగారమగాత్ । అహమపిబంధుపాలముపే
త్య శకునజ్ఞాత్తస్మాత్త్రింశద్దినసాంతరమేవ భవత్సంగస్సంభవిష్యతీత్య
శృణవం । తదనుచదనుగమ్యమానోబంధుపాలోనిజావాసంప్రవిశ్యమా
మపినిలయాయవిససర్జ । మన్మాయోపాయనాగురాపాశలగ్నేనదారువ
ర్తణాసమాహూతాబాలచంద్రికాతంగమిష్యతీతిదూతికాం మన్నికటమ
భిప్రేషితవతి । అహమపి మణినూపురమేఖలాకంకణకటకతాటంకహార
తౌమకజ్జలంవనితాయోగ్యమండనజాతం నిపుణతయా తత్తత్థానేషు ని
క్షిప్య సమ్యగంగీకృతమనోజ్ఞవేషాల్లభయాతయాసహతదాగారద్వా
రోపాంతమగచ్ఛం । ద్వార్థకథితాప్తదాగమనెనసాదరంవిహితాభ్యు
ద్గతినాతేన ద్వారోపాంతనివారితాశేషపరివారేణమదన్వితాబాలచంద్రి
కాసంకేతాగారమసీయత । నగరవ్యాకులాయతుకథాంపరీక్షన్నాగరిక
జనోపికుతూహలేనదారువర్తణఃప్రతిహారభూమిమగమత్ । వివేకశూన్య
మతిరసా రాగాతిరేణుత్సఖచితహేమవర్ణంకేహంసతూలగర్భశయ
నమానీయతరుణీం తస్యైమహ్యం తమిస్రాసమ్యగనవలోకితపుంభావా
యమనోరమస్త్రీవేషాయచ చామీకరమణిచయమండనానిసూక్ష్మాణిచి
త్రవస్తాగ్రికస్తూరికామిళితహరిచందనంకర్పూరసహితంతాంబూలం సు
రభీనికుసుమానిలితవస్తుజాతంసమర్ప్య ముహూర్తద్వయమాత్రంహాస
వచనైస్సంలవనన్వతిష్ఠత్ । తతోరాగాంధతయాసుముఖ్యాలింగనేమతివ్య
ధత్తారోపారుణితోఽహమేనంవర్యంకతలాన్నిశ్శంకోనిపాత్య ముష్టిజాను

పదాఘాతైః పాహరం । నియద్ధరభసవికలమలంకారంపూర్వవస్త్రేషయి
త్వా భయకంపితాంసతాంగీముపలాలయన్ మందిరాంగణముపెతస్సా
ధ్వసకంపితభివోచ్చైరకూజం । హాబాలచంద్రికాధిష్ఠితేనఘోరాకారే
ణయతేణదారువర్తానిహన్యతే సహసాసమూగచ్ఛత వశ్యతేతి॥తదాక
ర్ణ్యమిళితాజనాస్సమున్యద్భాస్మాః హాహానినాదేన దిశోబధి రయంతో
బాలచంద్రికానుధిష్ఠితంయక్షంబలవంతంశృణ్వన్నపిదాగువర్తమాదాం
ధస్తామేవాయావతః తదసాస్వకీయేనకర్తృణానిహతః కింతస్యవిలపనౌనెతి
మిథోలపంతఃప్రావిశన్ । కోలాహలేతస్త్రింశ్చటులలోచనయాసహనై
పుణ్యేనసహసానిగతోనిజావాసమగాంతతోగతేషుకతిపయదివెషుపా
వజనసమక్షంసిద్ధాదేశప్రకారేణవివాహ్యతామిందుముఖం పూర్వసంక
ల్పితంసుఖంయథేష్టమనుభవం । బంధుపాలశకుననిర్దిష్టదివసేఽస్త్రిన్నిర్గత్య
పురాద్వతమానోనెతోత్సవకారిభవదనులోకనసుఖమప్యనుభవామీతి॥

ఏవంమిత్రవృత్తాంతంనిశమ్యాష్టానమానసో రాజవాహనః స్వ
స్యచసోమదత్తస్యచవృత్తాంతమస్తైనివెద్య సోమదత్త మహాకాలేశ్వరా
రాధనానంతరంభవద్వల్లభాంసపరికరాంనిజకటకం ప్రాపయ్యాగచ్ఛేతి
నియుజ్య పుష్పేద్భవేనసేవ్యమానో భూస్వర్గాయమానమవంతికాపురం
వివేశ । తత్రాయంమమస్వామికుమారః । బంధుపాలాదయేబంధుజనా
యకథయిత్వా తేన రాజవాహనాయబహువిధాంసపర్యాం కారయన్
కలకుశలామహీసురభితిపురిప్రకటయన్పుష్పేద్భవోఽమువ్యరాజ్ఞోఽజ్జన
భోజనాదికమనుదినంస్వమందిరేకారయామాస॥ ... *

ఇతి శ్రీదండినావిరచితే దశకుమారచరితే

పూర్వపీఠికాయాం పుష్పేద్భవచరితంనామ

చతుర్థఃస్కంధః

శ్రీరస్తు.

దశకుమారచరితే పూర్వపీఠికాయాం
అవంతిసుందరీపరిణయోనామ పంచమోచ్ఛ్వాసః

అథమీన కేతన సేనా నాయకేన మలయగిరిమహీరుహనిరంత గావాసి
భుజంగమముక్తావళిష్టే నైవసూక్ష్మతరేణ ధూతహరిచందనపరిమళభరణే
వమందగతినా దక్షిణానిలైస వియోగిహృదయస్థంఘన్నధానలముజ్జ్వల
యన్, సహకారకీసలయమకరందాస్వాదనరక్తకంతానాంఘ్రకరకలకం
తానాంకాకలీకలకలేనదిక్పక్రంవాచాలయన్, మానినీమానసోత్కలికా
ముపనయన్, చూకందసిందువారరక్తాశోకకింఞ్చకతిలకేశుకలికాముపపాద
యన్, మదనమహూత్సవానరసికమనాంసిసముల్లాసయన్, వసంతసమ
యస్సమాజగామతప్తిన్నతిరమణీయేకాలైవంతిసుందరీనామమానపార
నందినీ ప్రియవయస్యయాబాలచంద్రికయాసహనగరోపాంతరమ్యోద్వా
నైవిహరోత్కంఠయాపారసుందరీనమవాయసమన్వితాకస్యచిచ్ఛాతపో
తకస్యఛాయాశీతలైకతతలైగంధకుసుమహరిద్రాక్షతచీనాంబరాదిసా
నావిధేనపరిమలద్రవ్యనికరేణమనోభవమర్చయంతీరేమేతత్రరతిప్రతికృ
తిమవంతిసుందరీంద్రఙ్మకామః కామభివవసంతసహాయః పుష్పౌద్భవసమ
న్వితోరాజవాహనస్తదుపవనంప్రవిశ్య తత్రతత్రమలయమారుతాందో
ళితశాఖానిరంతరసమద్భిన్నకీసలయకుసుమఫలసముల్లసితేశురసాలతదు
ష్టు కోకిలకీరాళికులమధురాలాపాన్ శ్రావంశ్రావంవికసందివరక
ల్పారకైరవరాజీవరాజికేళిలోలకలహంససారసకారండవచక్రవాక చ
క్రవాళకలరవవ్యామలవిమలశీతలసలిలలితానిసరాంసిదర్శందర్శమమం
దలీలయాలలనాసమీపమవాప బాలచంద్రికయానిశ్చంకమితలగమ్యతా
మితిహస్తసంజ్ఞయాసమామూతోనిజతేజోజితపురూహూతో రాజవా
హనోవంతిసుందర్యాఅంతికంజగామ | యావసంతసహాయేన సమ

త్సుకతయోరతేఃకలిసాలభంజికావిధిస్సయాకంచననారీపశేషంవిరచ్యా
 వ్యసఃశ్రీడాకాసారశారారవిందసౌందర్యేణపాదద్వయం, ఉద్యానవనదీ
 ఘోకామస్తమరాళికాగమనరిత్యాలోలాలసగతివిలాసం, తూణీరలావ
 ణ్యేనజంఘ్రకందలీలాలిత్యేనమనోజ్ఞమూరుయుగం, జైత్రరథచక్రచాతు
 ర్యేణఘనంజఘనం, కింబిద్వికసల్లీలావతంసకల్పారకోరకకోటరానువు
 త్యాగంగావర్తసనాభినాభం, సౌధారోహణపరిపాట్యావళిత్రయమూర్ధ్వ
 కం, మధుకరపంక్తిసీలిమలీలయారోమావళిం, పూణసువణకలశశోభ
 యాకుచద్వంద్వం, లతామండపసౌకుమార్యేణబాహూ, జయశంఖాభిఖ్య
 యాకంతం, కామికణాపూరసహకారపల్లవరాగేణప్రతిబింబీకృతవింబం
 రదనచ్ఛదం, బాణాయమానపుష్పలావణ్యేనశుచిస్త్రితం, అగ్రదూతికాకలకం
 తికాకలాలాపమాధుర్యేణవచనజాతం, సకలపైనికనాయకమలయమారు
 తసారభ్యేణనిశ్వాసపవనం, జయధ్వజమీనదీర్వేణలోచనయుగళం, చాపయ
 ప్తిశ్రియాభూలతే, ప్రథమసుహృదస్సుధాకరస్యావసీతకలంకయాకాం
 త్యావదనం, లీలామయురబర్హభంగాయకేశపాశంచ, విధాయ సమస్త
 మకరందకస్తూరికసమ్మితేనమలయజరసేనప్రత్యౌల్యకర్పూరపరాగేణస
 మ్పూజ్య నిర్మితేవరరాజ । మూర్తిమతీవలక్ష్మీర్పాలవేశకన్యకాస్తే । సైవా
 రాధ్యమానంసంకల్పితవరప్రదానాయావిరూఢితంమూర్తిమంతంమన్తధ
 మివతమాలోక్య మందమారుతాందోళితలతేవమదనావేశవతీచకంఘ్రత
 దను శ్రీడావిప్రంభాన్నివృత్తాలజ్జయాకానికాన్యపిఘావాంతరాణీన్యధ
 త్తలలనాజనంస్పృజతావిధాత్రానూనమేషాఘుణాక్షరన్యాయేననిర్మితా
 నోచేదబ్జభూరేవంవిధధర్మానిపుణో యదిస్యాత్తత్సమానలావణ్యా మ
 న్యాంతరుణీంకింసకరోతీతిసవిష్ణయానురాగంవిలోకయతస్తస్యసమక్షం
 స్థాతుంలజ్జితాసాకించిత్రభీజనాంతరితగాత్రతన్నయనాభిముఖైఃకించి
 దామంచితైరంచితభూలతైరపాంగవీక్షితైరాత్మనోమనఃకురంగస్యానా
 యమానలావణ్యంరాజవాహనంవిలోకయంత్యశీఘ్రత్ । సోపితస్యాస్తదో
 త్పాదితభావరసానాంసామగ్యాల్లబ్ధబలస్యేవవిమమశరస్యశరవ్యాయ
 మాణమానసోబధూవ । సామనసీత్థమచింతయత్ । అనన్యసాధారణసౌం

దద్యేణానైకస్యాంపురిభాగ్యవతీనాంతరుణీనాంలాచనోన్మవఃక్రియతే ।
 పుత్రరత్నైనామునాపురంధ్రీణాంపుత్రవతీనాంసీమంతినీనాంకానామసీ
 మంతనూక్షిక్రియతే । కాస్యదేవీకిమత్రాగమనకారణమస్య । వస్త్ర
 ధోమామపహసితనిజలావణ్యమెనం విలాకయంతీమసూయయేవాతిమా
 త్రంమథ్నన్నిజనామసాన్వయంకరోతి । కింకరోమి కథమయంజ్ఞాతవ్యభ
 తి । తతోబాలచంద్రికాతయోరితరేతరరాగవృత్తింభావవివేకైర్జ్ఞాత్వా
 కాంతాసమాజసన్నిధౌరాజనందనోదంతస్య సమ్యగాఖ్యానమనుచితమి
 తిలాకసాధారణైర్వాత్సైరభాషత । భర్తృదారికైయంసకలకళాప్ర
 వీణోదేవతాసాన్నిధ్యకరణలహవనిపుణోభూసురకుమారోమణిమంత్రా
 వధజ్ఞఃపరిచార్యాహుఃభవత్యాపూజ్యతామితి । తదాకిర్ణ్యనిజమనో
 రథమనువదంత్యాబాలచంద్రికయాసంతుష్టాంతరంగా తరంగావలీమం
 దానిలెనేవసంకల్పజేనాకులీకృతారాజకన్యా జితమారంకుమారంసము
 చితాసనాసీనంవిధాయ సఖిహస్తేనగంధకుసుమాక్షతఘనసారతాంబూ
 లాదినానావస్తునివయేనపూజాంతస్తైకారయామాస॥.....*

రాజవాహనోఽప్యేవమచింతయన్నూనమేషాపూర్వజన్మనిమేజాయా
 యజ్ఞవతీ నోచేదేతస్యామేవంవిధోనురాగోమత్సనసినజాయేత । శాపా
 వసానసమయేతపోనిధైర్జ్ఞాతిస్తరత్వమావయోస్సమానమేవ తథాపికాల
 జనితవిశేషసూచకైర్వాత్సైరస్యాఃజ్ఞానముత్పాదయిష్యామి । తస్మిన్స
 మయెకోపిమమోరమోరాజహంసఃకేలీవిధత్సయాతమపకంతషగమత్ ।
 సముత్సుకయా రాజకన్యయామరాశగ్రహణేనియుక్తాం బాలచంద్రికామ
 వలాక్య సముచితోవాక్యవసరవిషణ్ణతీసంభాషణనిపుణో రాజవాహన
 స్సగీలమలవత్ । సఖి పురాశాంబోనామకశ్చిన్తహీవల్లభోమనోవల్ల
 భయాసహవిహారవాంఛయాకమలాకరమావృతత్రకోకనదకదంబసమీ
 పనిద్రాధీనమానసంరాజహంసం గృహీత్వా బిసగుణైతత్స్యచరణయు
 గశంకిగడయిత్వా కాంతాముఖంసానురాగంవిలాకయన్తంగస్త్రీతవికిసి
 తైకకపోలమండలస్తామభాషత । భిందుముఖి మయాబద్ధోమరాశశ్శృం
 తోమునివదాస్తే స్వేచ్ఛయానేనగమ్యతామితి । సోఽపిరాజహంసశ్శృం

బమశపత్ । మహీపాల యదస్మిన్నంబుజబంధైః సుప్తానపరాయణత
యాపరమానందేన తిష్ఠంతం నైష్ఠికం మామకారణం గాఙ్గగర్వేణావ
మానతవాససి తదేతత్పాత్తనారమణీవిరహసంతాపమునుభవేతి । విషణ్ణవ
దసశ్శాంబోజీవితేశ్వరీవిరహమసహిష్టుక్కుమాదండవత్ప్రణమ్య సవిస
యమభాషత । మహాభాగ యదజ్ఞానేనాకరవంతత్ క్షమస్వేతి । సతా
వసఃకరుణాకృష్టచేతాస్తమవదత్ । రాజన్నిహజన్మనిభవతశ్శాపఫలాభా
వోభవతు । మద్వచనస్యామోఘతయాభావినిజననేశరీరాంతరగతాయా
అస్యాస్మరసిజాత్మ్యాః రసేనరమణోభూత్వా ముహూర్తద్వయం మచ్చ
రణయుగళబంధనకారితయామాసద్వయం శృంఖలనిగళితచరణోరమణీవి
యోగవిషాదమనుభూయ పశ్యదనేకకాలంవల్లభయాసహరాజ్యసుఖం
లభస్వేతి । తననుజాతిన్మరత్వమపితయోరన్వగృహ్లాత్ । తస్మాత్తరా
ళబంధనంనకరణీయంత్వయేతి । సాపిభర్తృదారికా తద్వచనాకర్ణనా
భిజ్ఞాతస్సపురాతనజననవృత్తాంతా నూనమాయం మత్ప్రణవల్లభ ఇతిమ
నసిజానాతీ రాగవల్లవితమానసా సమందహాసమవోచత్ । సామ్యపు
రాశాంబోయజ్ఞవతీసందేశపరిపాలనాయ తథావిధంహంసబంధనమకా
ర్షీత్ । తథాహి లోకపండితాఅపిదాక్షిణ్యేనాకార్యంకుర్వంతీతి । కన్యా
కుమా రావేదమన్యోన్యపురాతనజననామధేయపరిచితే పరస్పరజ్ఞానా
యసాభిజ్ఞముక్త్వా మనోజరాగపూర్ణమానసాబభూవతుః॥*

తస్మిన్నపసానెమాలవేంద్రమహిషీ పరిజనపరివృతాదుహిత్యకేళీ
విలాకనాయతద్దేశమవాప । బాలచంద్రికాతు తాందూరతోవిలాక్య స
సంభ్రమంరహస్యనిర్భేదభియా హస్తసంజ్ఞయాపుష్పిద్భవసేవ్యమా
నంరాజవాహనంవృక్షవాటికాంతరితగాత్రమకరోత్ । సామానసారమ
హిషీసఖిసమేతాయాదుహితుర్నానా విధాంవిహారలీలామనుభవంతీక్ష
ణంస్థిత్యా దుహిత్రాసమన్వితా నిజాగారగమనాయోద్యుక్తాబభూవ ।
మాతరమనుగచ్ఛంత్యచంతిసుందరీ రాజహంసకులతిలకవాంఛయాకేళీవ
నెమదంతికమాగతంభవంతమకాండపవవిస్మయనమయాసముచితమితిజన
న్యనుగమనంక్రియతేతదనెనభవన్తనోనురాగోఽన్యధామాభూరితిమరా

శమివకుమారముద్దిశ్యసముచితాలాపకలాపంచదతీపునఃపునఃపరివృత్త్యదీ
 ననయనావచనంవిలోకయంతీనిజమందిరమగాత్ । తత్రహృదయవల్లభక
 ధాప్రసంగే బాలచంద్రికాకాధితతదన్వయనామధేయా మన్మథబాణవత
 నవ్యాకులమానసాః ॥ రహవేదనయాబహుళవక్షశశికలైవ త్తామత్తామా
 ఆహారాదిసకలవ్యాపారంపరిహృత్య రహస్యమందిరేషులయజరసత్తా
 శితపల్లవకుసుమకల్పితతల్పతలాయ త్తతనులతాబభూవ । తత్రతథావిధా
 వస్థామనుభవంతీం మన్మథానలసంతప్తాం సుకుమారీంకుమారీంసీత్యఖి
 న్నోవయస్యాగణః కాంచనకలశసంవితానిహరిచందనోశీర ఘనసారమి
 లితానికదభిషేకకల్పితానిసలిలాని బిసతంతుమయానివాసాంసంచ నళిని
 దళమయానితాలవృంతానిచ సంతాపహరణానిబహూనిసంపాద్య త
 స్యాశ్శరీరమశిశిరయత్ । తదపిశీతలావచరణంసలిలమివతప్తతైలే తదం
 గేదహనమేషసమంతాదావిశ్చకార । కింకర్తవ్యతామూఢాంవిషణ్ణాం బా
 లచంద్రికామీవదున్మీలితేనకటాక్షపీక్షితేనబాష్పకణాకులేనవిలోక్య విర
 హానల్లాష్టనిశ్శ్వాసగ్లపితాధరయానతాంగ్యా శనై స్సగద్గదంచ్యాలాపి ।
 ప్రియసఖ కామఃకుసుమాయుధఃపంచబాణశతినానమసత్యముచ్యతే । ఇ
 యమహమసంఖైర్విమృభిరనెహన్యే । సఖ చంద్రమసంబడబానలా
 దతితాపకారంవన్యే । యదన్తిన్నంతఃప్రవిశతి శువ్యతి పారావారః సతి
 నిర్గతేతదైవవర్ధతే । దోషాకరస్యదుషార్తృకింవన్యతేమయా యదనెన ని
 జసహృదార్యాః పద్మాలయా యాగేహభూతహపికమలంహన్యతే । విర
 హానలసంతప్తహృదయస్స ర్శేనమానముష్టికృతఃస్వల్పీభవతిమలయానిలః
 నవపల్లవకల్పితతల్పమిదమనంగాగ్నిశిఖాపటలమివసంతాపంతనోస్తనోతి ।
 హరిచందనమపిపురానిజయప్తిసంశ్లేషవమరగరదనలిప్తోల్బణగరల సంకలి
 తమితావయతిశరీరం । తస్మాదలమలమాయాసేనశీతలోపచారేణ । లా
 వణ్యజితమారోరాజకుమారపవాగదంకారోమన్మథజ్వగాపహరణే । సోఽ
 పిలబ్ధమశక్యోమయాకింకరోమీతి । బాలచంద్రికా మనోజన్వరావస్థాపర
 మకాస్తాంగతాం కోమలాంగీంతాం రాజవాహనలావణ్యాధీనమానసా
 మనన్యశరిణామవేత్త్యాశ్శన్యచింతయత్ । కుమారస్సత్వరమానేతవ్యో

మయా నోచేదేనాంస్మరణీయాంగతింనుష్యతిమీనకేతనః | తతోద్భ్రా
 నేకుమారయోగన్యోన్యస్యావలోకనవేలాయామసమసాయకస్సనుంముక్త
 సాయకోఽభూత్ | తస్మాత్కుమారానయనంసుకరం | తతోఽవంతిసుంద
 రీరక్షణాయ సమయోచితకరుణీయచతురం సఖిగణంనియుజ్య రాజకు
 మారమందరమవాప | పుష్పబాణబాణరూణీరాయమాణమానసోఽనంగ
 తప్తావయవసంపర్కపరిష్కానపల్లవశయనమధిష్ఠితోరాజవాహనః పా
 ణేశ్వరీముద్దిశ్య సహపుష్పిన్మవేససంలపన్నాగతాంప్రియవయస్యామా
 లోక్య పాదపమూలమస్తేవణీయాలతేవబాలచంద్రికాగతేతి సంతుష్ట
 మనాః నిటలతటమండనీభవదంబుజకోరకాకృతిలసదంజలిపుటామితో ని
 షీదేతి నిర్దిష్టసముచితాసనాసీనామవంతిసుందరీ ప్రేక్షితం సకర్పారం
 తాంబూలంవినయెనదదతీం తాంక్రాంతవృత్తాంతమపుచ్ఛత్ | తయాసవి
 నయమభాణి | దేవ క్రీడాభవనేభవదాలూకనకాలమారభ్య మన్తథను
 థ్యమానాపుష్పతల్పాదిమ తావశమనమలబ్ధవతీ వామనేవోన్నతతరుఫల
 మలభ్యం త్వదురస్థస్థిలాలింగనసౌఖ్యంస్తూరాంధతయా లిపుస్సాస్వయ
 మేవపత్రికామాలిఖ్యవల్లభాయైసామర్పయేతిమాంనియుక్తవతీ | రాజకు
 మారఃపత్రికాంతామాదాయవపాత || *

శ్లో || సుభగకుసుమసుకుమారంజగదనవద్యంవిలోక్యతేరూపం |

మమమానసమభిలషతిత్వాంచితంకురుతథామృదులం ||

ఇతిపతిత్వాసాదరమభాషత | సఖిభాయావన్తాయనువర్తమానస్యపు
 ష్పిన్మవస్యవల్లభాత్వమేవతస్యామృగీదృశోబహిష్కరాఃపాణిభావవర్త
 సే | త్వచ్చాతుర్యమస్యాంక్రియాయామాలవాలమభూత్ | తదఖిలంక
 రిష్యామి నతాంగ్యామన్తనంకారిన్యమాఖ్యాతం యదాకేలీవనేకురంగన
 యనాలోచనపథమవతం తదైవాపహృతమదీయమానసాసా స్వంమంది
 రమగాత్ | సాస్వచేతసోమాధుర్యకారిన్యేస్వయమేవజానాతి | దుష్క
 రంకన్యాంతఃపురప్రవేశః తదనురూపముపాయముపపాద్య శ్వఃపరశ్చో
 వా నతాంగీంసంగమిష్యామి | మదుదంతమేవమాఖ్యాయశిరీషకుసుమసుకు
 మారాయాః యథాశరీరబాధానజాయెత తథావిధముపాయమాచరే

తి | బాలచంద్రికా తస్యప్రేమగర్భితవచనమాకణ్యక సంతుష్టా కన్యా
పురమగచ్ఛత్ || ... *
...

రాజవాహనోపయశ్రవల్లభావలోకనసుఖమలభతతదుద్యానంవిరహవి
నోదాయపుష్పేద్భవసమన్వితోజగామ | తశ్రవకోరలోచనారచితపల్లవ
కుసుమనికురుంబమహారుహసమూహం శరదిందుముఖ్యామన్తథారాధన
స్థానంచనతాంగీవవజ్జ్రిచిహ్నితంశీతలనైకతతలంచనుదతీభక్తముక్తం
మూఢవీలతామండపాంతరపల్లవతల్పంచవిలోకయన్ లలనాతిలకవిలోకన
వేళాజనితవిశేషాణిస్తారంస్తారంమందమారుతకంపితానివననూతనపల్ల
వానిమదనాగ్నిశిఖాశవచకితోదర్శందర్శంమనోజక్లౌజపానామివకోకిలకీ
రమధుకరాణాంక్వశితానిశ్రావం శ్రావం మారవికారేణక్వచిదవ్యవస్థా
తుమసహిష్ణుఃపరిబభ్రామ | తస్మిన్నవసరేధరణీమరపకస్మాత్కుచిత్రనిస
సః స్ఫురన్మణికుండలమండితోమండితమస్తకమానవసమేతశ్చ తురవేష
మనోరమోయదృచ్ఛయాసమాగతః సమంతతోఽభ్యుల్లసత్తైజోమండ
లంరాజవాహనమాశీర్వాదపూర్వకందదర్శ | రాజాపాదరంకోభవాక
స్యాంవిద్యాయాంసంపుణశతితంపప్రచ్ఛ | సచవిద్యేశ్వరనామథేయోహ
మైంధ్రజాలికవిద్యాకోవిదోవివిధదేశేషురాజమనోరంజనాయభ్రమన్న
జ్ఞయినీమద్యాగతోస్తీతిశశంస | పునరపిరాజవాహనంసమ్యగాలోక్యాఽ
ప్యాంలీలావనోపాండురతానిమిత్రం కిమితిసాభిప్రాయంవిహస్యాఽప్య
చ్ఛత్ | పుష్పేద్భవత్పైంధ్రజాలికైనిజకార్యకరణంతరగయన్మేవమాదరే
ణబభాషే | ననుసతాంసఖ్యస్యాభాషణపూర్వతయాచిరంరుచిరభాషణో
భవానస్తాకంప్రియవయసోజాతః | సుహృదామకథ్యంకిమస్తి | కేళీవనే
ఽస్మికావసంతమహూత్సవాయాగతాయామాళయేంద్రసుతాయారా
జనందనస్యాఽస్య చాకస్మికసందర్శనేఽన్యోన్యాయురాగాతిరేకస్సమజా
యత | సతతసంభోగసిద్ధ్యపాయాభావేనాసావీద్యశీమవస్థామనుభవతీ
తి | విద్యేశ్వరోలజ్జాభిరామంరాజకుమారముఖమభివీక్ష్య విరచితమంద
హాసోవ్యాజహర | దేవభవదనుచరేమయితిప్రతితవకార్యమసాధ్యంకిమస్తి |
అహమింద్రజాలవిద్యయామాలయేంద్రం మోహయన్ పారజనసమక్ష

మేవత త్తనయాపరిణయంరచయిత్వా కన్యాంతఃపురప్రవేశంకరిష్యామి ।
 వృత్తాంతవిషరాజకన్యాయై సఖీముఖేనపూర్వమేవకథయితవ్యశ్చితి । సంత
 ష్టమనామహీవతిరనిమిత్తంమిత్రం ప్రకటికృతకృత్రిమక్రియాపాటవం
 విప్రలంభకృత్రిమప్రేమసహజసామాదావేదనం తంవిద్యేశ్వరం సఖ
 హుమానంవిససర్జః ... *
 అథరాజవాహనోపద్యేశ్వరస్యక్రియాపాటవేనఫలితమివ మనో

రథంమన్యమానః పుష్పిచ్ఛవేనసహ స్వమందిరముపేత్య సాదరంబాల
 చంద్రికాముఖేననిజవల్లభాయైమహీసురక్రియమాణంసంగమోపాయం
 వెదయిత్వా కాతుకాశృప్తప్రృథయః కథమిమాంతుపాంతుపయామీతిచిం
 తయన్నతిష్ఠత్ । పరేద్యుఃప్రభాతే విద్యేశ్వరోరసభావగీతిరితిగతిచతుర
 స్తాదృశేనమహతానిజపరిజనేనసహ రాజభవనద్వారాంతికముపేత్య దౌ
 వారికనివేదితనిజవృత్తాంత స్సహసోపగమ్య సప్రమాణమైంద్రజాలికస్స
 మాగతభిత్తద్వార్స్థైర్విజ్ఞాపితేనతద్దర్శనకుతూహలావిష్టేనసముత్పాకావ
 రోధసహితేనమాలవేంద్రేణసమాహూయమానోవిద్యేశ్వరః కత్వాం
 తరంప్రవిశ్య సవినయమాశిషందత్వాతదనుజ్ఞాతః పరిజనతాడ్యమానైషు
 వాద్యేషునదత్సుగాయకీషుమదకలకోకిలామంజులధ్వనిషు సమధికరాగ
 రంజితసామాజికమనోవృత్తిషు పింఛికాభ్రమణేషు సవరివారః పరివృ
 ఢంభ్రామయన్తుకుళితనయనఃక్షణమతిష్ఠత్ । తదనువిషమం విషముల్బ
 ణంవమంతః ఫణాలంకరణారత్నరాజినీరాజితరాజమందిరాభోగాభోగ
 నోభయంజనయంతోనిశ్చేరుః । గృధ్రాశ్చబహవస్తుండైరహిపతీనాదాయ
 దివిసమాచరత్ । తతోఽగ్రజన్మానరసింహస్యహిరణ్యకశిపౌదైత్యేశ్వర
 శ్యవిదారణమభినీయ మహదాశ్చర్యాన్వితంరాజానమభాషత్ । రాజన్న
 వసానసమయేభవతాశుభసూచకంద్రష్టుముచితం । తతఃకల్యాణవరంప
 రావాప్తయే భవదాశ్చజాకారాయాస్తరుణ్యాంఖిలలక్షణోపేతస్యరా
 జనందనస్యవివాహః కార్యశ్చితి । తదవలోకనకుతూహలేనమహీపాలేనా
 ఽనుజ్ఞాతః ససంకల్పితార్థసిద్ధిసంభావనసముత్పల్లవదనః సకలమోహ
 జనకమంజునంబోచనయోర్మిక్షిప్య పరితోవ్యల్పకయత్ । సర్వేషుతదైం

ద్రుజాలికమేవకమేతితదద్భుతంపశ్యత్సు రాగపల్లవిత హృదయేనరాజ
వాహనేన పూర్వసంకేతసమాగతామనెకభూషణభూషితాంగీమవంతి
సుందరీం వైవాహికమంత్రతంత్రనైపుణ్యేనాగ్నింసాక్షీకృత్య సంయో
జయామాస| శ్రీయావసానెసతీంద్రజాలపురుషః సర్వేగచ్ఛంతుభవం
తథిద్విజత్వనోచ్చైరుచ్యమానెసర్వేమాయామానవా యథాయథమం
తర్భావంగతాః| రాజవాహనోఽపి పూర్వసంకల్పితేనగూఢోపాయచా
తుర్యేణైంద్రజాలికపురుషవత్కన్యాపురంప్రవివేశ | మాళవేంద్రోఽపి
తదద్భుతంమన్యమానస్తస్మైబాడబాయప్రచురతరంధనంకత్వా విద్యేశ్వ
ర త్వమిదానీంసాధయేతితంవిస్మజ్య స్వయమంతర్ముందిరంజగామ | తతో
వంతిసుందరీప్రియసహరీపరివారవల్లభోపేతా సుందరీమందిరంయయా|
ఎవందైవమానుషబలెనమనోరథసాఫల్యముపేతోరాజవాహనః సరసమ
ధురచ్ఛేష్టాభిశ్చనైశ్చనైహారణలోచనాయాలజ్జామవనయన్ రాహువి
ప్రంభముపజనయన్ సలంకాపే తదనులాపపీయూషపానబాలుభశ్చిత్త
చిత్తంచిత్రహరిణంచతుర్దశభువనవృత్తాంతం శ్రావయామానః॥

ఇతిశ్రీమదాచార్యమహాకవిదండినఃకృతౌ

దశకుమారచరితేపూర్వపీఠికాయాం

అవంతిసుందరీపరిణయోనామ

పంచమోచ్ఛ్వాసః

పూర్వపీఠికేయంసమాప్తా

శ్రీరస్తు.

దశకుమారచరితె ఉత్తరపీఠికానాం
రాజవాహనచరితంనామ ప్రథమోచ్ఛ్వాసః.

శ్రుత్వాతుభువనవృత్తాంతముత్తమాంగనావిష్టయవికసితాక్షిస
స్థితమిదమభాషత| దయితత్వత్ప్రసాదాదద్యమెచరితాథ్థాశోర్రపృత్తి
రద్యమెమనసితమోపహస్త్యయాదత్తోజ్ఞానప్రదీపః | పక్షమిదాక్షింత్వ
త్పాదపద్మపరిచర్యాఫలం | అస్యచత్వత్ప్రసాదస్యకీముపకృత్యప్రత్యుప
కృతపతీభవేయం | అభవదీయంహినైవకించిన్యత్సంబంధం | అథవాప్యై
వాస్యాపిజనస్యక్వచిత్ప్రభుత్వం | అశక్యంహిమదిచ్ఛయావినాసరస్వ
తీముఖగ్రహణోచ్ఛ్చేషణీకృతోదశనచ్ఛదవిషమంబయితుమంబుజాసనా
స్తనతటోపభుక్తమురస్థులంపైతదాలింగయితుమితి | తతఃప్రియోరసి
ప్రావృడివనభస్యపాస్తీర్ణగురుపయోధరమండలాప్రాథకందళీముకు
ళమివరూఢరాగరుషితంచక్షురుల్లాసయంతీ బహిఃబద్ధావలీవిడంబినాకు
సుమచంద్రకశారేణమధుకరకులవ్యాకులేనకేశకలాపెనస్ఫురదరుణకిరణ
కేసరకరాశంకదంబముకుళమివకాంతస్యాధరమణిమధీరమాచుచుంబ| త
దారంభస్ఫురితయాచరాగవృత్త్యాభూయోభూయఃప్రావర్తతాతిమా
త్రచిత్రోపచారశీఘరోరతిప్రబంధః | ప్రసస్తయోస్తుతయోఃస్వప్నై
విసగుణగడితపాదోజరరఃకశ్చిజ్జాలపాదఃప్రత్యదృశ్యత | ప్రత్యబుధ్యై
తాంసోభా | అథతస్యరాజకుమారస్యకమలమూఢశశికిరణరజ్జుదామభి
ర్నృపీతమివరజతశృంఖలోపగూఢంచరణయుగళమాసీత్ | ఉపలభ్యైవ
చకిమేతదిత్యతిపరిత్రాసవిష్వాలాముక్తకంఠమాచక్రందరాజకన్యా |
యెనతత్సకలమేవరాజకన్యాంతఃపురమగ్నిపరీతమివపిశాచోపహతమివవే
పమానమనిరూప్యమాణతదాత్వాయతివిభాగమగణ్యమానరహస్యరత్నాన
మయమవనితలవిప్రవిధ్యమానగాత్రమాక్రందవిదీర్యమాణకంఠమశ్రు

స్రోతోఽనకుంతకపోలతలమాకులీబభూవ । తుములెచామ్మిన్ననియంత్రిత
ప్రవేశాః కింకిమితిసహసోవస్యస్యవివిశురంతద్వంశే కాంపురుషాదదృశుశ్చ
తదవస్థం రాజకుమారం । తదనుభావనిర్దుగ్రహేచ్ఛాస్తు తేసస్యఏవతమ
ర్థంచండవర్షణైవెదయాంచత్రమ్॥ ... *
సోపి కోపాదాగత్యనిర్దహన్నివదహనగర్భయాగృశాశ మ్యోశ్చ

న్న ప్రత్యభిజ్ఞః కథంసఏవై షమదనుజమరణనిమిత్తభూతాయాఃపాపా
యాబాలచంద్రికాయాఃపత్మరల్పభినిష్టవిత్తదర్పస్యవై దేశికవణిష్టుత్ర
స్యపుష్పేద్భవస్యమిత్రం । యావమత్తః కలాభిమానీ నైకవిధవిప్రలభో
పాయపాటవావర్జితమూఢపారజనాఢ్యారోపితతథదేవతానుభావః కప
టధర్మకంచుకోనిగూఢపాపశీలశ్చపలోబ్రాహ్మణబ్రువః । కథమివైనమ
నురక్తామాదృశేష్వపిపుగుషసింహేషుసావమానాపాపేయమవంతిసుంద
రీ । వశ్యతుపతిమద్యైవశూలావతంసితమియమనాగ్యశీలాకులపాంసనీ ।
ఇతినిర్భర్తృయోః భీషణభుక్రికటిమాషితలలాటః కాలిద్రవకాలలోహదం
డకర్కశేనబాహుదండేనావలంబ్య హస్తాంబుజైరేఖాంబుజరథాంగలాం
ఛనెరాజపుత్రంసరభసమాచకర్ష । సతుస్వభావధీరః సర్వపౌరుషాతి
భూమిఃసహిష్ణుతైకప్రతిక్రియాందైవీమేవతామాపదమపధార్య స్మరత
స్యాహంసగామినిహంసకథాయాః సహస్వవాసుమాసద్వయమితి పా
ణపరిత్యాగరాగిణీం ప్రాణసమాంసమాశ్వాస్య రిపువశ్యతామయా
సీత్॥ ... *
అథవిదితవార్తావార్తౌమహాదేవీమాలవేంద్రాజామాతరమాకారపక్షపా

తినావాక్యత్యాగోపన్యాసేనారిణాజిహ్వాంస్యమానంరరక్షతుః । నశేకతు
స్తుతమప్రభుత్వాదుత్తరయితుమాపదః । సకీలచండశీలశ్చండవర్షాసర్వ
మిదముదంతజాతంరాజరాజగిరౌతపస్యతే దర్పసారాయసందిశ్య సర్వ
మేవపుష్పేద్భవకుటుంబకంసర్వస్వహరణపూర్వకం సద్యఏవబంధనైశ్చ
ప్త్యా కృత్వాచరాజవాహనంరాజకేసరికిశోరికమివదారుపంజరనిబద్ధం
మూర్ధజజాలలీనచూడామణిప్రభావవిక్షిప్తక్షుమ్బిపాసాదిభేదంచతువ
ధూతదుహితృపాత్రిఫణసస్యాంగరాజస్యోద్ధరణాయాంగానభియాన్యన్న

నన్యవిశ్వాసాన్ని నాయ రుదోధచబలభరదత్తకంపశ్చంపాం । చంపేశ్వ
 రోపసింహవర్మా సింహాశ్వాసహ్యవిక్రమఃప్రాకారంభేదయిత్వామహా
 తాబలసముదాయేననిగళ్య సప్రహితదూతవాత్సహతానాంసా
 హాయ్యదానాయాతిసత్వరంప్రావతతాం ధరాపతీనామచిరకాలభావి
 న్యపిసన్నిధావదత్తాపేక్షస్సత్సాదివావలెపోవపుష్కనక్షమావరీతః ప్రతి
 బలంప్రతిజగ్రాహ । జగృహేచ మహతిసంపరాద్యేక్షీణసకలసైన్యమం
 డలః ప్రచండప్రహరణశతభిన్నచుర్మాసింహవర్మా కరిణఃకరిణమవల్లు
 త్యాతిమానుషప్రాణబలేనచండవర్తణా సచతద్దుహితర్యంబాలికాయా
 మబలారత్నసమాఖ్యాతాయామతిమాత్రాభిలాషః ప్రాణైరేనంనవ్య
 యూయుజత్ । అపిత్వనీనయదపనీతాశేషశల్యమకల్పసంధోబంధనగృ
 హం । అజీగణచ్చగణకసంఘైరద్యైవక్షపావనానెవివాహనీయారాజమ
 హితేతి । కృతకాతుకమంలేచతస్మిన్నైకపింగాచలాత్ప్రీతినివృత్త్యైణజం
 ఘానామజంఘాకరికః ప్రభవతోదగ్ధసారస్యప్రతిసందేశమావేదయత్ ।
 అయిమూఢ కిమస్తికన్యాపురదూషకేఽపికశ్చిత్కృపావసరః । స్థవిరస్స
 రాజాజరాపలుప్రమానావమానచిత్తో దుశ్చరితదుహితృపక్షపాతీయదే
 వకించిత్ప్రసతి త్వయాపికింతదనుమత్యాప్తాతవ్యం । అవిలంబితమేవత
 స్యకామోన్మత్తస్య చిత్రవధవార్తాపెప్రణేనశ్రవణోత్సవోన్మాకంవిధే
 యః । సాచదుష్టకన్యా సహానుజేనకీర్తిసారేణనిగళితచరణాచారకైనిరో
 ధ్యవ్యేతి । తచ్చాకణ్ఠ్యప్రాప్తరేవరాజభవనద్వారేసదుగాత్మాకన్యాపుర
 దూషకః సన్నిధాపయితవ్యః చండపోతకశ్చమాతంగపతిరుచితకల్పవో
 వపన్నస్తత్రైవసముపస్థాపనీయః । కృతవివాహకృత్యశ్చోత్థాయాహమే
 వతమనాత్యంతస్యహస్తినఃకృత్యాక్రీడనకం తదధిధూఢవవగత్వాశత్రు
 సాహాయ్యకాయప్రత్యాసేదతోరాజన్యకస్య సకౌశవాహనస్యావగ్రహ
 ణంకరిష్యామీతిపాశ్వాచరానవేత్సాంచకే । నిన్యేచా సావహన్యన్యస్తి
 న్నున్మిషత్యేవోషారాగేరాజపుత్రోరాజాంగణంరక్షిభిరుపతస్థా చతు
 రితగండశ్చండపోతః । త్సణేచతస్మిన్ముముచేతదంఘ్రియుగలంరజతశ్చం
 బలయా । సాచైనంచంద్రరేఖాచ్ఛవిఃకాచిదప్సరోదూపినీఘాత్వా ప్రద

క్షీణీకృత్యపాగ్రిజలిర్వ్యజిజ్ఞాపత్ । దేవ దీయతామనుగ్రహార్ద్రచిత్త
మహామస్తిసోమరత్ని సంభవాసురతమంజరీ నామసురనుందరీ । తస్యామే
నభసినళినలుబ్ధముగ్ధకలహంసానుబద్ధవక్త్రాయాస్తన్నివారణతోభవిచ్ఛి
న్నవిగళితాహారయష్టిర్యదృచ్ఛయాజాతుహైమవతేసరసిమందోదకేమ
గ్నోత్సగ్నస్యమహావైర్భారగ్గండేయస్యమస్తకేమణికిరణద్విగుణితపలిత
మపతత్ । పాతితశ్చకోపితేనతేనమయిశాపః । పాపే భజస్వలోహజా
తిమజాతచైతన్యాసతీతి । సపునఃప్రసాద్యమానస్త్వత్పదపద్మద్వయ
స్యమాసద్వయమాత్రం సందానతామేత్య నిస్తరణీయామిమామాపద
మపరిక్షీణశక్తిత్వంచపంచేంద్రియాణామకల్పయత్ । ఆనల్పేనదపాప్త
నారజతశృంఖలీభూతాంమామైత్వాకస్యరాజ్ఞోవేగవతఃపాత్రః పుతో
మానసవేగస్యవీరశేఖరోనామవిద్యాధరఃశంకరగిరౌసమధ్యగమత్ । ఆ
త్మసాత్కృతాచతేనాహమాసం । అథాసాపిత్వప్రయుక్తైవైరేవర్తమా
నైవిద్యాధరచక్రవర్తిని వత్సరాజవంశవర్ధనేనరవాహనదత్తే విరసాశయ
స్తదపకారక్షమోఽయమితి తపస్యతాదర్శసారేణ సహ సమస్యజ్యతః
ప్రతిశ్రుతంచ తేనాస్తైస్వస్వసురవంతిసుందర్యాఃప్రదానం । ఆన్యదా
తు వియతివ్యవదాయమానచంద్రికే మనోరథప్రియతమామవంతీసుంద
రీందిదృతురవశేంద్రియస్తదింద్రసుందిరమృతికుమారీపురముపాసరత్ ।
అంతరితశ్చతిరస్కరిణ్యావిద్యయా తాంతదాత్వదంగోపాశ్రయాం సు
ప్తగాంత్రింత్రీభువనసర్గయాత్రాసంహారసంశ్రితాభిః కథాభిరమృత
స్యండిశిభిఃప్రత్యాసీయమానరాగపూరాన్యరూపయత్ । సప్రమపి
తోఽపి త్వదనుభావప్రతిబద్ధనిగ్రహాంతరాధ్యవసాయః సమాల్లింగ్యత
రేతరమత్యంతసుఖప్రసుప్తయోర్యవయోద్వైవదత్తోత్సాహః పాండులో
హశృంఖలాశ్చనామయా పాదపద్మయోగ్యుగలంతవనిగళయిత్వా సరో
షరభసమపాసరత్ । అవసితశ్చమమాద్యశాపస్తచ్చమాసద్వయంతప
పారతంత్య్రం । ప్రసీదేదానీంకింకరవాణీతిప్రణిపతంతీం వార్తయాన
యామత్పిణసమానాంసమాశ్వాసయేతివ్యాదిశ్యవిససర్జః

తస్మిన్నైవక్షణాంతరేహతోహతశ్చండవర్త్యా సింహవర్తదుహితు
రంబాలికాయాః పాణిస్పర్శరాగప్రసారితేబాహుదండ ఏవబలవదవలం
బృసరభసమాకృప్య కేనాపిదుష్కరకర్తృకారిణాతస్కరేణైకేనైవనఖర
ప్రహారేణ రాజమందిరోద్దేశంచశవశతమయమాపాదయన్నచకితగతిర
సావిహరతీతివాచః సమభవత్ । శ్రుత్వాచైతత్తమేవమత్తహస్తిసముద
ప్రాధోరణోరాజపుత్రోద్ధిరుహ్య రంహసోత్తమేన రాజభవనమభ్యవ
ర్తత । స్తంభేరమరభసావధూతపత్తిదత్తవత్త్వాచప్రవిశ్యవేశ్యాభ్యంత
రమదభాగ్భస్మిన్మృగంభీరేణస్వరేణాభ్యధాత్ । కస్సనుహాపురుషోయే
వైతన్త్యానుషమాత్రదుష్కరంమహతీరర్కానుష్ఠితం । ఆగచ్ఛతుసమ
యాసహేమంమత్తహస్తిసమారోహతు । అభయమేవతస్యమమవకంత
వర్తినోదేవదానవైరపివిగృహ్లానస్యేత్యవదత్ । నిశమ్యైవం సపుమాను
పోభహపోనిగత్య కృతాంజలిరాక్రమ్యసంజ్ఞాకుంచితంకుంజరగాత్ర
మసక్తమధ్యరతుత్ । ఆరోహంతమేవై నంనిర్వర్ణ్య హర్షోత్ఫుల్లదృష్టి
రయేప్రియసఖోఽయనువహారవమైవేతి తస్మాన్నిషీదతోఽస్యబాహు
దండయుగళముభయభుజమూలప్రవేశితమగ్రేవలంబ్య స్వమంగమాలిం
గయామాస । స్వయంచపుష్పతోవలితాభ్యాంభుజాభ్యాంపర్యవేష్టయత్ ।
తస్మిన్తోవసంహృతాలింగనవ్యతికరశ్చాపహారవర్తాచాపచక్రకణపకర్ప
ణస్త్రిసవట్టసముసలతోమరాదిప్రహరణజాలమువయం జానోబలావలి
ప్రాన్తగ్రితిబలవీరాన్యహుప్రకారయోధినఃపరిక్షిపతఃక్షితౌవిచిత్రైః । క్ష
ణేనచాద్రాక్షీత్తదపిసైన్యమన్యేన సమంతతోఽభిముఖమభిధావతాబల
నికాయేనపరిక్షిప్తం॥ *

అనంతరంచ కశ్చిత్కర్ణి కారగౌరః కురువిందసవర్ణకుంతలః కమ
లకోమలపాణిపాదః కణచుంబిదుగ్ధవళస్నిగ్ధసీలలోచనః కటితటనివి
ష్టరత్ననఖరః పట్టనివసనః కృశాకృశోదరోరస్థులః కృతహస్తతయారి
పుకులమిషువదైణాభిరమః పాదాంగుస్తనిష్ఠురావఘృష్టకణమూలేన
ప్రజవినాగజేనసన్నికృప్యపూర్వోపదేశప్రత్యయాదయమేవసదేవోరా
జవాహనభితికృతాంజలిః ప్రణమ్యానహారవమణి నివిష్టదృష్టిరాచక్ష ।

త్వదాదిష్టేనమార్గైః సన్నిపాతితమేతదంగరాజసాహాయ్యదానాయోప
స్థితంగరాజన్యకం । అరిబలంచవిహతవిధ్వస్తంస్త్రీబాలహార్యశస్త్రంవర్త
తేకిమన్యత్కృత్యమితి । హృష్టస్తువ్యాజహారావహారవర్తా దేవదృష్టిదా
నేనానుగృహ్యతామయమాజ్ఞాకరః సోఽయశుప్త్యహమేవామునానూపే
ణధనమిత్రాఖ్యాయాచాంతరితోమంతవ్యః సపవాద్యనిర్దమయ్యబంధనా
దంగరాజుపవర్జితంకోశవాహనమేకీకృత్యాస్తద్గృహ్యేణచామునాసహ
రాజన్యకేనైకాంతసుఖోపవిష్టమిహదేవముపతిష్ఠతు యదినదోపగతిః । దే
వోపియథాతేరోచతఇతితమాభాష్య గత్వాచతన్నిర్దిష్టేనమార్గైఃగరా
ద్యహిరతిమహతోరోహిణిమ్రుమస్యకస్యచిన్నులై యోమావదాతనైకతే
గంగాతరంగవనపాతశీతలతలెద్విరదాదవతతార । ప్రథమసమవతీర్ణై
నాపహారవర్తణాచ స్వహస్తసత్వరసమీకృతేమాతంగఇవస్ఫుటికమయ
ఇవభాగీరధీపులిసమండలసుఖంనిషసాద॥ ... *
...

తథానివణ్ణంచతముపహారవర్తాఽర్థపాలప్రమతిమిత్రగుప్తమంగ్ర
గుప్తవిత్తైతైర్ధిలేనచప్రహారవర్తణా కాశీభర్తాచకామపాలెన చం
పెశ్వరేణసింహపర్వణా సుహృదాపాగత్యధనమిత్రః ప్రణిపాత । దే
వోఽపిహర్షావిధమభ్యుత్థితః కథంసమస్తవిషమిత్రగణస్సమాగతః కోనా
మాయమభ్యుదయఇతికృతయథోచితోపచారానుష్ఠీడితతరంపరిరేభే । కా
శీపతిమైధిలాంగరాజాంశ్చసుహృన్నివేదితాకాపితృవదవశ్యతే । తైశ్చ
హర్షకంపితవలితంసరభసోపగూఢఃపరమభిసనంద । తతఃప్రవృత్తాసుప్ర
తికథాసుప్రియవయస్యగణానుయుక్తః స్వస్యచసోమదస్తపుష్పేద్భవ
యోశ్చరితమనువర్ణ్యసుహృదామపివృత్తాంతంశ్రమేణశోభితుం కృతప్ర
స్తావస్తాంశ్చతదుక్తావస్వయుజ్జ్ఞా । తేషుప్రథమః ప్రాహస్యకిలావహా
రవర్తా॥ ... *
...

ఇతిశ్రీమదాచార్యమహాకవిదండినఃకృతౌ దశకుమారచరితే

ఉత్తరపీఠికాయాంగరాజవాహనచరితం నామ

ప్రథమోచ్ఛ్వాసః.

శ్రీరస్తు.

దశమమారచరితె ఉత్తరపీఠికాయాం

ఆపహారవర్తచరితం నామ ద్వితీయోచ్ఛ్వాసః.

దేవ త్వయిత్వదావతీర్ణద్విజోపకారాయాసురవివరం త్వదన్వేష
ణప్రస్ఫుతేవమిత్రగ్గణైః హమపిమహీమటన్నం కేషుగంగాతటేబహిశ్చం
పాయాఃకశ్చిదస్తితపః ప్రభావోత్పన్నదివ్యచతుర్ముఖీచిరార్నమహహర్షిరి
తిమతశ్చిత్సంలపతోజనసమాజాదుపాలభ్యాఽముతో బుభుత్సుస్త్యగ్గతింత
ముదైశమగమం । న్యశామయంచతస్మిన్నాశ్రమేకస్యచిచ్ఛతపోతకస్య
ఛాయాయాంకమపుష్పద్విగ్నవర్ణంతాపసం । అమునాచాతిథివదుపచరితః శ్చ
ణంవిశా । తః క్వాసాభవాన్మరీచిస్తస్తాగమామపలిపుః ప్రసంగపోషిత
స్యసుహృదోగతి మాశ్చర్యజ్ఞానవిభవోహిసమహర్షిర్మహ్యంవిశుభ్రత్య
వాదిషం ॥ ... *
...

అథాసామ్రాజ్యమాయతం వనిశ్వస్యాశశంసె । ఆసీత్తాదృశోమునిర
స్మిన్నాశ్రమే తమేకదాకామసుంజరీనామాంగపుర్యవతంసస్థానీయావా
రయువతిరశుభిండుతారకితపయోధరాసనిర్వేదమభ్యేత్య కీర్ణశిఖండా
స్తీర్ణభూమిరభ్యవందిష్ట । తస్మిన్నైవచక్షణే మాతృప్రముఖస్తద్దాసీవగ్న
స్సానుకోశమనుప్రధావితస్తత్రైవావిచ్ఛిన్నపాతమపతత్ । సకిలకృ
పాళుస్తంజనమాద్రీయాగిరాశ్వాస్యాతికాకారణం తాంగణికామపు
చ్ఛత్ । సాతు సప్రీడేవసవిషాదేనసగౌరవేవచాబ్రవీత్ । భగవన్నైహి
కస్యసుఖస్యభాజనంజనోయమాముష్మికాయశోవసీయాయాత్తాభ్యుపప
త్తివిత్తయోర్భగవత్పాదయోమూలంశరణమభిప్రవన్నత్రతితస్యాస్తుజ
నన్యదంజలిఃపలితశారశిఖండబంధస్పృష్టముక్తభూమిరభావత । భగవన్న
స్యాంమెదోపవిషావోదాసీవిజ్ఞాపయతి । దోషశ్చమమస్వాధికారానుష్ఠాప
నంవివహిగణికామాతురధికారోదుహితుర్జన్మనఃప్రభృత్యేవాంగక్రియా

తేజోబలవణమైథాసంసర్గనైనదోమగ్నిధాతుసావ్యక్తతామితాహారే
 ణశరీరపోషణం ఆపంచమాద్వద్వాత్పితురప్యనతిదర్శనం జన్మదినేషుపుణ్యది
 నేషుచోత్సవోత్తరోమంగళవిధిః అధ్యాపనమనంగవిద్యానాంసాంగానాం
 నృత్యగీతవాద్యనాట్యుత్త్రాస్వాద్యగంధపుష్పకలాసులిపిజ్ఞానవచనకాశ
 లెషుచసవ్యగ్విసయనం శబ్దహేతుసమయవిద్యాసువార్తామాత్రావబో
 ధనంజీవజ్ఞానైత్రీడాకాశలెసజీవనిర్జీవానుచర్యూతకలాస్వభ్యంతరీకర
 ణంఅభ్యంతరకలాసువైశ్వాసికజనాత్ప్రియత్వైనప్రయోగగ్రహణంయా
 తోక్రమవాదిష్వాదరప్రసాధితాయాః స్థితపరిబద్ధాయాః ప్రకాశనం ప్ర
 సంగవత్సాంసంగీతాదిక్రియాయాంపూర్వసంగృహీతైర్ద్రావ్యావాగ్ని
 సిద్ధిలంభనందిక్కుఘోషుతతచ్ఛిల్పవిత్తకైర్యశఃప్రఖ్యాపనం కార్తాంతికా
 దిభిఃకల్యాణలక్షణోపఘోషణంపీఠమర్దపరివిహూషకైర్భిక్షుకీభిశ్చనాగరి
 కపురుషసమవాయేషురూపశీలమాధుర్యప్రస్తావనాయువజనమనోరథల
 క్యప్రభూతాయాఃప్రభూతతమెనశులైనావస్థాపనంస్వతోరాగాంధా
 యితద్భావదర్శనోన్మాదితాయవాజాతిరూపవయోర్ధశక్తిశౌచత్యాగదా
 ష్టిణ్యశిల్పమాధుర్యోపపన్నాయస్వతంత్రాయప్రదానం అధికగుణాయా
 స్వతంత్రాయపాజ్ఞతమాయాల్పనాపిబహువ్యవదేశేనార్పణంఅస్వతం
 త్రేణివాగాంధర్వసమాగమెనగురుభ్యశ్శుక్లావహరణంఅలాభైర్ధన్యకా
 మస్తీకృతేస్వామిన్యధికరణేవాసాధనంరక్తస్యహిమహితైర్నికచారిణీప్ర
 తానుష్ఠాపనం నిత్యనైమిత్తికప్రీతిదాయకతయాహృతశిష్టానాంగమ్యధ
 నానాంచితైర్గుహయైరపహరణం అదదతాల్పపాప్రయోగవిగ్రహ్యస
 నంప్రతిహస్తిపోత్సాహనేనల్పస్యరాగిణస్త్యాగశక్తిసంఘక్షణంఅపార
 స్యవాక్సంతక్షణేలోకోకోవకోశనైర్దుహిత్యనిరోధనైర్విగ్రహోత్పదనైర
 న్యాభియోగైరవమానైశ్చాపవాహనం అర్థదైరనర్థప్రతిఘాతిభిశ్చానిం
 ద్యైరనైరనుబద్ధార్థాన్ధసంశయావిచార్యభూయోభూయస్సంయో
 జనమితి । గణికాయాశ్చగమ్యంప్రతిసజ్జతైవనసంగఃసత్యామపిప్రీతౌన
 మాతుర్మౌత్యకాయావాశాసనాతివృత్తిః । ఎవంధ్విజోఽనయాప్రజాపతి
 విహితంస్వధర్మముల్లంఘ్యక్వచిదాగంతుకేరూపమాప్రధనేవిప్రయూని

స్వేనై వధనవ్యయేనరమమాణయామాసమాత్రమత్యవాహి । గమ్యజన
 శ్చభూయానర్థయోగ్యః । ప్రత్యాపక్షమాణయానయాప్రకోపితస్త్వకు
 టుంబకంచావసాదితం । ఎషాకుమతిర్నకల్యాణీతినివారయంత్యాంమయి
 వనవాసాయకోపాత్పస్థితా సాచెదియమహోర్వనిశ్చయాసర్వఎషజనో
 ౭తై వ్రానన్యగతిరనశనెనసంస్థాస్యత్యత్యవాదీత్ । అథసావారయవ
 తిస్తైనతావసేనభద్రై ననుదుఃఖాకరో ౭యంవనవాసస్తస్యఫలమపవగః
 స్వర్గోవా ప్రథమస్తుతయోః ప్రకృప్తజ్ఞానసాధ్యః ప్రాయోదుస్సంపాద
 ఎవ ద్వితీయస్తుసర్వస్వైవసులభః కులధర్మానుష్ఠాయినస్తదశక్యారంభా
 మపరమ్యమాతుర్నతేవర్తస్వేతిసానుకంపమభిహితా । సాతుప్రత్యవా
 దీత్ । యదిభగవత్పాదమూలమశరణంశరణమస్తుమమకృపణాయాఃహి
 రణ్యరేతాఎవఇత్యుదమనాయత । సతుమునిరనువిమృశ్య గణికామాతర
 మవదత్ । సంప్రతిగచ్ఛగృహాప్రతీక్షస్వకానిచిద్దినానియావదియంసుకు
 మారాసుఖోపభోగసముచితాసత్యరణ్యవాసోద్వేజితా భూయోభూయ
 త్వాస్తాభిర్విబోధ్యమానాప్రకృతావేపస్థాస్యతీతితథేతితస్యాఃప్రతియా
 తేస్వజనై సాగణికాతమృషిమలఘుభక్తిర్దౌతోద్గమనీయవాసినీ నాత్యా
 దృతశరీరసంసాగరావనతరుపోతకాలవాలపూరజైర్దైవతార్చనకుసుమో
 చ్చయకాపవయప్రయానైరనేకవికల్పపహరకర్తృభిః కామశాసనాద్ధేచ
 గంథమాల్యధూపదీపసృత్యగీతవాద్యాదిభిః క్రియాభిరేకాంతేచ శ్రివర్గ
 సంబంధినీభిఃకథాభిరధ్యాస్తవాదై శ్చానురూపైరల్పీయనైవకాలేనాన్వ
 రంజయత్ । ఎకదాచరహసిరక్తంతముపలక్త్య మూఢఃఖలులోకోయత్స
 హధర్మైశ్చార్థకామూవపిగణయతీతికించిదస్త్యయత । కథయవాసుకేనాం
 శేనార్థకామాతిశాయీధర్మస్తవాభిపేతఇతిప్రేరితా మరీచినాసలజ్ఞా
 మంధరమారభతాభిధాతుం । ఇతఃకిలజనాద్భగవతస్త్రివర్గబలాబలజ్ఞా
 నం । అథవాతదపిప్రకారాంతరందాసజనానుగ్రహస్యభవతుశ్చాయ
 తాం । ననుధర్మాద్యతేర్థకామయోరనుత్పత్తిరేవతదనపెక్షయైవధర్మోని
 వృత్తిసుఖప్రసూతిహేతురాత్మనః సమాధానమాత్రసాధ్యశ్చ సోర్థకా
 మవద్భూహ్యసాధనేషునాత్యాయతతే । తత్పదర్శనోపబృంహితస్తుయ

ధాకధంచినస్థీయమానాభ్యాంనాథకామాభ్యాంబాధ్యతే బాధితోఽ
 పిచాల్యయాసప్రతిసమాహితస్తమపిదోషం నిర్హృత్య శ్రేయసేఽవ్యస
 ల్పాయకల్పతే । తథాహిపితామహస్యతిలోత్తయామమభిలాషఃభవానీ
 పతెర్హునిపత్నీసహస్రదూషణం పర్వనాభస్యమౌడశసమాస్రాంతఃపురవి
 హారః ప్రజాపతేస్సద్గుహితర్యతిప్రణయప్రవృత్తిశచీవతెరహాల్యాజా
 రతా శశాంకస్యగురుతల్పగమనం అంశుమాలినోబడబాలంఘనం అనిల
 స్యకెసరికశత్రుసమాగమః బృహస్పతేరుతథ్యభార్యాభిసరణం పరాశ
 రస్యదాశకన్యాదూషణం పారాశర్యస్యభాగ్నిత్యదారసంగతిః అత్రైర్హు
 గీసమాగమత్తితి । అమరాణాంచతేషుతేషుకార్యేష్వాసురవిప్రలంభనాని
 జ్ఞానబలాన్నధర్మపీడామావహంతి ధర్మపూతేచమనసినభసీవనజాతుర
 జోఽనుషజ్యతే । తన్మన్యెనార్థకామోధర్మస్యశతతమీమపికలాంస్పృశ
 తత్తితి । శ్రుత్యైతద్దపిగుడిణారాగవృత్తిరభ్యధాత్ । అయివిలాసినిసా
 ధువశ్యసి నధర్మస్తత్త్వదర్శినాంవిషయోపభోగేనోపరుభ్యతత్తితి । కింతుజ
 న్మనఃప్రభృత్యర్థకామవారైనభిజ్ఞావయం । జ్ఞేయాచెమాకింఝాపాకింప
 రివారౌకింఘలావేతి । సాత్వవాదీత్ । అర్థస్తావదార్జనవర్ధనరక్షణాన్యకః
 కృషిపాశుపాల్యవాణిజ్యసంధివిగ్రహాదిః పరివారస్తీర్థప్రతిపాదసంఘ
 త్స కామస్తువిషయాతిసక్తచేతసోఃస్త్రీపుంసయోర్నిరతితయసుఖస్పర్శ
 విశేషఃపరివారస్తుతస్యయావదిహారమ్యముజ్జ్వలంవస్తుఫలంపునః పరమా
 స్తోదనంపరస్పరవిమర్దజన్మత్తర్యమాణమధురముదీరితాభిమానమనుత్తమ
 సుఖమపరోక్షంస్వసంవేద్యమేవ । తస్యైవకృతే విశిష్టస్థానవర్తినఃకష్టానిత
 పాంసమహాంతిదానానిదారుణానియద్ధాని భీమాని సముద్రలంఘనాదీని
 మానవాస్సమాచరంతీతి । నిశమ్యైతన్నిమిత్తబలాన్నతత్పాటవాన్న
 స్వబుద్ధిమాం ద్యాన్నస్వనియమాననాదృత్యతస్యామశేషప్రసజత్ । సా
 సుదూరంమూఢాత్మానంచతంప్రవహణేనసీత్వా పురముదారశోభయా
 రాజవీధ్యాస్వభవనమనైషీత్ । అభూచ్ఛఘోషణాశ్వఃకామోత్సవత్తి
 తి । ఉత్తరేద్యుః స్నాతానులిప్తమారచితముండమాలమారబ్ధకామి జనవృ
 త్తంనివృత్తస్సవృత్తాభిలాషం క్షణమాత్రేగతే తయావినాదురాయమా

నచిత్తం తమృషిమృద్ధిమతారాజమాదైవోత్సవసమాజేసీత్వా క్వచిదువ
 వనోద్దేశేయవతిశతపరివృతస్య కాఙ్గస్సన్నిధౌసమాసదత్ । తత్రస్థిత
 ముఖనతేనభద్రేభగవతాసహనిషీదేత్యాదిప్తా సవిభ్రముకృతప్రణామా
 సస్థితంస్యపీదత్ । తత్ర కాచిదుత్థాయ బద్ధాంజలిరుత్తమాంగనాదేవజ
 తానయాహం తద్దాస్యమద్యప్రభృత్యభ్యుపేతంమయేతిప్రభుంపాశ్రీం
 సీత్ । విస్తయిహాషణమూలశ్చకోలాహలాలోకస్సోదజిహీత । హృష్టేన
 చరాఙ్గా మహాహౌరలంకారైర్నమాతాచ పరిబహేణానుగృహ్య వి
 సృష్టా వారముఖ్యాభిఃపారముఖైశ్చగణశఃప్రశస్యమానా స్వభవనమ
 గత్వైవతమృషిమభాషత । భగవన్నయమంజలిశ్చిరమనుగృహీతోఽ
 యందాసజనః స్వార్థాదానీమనుష్టేయఇతి । సతురాగాదశహతఇవో
 ద్భ్రామ్యబ్రవీత్ । ప్రియేకిమేతత్ కుతఇనమాదాసీన్యం క్వగతప్రవ
 వయ్యసాధారణానురాగఇతి । అథసాసస్థితమవాదీత్ । భగవన్యయా
 ద్యరాజమతేమత్తఃపరాజయోఽభ్యుపేతస్తస్యాశ్చమమచ కస్తికాసంఘ
 వై మహాషిణంమరీచిమావర్జితవతీవజ్జ్లాఘసఇతి తయాహమధిక్షిప్తా దా
 స్యపణబంధేనచాస్తిన్నధైర్వావర్తిషి । సిద్ధార్థాచాస్తిత్వత్ప్రసాదాదితి ।
 సతయాతథావధూతోదుర్మతిః కృతానుశయశ్శూన్యవన్న్యవర్తిష్ట । య
 స్తయైవంకృతస్తవస్వీ తమేవమాంమహాభాగమన్యస్య । స్వశక్తివివక్తం
 రాగమధృత్యతయైవబంధక్యామహద్వైరాగ్యమర్పితం । అచిరాదేవశే
 క్యతత్త్వద్ధర్మసాధనక్షమఃకతుః । అస్యామేవతావద్వపాంగపుర్యాం
 చంపాయామితి॥ ... *
 అథతత్సనశ్చ్యుతతమస్సృగ్భభీయేవాస్తంరవిరగాదృషిముక్తశ్చ
 రాగస్సంధ్యాత్వేమాస్ఫురత్ తతఃకథాదత్తవైరాగ్యాణీవ కమలవనాని
 సమకుచః । అనుమతమునిశాసనస్తవహమమునైవసహజాపాస్య సం
 ధ్యానునురూపాభిఃకథాభిప్రసనుశయ్య సీతరాత్రిఃప్రత్యున్మిషత్యుదయ
 ప్రస్థదావకల్పేకల్పదుక్రిమకిసలయావధీరిణ్యరుణార్చిషి తంనమసృత్య
 నగరాయోదచలం । అదర్శంవమార్గాభ్యాశవర్తినఃకస్యాపిక్షువణకవిహా
 రస్యబహిర్వివిక్తై రక్తాశోకఖండై నివణ్ణసుస్మప్తసమాధిమాధిక్షీణమగ్ర

గణ్యమనమాభిరూపాణాంకృతపణవర్ణకమపిక్షపణకః । ఉరసిచాస్యశిథిలి
తమలనిచయాన్ముఖాన్నిపతితానశ్రుబిందూనలక్షయం । అపాక్షం చాం
తికోపవిష్టః క్వతపః క్వచరుదితం నచేత్రహస్యమిచ్ఛామిశోతుం శోక హే
తుమితి । సోబ్రూత సౌమ్యశ్రామ్యతామహమస్యామేవచంపాయాం ని
ధిపాలితనామ్నశ్శ్రేష్ఠినోజ్యేష్ఠసూనుర్వసుపాలితోనామవై కూప్యోన్మ
మవిరూపకభిప్రప్సిద్ధిరాసీత్ । అన్యశ్చాత్మసుందరకభియథాన్ధనామా
కలాగుజైస్సుమృద్ధోవనునానాతిపుష్టోభవత్ । తస్యచమమచ సపుర్వసు
నీనిమి త్తీకృత్య వైరం వైరోపజీవిభిః పారధూతైరుదపాద్యత । తపివకదా
చిదావయోరుత్సవసమాజైస్వయముత్పాదితమన్యోన్యాయమానమూలమ
ధిక్షేపవచనవ్యతికరముపశమయ్య నవపుర్వసు వాపుంస్త్యమూల మపితు
ప్రకృష్టగణికాప్రార్థ్యయావనోహియస్సపుమాన్ । అత్యోయువతిలలామ
భూతా కామమంజరీయం కామయతే సహరతుసుభగవతా కామితి వ్య
వస్థావయన్నభ్యుపేత్యావాంప్రాహిణువతస్వైదూతాన్ । అహమేవ
కిలాముష్యోత్సర్గోన్మాదహేతురాసం । ఆసీనయోశ్చవయోర్మేవో
పగమ్యపానీలోత్పలమయమివాపాంగదామాం గేమమముంచతీతంజనమ
త్రవయాథోముఖంవృథత్త । సుభగేనచమయాస్వధనస్యస్వగృహస్య
స్వగుణస్య స్వదేహస్యస్వజీవితస్యచ సైవేశ్వరీకృతా కృతశ్చాహమ
నయామలమల్లక శేషోహృతసర్వస్వస్త్రయావవాహితః । ప్రవక్ష్యలోకోప
హాసలక్షతాం అక్షమశ్చధిక్రమతానిపారవృద్ధానాంసోధుమిహైవాయ
తనేమునినైకేనోపదిష్టఉత్తమోవత్త్వా సుకరపక్షవేషావేశనిర్గతానామి
త్యుద్గీర్ణవైరాగ్యస్తపిశాపీనమజహం । అథపునః సంక్షీర్ణమలవంకః ప్ర
బలకేశలంఛనవ్యధః ప్రకృష్టతమతుత్పిపాసాదిదుఃఖః స్థానాసనశయ
నభోజనేషుద్విషభవ నవగ్రహణాబలవతీభిర్యంత్రణాభిరుద్వేజితః ప్ర
త్యవామృషం । అహమస్మి ద్విజాతిరస్వధమో మమైషపాపంఽప
ధావతారః శ్రుతిస్మృతివిహితేనెవవత్తనా మమపూర్వజాః ప్రా
వర్తంత మమతుమందభాగ్యస్య నింద్యవేశమమందమఃఖాయతనం హ
రిహర హిరణ్యగర్భాది దేవతాపవాదశ్రవణవైరంతర్యా త్ప్రేత్యా

పినిరయఫలమఫలంవిప్రలంభపాగ్రియమీదృశమిదమధమకవత్కధమక
 వత్సనూచరణీయమాసీదిప్రత్యాకలితస్వదుర్మయః పిండిఖండంవివిక్త
 మేతదాసాద్యపర్యాప్తమశ్రుముంచామీతి । శ్రుత్వాచైతదనుకంపమా
 నోబుగ్రవం । భద్రక్షమస్వ కంచితాగ్రలమతైగ్రివనివస నిజేనమ్యమేనా
 సావేవవేశ్యా యథాత్వాం యోజయివ్యతి తథాయతిష్యే సంత్యుపా
 యాస్తాదృశాః । ఇత్యుశ్వాస్యతమభ్యుత్థితోఽహంనగరమా విశన్నేవచో
 పలభ్య లోకవాదాల్లుభ్యసమృద్ధపూర్ణంపురమితి అథానాంనశ్వరత్వంచ
 ప్రదర్శ్య ప్రకృతిస్థానమూన్విధాస్యక కర్ణీసుతప్రహితేపథి మతిమకర
 వం । అనుప్రవిశ్యచమ్యాతసమాజమక్షధూతైస్సచుగంసి । తేహంపంచ
 వింశతిప్రకారాసు సర్వాసు ద్యూతాతౌశ్రయానుకలాసు కాశలమక్ష
 భూమిహస్తాదిషు చాత్యంతదురుపలత్రాణిహుటకర్మాణితన్మూలానిసావలే
 పాన్యనిత్యేవచనానిజీవితనిరపేక్షాణీసంరంభవిచేష్టితానిసభికప్రత్యయ
 వ్యవహారాన్నయబలప్రతాపపాగ్రియానంగీకృతార్థసాధనక్షమాక
 బలిషుసాంత్యనానిదుర్బలైషుభర్త్సితానిపక్ష రచనానైపుణ్యముచ్చావచా
 న్యువప్రలాభనానిగ్రహప్రభేదవణానాని ద్రవ్యసంవిభాగౌదార్యమంత
 రాంతరాగ్లీలపాగ్రియాకలకలానిత్యేతానిచాన్యాని చానుభవన్నతృప్తి
 మధ్యగచ్ఛం । అహసంచకించిత్ప్రమాదదత్తశారేక్వచిత్కాతవే ప్రతికిత
 వస్తునిర్దహన్నివకోగ్రతామగ్రియాదృశా మాసుభివీత్యుశేతుయసి రెద్యూ
 తవత్కహాసవ్యాజే నాస్తామయమశీక్షితో వరాకస్త్యయైవతావద్విచ
 క్షణేనదేవిష్యామితి ద్యూతాధ్యతౌనుమత్యా వ్యత్యసజత్ । మయాజిత
 శ్చాసాషాదశసహసాగ్రీణీదినా రాణాం । తదథంసభి కాయసభ్యభ్యశ్చ
 దత్వాధకంస్వీకృతోద్దితస్థం । ఉదతిస్తంశ్చతత్రగతానాంహర్షగర్భాః
 ప్రశంసాలాపాః పాగ్రిథాయమానసభికానురోధాచ్చ తదగారైభ్యవ
 హారవిధిమకరవం । యన్మూలశ్చ మేదురోదరావతారస్సమేవిమర్దకోనా
 మవిశ్వాస్యతరంద్వితీయంహృదయమాసీత్ ॥ ... *

తన్నుభవచ సారతఃకమతశ్శీలతశ్చ సకలమేవనగరమవధార్య
 ధూర్జటికంతకల్పషకాలతమేతమసి నీలవసనాద్ధోరుకపరిహితో బద్ధతీర్ణ

కాత్మేయకః ఘణిముఖకాకలీసందంశకపురుషశీర్షక యోగచూర్ణయోగ
వర్తికామానసూత్రకర్మాటకరజ్జుదీపభాజనభ్రీమర కరండకప్రభృత్య
నేకోపకరణముక్తోగత్వా కస్యచిల్లుభేత్వరస్యగృహేసంధించిత్యా వట
భాక్షసూక్ష్మభిద్రావీక్షితాంతర్గహప్రవృత్తిరవ్యభో నిజగృహమివాను
ప్రవిశ్యనీవింసారమహతీమాదాయనిరగాం । నీలనీరదనికరవీవరతిమిరనివి
దపీడితాయాం రాజవీధ్యాం ఝడితితహ్రదాసంపాతమివక్షణ మాలో
కమలక్షయం । అథాసా నగరదేవతేవనగర మోషరోషితానిస్సంబాధ
వేలాయాం నిస్సృతా సన్నితృప్తాకాచిదుష్టిష ద్భుషణాయుపతి రావిరా
సీత్ । కాసివాసుక్వయాసీతిసదయముక్తాసగర్గదామామవాదీత్ । ఆర్య
పుర్యానుస్యామర్యవర్యఃకుబేరవల్లభ నామావసతి । అస్త్యహంతస్యక
న్యా । మాంజాతమాతాం ధనమిత్రనామేత్రత్యామైవకస్తైచిదిభ్య
కుమారాయాన్వజానాద్భార్యాం మేపితా । సపునరముష్టిన్నత్యుదారత
యా పితోగ్రంథెవతైర్నిజైః శ్రీత్వైవాధివర్తాదారిద్యగ్రిందరిద్రతిస
తి । అథఉదారకఇతిచప్రీతలోకాధిరోషితావఃశ్లోఘ్యనామ । నివారయ
త్యేవతస్త్వి మాంతరుణీభూతానాధనఇత్యదత్వాతర్థపతిసామేకస్తైచిది
తంస్తైయథార్థనామేసార్థవాహుయదిత్సతిమేపితా । తదమంగలమ
ద్యకిలప్రభాతేభావీతిజ్ఞాత్వా ప్రాగేవప్రియతమవస్తాసంకేతా వంచి
తస్వజనా నిగత్య బాల్యాభ్యపైనవత్కనావత్తథాభిసరా తదగార
మభిసరామి । తన్మాంసుంచగృహణై తద్భండుమిత్యున్మచ్యమహ్య మర్పి
తవతీ । దయమానశ్చాహమబ్రువం । ఏహిసాధ్విత్యాంనయైత్వత్ప్రియత
మమితిత్రిచతురాణిపదాన్యదచలం । ఆపతచ్ఛదీపికాలాకపరిలుప్యమానతి
మిరభారంయజ్ఞైకృపాణపాణి నాగరికబలచనల్పం । ప్రవేషమానాంకన్య
కామవదం భద్రేమాభైషీరస్త్యసిద్ధితీయోమేబాహురపితుమ్మదురయ
ముపాయస్త్యదపేక్షయాచింతితః । శయేయంభాః తపిషవేగవిక్రియస్త్య
యాప్యమీవాచ్యాః నిశివయమిమాంపురీంప్రవిష్టాః దప్తశ్చమమైషనాయ
కోదర్శికరేణాముష్టిన్నభాగృహకోణవప । యదివఃకశ్చింత్యంత్రవిత్కృపా
ళుస్సవతమనుజీవయేత్తమపాణానాహరేదనాథాయాఇతి । సాపిబా

లాగత్యంతరాభావాద్భయగర్గరస్వరాబాష్పదుర్దినాక్షిబద్ధవేపధుః కథం
 కథమపిగత్వా మదుక్తమన్వతిష్ఠత్ | అశయిషిచాహంభావితవిషవిక్రియ
 ప్రేమకశ్చిన్నరేంద్రాభిమానీ మాంభిర్వర్ణ్య ముద్రాతంత్రమంత్రధ్యా
 నాదిభిశ్చపత్రమ్యాకృతార్థోగతపవాయంకాలదప్తస్తధాహి స్తద్భిశ్చాప
 వర్ణాంగం రుద్ధాదృష్టిః శాంతపవోష్టా | శుచా అలంవాసుశోఽగ్నిసా
 త్కరిష్యామఃకోఽతివర్తతేదైవమితి సహేతరైఃప్రాయాత్ ||*

ఉత్థితశ్చాహముదారకాయతాంసీత్వాఽబుద్ధిం | అహమస్మికో
 పితస్కరస్తద్వద్గతేనైవ చేతసాసహాయభూతేన త్వామిమామభిసరంతీ
 మంతరోపలభ్య కృపయాశ్చత్సమీపమనైషం | భూమినిదమస్యాభిత్వం
 శుపటలపాటితద్వాంతజాలంతదవ్యర్పితవాః | ఉదారకస్తు తదాదాయ
 సులజ్జంచ సహషణంచ ససంభ్రమంచమామభావత | అన్యత్వయైవేయ
 మస్యాంనిశిప్రియామేదత్తా వాక్పపునమమాపహృతా | శధాహినజా
 నేవక్తుంత్యతామైతదద్భుతమితి | ననుతేస్వశీలమద్భుతవత్ప్రతిభాతి |
 నైవమన్యేనాపికృతపూర్వమితిప్రతినియతైవస్తుశక్తిః | నహిత్వయ్య
 న్యదీయాలాభాదయః | త్వయాద్యసాధుతోన్మీలితేతి తత్ప్రాయస్త
 త్పుర్వావదానేభ్యోనరోపతే | దృష్టమిదానీమాదార్యస్వరూపమితి | త్వ
 దాశయమననుమాన్యనయక్తోన్మీలితః | త్వయామునాసుకృతేనక్రీతోఽ
 యందాసజనగతి | అసారం అతిగరీయసాశ్రీణాసీతిసతేప్రజ్ఞాధిక్షేపః |
 నప్రియాదానస్యప్రతిదానమిదంశరీరమితి తదలాభేనిధనోన్ముఖమిదమపి
 త్వయైవదత్తం | అథవై తావదత్రప్రాప్తంచూపం | అద్యప్రభృతిభర్త
 వ్యోఽయందాసజనగతిమమపాదయోరపతత్ | ఉత్థాప్యచైనమురసోప
 జ్లిష్యాభాషిషి | భద్రకాద్యతేప్రతివత్తిరితి | సోఽభ్యధత్త | నశక్నోమి
 వై నామత్రపితురనభ్యనుజ్ఞయోపయమ్య జీవితం | అతోఽస్యా మేవ
 యామిన్యాదేశమిమంజిహోసామి | కోవాహంయథాత్వమాజ్ఞాపయ
 సీతి | అథమయోక్తమస్త్యేతత్స్వదేశోదేశాంతరమితి నేయం గణనా
 విదగ్ధస్యపురుషస్య కింతు బాలేయ మనల్పసౌకుమార్యకష్టైః ప్రత్యవా
 యభూయస్థాశ్చకాంతారపథాః | కైదిల్యమివకించిస్సగ్నిజ్ఞా సత్వయో

రసభేదే దృశేనదేశత్యాగేన సంభావ్యతే । తత్సహానయానుఖమిహై
 వవస్తవ్యమేహినయావై నాంస్వావాసమితి । అవిచారానుమతేనతేనస
 ద్యైవై నాంతర్గృహమువసీయ తయై వాపసర్పభూతయాతత్రస్పృహ్యం
 డావశేషమచోరయావ । తతోనిష్పత్యక్వచిన్తుషితకంనిధాయ సముచ్చ
 లంతో నాగరికపురుషసంపాతేమాగపాశ్వాశాయినం కంచిత్తత్తవా
 రణముపరి పురుషమాకృష్ట్యాధ్యారోహవ । గై ౧ వేయకప్రతోదపాద
 యుగ లేనమయోథ్యాప్య మానవవఃతితాధోరణిః వృధులోరస్థులపరిణతః
 పురోతల్లతావరితదంతకాండస్సరక్షికబలమక్షిణోత్ । అధ్వంసయావచా
 మునై వార్థవతిభవనం । అపవాహ్యచ క్వచనజీర్ణోద్వానేశాఖాగ్రహిక
 యావాతరావ । స్వగృహంగతౌచస్నాతౌశయనవధ్యశిశ్రియావ॥ *

తావదేవోదగామదధేరుదయావలేంప్రవర్తరాగశృంగకల్పం క
 ల్పదుక్రిమహేమపల్లవాపీడపాటలంపతంగమండలం । ఉడ్థాయచభౌతవ
 తై ౧ ప్రగేతనానిమంగళాన్యనుష్ఠాయాన్తత్కర్తృతుములంపురమనుచరం
 తావశ్యణువ పరవధూగృహేషుకోలాహలం । అధాక్షైరభవతిఃకుబే
 రదత్తమాశ్వాన్య కులపాలికావివాహంమాసావధికమకల్పయత్ । ఉప
 హ్వరేపునరశిక్షంధనమిత్రం । ఉపతిష్ఠసఖే । ఏకాంతవచర్తరత్నభస్త్రి
 కామిమాంపురస్కృత్యాంగరాజమాచక్షు । జానాత్యేవదేవోనైకకో
 టిసారస్యవసుమిత్రస్యమాంధనమిత్రంనామైకపుత్రం । సోహంమూల
 హరత్వమేత్యార్థివగ్దాదప్యవజ్ఞాతోమదభామేవ సంవధితాయాంకు
 లపాలికాయాం మద్దారిద్యదోషాత్పునః కుబేరదతైనదుహితర్యధావత
 యెదిత్తితాయాముద్వేగాదుర్ఘ్నితుమసూనుపపారికంజరద్వనమవగాహ్య
 కంతస్యప్రశస్త్రికః కేనాపిజటాధరేణనివార్యైవముక్తః । కింతేసాహస
 స్యమూలమితి । మయోక్తమవజ్ఞాసాందర్యందారిద్యమితి । సపునరేవం
 కృపాతురన్వగ్రహీత్ । తాతమూఢోఽసినాన్యత్వాపిస్తతమమాత్మత్యా
 గాత్ । ఆత్మానమాత్మనానవసాద్యైవోద్ధరంతిసంతః । సంత్యుపాయా
 ధనార్జనస్యబహువోనైకశ్చిన్నకంతప్రతిసంధానపూర్వస్యపాగ్రిణలాభ
 స్య । కిమనేనసోప్యైవహంమంత్రసిద్ధః సాధితేషుంలక్షగాగ్రహణీచర్తుత

త్వభస్త్రికా చిరమహమస్యోప్రసాదా తామరూపేషు కామప్రసంగప్ర
జానామ వాస్తవం మత్సరిణ్యాంజరసేభూమి స్వర్గమతోద్దేశేప్రవేక్ష్యనా
గతస్తామిమాం ప్రతిగృహ్ణామదన్యత్ర చేయంవశిగోభ్యవారయోపిన్సు
ఖ్యాభ్యోవాదుగ్ధే ఇతిహితద్దతాప్రతీతేః కింతు యత్సకాశాదన్యాయాప
హృతంతస్మైప్రత్యర్షణీయం న్యాయాజ్ఞాతంతు దేవబ్రాహ్మణేభ్యస్త్యై
జ్యంబిభేయందేవతేవశుచాదేశేని వేశ్యార్ష్యమానాపాతః ప్రాతస్సువ
ర్ణభూజైవదృశ్యతేనవపకల్పవిధిరితి । బద్ధాంజలిరహమతిష్ఠంబద్ధాంజల
యేమహ్యమేనాందత్వాకిమపి గ్రాసచ్ఛిద్రం ప్రావిశత్ । ఇయంచరత్స
భూతాచర్మభస్త్రికాదేవాయానివేద్య నోపజీవ్యేత్యానీతా ఐరంతుదేవః
ప్రమాణమితి । రాజాచరయతమేవవక్ష్యతి । భద్రప్రీతోస్త్రిగచ్ఛయధే
చ్ఛమేనాముపభంక్ష్యేతి । భూయశ్చబ్రాహ్మి యథానకశ్చిదేనాంము
ష్టాతితథానుగృహ్యతామితి తదవ్యవశ్యమసావభ్యుపేష్యతి తతస్త్వగృ
హమేత్యయథోక్తమర్థత్యాగంకృత్వా దినేదినేవరివస్యమానాంస్త్రేయ
లభైరక్షైర్మక్తమాపూర్యప్రాస్తౌలాలాకాయదర్శయిష్యసి తతఃకుబేరద
త్తస్త్రాణాయమత్వాన్ధపతిమర్థలుభ్యఃకన్యకయాస్వయమేవ త్వాముపస్థా
స్యతి అథకుపితోథావతిర్వ్యవహతుఃమర్థగర్వాదభియోక్ష్యతే తం
చభూయశ్చిత్రైరుపాయైః కౌపీనావశేషంకరిష్యావః స్వకంచచార్యమ
తేనైవాభ్యుపాయేనసుప్రచ్ఛన్నంభవిష్యతీతి । హృష్టశ్చధనమితోయో
థోక్తమన్వతిష్ఠత్ । తదహరేవనున్నియోగాద్విమదఃకోఽథావతిసే
వాభియోక్తస్తస్యోదారకవైరహభ్యవధాయత్ । అథాల్పభృశ్చకుబేరద
త్తోనివృత్త్యాథావతేర్ధనమిత్రయైవతనయాంసానునయం ప్రిదిత్యతప్ర
త్యబధ్నాచ్ఛాన్ధపతిం॥ *

ఎష్టేవదివ సేషుకామమంజర్యాస్వసాయవీయసీ రాగమంజరీ
నామ పంచవీరగోష్ఠే సంగీతకమనుస్థాస్యతీతి సాంద్రాదరశ్శిమాగమ
న్నాగరజనః సచాహంసహసఖ్యాధనమిత్రేణతత్రసన్న్యధిషి । ప్రవృ
త్తస్యత్రాయాంచతస్యాద్వితీయంరంగవీథంమమాభూత్తనస్తద్దృష్టివిభ్ర
మోత్పలనసత్రాపాశ్రయంచషంచశరోభావరసానాంసామగ్యాశ్చ

ముదితబలధిమామతిమా శ్రమవ్యథయత్ । అత్రాసా నగరదేవతేవన
గరమోషరోషితా లీలాకటాక్షమాలాశృంఖలాభిర్నిలాశృంఖలపలాశశ్యా
మలాభిర్నామబద్ధాత్ । నృత్యోన్మీళితాచసాసిద్ధిలాభశోధికింవిలాసా
త్రిమభిలాషాత్రిమస్మాదేవనజానైఃసకృన్నాంసఖీభిరవ్యనువలక్షితేనా
పాంగప్రక్షితేన సవిభ్రామా రేచితభ్రాంతామభివీక్ష్యసావదేశంచ
కించిదావిమగ్నతదశనచంద్రికంస్త్రిత్వా లోకలోపనమానసానుయాతా
ప్రాతిష్ఠత । సోఽహం స్వగృహమెత్యదుర్నివారయోతగ్రంథయాదూరీ
కృతాహరస్పృహః శిరశ్శూలస్పర్శమపదిశన్వివైతతల్పముక్తైరవయవై
రశయిషి । అతినిష్ఠాతత్పమదనతంత్రైర్నామభ్యుపేత్యధనమితోరహస్య
కథయత్ । సఖసాధన్యాగణికా దాతికాయామెవంభవన్మనోఽభినివిశ
తే తస్యాశ్చమయానులక్షితాభావవృత్తిః । తామవ్యచిరాదయుక్తశరశ్శ
రశయనెశాయయిష్యతి । స్థానాభినివేశినోశ్చవామయత్సాధ్యస్సమా
గమః । కింతుసాకిలవారకన్యకాగణికాస్వధర్మప్రతీపగామినాభద్రోదా
రేణాశయెనసమగిరత్ గుణశుల్కాహంనధశశుల్కానచపాణిగ్రహణా
దృతేఽపిభోగ్యంయావనమితి । తచ్ఛముహుఃప్రతిషిద్ధాకృతాద్ధాతద్భగి
నీకామమంజరీతన్నాతాచమాధవసేనారాజానమశ్రీకంఠ్యా వృజిజ్ఞప
తాం । దేవయుక్తద్రాసీరాగమంజరీరూపానురూపశీలశిల్పకాశలాపూర
యిష్యతి మనోరధానిత్యాసీదస్మాకంమహత్యాశా సాద్యమూలచ్ఛిన్నా
యదియమతిక్రమ్యస్వకులధర్మమథనిరపేయోసుణైభ్యవసస్యం యకావనం
విచిత్రీకృతే కులస్త్రీవృత్తమేవానుతిష్ఠాసతి । ఎవంసతిసాచెదియం దేవపా
దఆజ్ఞయాపితావత్ప్రీకృతిమాపద్యేతతదాపేశలంభవెదితి । రాజ్ఞాచ
తదనురోధాత్తథాను శిష్టాసత్యస్యనాశ్రవైవసాయదాసీత్తదాస్యాస్స
సామాతాచ రుదితనిగ్బంధేనగాజ్ఞైసమగిరేతాం యదికశ్చిద్భృజంగోఽస్త
దిచ్ఛయాపి నై నాంబాలాంవిలోభ్య నాశయిష్యతి సతసురవద్భధ్యతి ।
తదేవంస్థితేథనాదృతేనతత్సృజనోఽనుమన్యతే నతాధనదాయాసావభ్యు
వగచ్ఛతీతివిచింత్యోఽత్రాభ్యుపాయః॥ ... *

అథమయోక్తం కిను శ్రచింత్యంగుజైస్తామావభ్యుగూఢమథైస్త

త్వజనంతోషయిష్యామీతి తతశ్చ కాంచిత్ కామమంజర్యాః ప్రధానదూ-
తీంధర్మగక్షితాం నామ శాక్యభిక్షుకీం చీవరపిండదానాదినోపసంగృహ్య
తన్మథేనతయాబంధక్యాపణబంధనుకరవం । అజినరత్నముదారకాన్తుషి
త్వామయాతుభ్యం దేయంయది ప్రతిదానం రాగమంజరీతి సోఽహం ప్ర-
తిపన్నాయాంచతస్యాంతథాతమథః సంపాద్యమద్భుతోన్మాదితాయా
రాగమంజర్యాః కరకేసలయమగ్రహీషం । యస్యాంచనిశిచక్రరత్నస్తేయ
వాదస్తస్యాః ప్రారంభే కార్యాంతరాపదేశేనసమాహూతేషు శృణ్వ
త్స్వేవనాగరముఖ్యేషు మత్ప్రీతిధిర్విమర్దకొర్ధవతిగృహ్యోనామభూ-
త్వా ధనమిత్రముల్లంఘ్యబహ్వతర్జయత్ । ఉక్తంచధనమిత్రేణ భర-
కస్తవాధోయత్పరస్య హేతోర్కామాక్రోశసి నత్తరామిస్సల్పమపితవా
పకారంమయాకృతమీతి । సభూయోఽపితర్జయన్నివాబ్రవీత్ సవిషధన
గర్వోనామ యత్పరస్యభార్యాంశులూక్రీతాంపునస్తప్తితరాద్రవ్యేణ
విలాభ్యస్వాంచీర్షసి । బ్రవీషిచసవిషకస్తవాపకారోమత్కృతఇతి ।
నతుప్రతీతమేవైతత్సాధకవాహస్యాధపతెర్విమర్దకౌబహిశ్చరాః ప్రా-
ణాఇతి సోహంతత్కృతేప్రాణానపిపరీత్యజామి బ్రహ్మహత్యామపినప-
రిహరామి । మమైకరాత్రజాగరప్రతీకారస్తవైషచక్రరత్నాహంకార-
దాహజ్వరఇతి । తథాబ్రువాణిశ్చపారముక్త్యైస్సానుర్షంసిద్ధ్యాపవా-
సాతోగతోఽభూత్ । ఇయంచవార్తాకృత్రిమాన్రినాధనమిత్రేణచక్రర-
త్ననాశమాదాపువక్షిప్య పాధివాయనివెదితా । సచార్థవతిమాహూ-
యోపహ్వరేపుష్టవాక్ । అంగకిమస్తీకశ్చిద్విమర్దకౌనామాత్రభవతఇ-
తి । తేనచమూఢాన్తనాస్తిదేవపరమంమిత్రంకశ్చతేనార్థఇతికథితః రా-
జ్ఞోక్తమపిశక్నోషితమాహ్వాతుమితి బాధమస్తిశక్తఇతినిర్గత్య స్వగృహే
వేశితాతేద్యుతసభాయామావణేచక్షుణమన్విష్య నోపలబ్ధవాక్ । క-
థంచోపలభేతసవరాకః । సఖిలువిమర్దకౌమద్ద్రాహితత్వదభిజ్ఞానచి-
హ్నోమన్నియోగాత్త్వదన్వేషణాయోజ్జయనీంతదహరేవ ప్రాతిష్ఠ-
త । అర్థవతిస్తుతమదృష్ట్వా తత్కృతమపరాధంనామమగ్నింబంధీతిమత్వా
మోహోగ్భయాన్వాప్తప్రత్యాఖ్యాయ పునర్ధనమిత్రేణవిభావితేనఘటితేన

రాజ్ఞానిగృహ్యనిగళబంధనమనీయత॥ ... *
 తేష్యేవదివ సేషు విధితేనవర్తరత్నందోద్ధృతామాకామమంజ

రీ పూర్వదుగ్ధంక్షుపణీభూతవిరూపకంరహస్యపస్పత్య తదవహృతంసర్వ
 మర్థజాతంతస్తైప్రత్యగ్భ్య సప్రత్యయంచబహ్వనునీయప్రత్యగమత్ ।
 సోపికథంచిన్నిర్గ్రాభికగ్రహాన్కోచితాత్మా మదనుశిష్టోహృష్టతమః స్వ
 ధర్మమేవప్రత్యవద్యత । కామమంజర్యపి కతివయైరేవాహూయితాశ్చంత
 కశేషమజినరత్నదోహశయాస్వహభ్యుదయమఃరోత్ । అథమగ్నియు
 క్తోధనమిత్రఃపాధిఃపంమిధోవ్యజ్ఞాపయత్ । దేవయోయంగణికాకామమం
 జరీలోభోత్రాహ్లాదాభిమంజరీతీలోకవక్త్రాశపాత్రమాసీత్ । సాగ్యము
 సలోలూఖలాన్యఃపినిపేక్షంత్యజతి । తస్మైస్యేనుచ్చమకరత్నలాభహే
 తుస్తస్యాఃఖలుకల్పస్తాదృశః । వణిగోభ్యవారముఖ్యాభ్యశ్చవాదుద్ధేనా
 న్యైభ్యశ్చతిహితద్గతాప్రతీతిరతోముష్యామస్త్రమేశంకెతి । సాసద్యవీవరా
 జ్ఞాసహజనన్యాసమాహూయత । వృథితవర్ణైసేవమయోపహ్వరైకథితం
 నూనమార్యేనర్వస్యత్యాగాదితిప్రకాశాదాశంకనీయశ్చర్మరత్నలాభః
 తదనుయోగాయాంగరాజేనసమాహూయసేభూయోభూయశ్చనిర్బ
 ధయాత్వయానియతంసరపేక్షితోస్తీతదాగ్రత్వేనసాహమపదేశ్యః । తత
 శ్చమేభావీచిత్రవధః । మయిచమృతేనజీవివ్యత్యేవతేభగిసి త్వంచనిస్సీ
 భూతా చమకరత్నంచధనమిత్రమేవప్రతిభజిష్యతి । తదియమావశ్యనుం
 తతోనర్థానుబంధినితతిగ్రామప్రప్రతివిధేయమితి । తయాతజ్జనన్యాచాశూ
 ణీవిస్మజ్యోక్తం । అన్యైవైతదస్త్రద్బాలిశ్యాన్నిగ్నిపాపాయంరహస్యం ।
 రాజ్ఞశ్చనిర్బంధాత్ ద్విత్రిచతురమతిసహజ్జ్వాపినియతమాగతిరపదే
 వ్యైవంచోరితస్యత్వయి । త్వయివవ్యవదిష్టైసర్వమస్త్రతుగ్రటుంబమవసీ
 దేత్ । అర్థవతోచతదయశోరూఢం । అంగపురప్రసిద్ధంచతస్యకీనాశస్యాస్త్రా
 భిస్సంగతం । అమునైతదస్త్రభ్యందత్తమిత్యవదిత్యవరమాత్మాగోపాయితు
 మితిమామభ్యుపగమయ్యరాజకులమగమతాం । రాజ్ఞానుయైవనైషన్యా
 యోవెశకులస్యయద్రాతురపదేశఃసహ్యశ్చైర్వాపియాశ్చితైరేవపురుషావే
 శముపతిష్ఠంతీత్యసకృదతిప్రబుద్ధకర్ణనాసాఛేదోపయోపభీషితాభ్యాంచగ్ధ

బంధకీభ్యాంసంవతపస్వీతసురత్వేనాథపతిరగ్రాహ్యత । కుపితేనచరా
జ్ఞాతస్యపాశ్రామేషాద్యతనండః । ప్రాంజలిసాధనమిత్రేణైవప్రత్యపిద్య
త । ఆర్యమూర్ధవత్తైవవరోపణిజామీదృశేష్వవరాధేష్వసుభిరవియోగో
యదికుపితోఽసిహృతసర్వస్వోనిర్వాసనీయఃపావపివశతి । తన్నూలాద్ధన
మిత్రస్యకీర్తిరప్రథత । అప్రీయతచభర్తా । పటచ్చరచదశేషోఽర్థపతిరథ
మత్తస్సర్వపారజనసమక్షంనిరవాస్యత । తస్యప్రవ్యాణాంకేనవిదవయ
వేనసావరాకీకామమంజరీ చక్రరత్నమృగతృష్ణికాపవిధసర్వస్వా సాను
కంపంధనమిత్రాభిహోదితేనభూపేనాన్వగృహ్యత । ధనమిత్రశ్చాపానిగుణి
నికులపాలికాముపాయస్త । తదేవంసిద్ధసంకలాప్తిరాగమంజరీగృహం
హేమరత్నపూర్ణమకరవం॥ ... *
అస్మింశ్చపురైలద్ధసమృద్ధవర్గస్తథాముషితః । యథాకపాలపాణిః
వైస్వరేవధవైర్త్వశాశ్రీతైః । సమృద్ధీకృతస్యార్థివర్గస్యగృహేషుభిత్తార్థ
మభిమత్ । నహ్యలమతిఃపునోపిపురుషోనియతిలిఖితేలెఖామతిక్రమి
తుం । యతోహమేకదా రాగమంజర్యాఃప్రణయకోపప్రశమనాయసా
నునయంయాపితాయాః । ప్రణయసమర్పితముఖగుఢుగంఢూపమాస్వా
దమాస్వాదంసుదేనాస్పృశ్యే । శీలంహిమదోన్మాదయోరమార్గైశ్చాప్యచిత
కర్తృస్వేవప్రవర్తనం । యదహముపోథమదోనగరమిదమనయైకదైవశర్వ
ర్యానిర్ధనీకృత్యస్వస్థవనం । పూరయేయమితిప్రవృత్తితప్రియతమాప్రణా
మాంజలిశపథశతాతివర్తీమత్తవారణశివగభసచ్చిన్నశృంఖలః । కయాఽపి
ధాత్యాశ్రమంగాలికాఖ్యయానుగమ్యమానో నాతిపరికరోఽసిద్ధితీయో
రంహసాపరేణోదచలం । అభివతతోపినాగరికపురుషానశంకమేవావగా
హ్యతసురతితైరభిహన్యమానో నాతిప్రకుపితః । క్రీడిన్నివమదా వసన్న
హస్తపాతితేననిస్త్రింశేనద్విత్తానైవహత్వా అవఘూణమానతామ్ర
దృష్టిరవతం । అనంతరమార్తరవాన్విస్తృజంతీశృంగాలికామమాభ్యాశమ
గమత్ । అబధ్యేచాహమరిభిరాపదాతుమదాపహరిత్యాసద్యపివబో
ధితస్త్రైశ్చోపజాతయాప్రతిభయాన్యచీవరం । అహమామమేయం
మోహమూలామహత్వాపదావతితా । ప్రసృతతరంబసఖ్యంమయాస

హాధనమిత్రస్యమత్పరిగ్రహత్వంచ రాగమంజర్యాః మదేనసాచతాప్రీ
 ణ్ణతాశ్చోన్మయతంనిగ్రాహయిష్యేతే తదియమహప్రతిపత్తిర్యయానుష్ఠీ
 యమానయామన్నియోగతస్తాపరితాస్యేతే మాంచకదాచిదనర్థాదిత
 స్తారయిష్యతీతి । కమపుపాయమాత్మనైవనిష్ఠీయ శృంగాలికామవాది
 వం । అపేహిజరతికేయాతామర్థలుభ్యాంధగ్ధగ్ధశికాంరాగమంజరికామజి
 నరత్నమత్తేనశత్రుశామేమిత్రభక్తనాధన మిత్రేణ సంగమితవతీసాహ
 తాసి । తస్యపావస్యచర్మరత్నమోషాద్దుహితశ్చతేసారాభరణాపహా
 రాదహమద్యశిశ్యముత్సృజేయంజీవితమితి । సాపునర్దుష్టతిగజ్ఞావరమ
 ధూర్తా సాశ్చగ్రద్గదముదంజలిస్తా స్పరుషా సప్రణామమాసాదితవతీ
 సామపూర్వంమమపురస్తాదయాచత । భద్రకాఃప్రతీక్ష్యతాంకంచితాక
 లం యావదస్తాదస్తదీయంసర్వంమషితమథజాతమవగచ్ఛేయమితి ।
 తథేతితైఃప్రతిపన్నేపునర్నత్సమీపమాసాద్య సామ్యక్షమస్వాస్యదాసీజన
 వ్యైకమపరాధం । అస్తుసకామంత్వతగ్రతాభిమర్శీవై రాస్పదంధనమి
 త్రః స్తరంస్తుచిరకృతాంతేపరిచర్యామనుగ్రహీతుమర్హసి దాసీం రాగ
 మంజరీం । ఆకల్పసారోహిణూపాజీవోజనః తద్వ్యాగ్రహిక్వనిహితమస్వా
 భూషణమితిపాదయోరపతత్ । తతోదయమానఇవాహమబుగ్రిం । భవ
 తు మృత్యుహస్తవర్తినః కింనమాముష్యావై రానుబంధనేతి । తద్వ్యాగ్ర
 నివకణఽనై నామశిక్షమేవమేవంప్రతిపత్తవ్యమితి । సాతుప్రణివన్న
 ధా జీవచిరం ప్రసీగంతుతేదేవతాదేవోవ్యంగరాజఃపారుషప్రీతోమోచ
 యతుత్వామేతేపిభద్రముఖాస్తవదయంతామితిక్షణాఽపాసగత్ । ఆసి
 యెచాహమారక్షికనాయకస్యశాసనాచ్ఛార్కం॥ ... *

అథోత్తరేమ్యరాగత్యద్వైతరస్సుభగమానీసుందరంమన్యః పిత
 రత్యయాదచిరాధిష్ఠితాధికారస్తారుణ్యమదాదనతిపక్వః కాంతకో నామ
 నాగరికః । కించిదివభర్తస్యిత్వాసమామభ్యధస్తనచేద్ధనమిత్రస్యాజిన
 రత్నంప్రతిప్రయచ్ఛసి నచేద్వానాగరికభ్యశ్చోరితకానిప్రత్యర్పయసి
 ద్రక్ష్యసిపారమహదశానాంకారణానామంతేచమృత్యుముఖమితి । మ
 యాతుస్త్యయమానేనాభిహితం । సామ్యయ్యపిదద్యామాజన్మనోముషి

తంధనంనత్వధాపతిదా రావహారిణశ్శతోక్రైమిత్రముఖస్య ధనమిత్రస్య
చక్రరత్నప్రత్యాశాంపూరయేయం। అథత్వేవేతదయతమపియాతనా
నామనుభవేయమియంమేసాధీయసీసంధేతి । తేనచక్రమేణవర్తమానే
సాంత్యనతర్జనప్రాయేప్రతిదినమనుయోగవ్యతికరైనుగుణాన్నపానలా
భాతాతిపయైరేవాహూభిర్విరోపితప్రణఃప్రకృతిస్థోహమాసం॥ ...*

అథకదాచిదమృతాం బరపీతాతపత్విషిక్షుయిశివాసరై హృష్టవ
ర్ణాశ్చంగాలికోజ్వలన వేషేణోప సృత్యమారణ్ణానుచరామాముపస్థిష్యా
ప్రవీత్। ఆర్యదిష్ట్యవర్ధనా ఫలితాతవసునీతిః। యథాత్వయాదిశ్యేతథా
ధనమిత్రమేత్యాబ్రువం। ఆర్యతవై వమాపన్నుసహృదామునాచైవమాది
ష్టోసి। అహమద్యవేశసంసగఃసులభాత్పానదోషాద్భుధః। త్వయాపునరపి
పశంకమద్యైవరాజావిజ్ఞాపనీయోదేవదేవప్రసాదాదేవపురాపితదజినర
త్నమర్థపతిముషితమాసాదతం । అథతుభర్తారాగమంజర్యాఃకశ్చిదక్ష
ధూర్తః కలాసుకవిత్వేషులోకవార్తాసుచాతివైచక్షణ్యాన్తయాసమసృ
జ్యత । తత్సంబంధాచ్చవస్త్రాభరణపేషణాదినాతద్భార్యాంప్రతిదినమ
న్వవర్తై। తదసావశంకిష్టనికృష్టాశయతయాకితవః । తేనచకుపితేనహృతం
తచ్ఛక్రరత్నమాభరణసముద్గేశ్యతస్యాః । సతుభూపస్తేయాయభ్రమ
న్నగృహ్యతనాగరికపురుషైః । ఆపన్నేనచామునానుసృత్యరుదంత్యైరా
గమంజరిపరిచారికాయైపూర్వప్రణయానువర్తనాత్తద్భాండనిధానోదై
శఃకధితః మమాపిచక్రరత్నముపాయోపకాంతోయదిప్రయచ్ఛేదిహదే
వపాదైఃప్రసాదఃకార్యశితి । తథావేదితశ్చనిరపతిరసుభిక్షామవియో
జ్యోపచ్ఛందనైరేవస్వంతేదాపయితుంప్రయతిష్యతే । తన్నఃపథ్యమితి।
శ్రుత్యైవదత్తదనుభావప్రశ్నయాదనతిశ్రన్ననాతేనతత్తదైవసంపాది
తం। అథాహంత్యదభిజ్ఞానప్రత్యాయితాయాః రాగమంజర్యాస్సకాశా
ద్యభేషితానివస్త్రాని లభమానా రాజమహితురంబాలికాయా ధాత్రీ
మాంగలికాంత్యదాదిష్టేనమార్గైణాన్వరంజయం । తామేవసంక్రమీకృ
త్యరాగమంజర్యాశ్చంబాలికాయాస్సఖ్యంపగమవీవృధం। అహరహశ్చ
నవనవానిప్రాభృతాన్యవహరంతీకధాశ్చిత్రహరిణీకథయంతీత

స్యాఃవరం ప్రసాదపాత్రమాసం । ఏకదాచహర్ష్యాంగణగతాయాస్తు
స్యాస్థానస్థితమపి కర్ణకువలయం స్రష్టమిప్రతిసమాదధతీ ప్రమతే
వప్రచ్యావ్యపునరుత్త్రివ్య భూమేస్తేనోపకన్యాపురం కారణేనకేనాపిభవ
హంగణం ప్రవిష్టస్యకాంతకస్యోపరి కుహరప్రసక్తపారావతత్రాసనా
పదేశాత్ప్రసూసంతీప్రాహర్షం । సోపిధన్యంమన్యః పురాకించిదున్ముఖః
స్త్రయనూనోమతగమప్రహసితాయా రాజదుహితుర్విలాసపాత్రాయ
మాకారమాత్మభిలాషమూలమివయథాసంకల్పయేత్తదామయాపిసంజ్ఞ
యైవకిమపిచతురమాచేష్టితమాకృష్టధన్యనాచమనసిజేన విధస్సందిగ్ధఫలే
నపశ్రిణాతిముగ్ధకథంకథమవ్యపాసరత్ । సాయంవరాజకన్యకాంగు
లీయకముద్రితాం నాసతాంబూలవరాంశుకముగళభూషణావయవగ
ర్భాం షేటికాంకయాచిద్బాలికయా గ్రాహయిత్వా రాగమంజర్యాభి
నీత్వా కాంతకస్యగారమగాం । అగాధేరాగసాగరేమగ్నోనావమివ
మాముపలభ్య పరమహృష్యత్ । ఆత్మస్థాంతరాణివరాజదుహితుస్సదా
రుణానివ్యావర్తయంత్యాపయాసదుర్మతిద్వారముదమాద్యత । తత్ప్ర
ధితాచాహం త్వత్ప్రియాప్రహితమితిమమైవముఖతాంబూలోచ్ఛ్వా
సులేపనిర్మల్యమలిసాంశుకంచాన్యేద్యుర్మపాహరం । తదీయానివరాజ
కన్యార్థమిత్యాదాయధన్వమైవప్రాక్షిపం॥ *

ఇథంచసంధుక్షితమన్తధాగ్నిరే కాంతేమయోపమంత్రితోభూత్ ।
ఆర్యలక్షణాన్యేవతవావిసంవాదీని తథాహిమత్ప్రతివేశ్యః కచ్ఛితా
ర్తాంతికః కాంతకస్యహస్తైరాజ్యమిదంవతివ్యతి । తాదృశానితస్యలక్షణాని
త్యాదిక్షత్ । తదనురూపమైవచ త్వంరాజకన్యకాకామయతే । తదేకా
పత్యశ్చరాజా తయాత్వాంసమాగతముపలభ్య కుపితోపిదుహితుర్మరణ
భయానోచ్ఛేద్యైతి ప్రత్యుతపాప్రయిష్యత్యేవయావరాజ్యం । ఇథం
చాయనుధోధానుబంధీకిమితితాతనారాధ్యతే । యదికుమారీపురప్ర
వేశాభ్యుపాయం నావబుధ్యసే ననుబంధనాగారభితైర్వామత్రయ
మంతరాళమారామప్రకారస్యకేనచిత్తుహస్తవత్రైకాగారికేణతావతీం
సురంగాంకారయిత్వాప్రవిష్టస్యోపవనం తవోపరిష్టాదస్తదాయత్రైవత

తూర క్తతరోహితస్యాఃపరిజనోనరహస్యంభేత్స్యతీతి । సోబ్రవీత్ సా
 భుభదేదర్శితం । అస్త్రకశ్చిచ్ఛసూరఃఖననకమణీసగరసుతానామివా
 న్యతమః సచేల్లబ్ధిక్షణేనైతత్కమసాధయిష్యతీతి । కతమోసాకిమితిన
 లభ్యతఇతిమయోక్తై యెనతద్ధనమిత్రస్యచమూరత్నంముషిత మతిత్వా
 మేవనిరదిక్షత్ । యద్యేవమేవత్వయాస్మిన్కమణీసాధితే చిత్రైరు
 పాదైస్తామహంమోచయిష్యామితి శవభపూర్వం తేనసంభాయ సిద్ధే
 ల్లభేభూయోపినిగళయిత్వా యోఽసాచోరస్సనర్వభాపక్రాంతోనతుభృ
 ప్రతమఃప్రకృప్తవైరస్తదజినరత్నందర్శయిష్యతీతిరాజ్ఞేవిజ్ఞాన్య చిత్రమే
 నంఘాతయిష్యసి తథాచసత్యథాస్సిద్ధ్యతిరహస్యంచన స్రవతీతిమయో
 క్తై సోతిహృష్టః పశిపద్యమామేవత్వదుపప్రలోభనైనియుజ్య బహిరవస్థి
 తఃప్రాప్తరూపమితఃపరంచింత్యతామితి॥ ... *

ప్రీతేనచమయోక్తం । మదుక్తమల్పంత్యన్నయవీవాత్రభూయాన్
 ఆనయైనమితి । అధానీతేనామునామన్తోచనాయశపథఃకృతోమయాచర
 హస్యానిర్భేదాయ । వినిగళీకృతశ్చ సానభోజనవిలెపనాన్యనుభూయ
 నిత్యాంధకారాతాకరాభితికోణాదారభ్య ఉరగాస్యెనసురంగామకర
 వం । అచింతయంచైవం హంతుమనసైవామునామన్తోచనాయశపథఃకృ
 తః తదముంహత్వాపినాసత్యవాదదోషేణస్ఫృశ్యతి । నిష్పతతశ్చమే
 నిగళనాయప్రసార్యమాణపాణైస్తస్యపాదేనోరసినిహత్యపతితస్యతస్యై
 వాసిధేన్వాశిరోన్యకృంతం । అకథయంచత్సంగాలికాం భణభద్రైకథం
 భూతఃకన్యాపురసన్నివేశోమహానయంప్రయాసోమావృతైవభూత్ । అ
 ముక్తకించివోర్పరయత్వానివర్తిష్యతి । తదుపదర్శితవిభాగశ్చపగహ్య
 కన్యాంతఃపురంప్రజ్వలత్సుమణిదీపేమనైకశ్రీడాభదనుస్తస్యపరిజనస్య
 మధ్యే మహోర్నరత్నప్రత్యుప్తసింహాకారదంతపాదే హంసతూలగర్భ
 కోమలశయ్యోపధానశాలిని కుసుమలవళురితపర్యంతే పర్యంతతలె దక్షి
 ణపాదపాష్ట్యధోభాగాను వెల్లి తెతరచరణాగ్రపృష్ఠ మీమద్వివృతమధు
 రగుల్గు సంచిపరస్పరశ్లిష్టజంఘాకాండమాకుంచితోభయజానుకించిద్వెల్లి
 తోరుదండయుగళ మధినితంబప్రస్తముక్తైకభుజలతాగ్రపేశలమపాశ్ర

యాంతనిహితాకుంచి తెతరభుజలతోత్తానతలకరకిసలయ మాభుగ్నశ్రో
ణినుండలమతిశ్లిష్టచీనాంశుకాంతరియసునతివలితతనుతరోదర మణుతరని
శ్వాసారంభకంపమానకరోరకుచకుట్టలమాతిరశ్చీనబంధర శిరోదేశదృ
శ్యమాననిష్ఠప్రతపనీయసూత్రపర్యస్తసర్వగాగరుచకమధఃపత్యాధర క
ర్ణపాశనిభృతకుండలముపరిపరావృత్తశ్రవణపాశరత్న కర్ణికాకిరణంమం
జరీపింజరీతవిషమవ్యావిధిశిథిల శిఖిండబంధమాన్తప్రభావటల దుర్లభ్య
పాటలోత్తరాధరవివరం గండస్థలీసంక్రాంతమాస్తవల్లనదగ్గిత కణ్ణావ
తంసకృత్యముపరికపోలదేశతలనిషక్తచిత్రవితానపత్రజాతిజనితవిశేషక్రి
యమామీలితలోచనెందీవరమవిభాగిత భూవ్రతాకముద్భిగ్నమానశ్రమ
ల పులకభిన్నశిథిలచండనతిలకమాననెందుసమ్ముఖాలకలతంచవిస్త్రబ్ధప్రసు
ప్తామతిధవళోత్తరభసనిగుప్తప్రాయైక పార్శ్వతయాచిరవిలసనఖద
జనిశ్చలాం శరదంభోధరోత్సంగశయినీమివసౌదామినీం రాజకన్యామప
శ్యం దృష్టైవ స్ఫురదనంగరాగశ్చకితశ్చోరయితవ్యనిష్ఠుహస్తయైవ
తావచ్ఛోర్యమాణహృదయః కింకర్తవ్యతామూఢఃక్షణమతిష్ఠం అతర్క
యంచనచేదిమాంవామలోచనామాప్నయం నమృష్యతిమాంజీవితుం వ
సంతబంధుః । అసంకెతితపరామృష్టాచేయమతిబాలా వ్యక్తమార్తరవేణ
హన్యాన్యైమనోరథం తతోఽహమెవఘ్నీయతి । తదియమత్రప్రతిప
త్తిరితినాగదంతలగ్ననిర్యాసవాలుకాకలగ్రవణితఫలకమాదాయ మణి
సముగ్ధకాద్వణవర్తికాముద్భృత్యతాంతధాశయానాం తస్యాశ్చమా
మాబద్ధాంజలించరణలగ్నచాలిఖమార్యాంచైతాం॥ ... *

త్వామయమాబద్ధాంజలిదాసజనస్తమిమమగ్ధమగ్ధయతే ।

స్వపిహిమయాసహమదనవ్యతికరఖనైవిమామైవ॥ *

హేమకరండకాచ్చవాసతాంబూలవీటికాం కర్పూరస్ఫుటికాం పా
రిజాతకంచోపయుజ్యాలక్తకపాటలెనతద్రురసేన సుధాభితౌచక్రవాక
మిధునంనిరస్తీవం । అంగులీయకవినిషయంచకృత్వా కథంకిథమపినిక
గాం । సురంగయాచప్రత్యేశ్యబంధనాగారం తత్రబద్ధస్యనాగరికపర
స్యసింహఘోషనామ్నస్తైష్ట్యేనది నేషు మిత్రత్యైవోపజరితస్యైవంమ

యాహత స్తపస్వీకాంతకస్తత్త్వయాప్రతిభిద్యరహస్యం లబ్ధివ్యోమోక్ష
ఇత్యుపదిశ్య సహశృంగాలికయానిరకామిషం॥ ... *
నృపతిపథేచసమాగత్యరక్షికురుమైరగృహ్యో! అచింతయంచ అ

లనుష్ఠిశవేనాపసర్తుమనాన్యుష్టవైవైభిరేషాపునర్వరాకీగృహ్యేత । తది
దమత్రప్రాప్తరూపమితి । తా నెవచవలనభివత్యస్వప్రస్థనమర్చితకూర్ప
రఃపరాఙ్ముఖస్థిత్యా యద్యహనస్తితస్మిరోభద్రాబధీతమాం యు
ష్మాకమయమధికారోనపునరస్యావర్షీయస్యాఇత్యవదిషం । సాతుతావ
తోస్థితమదభిప్రాయా తాన్సప్రకామమభిగత్య భద్రముఖామమైషపు
తోవాయుగ్రస్తశ్చిరంచికిన్సిశః పూర్వైష్యఃప్రసన్నకల్పఃప్రకృతిస్థివ
జాతోజాతాస్థయామయాబంధనాన్నిమగ్రముయ్య సాపితోఽనులెపిత
శ్చపరిధాయనిష్ప్రవాణియుగళమభ్యసహ్యో పరమాన్నమాశీరేద్యకా
మాచారఃకృతోభూత్ । అథనిశీదేభూయఏవవాయునిఘ్నోహత్య కాం
తకం నృపతిదుహిత్రా మేయమితికంహసాపరేణరాజపథమభ్యసతత్ ।
నిరూప్యచాహంపుత్రమేవంగతమస్యాంవెళాయామనుధావామి । తస్మి
నీదతబద్ధైవనంచుహ్యచుగ్దయతెతియావదసాక్రందతి తావదహంస్థవిరే
కేనదేవోమాతరిశ్వాబద్ధపూర్వః కిమేతెకాకాశౌగేయస్యమే నిగృహీ
తారశ్శాంతంపాపమిత్యధావం । అసావప్యమీభిస్త్యమేవోత్పత్తాయా అ
నున్నతఇత్యున్నతంముక్తవతీ కస్తమిదానీంబంధ్నాతీతినిదితా కదధి
తారుదత్యేవమామన్నధావత్ । గత్వాచరాగమంజరిగృహం చిరవియో
గవిక్లబామిమాంబహువిధంసమాశ్వాస్య తంశిశాశేషమనయం । ప్ర
భాతేపునరుదారకేణచసమాగచ్ఛ॥ ... *
అథభగవంతంమరీచిం చేశకృచ్ఛాద్దుష్టాయ పునఃప్రతిపన్నతపః

ప్రభావస్తత్యాపన్నదిన్యచక్షుషముపసంక్రమ్య తేనాప్త్యేవంభూతభ
వద్గర్భనమవగమితః । సింహమోషశ్చకాంతకాపచారంనిర్భిద్య తస్మదే
ప్రసన్నైనరాజ్ఞాప్రతిష్ఠాపితస్తైవైవచారకసురంగాపదైనకన్యాపురప్రవే
శంభూయోపిమేసమపాదయత్ । సమాగంసిచాహంశృంగాలికాముఖవి
సృశవార్తాసురక్షయా రాజదుహిత్రా । తేష్వేవదివసేషుచండవర్షా

సీంహవర్తానధూతదుహితృప్రార్థనః కుపితోభియుజ్యపురమవారుణత్ ।
 అమర్షణశ్చాంగరాజోయావదరిః పారగ్రామికంవిశిషాచిక్రీడ్తి తావ
 త్స్వీయమేవసాలంనిభిఃద్య ప్రత్యాసన్నానపిసహాయాన ప్రతీక్షమా
 ణోనిగత్యాభ్యునికబలెనవిద్విషా మహతిసంపరాయేభిన్నమర్తాసీంహ
 వర్తాబలాదగృహ్యత । అంబాలి కాచబలవదభిగృహ్యచండవర్తణాపరిణే
 తుమాత్మభవనమనీయత । కాతుకంచసకలక్షపావసానెవివాహాత్మబ
 ధ్నాత్ । అహంచ ధనమిత్రగృహేతద్వివాహోయేవ పినధమంగళప్రతిస
 రస్తమేవావోచం । సఖసమాపతితమేవాంగనాధాభిసరంరాజమండలం
 సుగూఢమేవసంభూయపారవృద్ధైస్తమపావతఽయి । ఉపావృత్తిశ్చకృత
 కృత్యఃకృత్యశిరసమేవశత్రుం ద్రత్యసీతి । తథాచతేనాభ్యుపగతేగతా
 యుషోముష్యభవనమున్నేవాకులముపసమాధీయమాన పరిణయోపకరణ
 మితస్తతఃప్రవేశనిర్గమప్రవృత్తీలాకసంపాతమలక్ష్యశస్త్రిస్సహ ప్ర
 విశ్య మంగళపాతకైరంబాలికాపాణిపల్లవమగ్నోసాక్షిణ్యాధర్వణేనవి
 ధినార్పణమాణమాదిత్యమానస్యామూమినంబాహుదండమాకృష్య ఛరి
 కయోరసిప్రాహోర్ష । స్ఫురతశ్చకతివయానన్యానపి యమవివయమగ
 మయం । హతవిధ్వస్తంచతగృహమనువిచరన్వేషమానమధురగాత్రీం
 విశాలలాచనామభినిశామ్య తదాలింగనసుఖమనుబుభూషుస్తామాదాయ
 గర్భగృహమవిక్షం । అస్మిన్నైషక్షణేతవాస్మినవాంబువాహగంభీరేణస్వరే
 ణానుగృహీతః॥ ... *
 ఇతిశ్రీత్వాచస్తిత్వాచ దేవోపిరాజవాహనః కథమసికారగ్రశ్వే
 నకణేనుతమవ్యతిక్రాంతశ్చిశ్చభిధాయ పునర్నిరీత్యోపహరవర్తానమా
 చక్షు తవేదానీమవసరశ్చిత్తభావత ॥ ... *

ఇతి శ్రీమదాచార్యమహాకవిదండినఃకృతౌ దశకుమారచరితే

ఉత్తరపీఠికాయాం అపహరవర్తచరితం నామ

ద్వితీయోచ్ఛ్వాసః

శ్రీరస్తు.

దశకుమారచరితె ఉత్తరపీఠికాయాం

ఉపహారవర్షచరితం నామ తృతీయోచ్ఛ్వాసః.

సోఽపి సస్మితం ప్రణమ్యారభతాభిధాతుం । ఏషోఽప్యహమస్మి చర్య
టన్నైకదాగతోఽదేహేషు మిథిలామప్రవిశ్యైవక్వచిన్మఠికాయాం విశ్ర
మితు మెత్యకయాపి వృద్ధతాపస్యాదత్తపాద్యః క్షణమశింఽభూమావవా
స్థిషి । తతస్తస్యాస్తుమద్గర్భనాదేవకిమపి బద్ధధారమశ్రుప్రావతత । కి
మేతదంబకథయకారణమితి వృష్టా సకరుణమాచక్ష । జైవాత్యకనను
శ్రూయతే పతిరస్యామిథిలాయాః ప్రహరవర్షానామాసీత్ । తస్యఖలుమ
గధరాజో రాజహంసః పరంమిత్రమాసీత్ । తయోశ్చ వల్లభే బలశంబర
యోఽవవసుమతీప్రియం వదెసఖ్యమప్రిమమదధతాం । అథప్రథమగ
ర్భాభినందితాంతాంచ ప్రియసఖిం దిదృక్షుః ప్రియం వదావసుమతీం స
హభర్తృపుష్పపురమగమత్ । అస్మిన్నేవచ సమయే మాలవేనమగధరా
జస్య మహాజ్ఞస్య మజని । తత్ర లేశతోఽపి మర్లక్షితాంగతిమగమన్మగధరా
జః । మైథిలస్తుమాలవేం ద్రవ్రయిత్నప్రాణితః స్వవిషయం ప్రాణివృత్తౌ
జ్యేష్ఠస్య సంహతవమణస్సుతైర్వికటవమణప్రభృతిభిర్వాప్యంతరాష్ట్ర
మాకర్ణ్య స్వప్రీయాత్పుహ్నపతేర్దండాయ వమాదిత్సురటవీపథ మవ
గాహ్య లుభకలు త్తసర్వస్వోఽభూత్ । తత్పుతేన చకనీయసాహస్తవ
త్రినాసదైకాకీనీవనచరశరవమణభయపలాయితావనమగాహిషి । తత్ర
చ మేశాదూలనభావలీఢనిపతితాయాః పాణిభ్రష్టస్సబాలకః కస్యాపిక
పిలాశవస్యక్రోడమభ్యలీయత । తచ్చవాకషిణో వ్యాఘ్రస్యామూనిషుః
ష్వాసనయంత్రీముక్తః క్షణాదాలిక్షత్ । భిల్లదారకైస్సబాలకోఽపాహా
రి । సాత్వహం మోహసుప్తా కేనాపి వృష్టిపాలేనోపనీయ స్వకుటీరమా
వేశ్య కృపయోపకాగ్రితప్రణా స్వస్థీభూయ స్వభతుకరంతికమువతి
స్తాసురశహాయితయాయా వద్వాప్యకులీభవామి తావన మైవదుహితా

సహాయానాకేనాపితముద్దేశమగమత్ । సాభ్యశంరురోద । రుదితాంతే
 చసాసార్థఘాతేస్వహస్తగతస్యరాజపుత్రస్యకిరాతహస్తగమనం ఆత్మ
 నశ్చకేనాపివనచరణప్రణవిరోపణం స్వస్థాయాశ్చపునరైవోపయంతుం
 చింతితాయానికృష్టజాతినంసర్గవైక్లబ్యాత్ప్రత్యాఖ్యానపారుష్యం తద
 త్నమేణచామునావిచిత్తవిపినే స్వశిరఃకర్తనోద్యమం తస్మాననయూనా
 యదృచ్ఛయాదృష్టేనమరాత్మనో హననమాత్మనశ్చోపయమనమిత్యకథ
 యత్ । సచపుష్టామిధిలేంద్రస్యకోఽపిసేవకఃకారణవిశంబీతన్మాగ్నాను
 సారిబభూవ । సహతేనస్వభర్తురంతికముపసృత్య పుత్రవృత్తాంలెనశో
 త్రమస్యదేశ్యాః ప్రియంవదాయాశ్చౌదహావ । సచరాజాదిష్టదోషజ్యే
 స్థపుత్రైశ్చిరంవిగృహ్య పునరసహిష్ణుతయాఽతిమాత్రంప్రయుధ్యబ
 ద్ధః దేవీచబంధనంగమితా దద్ధాపునరహమస్మిన్నపి వార్ధకజీవితమపార
 యంతీహాతుం ప్రప్రజ్యాంకిలాగ్రహీషం । దుహితాతుమమహతజీవితా
 కృష్టావికటవమమహిషీంకల్పసుందరింకిలాశిశ్రియత్ । తాచేద్రాజపు
 త్రౌనిరుపర్రవావవర్ధిష్యేతాం మహతాకాలేనతవేమాంవయోవస్థామ
 స్సృజ్యేతాం । తయోశ్చసతోదాయాదానరేంద్రస్య ప్రసహ్యకారి
 శోకభవేయిరితి ప్రవృద్ధమన్యురభిరురోద॥ ... *

శుక్రత్వాచతాంతావసీగిరమహమపి ప్రవృద్ధబాష్పనిగూఢమభ్య
 ధాం । యద్యేవమంబసమాశ్చసిహి । నన్వస్తి కశ్చిన్మనిస్త్యయా పుత్రా
 భ్యుపపాదనార్థంయాచితస్తేనసలభ్యోవార్ధితశ్చ । వారైయమతిమహాహికి
 మనయాసోఽహమస్మి । శత్యశ్చమయాసావికటవర్షాయధాకథంచదువశ్చి
 ప్యవ్యాపాదయితుం । అనుజాఃపునరతిబహవస్తేరపిఘటంతే పారజానప
 దాః మాంతునకశ్చిదిమాత్యక్షుదృక్తయాజానాతి । పితరావపియావన్తాం
 నప్రతిసంవిదాతేకిముతేతరే । తదేనమగ్ధముపాయేనసాధయిష్యామీశ్వ
 గాదిషం । సాతువృద్ధాసరుదితంపరివృజ్య ముహుర్ముహుశ్శిరస్యపాహ్రి
 యప్రసుతస్తనీసగద్గదమగదల్ । వత్సచిరంజీవభద్రతవప్రసన్నో
 ఽద్యభగవాన్నిధిః । అద్యేవప్రహారవమణ్యధివిదేహజాతాః । యతః
 ప్రలంబమానపీనబాహుర్భువానపారం బత శోకసాగరమద్యోత్తారాయి

తుంభీతః। అహూమహద్భాగధేయందేవ్యాఃప్రియంవదాయాఇతి హ
 మన్విగ్ధా సానభోజనాదినామా ముపాచరత్। అశిశ్రియంచాస్మిన్నతై
 కదేశేనిశికటశయాం । అచింతయంచ వినోపాధినాయమధోఽనసాధ్యః
 స్త్రీయశ్చోపాధీనాముద్భవత్యేత్రం । అతోఽస్తఃపురవృత్తాంతమస్యాల
 వగవ్య తద్వారేణకించిజ్జాలమాచరేయమితి । చింతావన్నవసంమయి
 మహర్ణవోత్పన్నమార్తండుతురగ నిశ్శ్వాసరయావధూతేవవ్యావర్తత
 త్రియామా సముద్రగర్భవాసజడీకృతశ్చవ మందప్రతాపో దివాకరః
 పాగిమరాసీత్ ॥ ... *
 ఉత్థాయావసాయిత దినముఖనియమవిధిస్తాం మే మాతరమవాది

షం। అంబజాల్కస్యవికటవనుః। కచ్చిదంతఃపురవృత్తాంతమభిజానాసీ
 త్యనవసితవచనవివమయి కాచిదంగనాప్రత్యవృత్తత। తాంచావేక్ష్య సా
 మేధాశ్రీ హమోశ్రీకుంచితకంఠమాచప్త। పుత్రిపుష్కరికే వశ్యభర్తృ
 దారకం । అయమసావకృపయామయావ నెపరిత్యక్తః పునర ప్యేవమాగ
 తః । సాతుహమన్విగ్ధరనిపీడితా చిరంప్రరుద్య బహువిలప్య శాంతాపు
 నస్స్వమాత్రాజాంతఃపురవృత్తాంతాఖ్యానేన్యముజ్యత । ఉక్తంచత
 యా కుమార కామరూపేశ్వరస్యకళిందవమనామ్నఃకన్యాకల్పసుంద
 రీ కలాసురూపేచాప్సరసోఽవ్యతిక్రాంతీపతిమభి భూయవర్తతే । తదేక
 వల్లిభస్మతుబహ్వవరోధనోఽతివికటవత్సైతి। తామవోచం । ఉపసర్వై
 నాంమత్ప్రియైర్దంధమాలైరుపజనయ చాసమానదోషనిందాదినా
 స్వభర్తరీ ద్వేషం। అనురూపభర్తృగామినీనాంవాసవదత్తాదీనాంవణా
 నేనగాహయానుశయం । అవరోధనాంతరేషుచాముష్యవిలసితాని సు
 గూఢాన్యపి ప్రయత్నైనాన్విష్యప్రకాశయంతీ మానమస్వావర్ధయైతి। పు
 నరహమంబామవోచం। ఇథమేవత్వయాఽవ్యనస్యవ్యాపారయాన్మపాం
 గనాసాపుపథాతవ్యా। ప్రత్యహంచయద్యత్తప్రవృత్తాంతం జాతంతదస్మి
 త్వయావబోధ్యః। మదుక్తాపునరియం। ఉదర్కస్వాదునోఽస్త్యతగర్మణః
 ప్రసాధనాయఞాయేవానపాయినీకల్పసుందరీమనువర్తతాం । తేచతమ
 క్థంతరైవాన్వతిష్ఠతాం। కేషుచిద్దినేషుగతేష్వచప్త మాంమదంబా వత్స

మాధవీవపిచుమర్దాశ్లేషిణీ యథాసౌఖ్యోచ్యమాత్మానం మన్యతే తథోప
 పాద్యస్థాపితా కింభూయఃకృత్యమితి । పునరహమభిలిఖ్యాత్మనఃప్రతికృతి
 మస్తత్ప్రతికృతిరియమముప్యేనేయా । నీతాచై నాంనిర్వర్ణ్యసానియత
 మేవంవత్సృతి । నన్వస్తికశ్చిదీదృశాకారఃపుమానితి । ప్రతిబూక్తిహ్యేనాం
 యదిస్యాత్తతః కిమితి । యదుత్తరంసాదాస్యతి తదహమస్మిప్రతిబోధనీ
 యితి । సాతధేతిరాజశలముపసంక్రమ్యప్రతినివృత్తా మామేకాంతేన్య
 వెదయత్ । వత్సదర్శితోఽసౌచిత్రపట ప్రస్తేయమత్తకాశినైవ చిత్రీయ
 మాణాచాసౌభవనమిదంసనాధీకృతం యెనదేవేపికుసుమధన్వని నెదృశీవ
 పుశ్శీగ్రస్నిధతై । చిత్రమేతచ్ఛిత్రతమం । నచతమవైమియశుద్ధశమిద
 మిహత్యోనిమిమీతే । కేనెదమాలిఖతమిత్యాదృతవతీవ్యాహృతవతీవ
 మయాచప్రేరయోదీరితం । దేవిసదృశమాజ్ఞానయసిభగవానపి మకరకే
 తురేవసుందరభృతినశక్యమేవంసంభావయితుం । అథచ విస్తీర్ణైయమణావ
 నెమిఃక్వచిదీదృశమపిరూపందైవశక్త్యాసంభవేత్ । అథతుయద్యేవంరూ
 పోరూపానురూపశిల్పిశీలవిద్యాజ్ఞానకౌశల్యాయవా మహాకులీనశ్చకశ్చిత్స
 నిహితస్సాన్యత్ సకింలప్స్యతిభృతి । తయోక్తమేవం కింబ్రవీషిశరీరం
 హృదయంజీవితమితిసర్వమిదమల్పమనహంంచ తతోనకించిల్లప్స్యతే న
 చేదయంచిప్రలంభస్సాన్యత్ । తస్మాదమువ్యదశానానుభవేనయధేదంచ
 యుశ్చరితాధంభవేత్ తథానుగ్రహఃకార్యభృతిభూయోఽపిమయాదృ
 ఢతరీకతుముపన్యస్తం । తస్మికోఽపిరాజనూనురవరుద్ధశ్చరణామువ్యవ
 సంతోత్సవేసహసభిభిర్నగరోపవనవిహారిణీరతిరివవిగ్రహిణీ యదృచ్ఛ
 యాదర్శనపథంగతాసి । గతశ్చాసౌకామశరైరేకలక్ష్మతాంమామన్వవ
 ర్తిస్త । మయాచ వామన్యోన్యానురూపైరన్యదుర్లభైరాకారాదిభిరు
 తాతీతయైశ్చపేర్యమాణయాతద్రచితైరేవకుసుమశేఖరస్రగసులెప నా
 దిభిశ్చచిరముపాసితాసి । సాదృశ్యంచన్వమనెనస్వయమేవాభిలిఖ్య త్వ
 త్సమాధిగాఢత్వదర్శనాయప్రేషితం । ఏషచేదధోనిశ్చితోతస్యాముష్యా
 తిమానుషపాణిసత్వప్రజ్ఞావ్రకషణస్యనకించనదుష్కరంచనామ । తమ
 దైవదర్శయేయంసంకేతోదెయభృతి । తయాతుకించిదవధ్యాత్వాపునర

భిహితం! అంబనైతదిదానీం గోప్యమతః కథయామి । మమతాతస్య రాజ్ఞా
 ప్రహరవమణానహమహతీప్రీతిరానీన్నాతుశ్చ మేమానవత్యాఃప్రియ
 వయస్యాఃప్రియంవదాయాశ్చదేవ్యాః । తాభ్యాంపునరజాతాద
 త్యాభ్యామేవకృతస్సమయోఽభూత్ । ఆవయోఃపుత్రవత్యాఃపుత్రా
 యదుహితవత్యాదుహితాదేయేతి । తాతస్తుమాంజాతాంప్రసప్తవ
 త్యాప్రియంవదేతిపార్థియమానాయవికటవమణే బై వాద్దత్తవాః ।
 అయంవనిష్ఠురఃపితృవోహీ నాత్యుపపన్నసంస్థానః కామోపచారేష్వల
 బ్ధవైచక్షుః కలాసుకావ్యనాటకాదిషుమందాభినివేశఃశౌర్యోన్నాదీదు
 ర్వికథనోఽన్యతవాదిచాస్థానవషీః నాతిరోచతేషుమైషభర్తా । విశేషత
 వైచక్షువాసరేషు యదయముద్యానే మదంతరంగభూతాంపుష్కరికా
 మప్యపాంతవర్తిసీమనాదృత్యమయ్యాబద్ధసాపత్న్యమత్సరామనాన్య
 జ్ఞామాన్యనాటకీయాంరమయంతికాం నామాపత్యనిర్విశేషంవత్సంవధిః
 తాయాశ్చంపకలతాయాస్వయమపవిత్రాభిస్సమనోభిరలమకాషీత్ ।
 అయోగ్యశ్చపుమానవజ్ఞాతుంచప్రవృత్తస్తతిమిత్యపేక్ష్యతే । పరలోక
 భయంచైహికేనదుఃఖేనాంతరితం! అవిషహ్యంహియోషితామనంగశర
 నిసంగీభూతచేతసామనిష్ఠజనవిరసంవాసయంత్రణాదుఃఖం! అతోఽము
 నాపురుషేణమామద్యోద్వానమాధవీగృహసమాగమయేతి । తద్వార్తా
 శ్రవణమాత్రేణైవహిమమాతిమాశ్రమనోనురక్తం । అస్తిచాయమ
 ధరాశిరనైనాముం స్వపదే ప్రతిష్ఠాప్యతమేవమత్యంతముపవర్యజీది
 ష్యామితి మయాతదభ్యుపేత్యప్రత్యాభిగతం! అతఃపరంభర్తృదారకః
 ప్రమాణం॥ *

తతస్తస్యావసకాశాదంతఃపురసన్నివేశమంతర్వంశికపురుషస్థా
 నానిప్రమదవనప్రదేశానపివిభాగేనావగమ్య అస్తగిరిశిఖరపాతతుభిత
 శోణితత్తవశోణీభవతి భానుబింబపశ్చిమాంభోధివయఃపాతనిర్వాపితప
 తంగాంగారధూమసంభారత్తవభరితనభసి తమసి విజృంభితే పరదారప
 రామర్యోన్ముఖస్యమమాచార్యకమివకర్తుంసముత్థితేసురుపరిగ్రహగ్రహ
 నిగ్లాఘినిగ్రహగ్రసరక్షపాకరే కల్పసుండరీవదనపుండరీకేణైవ మద్ద

ర్మనాతిరాగప్రధమోపనతేనస్త్వయమానెన చంగ్రహండతెన సంధుత్వ
 మాణతేజసిభవనవిజిగ్మోద్యతేదెవెపుష్పధన్వని యధోచితంశయనీయమ
 భజే వ్యచీచరంచసిద్ధప్రాయపవాయమధః కింతుపరకళత్రలంఘినాం
 ఘర్మపీడాభవేత్ సావ్యర్థకామయోర్ద్వయోరుపలంభే శాస్త్రకారైర
 నుమతైవేతి । గురుజనబంధమోక్షోపాయాభిసంధినామయాచైవవ్యతి
 త్రమః కృతస్తనపిపాపంస్త్వత్సకియత్యాపిధర్మకలయామాంసమాత్ర
 యయెదితి। అపిత్యైతదాకణ్యదేవోరాజవాహనస్సహ్యదోవాకింవత్సం
 తీచింతాపరాధీనివివనిత్రయాపరామృత్యై । అస్యశ్యతచ స్వప్నహస్త
 వక్త్రోభగవానాహస్తచ సోమ్య ఉపహారవర్త మాస్త్యతేదుర్వికల్ప
 భూత్ । యతస్త్యమసిమదంశః మజ్జటాభాగలాలనోచితామరసరిదసా
 వరవర్ణినీ । తాంకదాచిన్దజాననోజలక్రీడాంకుర్వన్నతివ్యగాహత । సాచ
 సపత్నీతనయవిహితాంఽలొడనామసహమానాతమశపత్ । ఏహిమర్త్య
 త్వమితి । సోఽస్యహేతుకశాపప్రదానాశ్చుద్ధస్తామశపత్ । యథేహబహు
 భోగ్యాతథాపిప్రవ్యమానుషకమనేకసాధారణీభవేతి । తదయవర్థోభ
 వ్యోభవతానిరాశంక్యతతి । ప్రతిబుధ్యచప్రీతియుక్తస్తదహరపిప్రియాసం
 కేతవ్యతికరాదస్త్యరణేనాహమనైషం । అన్యేదుర్గతనన్యవ్యాప్తత్తిరనంగో
 మయ్యేవేషుషర్షమవర్షత్ । అశుష్యచ్చజ్యోతిష్మతఃప్రభామయంసరః
 ప్రాసరచ్చతిమిరమయఃకర్దమః । అహంచకార్దమికనివసనశ్చదృఢతరపరి
 కరఃఖడ్గపాణిరుపసంవృత్తప్రస్తుతోపస్కరః స్మరన్తాత్పదత్రాన్యభిజ్ఞానా
 నిరాజమందిరపరిఖాముదంభసముపాతిష్ఠం । అధోపఖాతంమాతృగృహ
 ద్వా రేపుష్కరికయా ప్రథమసన్నిధాయితాంవెణుయష్టిమాదాయ త
 చ్చాచ్యుతయాపరిఖాయాంస్థాపితయాచప్రాకారమత్యలంఘయం । అ
 ధిరుహ్యవక్త్యేక్షకచితేనగోపురోపరితలాధిరోహణసోపానపథేన భవమ
 వ్యవాతరం । అవతీర్ణశ్చవకుళవీధిమతిక్రమ్య చంపకావళీవర్తకామనా
 గివోపస్మత్యోత్తరాహికరుణంచక్రవాకమిధునరవమశృణవం । పునరు
 దీచాపాటలాపథేన స్ఫుర్కలభ్యవిశాలసాధతుల్యోదరేణ శరయేవమివగ
 త్వా పునఃప్రాచాపిండిభాండిరఖండమండితోభయపార్శ్వేనసైకతపతే

నకించదంతరమతిశ్రమ్య పునరవాచీంచూడవీధిమగాహిషి । తతశ్చగహ
 నతరముదరోపరచితరత్నవేదికం మాధవీలతామంటపమీషద్వివృతసంపు
 ట్లోన్తిషితభాసాదీపవర్త్యాన్యరూపయం । ప్రవిశ్యచైకపార్శ్వేపుల్లపు
 ష్పనిరంతరకురందపోతపక్షిభిత్తిపరిగతం గర్భగృహమవనిపతితారుణా
 శోకశాఖామయమభినవకుసుమకోమలముకుళపులకలాంభితంప్రత్యగ్రప్ర
 వాళపటలపాటలంకవాటముద్భూట్యపాగ్రిక్షం । తత్రచాసీద్విస్తీర్ణంకుసు
 మశయనం మదనోపకరణవస్తుగర్భాశ్చైకమలినీపలాశసంపుటాః దంతమ
 యస్తాలవృంతః సురభిసలిలభరితశ్చభృంగారకః । సముపవిశ్యముహూ
 ర్తంవిశ్రాంతఃపరిమళమతిశయవంతమాఘ్రాసిషం । అశ్రోపంచమంద
 మందంపదశబ్దం శ్రుత్యైవసంకేతగృహాన్నిగత్య రక్తాశోకస్రుంధపా
 ర్శ్వవ్యసహితాంగస్థితోఽస్తి । సాచసుభూః సుశీమకామాశనైరుషే
 త్యమామదృష్ట్వా బలవదవ్యధిష్ట వ్యసృజచ్ఛ మత్తరాజహంసీవ కంఠతా
 గవల్లగర్గదాంగిరం । వ్యక్తమస్తివిప్రలభానాస్త్వపాయఃపాగ్రితుం । అ
 యిహృదయ కిమిదమకార్యంకార్యవదధ్యవస్యాపి తదసంభవేనకిమేవము
 త్తామ్యసి । భగవన్సంచబాణ కస్తవాసరాధఃకృతోమయా యదేవందహ
 సిసచభస్మికరోషీతి । అధాహమావిహ్మయ వివృతదీపభాజనో భామినిన
 నుబహ్వపరాధం భవత్యాచిత్రజన్మనః యదముష్యజీవితభూతాంతిమా
 కృత్యాకదధిఃతవతీ ధనుర్యష్టింభూలతాభ్యాం భ్రమరమాలామయీం
 జ్యాంక్షలాలకద్యుతిభిరస్త్రాణ్యపాంగవీక్షితైర్నహరజనధ్వజపటాంశుకం
 దశనచ్ఛదమయాఖజాలైః ప్రథమసుహృదంమలయనూగుతం పరిమళ
 పటీయసానిశ్శ్యాసపవనైః పరభృతరుతమతిమంజుళప్రలాహైః పుష్పమ
 యీంవతాకాంభుజయష్టైభ్యాం దిగ్విజయారంభపూర్ణకుంభ మిధున
 మురోజయుగ్లేన క్రీడాసరోనాభిమండలేన సన్నాహ్యరథమండలం
 శ్రోణిమండలేన భవనరత్నతోరణస్తంభయుగళమూరుయుగ్లేనలీలాక
 ణాకిసలయంచరణతలప్రభాభిః అతః స్థానఏవత్వాంధునోతిమకరకేతుః ।
 మాంపునరనపరాధమధికమాయాసయతీత్యైషఅస్యదోషః । తత్ప్రసీద
 మందరిజీవయమాంజీవనౌషధైరివాంపాంగైరనంగభుజంగదష్టమిత్యాశ్చి

ఘనానరీరమం రాగా వెశపేశలాంబిశాలలోచనాం । తదనంతరం చిరప
 రిచితావివాతిరూఢవిస్రంభోక్షణమవత్యోపహి । తదాతదావియోగకా
 లెసమాయాతే అహముష్ణమాయతంచనిశ్వస్య కించిదీనదృష్టిస్తాందృ
 ఢంపరివ్యజ్ఞాపసంతంప్రవృత్తః । అశ్రుముఖీతుసా యదిప్రయాసినా
 ధ ప్రయాతమేవమేజీవితంగణయ । నయమామపినచెద్దాసజనోఽష్మ
 యోజనభిశ్యంజలిమవతంసతామనైషీత్ । అవాదిషంచతామపి ముగ్ధ
 కస్సచేతనః(స్త్రి)యమభికామయమానాంనాభినందతి । యదిమదనుగ్రహ
 నిశ్చలస్తవాభిసంధిరాచరాచరచారంమదుపదిష్టం । ఆదర్శయ రాజ్ఞేమత్సా
 దృశ్యగర్భంచిత్రపటమాచక్ష్యచకిమియమాకృతిః పురుషసౌందర్యస్యవ
 రమారూఢానవాబాధమారూఢైతి నూనమసౌవత్కృతి । బ్రూహిభూ
 యోయద్యేవమస్తికాపితావసీదేశాంతరభ్రమణలబ్ధపాగ్గల్భ్య మమ
 చమాతృభూతా తయదమాలెఖ్యరూపంపురుషృత్వాహముక్తా । సోఽ
 స్తితాదృశ్యంత్రోయోనత్యముపోషితా పర్వణివివిక్తాయాంభూమాపురో
 హితైర్లుతముక్తైసప్తార్చిషి నక్తమేకాకినీతచందనసమిధశ్శతమగురు
 సమిధః కర్పూరముష్టీఃపట్టపస్త్రాణీచప్రభూతానిహుత్వా భవిష్యస్యేవ
 మాకృతిః! అథచాలయిష్యసిఘంటాంఘంటాపుటక్వణితాహూతశ్చభర్తా
 భవత్యైసర్వంరహస్యజాతమాఖ్యాయ నిమిలితాత్మోయది త్వామాలిం
 గేదియమాకృతిరముమువసంక్రామేత్ । త్వంతుభవిష్యసియథాపురాకా
 రైవ! యదిభవత్యైభవస్త్రియాయచరోచతేనచాస్త్విన్వికౌవిసంవాదశ్శం
 క్యతి । వపుశ్చేదిదంతవాభిమతం సహసుహృత్కంత్రిభిరనుజైఃపారజాన
 వదైశ్వసంమంత్యై తేషామవ్యనుమతేనకర్మణ్యభిముఖేనస్థైయమితి! స
 నియతమభ్యుపేష్యతి పునరస్యామేవ ప్రమదవనవాటి శృంగాటికాయా
 మాధర్వణి కేనవిధినాసంజ్ఞాపితపశునాభిహుత్యముక్తేహిరణ్యరేతసే త
 ణ్ణామశమనేనసంప్రవిష్టైన మయాస్మిన్నైవలతామంటపే స్థాతవ్యం
 త్వంపునః ప్రగాఢాయాంప్రదోషవెళాయామాలపయిష్యసికణ్ఠై కృతన
 ర్మస్త్రితావికటవర్కాణం । ధూర్జోఽసిత్వమకృతజ్ఞశ్చమదనుగ్రహలబ్ధేనా
 ఽపిరూపేణలోకలోచనోత్సవాయమానైవ మత్సవతీర్భరమయిష్యసి ।

నాహమాత్మవినాశాయబేతాల్లోఁజ్ఞాపనమాచరేయమితి । శుక్రేద్వేదంత్య
ద్వచఃసయద్వదివ్యతితన్మహ్యమెకాకిన్యపాగత్యనివెదయిచ్చసి । తతః
పరమహమెనజ్ఞాస్యామి । మత్పదచిహ్నీనిచోపవనెపుష్కరికయాప్రమా
ర్జయెతి । సాతథేతిశస్త్రోపదేశమివమదుక్తమాద్యత్య కథంకథమప్యగాదం
తఃపురం । అహమపియథాప్రవేశంనిగత్యస్వమేవావాసమయాసిపం॥ *

అథసామత్తకాశినీ తథాతమర్థమన్వతిస్థత్ । అతిష్ఠచ్ఛతన్మతేస
దుర్మతిః । అభ్రీమచ్ఛపౌరజానపదేష్వియమద్భుతాయమానావార్తా ।
రాజాకిలవికటవర్తా దేవీమంత్రబలెనదేవయోగ్యం వపురాసాదయిష్య
తి । మానమెకనవిప్రలంభోఽతికల్యాణః కైవకధాప్రమాదస్యస్వస్తి
న్నైవాంతఃపురోపవనె స్వాగ్రమహిష్మేవసంపాద్యఃకిలాయమథః ।
తథాపిబృహస్పతిప్రతిమబుద్ధిభిమంత్రిభిరవ్యభూదనుమతః । యద్యే
వంభావినాన్యదతఃపరమస్తి కించిదద్భుతమచింత్యోహిమణిమంత్రోపధి
నాంప్రభావశ్చతి । ప్రసృతతరేషులూకవాదెషు ప్రాప్తైపర్వదివసెప్ర
గాఢాయాం ప్రాథతమసిప్రదోషవెళాయామంతఃపురోద్వానాదుదైర
తధూర్జటికంతథూమోధూమోద్గమః క్షీరాజ్యదధితిలగౌరసర్లపవసా
మాంసరుధిరాహుతీనాంచపరిమళః పవనానుసారీచ దిశిదిశి ప్రివా
త్ప్రీత్ । ప్రశాంతేచసహసాధూమోద్గమేతస్మిన్నహమవిశం నిశాంతోద్వా
నమాగమచ్ఛగజగామినీ । ఆలింగ్యచమాంసస్తితమభ్యధాత్ । ధూర్తసిద్ధం
తేసమీహితమవసితశ్చపశురసా । అముష్యచోపప్రలోభనాయత్వదాదిప్త
యాదిశామయోక్తం । కితవనసాధయామి తేసాందర్యమేవం సుందరో
హిత్యమపురసామపిస్పృహణీయోభవిష్యసి కిముతమానుషీణాం మధు
కరశ్చవనిసర్గచాపలాద్యత్రక్వచిదాసజ్జతిభవాద్యశోనృశంసశ్చతి । తేనతు
మేపాదయోర్నివత్యాభిహితం । రంభారుసహస్వమత్రాతానిదుశ్చరి
తాని మనసాపినచింతయేయమితఃపరమితరవారీం త్వరస్వప్రకృతేకర్మ
ణీతి । తదహమీదృశేనవై వాహికెననెపధ్యేనత్వామభిస్సృతవతి । ప్రిగపి
రాగాగ్నిసాక్షికమనంగేన గురుణాదత్తైవతుభ్యంఎషాజాయా పునరపి
మంజాతవెదసంసాక్షీకృత్యస్వహృదయెనదత్తై ప్రవదేనచచరణపుష్పైని

ష్టిష్య ప్రోక్షిస్తపానపాష్టికరితరేతరవ్యతిషక్తకోమలాంగుళితతనభు
జలతాద్వయేన కంధరాంసమావెష్ట్య సలీలమాననమానమయ్య స్వయ
మున్నమితముఖకమలావిభాగ్రితవిశాలకృష్టిరసకృగభ్యచుంబత్ || *

అదై నామిహైవకురుండగుల్కగర్భేతిథ్న యావదహంనిగత్యసాధ్యై
యంసాధ్యంసహ్యగితివిస్మయ తాముపస్మత్య హేమామానలప్రదేశమశో
కశాఖావలంబినీంఘంటామచాలయం । అకూజవృసాతంజనంకృతాంత
దూతీవాహ్వాయంతీ । పావర్తిషిచాహమగురుచందనప్రముఖాని హేమా
తుం । ఆయాసీచ్ఛరాజాయధోక్తందేశం । శంకాపన్నమివకించిత్సవిస్త
యంచిచార్యతిస్థంతమబ్రవం । బ్రూహిసత్యంభూయోపి మేభగవంతంచి
త్రభానుమేవసాక్షీకృత్య నచేదనెనదూపెణమభ్యపత్తిరమయివ్యసితత
స్త్యమిదంరూపంసంక్రమయేయమితి । సతదైవదేవ్యవేయంనోపధిరితి
స్ఫుటోపజాతసంప్రత్యయఃపావర్తతశపథాయ । స్త్రిత్యాపునర్తయో
క్తం । కింవాశపథేన కైవహీమానుషీమాంపరిభవివ్యతి యద్యస్సరోభిస్సం
గచ్ఛసెసంగచ్ఛస్వకామం । కథయకానితెరహస్యాని తత్రాధనాంతేత్వ
త్వరూపభింశశ్చతి । సోబ్రవీత్ । అస్తిబద్ధోమత్పితుఃకనీయాభాతా
ప్రహారవగ్ధా । తంవిమన్మైనవ్యాపాద్యాజీణాదోషంఖ్యాపయేయమితి
మంత్రిభిస్సహాధ్యవసితం । అనుజాయవిశాలవర్కణేదండవక్రంపుండ్రా
భియోగాయదిత్సితం । పారవృద్ధశ్చపాంచాలికఃపరిత్రాతశ్చసార్థవా
హఃఖనతినామ్నోయవనాద్వజ్రమేకంవసుంధరామూల్యంలఘీయసాఘ్నే
ణలభ్యమితిమమైకాంతేఽనుంప్రయేతాం । గృహపతిశ్చమహాంతరంగ
భూతోజనపదమహత్తరః శతహాలిరలీకాపవాదశీలమవతేవసంతం దుష్ట
గ్రామణ్యమనంతసీరంజనపదకోపేనఘాతయేయమితి దండధరానుద్ధారక
ర్నణిమత్ప్రియోగాన్నియోక్తుమభ్యుపాగమత్ । ఇథ్థమిదమచిరప్రస్తుతం
రహస్యమిత్యాకణ్యతమియత్తవాదరుచపద్యస్వస్వకరోవీతాంగతి
మితిపురికయాద్విధాకృత్య కృతగాత్రంతస్తిన్నేవప్రవృత్తీభీతసపి
షిహిరణ్యరేతస్యజుహవం । అభూచ్ఛాసాభిష్టసాత్ । అథస్త్రీస్వభావా
దీషద్విహ్వలాంహృగయవల్లభాంసమాశ్వాస్య హస్తకిసలయమవలం

బృగత్వా తద్గృహమనుజ్ఞయాస్యాస్పర్వాణ్యంతఃపురాణ్యాహూయస
 ద్యపవసేవాందతవాక్ । విస్మితవిలాసిసీసార్థముధ్యేకందిద్విహృత్యకా
 లం విసృష్టావరోధమండలస్తదంతఃపురేతయాసహనిశామనైషం । అల
 భేచతన్మఖాదాజికులస్యశీలం । ఉపసీసార్థత్వాకృతమంగళోమంత్రీభి
 స్సహసమగచ్ఛే తాంశ్చాబ్రవం । ఆర్యరూపేణైవసహపరివృత్తోమమ
 స్వభావోయవపిషాన్నేనహంతుంచంతితః పితామహముక్త్యాస్వమేత
 ద్దాజ్యంభూయవపగ్రాహయితవ్యః పితృవదముష్మిన్వయంశుశ్రూష
 యైవవర్తామహే । నహ్యస్తిపితృవభాత్పరంపాతకమితి । భ్రాతరంచవి
 శాలవర్మాణమాహూయోక్తవాక్ । వత్సనసుభిక్షాసాంప్రతఃపుండ్రా
 నైదుఃఖమోపహాపహతాస్త్యక్తాత్మానోరాష్ట్రం నస్సుభిక్షమభిద్రవే
 యురతోముష్టివధస్సస్యవధోవాయదోత్పత్యతే తదాభియాస్యసి నా
 ద్యయాత్రాయైకేతి । నగరవృద్ధానప్యలాపిషమల్పీయసామూల్యేనమ
 హార్హంవస్తునమేలభ్యంధర్కరత్నాయై తదనుగుణేనైవమూల్యేనాదానం
 క్రియతామితి । శతహలించరాష్ట్రముఖ్యమాహూయాఖ్యాతవాక్ ।
 యోఽసావనంతసీరః ప్రహరీరవమణఃపక్షిభిరినాశయషితః సోఽపిపి
 తరిమేప్రకృతిస్థేకిమిరినాశ్యేత త్వయాపితస్త్రిన్సంరంభోనకార్యభితి । త
 ఇమేసర్వమభిజ్ఞానికముపలభ్య సేవాయమితి నిశ్చిన్వానావిత్తయమా
 నాశ్చ మాంమహాదేవీంచప్రశంసంతోమంత్రబలాని చోద్ధోషయంతో
 బంధనాత్పితరౌనిష్క్రమయ్య స్వంరాజ్యంప్రత్యపాదయత్ । అహంచ
 తయామేధాత్యాగిసర్వమిదంసమాచేష్టితంరహసిపితోగ్రవగమయ్యప్ర
 హరణకాష్టాధిరూఢయోస్తయోఃపాదమూలమభజే । అభజ్యేచ యా
 వరాజ్యలక్ష్మ్యైతదనుజ్ఞా తయా ప్రసాధితాత్మాదేవపాదవిరహదుఃఖదు
 భాగానోగ్భగాన్నివిశం । భూయోఽస్యపితృసఖస్యసింహవమణో
 లేఖ్యావృండవమణశ్చంపాభియోగమభిగమ్య శశ్రువధోమిత్రరత్నా
 చోభయమపికరణీయమేవేత్యలఘునాలఘుసముత్థానేన సైన్యచక్రేణా
 భ్యసరం । అభూవంచభూమిస్త్యత్పదలక్ష్మీసాత్మాత్రియామహూ
 త్వవానందరాశేరితి॥

...

...

...

... *

శ్రుత్వైతదైవో రాజవాహనస్సస్త్రితమవాదీత్ । పశ్యత పార
తల్పికముపధియుక్తమపి గురుజనబంధవ్యసనముక్తిహేతుతయా దుష్టా
మిత్రప్రమాదణోపాయతయా రాజ్యోపలబ్ధిమూలతయావ పుష్కలా
వధాధర్మావస్థరీరధత్ । కింహిబుద్ధిమద్భిఃప్రయుక్తం నాభ్యుపైతిశోభా
మిత్యథాపాలముఖేవిధాయస్తిగ్ధదీర్ఘాదృష్టిమాచప్త । భవానాత్మీయచ
రితమిత్యాదిదేశసోపిబద్ధాంజలిరభిదధే॥ *

ఇతి శ్రీమదాచార్యమహాకవిదండినఃకృతౌ దశకుమారచరితే

ఉత్తరసీరికాయాం ఉపహారవర్తచరితం నామ

తృతీయోచ్ఛ్వాసః

శ్రీరస్తు.

దశకుమారచరితే ఉత్తరపీఠికాయాం

అర్థపాలచరితంనామ చతుర్థోచ్ఛ్వాసః

దేవసోఽహమప్యేభిరేవసుహృద్భిరేకకర్తృమిమామాలినేమిభూవల
యం పరిభ్రమిన్నపాసరంకదాచితాశీపురీంవారాణసీముపస్పృశ్య
మణిభంగనిర్మలాంభసీమణికర్ణికాయామవిముక్తైశ్వరంభగవంత మంధ
కమథనంప్రణవ్య ప్రదక్షిణంపరిభ్రమిన్నరుషమైకమాయామవంతమా
యసపరిఘపీవరాభ్యాంభుజాభ్యామాబధ్యమానపరికరమనవరత రుదితో
చ్ఛానతామ్రదృష్టిమద్రాక్షం। అతర్కయంచ కర్కశోఽయంపురుషః
కార్పణ్యమివవర్షతి స్థానతారంచతురారంభశ్చసాహసానువాదీ నూ
నమసాపాణినిస్సృహఃకిమపికృచ్ఛగ్రిప్రియజనవ్యసనమూలం ప్రపిత్స
తే। తత్పుల్కేయమెనమస్తిచెత్సనూపికోఽపి సాహాయ్యవకాశస్తమే
నమభ్యుపపద్యత్యపృచ్ఛం। భద్ర సన్నాహూయంసాహసమవగమ
యతి నచెద్దోష్యమిచ్ఛామిశోతుంతవశోకహేతుమితి। సమాంబహుమా
నంనిర్వణ్య కోదోషశూన్యతామితి తతఃక్వచితకరవీరతలెమయా
సహనిషణ్ణికథామకార్షీత్॥ ... *
మహాభాగసోఽహమస్మిపూర్వేషుకామచరఃపూర్ణభద్రోనా

మగృహపతిపుత్రః ప్రయత్నసంవర్ధితోఽపిపిత్రాదైవభంగానువర్తితు
చారవృత్తిరాసం। అథాప్యాంకాశీపుర్యామర్యవర్యస్యకస్యచిద్భ్రమేహో
రయిత్వా రూపాభిగాహితోబద్ధః। బద్ధేచమయిమత్తహస్తీ మృత్యువి
జయోనామ హింసావిహారి రాజగోపురోపరితలాధిరూఢస్యపశ్యతఃకా
మపాలనామ్నుః ఉత్తమామాత్యస్య శాసనాజ్ఞనకంతరవద్విగుణితఘం
టారవోమండలితహస్తకాండోఽభ్యధావత్। అభిపత్యచ మయానిభా
యేనిర్భర్తుతః పరిణమందారుఖండసుషిరానుప్రవిష్టోభయభుజదండ
చండఘటితప్రతిమానోభీతభవస్యవర్తిష్టః భూయశ్చనైతా జాతసంరం

భేణ నికామదారుడైర్వాగంకుశపాదపాశైరభిముఖీకృతో మయాపిద్వి
గుణాబద్ధసున్యునార్భరైర్నృభిహతోనృవృత్త్యాపాద్రవత్ । అథమయాను
పత్యసరభసమాకృప్తః రుప్తశ్చయంతా హంతమృతోసిక్వగచ్ఛసి కుంజ
రాపశదేతి నిశితేనవారణేనవారణంముహూర్త్యుహూరభిఘ్నన్నిర్యాణభా
గేకథమపిమదభిముఖమఃరోత్ । అథాపసరతుద్వరదవరాకవిషోఽన్యః క
శ్చిన్యాతంగపతిరాసీయతాం యేనాహమిహామహూర్తంవిహృత్య గ
చ్ఛామిగంతవ్యాంగతిమిత్యవోచం । దృష్ట్యేనసమాంరుప్తముగ్ధర్జంతము
తాక్రిమంతంయంతృనిష్ఠురాజ్ఞఃపలాయిష్ట । మంత్రిణాపునరహమాహూ
యాభ్యభాషిషి । భద్రమృత్యురివపష మృత్యువిజయోనామహింసావి
హారీ సోఽయమపితావత్త్వయైవలభూతఃకృతః । తద్విరమకర్తృణోఽస్మా
న్మలీమసాత్ కిమలమసిప్రపద్యాస్తానార్యవృత్త్యావర్తితుమితి । యథా
జ్ఞావయతితథేతివిజ్ఞాపితోఽయంమయామిత్రవత్సయ్యవర్తిష్ట ॥*

మయైకదారహసిజాతపస్రింభేణవృష్టసోఽభాషతస్వచరితం । ఆ
సీతుః సుమపురే రాజ్ఞోరిపుంజయస్యమంత్రిధర్మపాలోనామ విశ్మితభీ
శ్శ్మితర్షిః అమువ్యపుత్రస్సుమిత్రోనామపిత్రైఃసమః ప్రజ్ఞాగుణేషు త
స్యదైవమాతురః కనీయాభాగ్రాహం । వేశేషువిలసంతంమామసౌ
విసయరుచిరవారయత్ । అవార్యోదుర్నయశ్చాహముపసృత్య దిబ్బుఖే
నుభ్రమిన్యదృచ్ఛయాస్యాంవారాణస్యాం ప్రమదవనే మదనదమనారా
ధనాయ నిర్గత్యసహసఖిభిః కందుకేనానుక్రీడమానా కాశీభతుః
శ్చండసింహస్యకన్యా కాంతిమతీనామదక్రమే కథమపిసమగచ్ఛేచ । అ
థఘ్నంచవిహరతాకుమారీపురే సామయాసీదాపన్నసత్వాకంచిత్సుతం
చనూతవతీ । మృతజాతత్యతిసోఽపవిద్ధస్తయారహస్యనిర్భేదభయాత్ ప
రిజనెనక్రీడాశైలేతశబర్యాచక్షశాసమానీతః । తయైవనివర్తమానయా
నిశీతేరాజవీధ్యామారక్షితుపురుషైరభిగృహ్య తర్జితయాదండ పారువ్యభీ
తయానిర్భిన్నప్రాయంరహస్యం । రాజాజ్ఞయాహమాక్రీడగిరిదరీగృ
హే విస్రిబ్ధప్రస్తుతస్తయోవదర్శితోయథోపపన్నరజ్జబద్ధః శ్శశానముప
నీయ మాతంగోద్యతెనకృపాణెనప్రాజిహీవ్యై । నియతిబలాల్లాసబంధ

స్తమసిమాచిద్యాంత్యజంతమన్యాంశ్చకాంశ్చిచ్ఛగ్రిహృత్యాపేసరం । ఆ
శరణశ్చభ్రమన్నటవ్యామేకదాశ్రముఖ్యాకయాపిదివ్యాకారయాసపరి
వారయాకస్యకయోపస్థాపిషి । సామామంజలికేసలయోత్తంసిలేనముఖవి
లోలకుంతలెన మూర్ధ్నాప్రణమ్యమయాసహమహావనవటమగ్రిమస్యక
స్యాపిమహతఃప్రచ్ఛాయశీతత నిషణ్ణా కాసివాసుకుతోఽస్యాగతాకస్య
హేతోరస్యమేప్రసీదసీతి సాభిలాషమాభాషితామయా వాఙ్మయంమ
ధువర్షమవషణ్ణత్ ॥ ... *

ఆర్యనాథస్యయతూణాంమణిభద్రస్యాస్తి దుహితాతారావలీనామ
సాహంకదాచిదగస్త్యపత్నీంలాపాముద్రాంనమస్కృత్యా పవర్తమా
నా మలయగిరెః పరేతావాసేవారాణస్యాః కమపిదారకం రుదంతమ
దాగ్రితం । ఆదాయచై నంతీప్రస్నేహాన్మమపితోస్సన్నిధిమనైవం । అనై
షీచ్ఛతాతోమేదేవప్యాలకేశ్వరస్యాష్టానం । అధాహమాహూయాఙ్మ
ప్రాహరసఖేన బాలెబాలెన్మీనీరదృశస్తేభావభితి । ఔరసత్వవాన్మిన్వత్సే
వత్సలతేతిమయావిజ్ఞాపితస్సత్యమాహవరాకీతి తన్మూలామతిమహతీం క
ధామకరోత్ । అత్రైతావదవగతంమయా త్వంకిలశౌనకశ్శూర్మకః కా
మపాలశ్చాభిన్నః బంధుమతీవినయవతీకాంతీమతీచాభిన్నా వేదిమనీయ
క్షదాసీసోమదేవీచైతైవ హంసావతీసురసేనాసులూచనాచానన్యా నంది
నీరంగవతాకాశింద్రసేనాచాపుధగ్భూతా । యాకిలశౌనకావస్థాయామ
గ్నిసాక్షికమాత్మసాత్యతాగోపకన్యా నైవకిలార్యదాసీపునశ్చాద్యతా
రావలీత్యభూవం । బాలశ్చకిలశూర్మకావస్థేత్వయిఆర్యదాస్యవస్థాయాం
మయ్యుదభూత్ । అవర్ధతచవినయవత్యాస్నేహవాసనయా సతుతస్యాః
కాంతిమత్యవస్థాయామద్యోదభూత్ । ఎవమనేకమృత్యుముఖపరిభ్రష్టం
దైవాన్మయోపలబ్ధం తమేకపింగాదేశాద్వనేతపస్యతోరాజహంసస్యదే
వైవ్రవసుమత్యై తత్సుతస్యభావిచక్రవర్తినోరాజవాహనస్య పరిచర్యా
ర్థంసమర్ప్యగురుభిరనుజ్ఞాతా కృతాంతయోగాత్యతాంతముఖపరిభ్ర
ష్టస్యతే పాదపద్మశుశ్రూషణార్థమాగతాస్తీతి ॥ ... *

ఇతిశ్రీత్వాతామనేకజన్మరమణీమసకృదాల్లిప్య హామేశుమ

భోముహుముహుసాంత్యయిత్యా తత్ప్రభావదర్శితే మహతిమందిరే
అహర్నిశంభూమిదుర్లభావోగానన్వభూవం ద్విప్రాణివిదాన్యతీత్యమ
త్తకాశీసీంతామవాదిషం । ప్రియే ప్రత్యుపకృత్యమత్పాగ్రిదోహిణ
శ్చండసింహస్య వైరనిర్యాతనసుఖమనుబుభూషామీతి । తయాసస్తితమ
భిమతమేహి కాంత కాంతిమతీదర్శనాయ నయామిత్యామితిస్థితైర్ధ
రాత్రేరాజ్ఞోవాసగృహమసీయే । తతస్తచ్చిరోభాగవర్తినీమాదాయాసి
యష్టప్రబోధ్యై సంప్రస్ఫురంతవ బ్రవం । అహమస్మిభవజ్ఞామాతాభవ
దనుమత్యావినాతవకన్యాభిమర్శి తమపరాధమనువృత్త్యాప్రమాప్టుమా
గతఇతి । సోఽతిభీతోమామభిప్రణమ్యాహ । అహమేవమూఢావరాధ్యోయ
స్తవదుహితృసంసర్గానుగ్రాహిణో గ్రహగ్రస్తఇవోత్కాంతసేమా
స్వయంసమాదిప్తవాత్సవ్యద్వధం । తదాస్తాం కాంతీమతీరాజ్యమిదంమ
మచజీవితమద్యప్రభృతిత్వదధీనమిత్యవాదీత్ । అథాపరేద్యుఃప్రకృతిమం
డలంసన్నిధాప్య విధివదాత్మజాయాఃపాణిమగ్రహయత్ । ఆశ్రావ
యన్పతనయవార్తాంతారావలీకాంతిమత్యైసోమదేవీసులాచనెన్ద్రసే
నాభ్యశ్చపూర్వజాతివృత్తాంతం । ఇథమహంమంత్రిపదాపదేశంయావరా
జ్యమనుభవన్విహరామివిలాసిభీరితి ॥ ... *

సంపదమాదృశేపిజంతౌ పరిచర్యానుబంధీబంధురేకః సర్వభూ
తానామలసకేనస్వగతేశ్వశురే జ్యాయసిచస్యాలేచండఘోషనామ్ని
స్త్రీష్వతిప్రసంగాత్ప్రగెవక్షయక్షీణాయషి పంచవక్షదేశీయం సిం
హఘోషనామానంకుమారమభ్యషేచయదవధాయచ్ఛవిధివైరం ససా
ఘః । తస్యాద్యయావనోన్మదిసఃపైశున్యవాదినోదుమంత్రిణః కతిచి
దాసన్నాంతరంగభూతాః తైఃకిలాసావిష్టనుగ్రాహ్యతః ప్రసహ్యైవ
స్వసాతవామునాభుజంగేనసంగ్రహీతా పునఃప్రసుప్తైరాజనిప్రహర్ష
ముద్యతాసిరాసీత్ తేనైవాస్తైదైవాత్తక్షణప్రబుధ్దేన భీత్యానునీయ
కన్యాః । తంచదేవజ్యేష్ఠంచండఘోషలవిషణహత్వా బాలోఽయ
మసమర్థఇతిత్వమద్యాపిప్రకృతివిప్రంభణాయోపేక్షితః క్షిణోతిపురా
సకృతమోక్షుభవంతః । తమేవాంతకపురంగమయితుంయతస్వేతి । సత

థా దూషితోపి యక్షిణీప్రభావభయాన్నాముష్మిశ్వాపమాచరితుమశే
 కత్ । ఎఘకిలదివసెవ్యయథాపూర్వమాకృతౌకాంతిఃత్యాఃసముపల
 త్యగ్రాజమహిషీసులక్షణానామసప్రణయమపుచ్ఛత్ । దెవినాహమ
 యాధాతధ్యేన విప్రలంభనీయా కథయతధ్యంకెనెనమయథాపూర్వ
 మాననారవిందెతవైషువాసరెష్యతి । సాత్వవాదీత్ । భద్రేష్టరసికి
 మద్యాప్యయాధాతధ్యేనకించిత్తుయోక్తపూర్వం । సఖిమేతాగ్రావలీనప
 త్నీద కిషపికలుషితాశయా రహసిభర్త్రామన్దౌత్రాపదిస్తాప్రణయ
 మభ్యుపేత్యప్రణవ్యమానాప్యస్తాభిరుపోఢమన్యరాప్రాసనత్ । అవసీద
 తిచనఃపతిరతోఽస్తిమేదామనస్యమితి । తత్త్వాగ్రేయేణైకాంతెసులక్షణ
 యాకాంతాయకధితం । అథాసానిర్భయోద్యప్రియతమావిరహపాండు
 భిరవయవైదైర్యస్తంభితాశుక్రివర్యాకులేనచతుషోన్మశ్వాపశోషితా
 భిరివానతిపేతలభిర్వాస్థిర్వియోగందర్శయంతం కథమపిరాజకులేకా
 ర్యాణికారయంతం పూర్వపంకేతితైఃపురుషేరభిగ్రాహ్యబంధయత్ ।
 తస్యకిలస్థానస్థానెషుదోషమద్భ్యోవ్యతదుద్గరణీయోచతుషీయథాతన్మా
 లమెవాప్యమరణంభవేదితి । అతోత్రైకాంతేయశ్చక్షుమశ్రుముక్త్యాత
 స్యసాధోఃపురఃపాగ్జ్ఞాన్తోక్తుకామోబధ్నామిపరికరమితి॥.....*

మయాపితప్తిత్యవ్యసనమాకణ్ఠ్యపర్యశ్రుణాసోఽభిహితః । సా
 మ్య కింతవగోపయిత్వా యస్తస్యతోయక్షకన్యసుయాదేవస్యరాజవా
 హనస్యపాదశుశ్రూషార్థందేవ్యావసుమత్యాహస్తవ్యాసః కృతసీన్ద్ర
 హమప్తిశత్రవ్యసుహస్రమేవభటానాముదాయుధానాంహత్వాపితరం
 మోచయతుం । అపితుసంకులెయదికశ్చిత్వాతయేత్తదం గెత్రస్త్రికాంసర్వ
 వివమెయతోభస్మనిహతమివభవేదిత్యనవసితవచనవమయి మహానా
 శీవిషఃపాగ్రికారరంధ్రేనోదైరయచ్ఛిరస్తమహంమంత్రోపధబలెనాభి
 గృహ్యపూర్ణభద్రమబ్రవంభద్రసిద్ధంనస్సమీహితం । అనేనతాతమలత్యై
 మాణః సంకులెయదృచ్ఛయాపాతితేననామదంశయిత్వాశథావిషంస్తం
 భయేయం యథామృతగిత్వదాస్యేత । త్వయాశుముక్తసాధ్యసేనమా
 తామేబోధయితవ్యా । యోయత్యైవసేదేవ్యావసుమత్యాహస్తాగ్నితో

యష్కత్సునుః సోఽను ప్రాప్తః పితురవస్థాంమ త్తడవలభ్యబుద్ధిబలాది
 థమాచరిష్యతి త్వయాము క్తత్రాసయా రాజ్ఞేప్రేషణీయం । ఏషఖలు
 త్తత్రధర్మః యద్భంభురబంభుర్వాదుప్తః సనిరపేక్షంనిగ్రాహ్యఇతి । స్త్రీ
 ధమశ్చైవయదదుప్తస్యదుప్తస్యవాభతుర్గతిర్నంతవ్యేతి । తదహమ
 మనై వసహచితాగ్నిమారోక్ష్యామి । అభిజనానురూపఃపశ్యిమోవిధిరను
 జ్ఞాతవ్యఇతి । సపవంనివేదితోనియతమనుజ్ఞాస్యతి । తతస్త్వమేవాగార
 మానీయ కాండపలపరిక్షిప్తై వివిక్టైద్వేదే దగ్భసంప్రతమధిశాయ్య స్వ
 యంకృతానుమరణమండనయాత్వయాతత్రచసన్నిధేయమితి । ఆహం
 తుబాహ్యకత్యోగతస్త్యయాప్రావేశయిష్యే । తతఃపితరముజ్జీవ్యతడభి
 రుచితేనాభ్యుపాయేనచేష్టిష్యామహఇతి । సతథేతిహృష్టతరస్తాన్తమభ్య
 గాత్ । అహంతుమోషణాస్థానెదిచావృతంఘనతరవిపులశౌఖమారు
 హ్యగూఢతనురతిష్ఠం॥ ... *
 అహాధర్మలోకోయథాయథముచ్చైస్థానాన్యచ్చావచప్రలాపః

స్థితః । తావన్నైపితరంతసూరమివ పశ్చాద్బద్ధభుజముద్ధరద్వనిమహాజనా
 నుయాతమానీయ మదభ్యాశవివస్థాపయిత్వామాతజ్ఞస్త్రీరమోషయత్ ।
 ఎషమంత్రీకామపాలో రాజ్యలూభాద్భర్తారంచండసంహం యువరాజం
 చండఘోషంచ విషాన్నైవోపాంశుహత్వా పునర్దైవోపసంహఘోషః
 పూర్ణయావనభిత్వముష్టిస్పృశమాచరిష్యత్ విశ్వసాద్రహస్యభూమా
 పునరమాత్యం శివనాగమాహూయ స్థూణమంగారవిద్వంచ రాజవధా
 యోషజవ్యత్రైస్సన్వమిభక్త్యై పవిత్రగుహ్యా రాజ్యకాముకస్యా స్య
 బ్రాహ్మణస్యాంధతమసప్రవేశోన్యాయ్యితిప్రాప్త్వాకవాక్యా దక్షు
 ద్దగ్ధణాయనీయతే । పునరన్యోపియదిస్యాదన్యాయస్త్రీద్రవ్యప్యేవమేవ
 యథాహేణదండేనయోజయిష్యతీదేవఇతి । శ్రీత్రైత్యబృహ్మకలకలమ
 హాజనేపితురంగేప్రదీప్తశిరసమాశీషంవ్యక్షిపం । అహంచభీతోనామా
 వప్లుత్య తత్రైవజనాసులీనః క్షుద్ధవ్యాశదప్తస్యతాతస్య పిహితజీవర
 త్యోవిషంక్షణాదస్తంభయం । అవతచ్ఛసభూమాహృతకల్పః ప్రానిపంచ
 సత్యమిదంరాజావమానినోదేవోదండవివస్పృశతీతియదయ మక్షిభ్యాం

వినాఽవశవతినాచిక్షీర్ణితః పాశ్రయై రేవవియోజితో విధినేతిమదుక్తంకేచిద
 నునుస్యంత । అపరేతుపునర్నిమః । డర్శికరస్తుతమపిచండాలందష్టా
 రూఢత్రాసదుక్రతలకదత్తమార్గఃపాశ్రవత్ । అథమదంబాపూర్ణభ
 ర్తప్రబోధితాథాతాద్యశేఽపి వ్యసనేనాతివిహ్వలా కులపరిజనానుయా
 తాపద్భ్యాంధీరమౌగత్య మబ్బితురుత్తమాంగముత్సంగేనభారయంతీ స్థి
 తారాజ్ఞేసమాదిశత్ । ఎషమేవతిస్తవాపకరైనవెదైవమేవజానాతి న
 మేఽసయాస్తిచింతయాఫలం । అస్యతుపాణిగ్రాహకస్యగతిమననుప్రపద్య
 మానా భవతుకలంకలంకయేయచతోఽనుమంతుమహాసిభర్త్రాసహచ
 తాధిరోహణాయమామితి । శ్రితావైతత్ప్రీతియై క్తః ప్రతిసమాదిక్షత్ప్రీ
 త్వరః । క్రీయతాంకులాచితస్సంసారః । ఉత్సవోత్తరంచపిమ్మిమంవిధి
 సంసారమనుభవతు మెభగినిపతిరితి । చండాలే తు మత్ప్రీతిష్ఠిద్ధనకల
 మంత్రవాదిప్రయాసెసంస్థితే కామపాలాపికాలవప్త ఎవెతిస్సభవనో
 పనయనమమువ్యస్వమాహోశ్చప్రకాశనాయమహీపతిరన్వమంస్త । ఆ
 నీతశ్చపితామెవిచిత్రాయాం భూమాదర్భ శయ్యామధిశయానస్థితోభూ
 త । అథమదంబామరణమండనమనుష్ఠాయసకరుణంసఖిరామంత్య్రము
 హురభిప్రణమ్యభవనదేవతాః యత్ననివారితపరిజనాక్రందితా పితు
 ద్దేశయనస్థానమెకాకినీపాశ్రయిష్యత్ । తత్రపూర్వమేవపూర్ణభద్రోపస్థా
 పితేనచమయావై నతేయతాగతేననిర్విషీకృతంభర్త్రాగమైష్యత్ । హృష్ట
 తమా పత్యుఃపాఽయోః పర్యకుంసుఖీప్రణివశ్య మాంప ముహుర్ముహ
 హుఃప్రసుగ్రీతప్రసేపరిష్వల్యసహషాబాష్పగద్గదమగదత్ । పుత్ర యోసి
 జాతమూత్రఃపాపచూమయాపరిత్యక్తః సకిచర్థమేవమామతి శ్చుణామ
 నుగృహ్లాసి । అథవై పనిరప గాథఏవ తేజనయితా యుక్తమస్యప్రత్యాన
 యననుర కాననాత్ । కూరార్కాలుతారావళీయాత్సముపలభ్యాపిత
 స్త్వతిః కుబేరాదసమర్పయహ్యచుర్పితవతీదేవైవసమలైవ । సైవ
 వాసదృశకారిణీ । నహితాదృశభాగ్యరాశేర్ని నామాదృశోజనోఽల్పపు
 ణ్యస్తవాహాతి కలప్రలాపామృతానికణ్ఠాభ్యాంపాతుం । ఎహిమాంప
 రిష్వజస్వేతిభూయోభూయశ్శిరసిజిహ్మిత్యంకమారోషయంతీ తారాప

లీంగ స్వయంత్యశుభిరభిషిం చంతుత్కంపితాంగయష్టిరన్యో దృశీక్షణ
మజనిష్ఠః । జనయితాపిమే నరకాదివస్వగఽంతాదృశాద్వ్యసనాత్తథా
భూతమభ్యుదయమారూఢః పూర్ణభద్రేణవిప్రరేణయథావృత్తమావేది
తో భగవతోమఘవతోఽపి భాగ్యవంతమాత్మానమజీగణతో । మనానై
వచమస్సంబంధమాఖ్యాయహషఃపిన్తి తాత్పర్యోఽపితోగ్రకథయం । అజ్ఞా
పయత కాద్యనఃప్రతిపత్తిరితిపితామెపాగ్రిబ్రవీత్ । వత్సగృహమేవేదమ
స్తృదీయమితిశాలసాలవలయమక్షయాయుధగ్రామమలంఘ్యతమాచ
గుప్తిః । ఉపకృతాశ్చమయాబహవస్సంతిసామంతాఃప్రకృతయశ్చభూ
యస్యోనమేవ్యసనమనురుధ్యంతే । సుభటానాంచానేకసహస్రమస్త్యేవ
ససుహృత్సుత్రదారపతోత్త్రైః కతివయాగ్యహానిస్థిత్యా బాహ్యభ్యం
తరకోపానుత్పాదయిష్యమః కుపితాంశ్చోపసంగృహ్య పోత్సహ్య
హ్యస్యప్రకృత్యమిత్రానుధాప్య సహజాంశ్చ ద్వియోదుద్ధాంతమేనము
చ్చేత్సన్యమకృతిః కోదోషస్తథాస్త్యితితాతస్యమతమన్వమంసి॥ *

తథాస్తానుప్రతిపదాయతిస్థత్సు రాజాపివిజ్ఞాపితోదంతో జాలా
నుతాపఃపారగామికాన్సగ్రియోగాఽప్రాయఃపాగ్రియైర్జుతేచాస్తా
భిఃప్రత్యహమహన్యంత । అస్మిన్నేవావసరేపూర్ణభద్రమఖ్యాత్పురాజ్ఞ
శ్చయ్యాథానమవగమ్య తదైవస్వోదవసితభిక్షికోణాదారభ్యసురంగామ
కార్షంగతాచసాభూమిః స్వర్గకల్పమనల్పకన్యకాజనంకమప్యదైశంఅవ్య
ధిష్ఠచదృష్ట్యేవమాంసనారిజనః । తస్మాదాచిదిందులెఖేవస్వలావణ్యేనరసా
తలాంధకారంనిధూనానా విగ్రహిణీవదేవీవసుంధకాహరగృహిణీవా
సురవిజయాయావతీర్ణా పాతాళమాగతా భూమిరివవిగ్రహిణీగృహి
ణీవభగవతః కుసుమధన్వనోరాజ్యలక్ష్మీరివానేకమన్యవతిదర్శనపరిహారా
యమహీవివరంప్రవిష్టా నిష్ఠప్తకనకపుత్రికేవావదాతకాంతిః కన్యకా
చందనలతేవమలయమాదుతేనమద్దర్శనోదకంపత । తథాభూతేచతస్మి
న్నంగనాసమాజే కుసుమితేవకాశయప్తిః పాండుశిరసిజా స్థవిరాకా
చిచ్ఛరణయోమేనపత్యత్రాసదీనమబూగిత । దీయతామభయదాన
మస్తైఽనన్యశరణామస్త్రైజనాయ । కిమసిదేవకుమారోదనుజయుద్ధత్వమ్

యారసాతలంబిరుఁ: అజ్ఞాపయ కోసికస్య హేతోరాగతోసీతి । సా
 తునుయాప్రత్యవాది మాత్మభవత్యోభైః । అహమస్మిద్విజాతివృషభా
 త్కామపాలాద్దేవ్యాంకాంతిమత్యాముత్సవోర్థపాలానామ సత్యధై
 నిజగృహాన్నవగృహంసురంగయోపసరన్నిహంతరేవోద్భవవాః । కథ
 యతకాః స్థయూయంకథమిహనివసథేతి । సోదంజలిరుదీరితవతీ । భ
 త్యోదారక భాగ్యవత్యోవయం యస్తామెభిరేవ చతుర్భిరనఘమ
 ద్రాక్షుః । శూర్యతాంయస్తవమాతామహశ్చండసింహస్తేనాస్యాం దే
 హ్యాంబీలావత్యాం చండమోషః కాంతిమతీత్యవత్యద్వయముదపాది ।
 చండమోషస్తు యవరాజోఽత్యాసంగాదంగనా సురాజయత్తుణా సుత
 యమగాదంతర్వత్సాందేవ్యామాచారవత్యాం । అమయాచేయం
 మణికర్ణికానామ కన్యాప్రసూత । అథప్రసవవేదనయాముక్తజీవితా
 చారవతీపత్యురంతికమగమత్ । అథదేవశ్చండసింహాలామామాహ
 యోపవ్యాసేసమాజ్ఞాపయత్ । ఋద్ధిమతికన్యకేయం కల్యాణలక్ష
 ణా తామిహాంమాలవేంద్రనందనాయదర్శసారాయవర్ధయిత్వాదిత్య
 మి । విభేమిచ కాంతిమతీవృత్తాంతాదారభ్యకన్యకానాం ప్రకాశాప
 స్థావనాదత ఇయమరాతివ్యసనావకారి తేమహతిభూమిగృహే కృత్రిమ
 తైలగర్భోత్కీర్ణానానామండపప్రేక్షాగృహే ప్రచురపరిబహుయా భ
 వత్యాసంవర్ధతాం । స్త్రీత్ర్యభాగ్యవస్తువర్షశతోపభాగేఽప్యక్షయ్యమితి
 తథోక్త్వాఽజనానగృహస్యాంగణభిత్తావర్ధపాదంకిమగ్రవిమగ్రభముద్భృత్య
 తేనైవద్వా రోగస్థానమిదమస్తానవీవిశత్ । ఇహచనోపసంతీనాంద్వాదశ
 ఘమాప్సేమత్యయః । ఇయంచవత్సాతరుణీభూతానచాద్యాపిస్తరతిరాజా
 కామమియంపితామహేనదర్శసారాయసంకల్పితా త్వదంబయాకాంతి
 మత్యాసే సుంగర్భస్తేవద్యుతజితాస్వమాత్రాతవై వజాయాత్వేనసమ
 కల్పిత । తదత్రప్రాప్తరూపంబింత్యతాం కుమారేణైవేతి । తాంపునర
 వోచం । అద్యైవరాజగృహేకిమపికార్యంపాథయిత్వా ప్రతినివృత్తీయ
 మ్మానుయధార్హంప్రతిపత్యైతి తేనైవదీపదర్శితేనబిలవళేనగత్వా ఫి
 తెర్ధరాత్రేతదర్ధపాదంప్రత్యుద్భృత్యవాసగృహంప్రవిష్టావిప్రభ్రమసు

స్తంసంహఘోషం జీవగ్రాహమగ్రహీషం । ఆకృష్టచతవహమివా
హిశతుః స్ఫురంతవమునైవభిత్తిరంప్రచధేనస్త్రేణసన్నిధిమనైషం ।
ఆనీయచస్వభవనమాయసనిగళనందాతచరణయశశశావనమితవలిన
వదనమశుభిహుళరక్తచతుషమేశాంతేజరయతోక్తహృద్యయం । అ
కథయంచబలకథాం । అధపితరౌప్రహృత్తశరౌ తంనికృష్టాశయంశా
మ్యబంధనేనియమ్య తస్యాదారికాయాఃయథాహేణకర్తృణామాంపా
ణిమగ్రాహయేతాం । అనాథకంచతద్రాజ్యమస్తదాయత్తమేవజాతం ।
ప్రకృశికోపభయాత్తుమన్తాత్ర ముముషీతోపినముక్తిపన సింహఘో
షః । తథాస్థితాశ్చవయమంగరాజస్సింహవర్షా దేవపాదానాంభక్తి
మాణా కృతవర్షాచేత్యమితాభియుక్తమేనమభ్యసరామ । ఆభూవచ
భవత్పదవర్షజోఽనుగ్రాహ్యః । సచేదానీంభవచ్ఛరణప్రణామప్రా
యశ్చిత్తమనుతిస్తతుసర్వదుష్పరిత్రతౌళనమనార్యస్సింహఘోష ఇత్యర్థ
పాలఃప్రాంజలిఃప్రణనామ॥ ... *
దేవోఽపిరాజవాహనోబహుపరాక్రాంతంబహుపయక్తాచబు
ద్ధిర్ముక్తబంధనస్తేషశురఃపశ్యతుమామిత్యభిధాయభూయఃప్రమతిమేవప
శ్యన్ ప్రీతిస్తేరఃప్రస్తూయతాంతావదాత్మచరితమిత్యాజ్ఞాపయత్ । సో
పిప్రణమ్యవిజ్ఞాపయామాస॥ ... *
ఇతిశ్రీమదాచార్యమహాకవిదండినఃకృతో దశకుమారచరితే

ఉత్తరపీఠికాయాం అర్థపాలచరితం నామ

చతుర్థ ఉచ్ఛ్వాసః

శ్రీరస్తు.

దశకుమారచరితే ఉత్తరపీఠికాయాం
ప్రమతిచరితం నామ పంచమోచ్ఛ్వాసః.

దేవ దేవస్యాన్వేషణాయదిత్యుభృ మన్నభృంకవస్యాపివింధ్య
పార్శ్వవరూఢస్య వనస్పతెరథః పరిణతపతంగబాలః పల్ల వావతంసితే ప
శ్చిమదిగంగనామఖే పల్వలాంభస్యపస్పృశ్యోసాస్యసంధ్యాం తమస్స
మీకృతేషునిమోన్నతేషు గంతుమక్షుమః క్షమాత లెకిసలమైరుపరచ
య్యశయాం శిశయిషమాణశ్శిరసికుర్వన్నంజలిం యస్మిన్వనస్పతౌవస
తిదేవతా సైవమేశరణమస్తు శరారుచక్రవారభీషణాయాంశర్వగళశ్యా
మశార్వరాంధకార పూణాధ్వాతగభీఃగహ్వరాయామస్యాం మహాట
వ్యామేకాకినోమేప్రసృష్టస్యేత్యుపధాయ వామభుజమశయిషి । తతః
క్షణాదేవావనిదుగ్ధభెనస్పృశ్యేనానుభాయిపత కిలమేగాత్రాణ్యాహోద
యిషతేంద్రియాణ్యభ్యనునాయిష్టచాంతరాత్వా విశేషితశ్చహృషితాస్త
నూరుహః పర్యస్ఫురన్తైదక్షిణభుజః కథంత్విదమితిమందమందమున్విష
న్నపర్యచ్ఛచంద్రాతపచ్ఛేధకల్పంశుక్లాంశుకవితానమైక్షిషి । వామతో
వలితదృష్టిః సమయాసాధభిక్తిం చిత్రాస్తరణశాయినమితిప్రభిప్రస
ష్టమంగనాజనమలక్షయం । దక్షిణతోదత్తచక్షురౌగళితస్తనాంశుకా
మమృతఘనపటలపాండురశయనశాయినీమాదివరాహదంష్ట్రాంశుకజాల
లగ్నామంసప్రస్తమగ్ధసాగరదుకూలోత్తరీయాం భయసాధ్వసమూ
ర్చితామివధఃశీమరుణాధరమణికిరణబాలకిసలయలాస్యహేతుభిరాన
సారవిందపరిమళోద్వాహిభిర్నిశ్వాససూతరిశ్వభిరీశ్వరైక్షణదహనద
గ్ధంస్ఫులింగశేషమనంగమివసంఘక్షయంతీమంతస్సప్తపట్నదశంబుజమి
వజాతనిద్రామామీలితలోచనెందీవరమానసందధానామైరావత మదావ
లేపలూనాపవిధ్ధామివనందనవనకల్పనృక్షరత్నమంజరీం కామపితరుణీమా
లోకయం । అతరగ్నయంచ । కష్టగతాసామహాటవీ కుతర్జదమూర్ధ్వాంశక

పాపసంపుటోద్భేదితక్షిద్వజశిఖరశూలోచ్ఛేదసాధమాగతం । క్వచతదర
ణ్యస్థలీ సమాస్తీణాం చల్లవశయనం కుత స్త్యంచేదమిందుగభస్తిసంభా
రభాసురంహంసతూలమకూలశయనం । ఏషవకోనుశీతరన్నికిరణరజతర
జ్జుడోలాపరిభ్రష్టమూర్ఛితశివాస్సరోగణః స్వైరనుప్తస్సందరిజనః । కా
చేయందేవీవారపిందహస్తా శారదశశాంకమండలామలదుకూలోత్తరభద
మధిశేతేశయనతలం । సతావదేహదేవయోషా యతోమందమందమిందు
కిరణై స్సంవాహ్యమానాకమలినీషణద్రావి । భగ్నవృంతమృతరసబిందు
శబలితంపాకపాండుచూతఫలమివోద్భిన్నస్వేదరేఖం గంఢస్థలమాలక్య
తే । అభినవయావనవిదాహనిర్భరోష్ట్రశిమవతటేవైవర్ణ్యముపైతివర్ణకః ।
వాససీచపరిభోగానురూపంధూసరిమాణమాదర్శయతిః । తదేహమాను
ష్యేవదిప్త్యాచానుద్భిష్టయావనా యతస్సౌకుమార్యమాగతాస్సంతోషి
సంహతాశివావయవాః । ప్రసిద్ధతమాపిపాండుతానువిద్వేదదేహచ్ఛవిః ।
దంతపీడానభిజ్ఞతయానాతివికదరాగోముఖేవిప్రమద్యుతరధరమణిః । అ
సన్యాపూర్ణమారక్తమూలంబంపకముకుళమివకరోరంకపోతలం । అనంగ
బాణపాతముక్తాశంకంచవిప్రభ్రమధురంసుప్యతే । నచైతద్వక్షుస్థనిలనిర్దయ
విమర్దవిస్తాతితముఖప్రసయగళం । ఆస్తిచాసతిక్రాంతశిష్టమర్యాచతేత
సోమమాస్యామాసక్తిః । ఆసక్త్యనుకూలంపునరాశ్లిష్టాయదిస్సృష్టమా
ర్తరవైజ్ఞేవసహనిద్రామోక్ష్యతి । అధాహంసశత్రోమిచానువశ్లివ్యశ
యితుః । అతోయద్భూతితచ్ఛవతు భాగ్యమత్రపరీక్షివ్యతిస్సృష్టే స్ఫు
ప్తమేవకిమప్యావిధరాగసాధ్వసంలక్యసుప్తః స్థితోస్తి । సాపికిమప్య
త్రంపినారోమోద్భేదవతావామపార్శ్వేనసుఖాయమానెనమందంమం
దవిజృంభికారంభమధరాంగీ త్వంగదగ్రవక్ష్యణోఽగ్రతఃసారలసతాం
తతారకెనాతివక్ష్వనిద్రాకషాయితాపాంగవగభాగేనయగళేనెషదుత్తి
వంతీ త్రాసవిస్తయహర్షకాగళంకావిలాసవిభ్రమవహితాని ప్రీ
డాంతరాణికానికాన్యపి కామనాద్భతానుభావేనావస్థాంతరాణికార్య
మాణాపరిజనప్రబోధనోద్యతాంగిరం కామావేశపరవశంహృదయమం
గానిదసాధ్వసాయాససంబద్ధమానస్వేదపులకాని కథంకథమపినిగ్రహ్య

సస్పృహజనుధురకూణితక్రిభాగేనమందమందప్రచారితేనవత్సుమామ
 గంగానిర్వర్ణ్య దూరోత్సర్పితపూర్వకాయాపితస్త్విన్నైవశయనతలే స
 చకితమశయిష్టాబజనిష్టమెరాగావిష్టచేతసోపకిమపినిద్రా | పునరననుకూ
 లస్పగ్గుడుఃఖాయమానగాత్రఃప్రాబుధ్యై | ప్రబుద్ధస్యచనైవమెమహా
 టపీ తదేవతరుతలం సువివశ్రాస్తరోమమాభూత్ | ఏభావరీచవ్యయా
 సీత్ | అభూచ్చమెమనసే కిమయంస్వప్నః కింవిప్రలంభోవా కిమియమా
 సురీచైవీవా కాపిమాయా | యద్భావితద్భవతు నాహమిదంతత్త్వతోనా
 వబుధ్యమోఽయ్యోమిభూమిశయాం యావదాయురత్రత్యామైదేవతా
 మైప్రతిశయిష్యామీతినిశ్చితమతిరతిష్ఠం || *

అధావిద్యామయకాపి రవికరాభిరస్తకులయదామతాంతగాత్ర
 యప్తైః క్లిష్టనిససనోత్తరీయా నిరలక్తకరూక్షపాటలెననిశ్శ్వాసోన్ముజ్జ
 రితత్త్విషాదంతభదేన వమంతీవకపిలధూమధూమ్రుంవిరహోనలమనవరతస
 లిలధారావిసర్జనామృధిరావశేషమివలూహితతరందితయ మత్స్యోరుద్వ
 హంతీ కులచారిత్రబంధనపాశవిభ్రామేణైకవేణీభూతేనకేశకలాపెననీ
 లాంశుకరచితచీరమాలికాపరివృతా పతివ్రతా పతాకేవసంచరంతీ త్రా
 మత్రామాపిదేవతానుభావాదనతిక్షీణవర్ణావకాశా సీమంతినీ ప్రణీపతం
 తంమాం ప్రహర్యోతగంపితేనభుజులతాద్వయేనోత్థాప్య పుత్రవత్సరి
 ష్వజ్య శిరస్యపాఘ్రియ వాత్సల్యమివస్తనయుగళేనస్తస్యచ్ఛలాత్
 ప్రక్షరంతీ శిశరేణామృణానిరుద్ధకంఠీ సేషాగద్గదంవ్యాహరీత్ | వత్స
 యదివఃకథితవతీమగధరాజమహిషీవసువతీమమహానైబాలకగర్థపాలని
 ఛాయకథాంబకాంబిదాత్మభర్తృపుత్రసఖీజనానుబద్ధాం రాజరాజప్ర
 వర్తికాచ్యుత్వాంతర్ధానమగాదాత్మజామాణిభద్రస్యేతి సాహమస్మివో
 జనః | పితుర్వోధర్మపాలనూనోస్సుమిత్రానుసంస్యకామపాలస్య పాద
 మూలాన్నిహితం రణోపకలుషితాశయా స్రోమ్యనుశయవిధురా స్వ
 పెక్షేనాపిరక్ష్యూపెణోపెత్యశస్త్రాస్త్రీ చండికాయాంస్వయీ వర్షమా
 త్రంపసామిప్రహాసదుఃఖాయేతబ్రువతై వాహమావిష్టాపాబుధ్యై | గ
 తంచతద్వక్షాంబర్షసహస్రదీర్ఘం | అలీతాయాగతుయామిన్యాం దేవ

దేవస్యత్యగ్రింబకస్యశ్రావస్త్రాముత్సవసమాజనునుభూయ బంధుజనంచ
 ఘానఘానైభ్యస్సన్నిపతితంసమీత్య ముక్తశాపా వత్కుఃపార్శ్వమభిసరి
 ప్యామీతిప్రస్థితాయామేవమయి త్వమత్రాభ్యేత్యప్రతిపన్నోస్త్యిశరణమి
 హత్యాం దేవతామితి ప్రసుప్తాసి । ఏవంశాపమఃఖావిష్టయామయాతదాన
 తత్త్వతఃపరిచ్ఛిన్నోభవాత్ । అపితుశరణాగతమవిరతప్రమాదాయామ
 స్యాంమహాటవ్యామయి క్తంపరిత్యజ్యగంతుమితి మయా త్వమపి స్వపన్నై
 వాసినీతఃప్రత్యాసన్నైచతస్మిన్దేవగృహేపునరచింతయంకథమిహతరు
 ణేనానేనసహసమాజంగమిష్యామీతి । అథరాజ్ఞఃశ్రావస్తీశ్వరస్య యథా
 ర్థనామోధర్మవర్ధనస్యకన్యాంనవమాలికాం ధర్మకాలసుభగైకన్యాపు
 రవిమానహర్మ్యతలై విశాలకోమలతలంశయ్యాతలమధిశయానాం య
 దృచ్ఛయోవలభ్యదిష్టైయంసుప్తా పరిజనశ్చగాఢనిద్రః శేతామయమ
 త్ర ముహూర్తమాత్రంబ్రాహ్మణకుమారోయావత్కృతకృత్యానివర్తై
 యేతి త్వాంతత్రశాయయిత్వాతముద్దేశమగమం । దృష్ట్వాచోత్సవశ్చి
 యంనిర్విశ్వవస్యజనదర్శన సుఖమభివాద్యచత్రిభువనైశ్వర మాత్మలీక
 ప్రత్యాకలనోపాహుఢసాధ్వసంచనమస్కృత్యభక్తిప్రణతహృదయాంభ
 గవతీమంబికాం తయాగిరిమహిత్రాదెవ్యా సస్తితమయిభద్రమాభే
 షీగ్భవేదానీంభర్తృపార్శ్వగామినీగతదైశావళిత్యసుగృహీతా సద్యః
 వప్రత్యావన్నమహిమా ప్రతినివృత్య దృష్ట్వైవత్వాం యథావదభ్యజా
 నం । కథంమత్సుతవివాయంవత్సస్యాథాపాలస్య ప్రాణభూతస్సఖాప్రమ
 తిరితిపాపయామయాస్తీన్నజ్ఞానాదౌదాసీన్యమాచరితం । అపిచాయమ
 స్యామాసక్తభావః కన్యావై నంకామయి తేయువానం ఉభాచేమకాలత్య
 సుప్తా త్రవయాసాధ్వసేనవానోన్యమాత్మానంనవివృణాతే । గంతవ్యం
 చమయాకామాఘ్రితయావ్యనయాకన్యయారహస్యరక్షణాయ నస
 మభాషితస్సఖీజనఃపరిజనోవా । నయామితావత్కురూరం । పునరపీ
 మమర్థంబభిలక్షణోయధోపపన్నైరుపాయైస్సాధయిష్యతీతి మత్ప్రభావః
 స్వాపితంభవంతమేతదేవప్రశయసమనైషం । ఏవమిదంవృత్తం । ఎ
 షోచాహంపితుస్తే పాదమూలంప్రత్యునసర్పైయమితి ప్రాంజలింమాం

భూయోభూయఃపరిరభ్య శిరస్యపాఘ్రాయకపోలయోశ్చుంచిత్వాన్నై
హవిష్ణ బాగతాసీత్ ॥ ... *
అహంచపంచబాణవశ్యః శ్రావస్తీమభ్యవర్తిషి । మార్గైశ్చమహా

తిరిగిమెనై గమానాం తాన్రచూడయుద్ధకోలాహలామహానాసీత్ । అ
హంచతత్రసన్నిహితఃకించవస్తైషి । సన్నిధిషణ్ణస్తుమెవృద్ధవిటఃకోపి
బ్రాహ్మణశ్శనతైః స్తీతహేతుమపృచ్ఛత్ । అబ్రవంచ కథమివనారికేల
జాతైః ప్రాచ్యవాటకుక్కుటస్యప్రతీచ్యవాటపురుషైరసమీక్ష్యబలాకా
జాతిస్తామ్రచూడోబలప్రమాణాధికన్యైవంప్రతివిసృప్తౌతి । సోపితక్ష్యః
మజ్జైరేభిర్వ్యుత్పాదితైస్తూష్ణిమాన్స్వేతు్యపహస్తికాయాస్తాంబూలంక
ర్పూరసహితముద్భృత్యమహ్యందత్వా చిత్రాఃకథాఃకథయన్ త్షణమ
తిష్ఠత్ । ప్రియద్ధృతచాతినంరభమనుప్రహరప్రసృతస్వపక్షముక్తకం
రీరవరవంవిహంగమద్వయం । జితశ్వాసాప్రతీచ్యవాటకుక్కుటః । సో
పిపటఃస్వకుక్కుటవిజయప్రహృష్టోమయివయోవిరుద్ధంసఖ్యముపేత్యత
దహరేవస్వగృహే సానభోజనాదికారయిత్యోద్ధరేమ్యః శ్రావస్తీం
ప్రయాంతంమామనుగమ్య స్తర్తవ్యోస్తిసత్యథాశ్చితి మిత్రవద్విసృజ్య
ప్రణయాసీత్ । అహంచగత్వాశ్రావస్తీమధ్వశ్రాంతోబాహుభ్యా
ద్యానలతామండపేశయిత్యోస్తి । హంసఃప్రబోధితశ్చోత్థాయ కామ
పిక్వణితనూపురముఖరాభ్యాం చరణాభ్యాంమదంతికముపనర్పంతీయు
వతేమద్రాక్షం । సాత్వాగత్యస్వహస్తవర్తిని చిత్రపటేలిఖితం మత్స్య
దృశంకమపిపురుషం మాంచపర్యామెణనిర్వణాయంతీ సవిష్కయంసవిత
రగంసహర్షంచక్షణమవతిష్ఠత్ । మయాపితప్రచిత్రపటమత్సాదృశ్యం
వశ్యతా తస్యాశ్చదృష్టవిచెష్టితమనాకస్మికంమన్యమానెన ననుసర్వసా
ధారణోయంరమణీయఃపుణ్యా రామభూమిభాగకిమిచిరస్థితిశ్చోనుభూ
యతే నమాపవెష్టచ్యమిత్యభిసితా సాసస్తితమనుగృహీతాస్తీగన్యమీ
దత్ । సతకథాచ దేశవార్తానువిద్ధా కాచనావయోరభూత్ । కథాసం
శ్రితాచ సాదేశాతిథిరసి దృశ్యంతేవతెర్వశ్రాంతాసేవగాత్రాణియ
దిసదోహమనుగృహేద్యవిశ్రమితుమనుగ్రహః క్రియతామిత్యశంసత్ ।

అహంచాయముగ్ధే నైవదోషోగుణపవెతి తదనుమార్గగామీ తద్వహగ
తోరాజాహేణస్నానభోజనాదినోపచరితః సుఖంనివణ్ణోరహసివర్యప్య
చ్ఛ్యే । మహాభాగదిగంతరాణిభ్రమతాకచ్చిదస్తికించదమ్భతంభవతో
పలబ్ధమితి । మమాభవత్సనసేవహదిదమాశాస్పదం । ఏషాఖలునిలపరిజ
నసంబాధసంలక్షితాయాస్సఖీ రాజగారికాయాశ్చిర్రపటే చాస్తిన్న
స్తితమపరివిరచితసేవమితానంహర్త్యతలంతద్గతంచ ప్రకామవిస్త్రేణంశరద
భ్రాపటలపాండరంశయనం తదశశాయినీచంద్రాలీఢలోచనామమైవ
యంప్రతికృతిః అతోనూనమనం గెనసాపిరాజకన్యాతావతీంభూమిమారో
పితా యస్యామసస్యామదనజ్వరవ్యధితోన్మాదితానతీ సఖీనిష్పంధపుష్పవి
క్రియానిమిత్తా చాతుర్యేణైతమ్రాప్సర్వాణైవైవ సమగ్ధముత్తరందత్తవ
తీ । రూపసంవాదాచ్చసంశయాదనయాపుష్టాభినంద్యస్యాః సంశయం
యథానుభవకథనెనెతిజాతనిశ్చయోబ్రవం । భద్రదేహిచిర్రపటమితి ।
సాత్వర్నితవతీసుధస్తై । పునస్తమాదాయ తామపివ్యాజసుప్తాముల్లస
త్సదనరాగవిహ్వలాంపల్లభాం తత్రైవాభినిఖ్య కాచిదేవంభూతాయా
వతిరీదృశస్యపునః పార్శ్వశాయిన్యారణ్యాన్యాం ప్రసుప్తైనమయోపల
భ్యాకిలైషస్వప్నృత్యత్యాలపంచ । హృష్టయాతుతయావిస్తరతఃపుష్టః స
ర్వమేవవృత్తాంతమకథయం । అసౌచసఖ్యామన్నిమిత్తైన్యవస్థాంతరాణ్య
వణయత్ । తదాకర్ణ్యచ యదితవసఖ్యామదనుగ్రహేహాస్తుఖంమనో
గమయ కానిచిదహానికమపికన్యాపురే నిరాశంకనివాసకరణముపాయ
మారచయ్యాగమిష్యామీతి కథంచిదేనామపగమయ్య గత్వాతదేవఖర్వ
టంవృద్ధవిశేనసమగంసి । ససరిభ్రమమసావిశ్రమయ్యతత్రైవస్నానభో
జనాదికారయిత్వారహస్యపుచ్ఛత్ । ఆర్యకస్యహేతోరచిరాత్ ప్ర
త్యాగతోసి । ప్రత్యవాదివమెనం స్థానపవాహమార్యేణపుష్టః । శ్రా
యతామస్తహిశ్రావస్తీనామనగరీ తస్యాఃపతిరపరశ్చివధర్మపుత్రోధర్మ
వర్ధనోనామరాజా తస్యదుహితాప్రత్యాదేశశ్చివశ్రియః ప్రాణాశివకు
సుమధన్వనః సాకుమార్యవిడంబితనవమాలికా నవమాలికానామకన్యకా
సామయాసమాపత్తిదృష్టా కామనారాచపక్షిమివకటాక్షమాలాం మ

మమర్హణివ్యకిరత్ । తచ్చల్వ్యోద్ధరణక్షమశ్చధన్వంతరిసదృశస్త్యదృతే
 నైతరోస్తైవైద్యశ్చిప్రత్యాగతోస్తి । తత్ప్రసీదకంచదుపాయమాచరితుం ।
 అయమహంపరివర్తితస్త్రీవేషపైకన్యానామభవేయం । అనుగతశ్చమ
 యాత్వముపగమ్యధర్మాసనగతంధర్మవర్ణానంవత్ససి । మమేయమైకై
 వదుహితా । జాతమాత్రాయాంత్యస్యాం జనత్యస్యాస్సంస్థితా । మా
 తాచపితాచభూత్వాహమేవవ్యవర్ధయం । ఏతదర్థమేవవిద్యామయం
 శుల్కమార్జితం గతోభూదవంతీనగరీముజ్జయినీమత్తద్వైవాహికకులజః
 కోఽపివిప్రదారకః । తస్మైచేయమనుమతాదాతుమితరస్మైనయోగ్యా ।
 తరుణీభూతాచేయం సచవిలంబితః తేనతమానీయపాణిచుస్యాగ్రాహ
 యిత్యాతస్మిన్నస్తభారస్సన్యసిష్యే । దురభిరక్షతయాదుహితవూణాం
 ముక్తశైశవానాం విశేషతశ్చమాతృకాణామిహ దేవంమాతృపితృస్థా
 నీయంచజానామాపన్నశరణమాగతోస్తి । యదివృద్ధంబ్రాహ్మణమథీతి
 మగతిమతిథించమామనుగ్రాహ్య పత్యైగణపత్యాదిరాజదరితధుర్యోదే
 వః సైషాభవద్భుజతరుచ్ఛాయాయామాఖండితచారిత్రా తావదధ్యా
 స్తాం యావదస్యాపాణిగ్రాహకమానయేయమితి । సవీవముక్తనియత
 మభిమనాయమానః స్వదుహితృసన్నిధౌమాంవాసయిష్యతి । గతస్తుభ
 వానాగామినిమాసిఫాల్గునై ఫాల్గునీమాస్తరాసుభావినిరాజాంతఃపురజన
 స్యతీర్థయాత్రోత్సవోభవిష్యతి । తీర్థస్థానాత్ప్రచ్యందశిగోరుతాం
 తరమతిక్రమ్య వానీరవలయమధ్యవర్తినికార్తికేయగృహే కరతలగతేన
 శుక్లాంబరయుగలేనసహస్థాస్యసి । సఖిల్వహమనభిశంకవైతావంతం
 కాలంసహవిహృత్యరాజకన్యయాభూయస్తస్మిన్నుత్సవేగంగాంభసివిహ
 రణ విహారవ్యాకులకన్యకాసమాజే మగ్నోవస్మతస్త్యదభ్యాశవివో
 న్మంత్యౌమి । పునస్త్యదుపహృతేవాససీపరిధాయాపనీతదారికావేషో
 జామాతానామభూత్వాత్వామేవానుగచ్ఛేయం । నృపాత్మజాతుమా
 మితస్తతోన్వహ్యనాపాదయంతీ తయావినానభోక్ష్యశ్చిరుదంత్యేవస్థా
 స్యతి । తన్నూలైచమహతికోలాహలై క్రందత్సుపరిజనేషు రుదత్సుసఖిజ
 నేషు శోచత్సుపారజనేషు కింకర్తవ్యతామూఢేసామాత్యైపాథివైత్వ

మాస్థానీ మేత్వమాంస్థాపయిత్వావత్ససి । దేవ సవిష మేజామాతాతవా
 ర్హతిశ్రీభుజారాధనమధీతీచతుర్వామూయేషు గృహీతీషట్ స్వంగేష్వా
 స్వీక్షకీవిచక్షణశ్చతుష్టైకలాగమప్రయోగచతురో పశేషేణగజరథతు
 రంగతంత్రవిధివ్యసనాస్త్రకమణిగదాయుద్ధచక్షురుపమః పురాణేతిహా
 సకుశలః కర్తాకావ్యనాటకాఖ్యాంకానాం వేత్తాసోపనిషదోర్ధ్వశాస్త్ర
 స్య నిమగ్తస్సరోగుణేషు విప్రంభీసుహృత్సు శక్తస్సంపిభాగశీలశ్శ్చ తథ
 రోగతప్తయశ్చ । నాస్యదోషమణీయాంసమఖ్యపలభే నచగుణేష్వవిద్య
 మానం । తన్మాదృశస్య బ్రాహ్మణమాత్రస్యనలభ్యవిషసంబంధీ । దుహి
 తరమస్తే సమర్ప్యవార్ధకోచితమంత్యమాశ్రమంసంక్రమేయం యదిదే
 వస్సాధుమన్యతఇతి । సభిదమాకర్ణ్యవై వర్ణ్యాకాంతవక్త్రీః పరముపే
 తోవై లక్షణ్యమారప్యతేన నేతుమన్యతాదిసంకీర్తనేనాత్రభవంతం
 మంత్రిభిస్సహ । త్వంతుతేహమదత్తశోత్త్రముక్తకంఠంరుదిత్వా చి
 రస్యబాష్పకుంఠకంఠః కాస్తాన్యాహృత్యాగ్నిసంధుత్య గాజమందిర
 ద్వారే చితాధిరోహణాయోపక్రమిష్యసి । సతావదేవత్వత్పదయో
 ర్నిపత్య సామాత్యోనరపతిరభిమతై రక్షైస్తాన్ముపచ్ఛంస్య దుహితరం
 మహ్యందత్వామద్యోగ్యతాసమారాధితః సమస్తమేవరాజ్యభారంమ
 యిసమర్పయిష్యతి సోయమభ్యపాయోనుష్ఠేయః యదితుభ్యంరోచత
 ఇతి । సోపి పటుర్ద్విటానామగ్రణీరసకృదభ్యస్తకపటప్రపంచః పాంచా
 లశర్కా యథోక్తమభ్యధికంచ నిపుణముపక్రాంతవాకా । ఆసీచ్ఛమమ
 సమీహితానానుచిరకాలసిద్ధిః । అన్వభవంచమధుకరశ్చవనవమాలికామా
 ర్గ్రసుమనసం । అస్యరాజ్యస్సింహవమణః సాహాయ్యదానంసుహృత్సం
 కేతభూమిగమన మిత్యుభయమపెత్వ సర్వబలసందోహనచంపామి
 మాముపగతోదై వాద్దేవదర్శనసుఖమనుభవామీతి ॥*

శ్రుత్వైతశ్చ మతిచరితంస్తి తముకుళితనయ వోవిలాసప్రాయ
 మూర్జితమ్మదుప్రాయంచేష్టితమిష్టవిషమార్గః ప్రజ్ఞావతామభేదానీమ
 త్రభవాకప్రవిశత్సితిమిత్రగుప్తమైక్షతక్షీతీశపుత్రైః ॥*

ఇతి శ్రీమదాచార్యమహాకవిదండినఃకృతా దశకుమారచరితే

ఉత్తరపీఠికాయాం ప్రమతిచరితం నామ

పంచమ ఉచ్ఛాసః.

శ్రీరస్తు.

దశకుమారచరితె ఉత్తరపీఠికాయాం,
మిత్రగుప్తచరితం నామ షష్ఠోఽఛ్ఛాసః.

మిత్రగుప్తశ్చైవ చ తే । దేవసోఽహమపి సుహృత్సాథారణభ్రాతృణ
కారణః సుహృషుదామలిప్తాహ్వయస్యనగరస్యబాహుళ్యాద్యానేమ
హాంతముత్సవసమాజమాలోకయం । తత్ర క్వచిదతిముక్తలతామండ
పే కమపివీణావాదేనాశ్చానంవిసోదయంతం యువానమద్రాక్షం అ
ప్రాక్షంచ । భద్ర కోనామాయముత్సవః కిమర్థంవాసమారబ్ధః కేనవాని
మితైసోత్సవమనాద్యత్యైకాంతేభవానుత్కంఠితత్వ పరివాదిసీద్వితీయ
స్తివ్యతీతి । సోఽభ్యధత్త । సౌమ్యసుహృపతిస్తుంగధన్వానామానపత్యఃప్రా
ర్థితవానముష్టిన్నాయత నేవిత్ప్రతవింధ్యవాసరాగంఽసంత్యావింధ్యవా
సిన్యాఃపాదమూలాదపత్యద్వయమనయావకిలాస్తైప్రతిశయితాయ స్వ
ప్నేసమాదిప్తం । ఉత్పత్యతేతవైకఃపుత్రోఽభిష్యతేచైకాదుహితా । స
తుతస్యాఃపాణిగ్రాహకమనుజీవిష్యతి । సాతుసప్తమాద్వర్జాదారభ్య
ఆపరిణయనాత్పత్రిమాసంకృత్తికాసు కందుకనృత్యేనగుణవర్షర్తృలా
భాయ మాంసమారాధయతు । యంచాభిలషేత్సముష్టైదేయా । స
చోత్సవఃకందుకోత్సవోనామాస్తితి । తతోఽల్పీయసాకాలేనరాజ్ఞః
ప్రియమహిషీమేదిసీనామైకంపుత్రమసూత । సముత్సన్నాచైకాదుహి
తా । సాద్యనామకన్యాకందుకవతీ సోమాపీఠాందేవీంకందుకవిహారేణా
రాధయిష్యతి । తస్యాస్తుసఖీ చంద్రసేనానామ ఛాత్రేయికా మమప్రీ
యాసీత్ । సాచైషుదివసేషురాజపుత్రేణభీమధన్వనాబలవదనుర్ధా । త
దహముత్కంఠితోమన్తఫశరశల్యదుఃఖోద్విగ్నచేతాః కలెనవీణారవేణా
త్సానంకించిదాశ్వాసయన్ వివిక్తమధ్యాసత్తితి ॥ ... * ॥

అస్మిన్నేవక్షణేకిమపి నూపురకన్వణితముపాతిష్ఠత । ఆగతాచకాచి
దంగనా । దృష్టైవససనామత్ఫుల్లదృష్టిరుద్ధాయోపగూఢస్తయాత

తైత్రివోపావిశత్ । అశంసచ్ఛనైషామైప్రాణసమా యద్విరహూచ
హనభవదహతిమామిదంచ మేజీవితమపహరతారాజ పుత్రేణమృత్యునైవ
నిరుష్ణతాంసీతోహం । నచశత్రూమిరాజనూనురిగ్యముష్టిన్నన్యాయమా
చరితుం । అతోనయాత్మానంసుదృఢంకారయిత్వాత్యేత్రామిన్స్పృతిక్రీ
యాన్పాక్రాంతిః । సాతుపర్యశ్రముఖీసమభ్యధాత్ । మాత్సనాధమ
తక్రాతేఽధ్యవస్యస్సాహసం । యస్తస్వముక్షమాత్సాధవాహాదథాదా
సాదుత్పద్యకోశదాసకతిగురుభిఃభిహితనామధేయః పునర్నదత్యాసంగా
ద్వేషదాసకతి ద్విషద్భిఃప్రఖ్యాపితోసి । తస్మిన్స్తవ్యుపరతే యద్య
హంజీవేయం నృశంసోవేశకతిసమర్థయేయం లోకవాదం । అతోద్వైవన
యమామీప్సితందేశమితి । సతుమామభ్యధత్ । భద్రభవద్వజ్రైశ్చరా
జైశ్చకతమత్సమృద్ధంసంపన్నసస్యంసత్పురుషభూయస్థంచేతి । తమ
హమీషద్విహస్యాబ్రవం । భద్రవిస్తీర్ణైర్యమణివాంబరానవర్యంతోఽస్తి
స్థానైస్థానైరమ్యాణాంజనపదానామపితు నచేదిహాయవయోఃసఖనివా
సకారణం కమప్యపాయముత్పాదయితుంశక్తుయాం తతోహమేవభవే
యమధ్వదగ్ధీ । తావతోదైరతరణితానిమణిమూపురాణాం । అథాసాజా
తసంభ్రమాప్రాప్తైవేయంభర్తృదారికాకందుకవతీ కందుకక్రీడితేన
దేవీంవింధ్యవాసిసీమారాధయితుం । అనిషిద్ధదగ్ధనాచేయమప్తికండు
కోత్సవేసఫలమస్తు యుత్సచ్ఛతురాగచ్ఛతాన్ద్రక్షుం । అహమస్యాస్స
కాశవర్తిభవేయమిత్యయాసీత్ । తామన్వయావచావాంమహతిరత్న
రంగవీరైస్థితాన్ప్రథమంతామోస్తీమవశ్యం । అతిస్థచ్ఛసాసదృపవమే
హృదయేనమయాన్వేనచాంతరాభేద్యస్తా చిత్రీయావిష్టచిత్తశ్చాచింత
యం । కిమియంలక్ష్మీర్నహినహితస్యాఃకిలహస్తైవిన్యస్తకమలమస్యాస్తు
హస్తపవకమలం భుక్తపూర్వాచాసాపురాతననపుంసాపూర్వరాజైశ్చ
అస్యాంపునరనవద్యమయాతయామంచయావనమితిచింతయత్యేవమయి
సా అనవశ్యసర్వగాత్రీవ్యత్యస్తహస్తపల్లవాగ్రస్పృష్ట భూమిరాలోలనీ
లకుటిలాలకా సవిభ్రమంభగవతీమభివంశ్యకండుకమమందరాగరుషితా
క్షమనంగమచాలంబత । లీలాశిధిలంచభూమాముక్తవతీ మందోఽస్థితంచ

కించిశుక్లం చిత్రాంగుష్ఠేన ప్రసృతకౌమలాంగులినాపాణిపల్లవేన సమా
హత్య హస్తపుష్పేనచోన్నీయచటులదృష్టిలాంభితం స్తబకమివ భ్రమర
మాలానుబద్ధమవతంతమాకాశపవాగ్రహీత్ । అమంచచ్ఛమధ్యవిలం
బితలయోద్రుతలయోచమృదుమృదుప్రహరంతీతస్త్రణే చూణాపదమదగ్మ
యత్ । ప్రశాంతంచతంనిర్దయప్రహరైరుగపాదయత్ । వివర్యయోణచ
పాశమయత్ । పక్షమృజ్వాగతంచవామదక్షిణాభ్యాంకరాభ్యాంపర్యా
యేణాభిఘ్నతీశకుంతమివోదస్థాపయత్ । మరోద్ధితంచప్రపతంతమాహృ
త్య గీతమాగమాచరత్ । ప్రతిదిశంచగమయిత్వాప్రత్యాగమయత్ ।
ఏవమనేకకరణమధురంవిహరంతీ రంగగతస్యరక్తచేతసోజనస్యప్రతిక్షణ
ముచ్ఛానచాఃప్రశంసావాచః ప్రతిగృహంతీ తక్షణారూఢవిస్ఫంభంకో
శదాసమంసేవలంబ్య కంటకితగండముత్సృల్లేక్షణంచమయ్యభిముఖీభూ
యతిష్ఠతి । తత్ప్రళయమావతీర్ణకందర్పకారితకటాక్షదృష్టిస్తదను మాగ్ధవిల
సిత లీలాంచితభూలతాశ్వాసానిలవేగాందోలితైర్దంతచ్ఛదరక్షిజాలై
ర్గీలాపల్లవైరివముఖకమలపరిమళగ్రహణలోలానలినస్తాడయంతీ మండల
భ్రమణేషుకందుకస్యాతి శీఘ్రప్రచారతయాప్రవిశంతీవమద్దర్శనలజ్జయా
పుష్పమయంపంజరం పంచబిందుప్రసృతేషు పంచాపిపంచబాణబాణా
యుగపదివాభివతతస్త్రా సేనావఘట్టయంతీ గోమూత్రికాప్రచారేషు
ఘనదర్శితరాగవిభ్రమా విద్యుల్లతామివవిడంబయంతీ భూషణమణిరణి
తదంతలయ సంవాదిపాదచారమపదేశస్థితప్రభాభిషిక్తబింబాధరమవ
స్థంసితప్రతిసమాహితశిఖండభారం సమాఘట్టితక్వణితరత్నమేఖలా
గుణమంచితోద్ధితవృధునితంబవిలంబిత విచలదంశుకోజ్జ్వల మాకుంచిత
ప్రసృతవెల్లిత భుజలతాభిహత లలితకందుకమావర్జితబాహుపాశముపరి
పరివర్తితక్రీకవిలగ్నలోలకుంతల మవగలితకణఘూరికనకపత్రప్రతిస
మాధానశీఘ్రతానతిక్రమితప్రకృతక్రీడనమసకృదుష్మిన్యమానహస్తపా
దిబాహ్యభ్యంతరభ్రాంతకందుకమవనమనోన్నయన వైరంతర్యనష్టదృష్ట
మధ్యయష్టిక మవపతనోత్పాన నిర్వ్యవస్థముక్తాహారమంకురితఘర్మసలి
లదూషిత కపోలనమ్రభంగశోషణాధిక్యత శ్రవల్లవానిలమాగళితస్తనత

ఓం శుక్లనియమనవ్యా ప్యతైకపాశిపల్ల వంచ నివద్యోద్ధాయ నిమిల్యోస్త్రీ
 ల్య స్థిత్యాగత్వాచైవాతిచిత్రం పర్యక్రీడతరాజకన్యా! అభిహత్యభూత
 లాకాశయోరపిక్రీడాంతరాణి దర్శనీయాన్యేకేనైవనావేకేనైవకందు
 కేనాదర్యయత్ । చంద్రసేనాబభిశ్చ ప్రియ సఖిభిస్సహవిశ్వాత్వ విహృ
 తాంతేచాభివంద్యజేవీం మనసామేసాసురాగేణవపరిజనేనానుగహ్యమా
 నాకువలయశరమివకుసుమశరస్యమయ్యపాంగం సమర్పయంతీ సాపదక
 మసకృదావర్త్యమానవదనచంద్రమండలలియా స్వహృదయవివమున్న
 మీపెప్పేషితంప్రతినివృత్తంనదెర్వాలోకయంతీ సహసభిభిః కుమారీపు
 రమగమత్ । అహంచానంగవిహ్వలః స్వవెత్తగత్వాకోశదాసేనశుత్తు
 వదత్యుదారంస్నానభోజనాదికమనుభావితోష్టి॥ ౧౦౦ ... *

సాయంచోపసృశ్యచంద్రసేనా రహసిమాంప్రణివత్య పత్యురం
 సమంసేనప్రణయపెశలయాఘట్టయంత్యుపాపితత్ । ఆవప్తచ హృప్తఃకో
 శదాసః । భూయాసమేవంయావదాయురాయతాక్షి త్వర్షసాదస్య
 పాత్రమితి । మయాతుసస్తితమభిహితం సభాకిమేతదాశాస్యం । అస్తి
 కించిదంజనమనయాతదక్షనేత్రయారాజనూనుమవస్థితోవానరీమివై నాం
 ప్రక్ష్యతి । విరక్తైస్సేనాంపునస్త్యక్ష్యతీతి । తయాతుస్తేరయాన్తికభి
 తః । సోయమా ర్యేణాజ్ఞాకరోజనోత్యర్థమనుగృహీతోయదస్తి స్నేహ జన్మని
 మానుషంవపురవసీయ వానరీకరవ్యతే తదాస్తామిదమన్యథాపసిద్ధంనస్స
 మీహితం । అన్యఖిలుకందుకోత్సవే భవంతమపహసితమనోభవాకారమ
 భిలషంతీ రోషాదివహరద్విషాతిమాత్రమాయాస్యతేరాజపుత్రీ । సోయ
 మర్థోవిదితభావయామయా స్వమాత్రేతయావతన్తాత్రే మహిష్యావ
 మనుజేంద్రాయనివేదయన్త్యతే । విదితార్థస్తుపార్థివస్త్యయా మహి
 తుఃపాణింగ్రాహయిష్యతి । తతశ్చత్వదనుజీవినారాజపుత్రేనిభవితవ్యం ।
 ఏవహిదేవతాసమాదిష్టోవిధిః । త్వదాయతైచరాజ్యేనాలమేవత్వామతి
 త్రన్యమామేవంరోష్టంభీమథన్వా తత్సహతామయంత్రిచతురాణిదినా
 నీతి మామామంత్యై ప్రియంచోపగూహ్య ప్రత్యయాసీత్ । మమచకో
 శదాసస్యచ తమక్తానుసారేణబహువికల్పయతోః కథంచిదక్షి యత తు

పా । ఈ పాఠే చక్రతయధోచితనియమస్తమేవప్రియాదర్శనసుఖగము
 ద్యానోద్దేశముపాగతోస్తి । తత్రైవచోపస్మత్య రాజపుత్రోనిరభిమాన
 మభిముఖిభిఃకథాభిర్క్వా మనువర్తమానోముహూర్తమాస్త్ర సీత్యాచోప
 కార్యామాత్మసమేన సానభాజనశయనాదివ్యతికరేణోపాచరత్ । త
 ల్పగతంచస్వప్నెనానుభూయమానప్రియాదర్శనసుఖమాయసేన నిగలే
 నాతిబలవద్భవపురుషైః పీవరభుజదండోపరుద్ధమబంధయక్ మాంప్రతి
 బుద్ధంచసహసాసమభ్యుఘాత్ । అయిదుర్మతే శ్రుతమాలపితం హతా
 యాశ్చంద్రసేనాయా జాలరంధ్రనిస్సృతం తచ్ఛేష్టావబోధప్రయుక్త
 యానయాకుంజయాత్వం కిలాభిలషితోవరాక్యాకందుకవత్వా తవకిలా
 నుజీవినామయాధ్దేయం త్వద్వచః కిలానతిక్రమతామయాచంద్రసేనా
 కోశదాసాయ దాస్యతత్కత్వత్వా పార్శ్వచరంపురుషమేకమాలోక్యాక
 థయత్ । ప్రక్షిప్తేనంసాగరభితి । సతులబ్ధరాజ్యభివాతిహృష్టోదేవయదా
 జ్ఞాపయసీతియథాదిప్తమకరోత్ । అహంతునిరాలంబనోభుజాభ్యామిత
 స్తతస్సృందమానః కిమపికాశ్యం దైవదత్తమురసోపశ్లిష్య తావదప్లోషి
 యావదపాసరద్వాసరః శర్వరీచసర్వాప్రత్యుపస్యదృశ్యత కిమపివహి
 త్రం । అమతాగ్రీసకాయవనాః । తేమాముద్ధృత్యరామేషునామైనావిక
 నాయకాయకధితవంతః కోప్యయమాయసనిగళబద్ధవివజలెల్లభిఃపురుషః
 సోయమపి సింహేత్సహస్రంద్రాతూణాంక్షణేనైశేన । అస్మిన్నేవక్ష
 ణేనైకనాకాపరివృతఃకోపిమద్గురభ్యధావత్ । అభిభయ్యుగ్వనాస్తావదతి
 జవానాకాః శ్వానభవవరాహమస్తతోపితంపర్యరుంధక్ । ప్రావర్తతసం
 ప్రహరః । పరాజయిషతయవనాః । తానహమగతీనవసీదతస్సమాశ్వా
 స్యావాదిషం । అపనయతమేనిగళబంధనం । అయమహమవసాదయామి
 వస్సవత్సానితి । అమీతధాకుర్వక్ । సర్వాంశ్చతాప్రతిభటాక్ భల్ల
 వర్షిణాభీషటంకృతేనశాక్లేణం లవలీకృతాంగానకార్షం । అవప్లుత్య హ
 తవిధ్వస్తయోధమస్తతోపితంసక్తపోతమముత్రనావికనాయకమనభి స
 రమభిషత్యజీవగాగ్రహమగ్రహీషం । అసాచాసీత్సేవభీమధన్వా । తంచ
 మామవబుద్ధ్యజాతప్రీడమబ్రవం । తాతకిందృష్టానికృతాంతపిలసితానీతి ।

తేతుసాంయాత్రికామదీయైవశృంఖలైః తమతిగూఢంబిధ్వా హర్ష కిల
కిలారవమకుర్వక్ మాంచాపూజయక్ । దుర్వారాతుసానారనసుమాల
వాతసున్నాదూరమభిపత్య కమపిద్విషంబిడమాశ్లిష్టవతీ । తత్రచస్వా
దుపానీయమెథాంసి కందమూల ఫలాని సజ్జిఘ్నక్షువోగాఢవతితలిలావల
యసువాతరామ । తత్రచాసీన్మహాశైలః । సోహమహూరమణీయో
యంపర్వతనితంబభాగః కాంతతరేయంగంధపాషాణవత్సృపత్యకా శిశిర
మిదమిందీవరారవిందమకరందబిందుచంద్రకోత్తరం గోశ్రవారిరమ్యో
యమనేకవర్ణకుసుమమంజరీమంజులతరస్తరువనాభోగిత్యత్యస్తయాదృ
శా బహుబహుపశ్యన్నలక్ష్మితాథ్యరూఢక్షోణీధరశిఖరః శోణీభూతము
త్ప్రీథాభిః పర్వరాగసోపానశిలాభిః కిమపినాళికపరాగధూసరం సరస్వ
మధ్యగమం । స్నాతశ్చకాంశ్చిదమృతస్వాదూన్యసభంగానాస్వాద్యాం
సలగ్నకల్లారస్తీరవర్తినాకేనాపీభీమరూపేణబ్రహ్మరాక్షసేన అభివత్య
కోసికుతస్తోసీతినిర్భర్తనయతాభ్యధీయే । నిర్భయేనచమయాసోభ్యధీ
యత । సామ్యసోహమస్మి ద్విజన్మాశత్రుహస్తాద్ధర్మవమణావాద్యవననా
వంయవననావశ్చిత్రగ్రావాణమైనం పర్వతప్రదేశంగతోయదృచ్ఛయా
ష్టిస్సరసివిశాగ్రితోభద్రంతవెతి । సోబూత సచేద్భ్రవీషిత్రశ్చానశ్చా
మిత్యామితి । మయోక్తం పృచ్ఛతావద్భవత్వితి । అథావయోరేకయార్య
యాసీత్సంలాపః॥ ... *
కింక్రూరం స్త్రీహృదయం కింగృహీణఃప్రియహితాయ
దారగుణాఃకఃకామస్సంకల్పఃకిందుష్కరసాధనంప్రజ్ఞా॥

ఇయదుక్తైర్ధూమినీ గోమినీ నింబవతీ నితంబవత్యః ప్రమాణమిత్యు
వదిష్టోమయా సోబ్రవీత్కథయకీదృశ్యస్తాఇతి । అతోదాహరం॥ ... *

అస్తిత్రిగర్తానామజనపదప్రతాగ్నిగృహవతయస్త్రయః స్థితే
సారధనాసోదర్యాః ధనకధాన్యకధన్యకాఖ్యాస్తైషుజీవత్సు నవవషణ వ
షాణిద్వాదశ దశశతాక్షః క్షీణసారంసస్యమోషధ్యోవంధ్యానఫలవం
తోవనస్సతయః క్షీణామేఘాఃక్షీణసోగ్రతసస్సృగ్రివంత్యః పంకశేషాణి వల్వ
లాని నిర్విష్యండాన్యత్సమండలాని విరళీభూతంకందమూలఫలమవహే

నాఃకథాగళిఃకల్యాణోత్సవక్రియాబహుళీభూతాని తస్మిన్రకులాన్య
 వ్యోన్యచుఃకల్యాణప్రజాః పర్యలురన్నితస్తతో బహుకాపాంమరాణీన
 రశిరఃకపాలాని పర్యహిండతశుచాఃకాకమండల్యః శూన్యీభూతానినగర
 గ్రామబర్హటపుటభేదనాదీని తవతేగృహపతయః సర్వధాన్యనివయము
 పయజ్యాజావికటంగవలగణం గవాంయూధం దాసీదాసజనమపత్యా
 ని జ్యేష్ఠమధ్యమభార్యేచక్రమేణభక్షయిత్వా కనిష్ఠభార్యాధూమినీశో
 భక్షణీయేతిసమకల్పయత్ । అథకనీయాధన్యకః ప్రియాంస్వానుస్తు
 మక్షమస్తయాసహతస్యామెవనిశ్యపాసరత్ । మార్గక్లాంతాం చోద్వ
 హకవనంజగహే । స్వమాంసాస్యగవనీతయుత్పిపాపాంతాంనయన్తం
 తరేకమపినికృత్తపాదపాణికణానాసకమవనిపృష్ఠే విచేష్టమానం పురుష
 మద్రాక్షీత్ । తమప్యార్ద్రాశ్రయఃసంధెనోదూహ్యకందమూలమృగబ
 హులైగహవోద్దేశే యత్నరచితపణశాలాశ్చిరమవసత్ । అముంచరో
 పితప్రణమింగుదాతైలాదిభిరామిషేణశాకేనాన్యనివిశేషేణపుషోప । పు
 ష్టంచతముద్రితధాతుమేకదామృగాన్వేషణాయ ప్రయాతేధన్యకే సా
 ధూమినీరిరంసయోపాతిష్ఠత్ । భర్తస్థితాపితేనబలాత్కారమభ్యరీర
 మత్ । నివృత్తంచపతిముదకాభ్యర్థినముద్భృత్యకూపాత్పిబ రుజితిమెశిరశ్శి
 రోరోగశ్చత్యుదంచసంసరజ్ఞంపురశ్చిక్షేపోదంచయంతంతంచ కూపాదపః
 పృష్ఠతోగత్వాప్రణునోద । తంచవికలంసంధెనోదూహ్య దేశాద్దేశాం
 తరంపరిభ్రమంతీ పతిప్రతాప్రతీతింలెభే బహువిధాశ్చపూజాః । పునర
 వంతిరాజానుగ్రహోన్నహత్యాభూత్యాన్యవసత్ । అథపానీయాధిసా
 ర్థజనసమాపత్తిదృష్టాద్భృతమవంతిషు భ్రమంతమాహారాధినంభరైరము
 పలభ్య సాధూమినీయేనమెవతిర్వికలీకృతః సదురాత్మాయమితి తస్యసా
 ధాశ్చిత్తవధమజ్ఞేనరాజ్ఞా సమాదేశయాంచకార । ధన్యకస్తుదత్తవశ్చా
 ద్భృంభోవధ్యభూమింసీయమానః సశేషత్వాదాయమోయోమయావికలీ
 కృతోఽభిమతోభితుశ్చేన్యైపాపమాచక్షీత యుక్తోమెదండశ్చత్యదీనమధి
 కృతమభిజగాద । కోదోషశ్చత్యుపసీయదశ్చిత్తైముష్టికాసచికలఃపర్యశుః
 పాదపతితస్తస్యసాధోస్తత్సుకృతమసత్వాశ్చతస్యాస్తథాభూతందుశ్చరి

తస్మాద్యబుద్ధిరాచచయైకుపితేనరాజ్ఞావిరూపితముఖసాదుష్కృతకారణీ
కృతాశ్వభ్యపాచికా - కృతశ్చధన్యకఃప్రసాదభూమిః । తద్భ్రీషిమిస్త్రీ
హృదయంకూరమితి । పునరనుయక్తోగోమనీశ్చతంతమాఖ్యాగవాన్॥

అస్త్రీప్రవిదేశుకాంచీనామనగరీ । తస్యామనేకకోటిసారఃశ్రేష్ఠి
పుత్రశ్శక్తికుమారోనామాసీత్ । సోఽస్త్రీదశవవఃదేశీయశ్చింతామాపె
దె । నాస్త్యదారాణామననుగుణదారాణాంవాసుఖంనామ । తత్కథన్న
గుణవద్విధేయంకళత్రమితి । అథవరప్రశ్యయాహృతేషుదారేషు యా
దృచ్ఛికీంసంపత్తిమఃభిసమీత్య కారాంతికోనామభూత్వా వస్త్రాంతపి
నధశాలిప్రస్థోభవంబభామి । లక్షణజ్ఞోయమిత్యముష్యాయకన్యాకన్యా
వంతఃప్రదర్శయాంబభూవుః । యాంకాంచిల్లక్షణవతీంసవర్ణాంకన్యాం
దృష్ట్వా సకలస్తబ్రవీతి । భద్రేకకోషికిమనేనశాలిప్రస్థేన గుణవదన్న
మస్తానభ్యనహారయితుమితి । సహసితావధూతోగృహగృహంప్రవిశ్యా
భ్రమత్ । ఏకదాతుశిబిషుకావేరీదక్షిణతీరేషుపట్టణేసహపితృభ్యామవసి
తమహర్షిమవశీర్ణభవససాగాం ధాత్యోప్రదర్శమానాంకాంచనవిరళ
భూషణాం కుమారీందదర్శ । అస్యాంసంసక్తచతుశ్చాతర్యయత్ । అ
స్యాః ఖలు కన్యకాయాః సర్వపవావయవానాతిష్ఠాలానాతికృశానాతి
హాస్వానాతిద్వ్యానవికటామృజావంతశ్చ రక్తతలాంగులీ యవమత్స్య
కమలకలశాద్యనేకపుణ్యలెఖాలాంభితౌకరౌ, సమగుల్ఫసంధీమాంసిలా
వసితాలౌచాఘ్నీ, జంఘేచానుపూర్వవృత్తై, పీవరోరుగ్రస్తత్తవమరుప
లత్యైజానునీ, సకృద్విభక్తచతురస్రః కుకుందరవిభాగశోభీరథాంగా
కారసంస్థితశ్చనితంబభాగః, తనుతరమీషన్నిమ్మగంభీరనాభిమండలంప
లిత్రయోణచాలంకృతముదరం, ఉరోవిభాగవ్యాపినాపున్దుఖమాన చూచు
కావిశాలారంభశోభినౌ పయోధరౌ, ధనథాన్యపుత్రభూయస్త్యచిహ్న
లెఖాలాంభితతలెస్నిగ్ధోదగ్రకోమలనఖమణీ యుజ్వనుపూర్వవృత్తతా
మాంగులీ సన్నతాంసదేశేసాకుమార్యవత్యౌ నిరుగ్మపగ్వసంధీచ బా
హులతే, శస్వీకంబువృత్తబంధుదాచకంధరా, వృత్తమధ్యవిభక్తరాగా
ధరమసంక్షిప్తచారుచిబుకమాపూర్ణకఠినగండమండలమసంగతానువక్త్ర

శీలస్నిగ్ధభూతిత మనతి ప్రాధతిలకుసుమ సదృశ నాసికమత్యసితధవళర
 క్తత్రిభాగభాసురమధురధీరసంచారమంధరాయ తేక్షణమిందు శకలసుం
 దరలలాటమింద్రశీలశీలాకారరమ్యాలకవజ్జీద్విగుణకుండలిత స్థూననా
 తీక నాశలలితలంబ శ్రవణపాదయుగళ మాననకమలంబునతిభంగురీబహు
 శః పగ్యం తేజవ్యకపిలభవిరాయామవానేకై కనిసర్గ సమస్నిగ్ధశీలోగంధ
 గ్రాహీచమూర్ధజకలాపః, సేయమాకృతిర్నవ్యాభివరతి శీలమా సజ్జతి
 చమేహృదయమస్యామెవ । అభవపరీత్యై నాముద్వహేయమవిమృశ్యకా
 రితాంహినియతమ నెకాఃపతంత్యనుశయపరంపరాశ్రితిస్నిగ్ధదృష్టిరాచప్త ।
 భద్రే కచ్చిదస్త్రికాశలం శాలిప్రథ్ఠేనానేన సంపన్నమాహారమస్మానభ్య
 వహారయితుమితి । తతస్తయావృద్ధదాసీసాకూతమాలోకితా । తస్యహ
 స్తాప్తస్థిమాత్రాధాన్యమాదాయ క్వచిదళిందోద్దేశెనుసి క్తసన్న్యష్టే
 దత్తపాదశౌచముపావేశయత్ । సాకన్యా తాన్తంధశాలీక మాత్రయా
 విశోష్యాతపెముహున్నునఃపరివర్త్య స్థిరసమాయాంభూమానాలీ వృ
 ష్టేనన్మదుమృదుఘృషయంతీ తుమైరఖండైస్తండులాన్మృథకృకార । జ
 గాదచధాత్రీం మాతురేభిస్తుమైరర్థి నోభూషణమృజాక్రియాక్షమైః స్వ
 ర్ణకారాదైభ్యధిమాణదత్వాల్పభాభిః కాకిణీభిః స్థిరతరాణ్యనత్యాద్వాణి
 నాతిశయోనికాస్తానిమితంపచాంస్థాలీముఖైశరావెచాహరేతి । తథాకృత
 తయా తాన్తండులాననతినిమోక్షానవిస్త్రీణకుయో కకుభోలూఖి లె
 లూహపత్రవెష్టితముఖైసమశరీరేణవిభావ్యమానమధ్యతానవేనవ్యాయ
 తతమేనగురుణాఖాదిరేణమునలెన చతురలలితోక్షై పాపక్షేపణయాసిత
 భుజమసకృదంగులీభిరుద్భవ్యోద్భవత్యావహత్యోద్ధత్య శూర్పశోధితకణ
 కింశారుకాడీక తండులానసకృదద్భిఃప్రత్యాశ్య క్వధితవంచగుణేజలెద
 త్తమల్లీపూజాప్రాక్షిపత్ । ప్రశ్నభావయవేషుప్రస్ఫురత్సుతండులె
 షుముకుళాపస్థామితవర్తమా నేషుసంక్షిప్త్యానలముపహితమురవపిథాన
 యాస్థాల్యాన్నమండమగాలయత్ । దర్వాచావగాహ్యమాత్రయాప
 రివర్త్యసమవక్షేషుసిద్ధేషుతాంస్థాలీమధోముఖిమవాత్మిషవత్ । ఇంధ
 నాన్యంతస్సారాణ్యంభసానమభ్యుక్ష్య ప్రశమితాగ్నినిరుష్ణాంగారీ కృ

త్య తదధిభ్యః ప్రాహీణోత్ । పభిలభ్యాః కాశీర్దత్వా శాశంఘృ
తందధితైలమామలకంచించాఫలంచయథాలాభమానయేతి । తథానుష్ఠితే
వతయా ద్విత్రానువదంతానుపపాద్య తదన్నమండమార్ద్రవాలు
కొపహితనవశరావగతమితి మృదునాతాశవృంతానిలేనశీతలీకృత్య సల
వణసంభారందత్తాంగారధూపవాసంచ సంపాద్య తదాప్యమలకంశ్ల
ష్ణపిష్టముత్పలగంధికృత్వా ధాత్రీముఖనస్నానాయతమచోదయత్ । త
యాచస్నానశుద్ధయాదత్తతైలామలకః క్రమేణసస్నానస్నాతః సిక్త
మృష్టైకుట్టిమేఫలకమారుహ్య పాండుహరితస్యత్రిభాగశేషలూనస్యాం
గణకదలీపలాశస్యోపరిశరావద్వయదత్తమార్ద్రమభిమృశన్నతిష్ఠత్ । సా
తుతాం పెయామేవాగ్రేసముపాహరత్ । పీత్వాచావనీతాధ్వశ్రమః
ప్రహృషః ప్రణిన్నసకలగాత్రస్థితోబూత్ । తతస్తస్యశాల్యాదనస్య
దర్శిద్వయందత్వా సర్పిర్వాతస్సాపముపదంశంచోపజహార । ఇమం
చదధ్నాచత్రిజాతకావచూర్ణితేన సురభిశీతలాభ్యాంచకాలశేయకాంజి
కాభ్యాం శేషమన్నమభోజయత్ । సశేషవివాంధస్యసావత్సర్యత ఆ
యాచతచపానీయం । అథనవభృంగారసంభృతమగురుధూపధూపితమ
భిసపాటలాకుసుమవాసితముశ్శుక్లత్పలగ్రధితసారభంవారి నాలీధా
రాశ్చ నాపాతయాంబజూవ । సోపి ముఖోపహితశరావెణహిమశిశిరక
ణకరాలితారుణాయమానాక్షిపత్వై ధారారవాభినందితశ్రవణః స్పర్శ
సుఖోద్భిన్నరోమాంచకర్కశకపోలః పరిమళప్రవాళోత్పీడపుల్లఘ్రాణ
రంధ్రోమాధుర్యప్రకషావజితరసనెంద్రియస్తదచ్ఛం పానీయమా
కంతంపపా । శిరఃకంపసంజ్ఞావారితాచ పునరపరకరకెణాచమనమదత్త
కన్యా । వృద్ధయాతు తమచ్ఛిష్టమపోహ్య హరితగోమయోపలిప్తైకుట్టి
మే స్యమేవోత్తరీయకర్పటంవ్యథాయక్షణమశేత । పరితుష్టశ్చ విధివ
దుపయమ్యకన్యాంనిన్యై । నీత్యైతదనపెక్షః కామపిగణికామవరోధమ
కరోత్ । తామప్యసాప్రియసఖీమివోపాచరత్ । పతించదైవతమివము
క్తతంద్రాపర్యచరత్ । గృహకార్యాణిచాప్తీనమన్యతిష్ఠత్ । పరిజనం
చదాక్షిణ్యనిధిరాత్నాగ్రీనమకరోత్ । తద్దణవశీకృతశ్చభర్తా సర్వమేవ

కుటుంబంతదాయత్వమేవకృత్వా తదేకాగ్రీనజీవితశరీరస్త్రివర్గం నిర్విపే
శః । తద్భగవీమిగృహిణఃప్రియహితాయదారగుణాభిః । తతస్తైనాను
యక్తోనింబవతీవృత్తాంతమూఖ్యాతవాః॥ ... *

అస్తి సారాష్ట్రే శ్రీమదలభీనామనగరీతస్యాంగృహగుప్తనామో
గుహ్యకేంప్రతుల్యవిభవస్యనావికపలెష్టహితారత్నవలీనామ । తాంకి
లమధుమల్యాస్సముపాగమ్యబలభద్రో నామసార్థవాహపుత్రః పర్యజ్ఞై
షీత్ । తయాపినవవధ్వా రహసిరభసఃస్మితసుఖోద్భుతిర్దేవమల్యై
తరంబంధ సతాంపునర్దస్త్రిమిష్టవాః । తద్భగవీగృహపినుహ్య
ద్వాక్యాతివతీలజ్జయాపరిజహోర । తాంచమగ్భగాలదాప్రభృత్యేననే
యంరత్నవతీ నింబవతీచేయమితిస్వజనః పరిజనశ్చపరిబభూవ । గతేచక
ప్తింశ్చితాంలాంతరే సానుతప్యమానా కామగతిరితివిమృశంతీ కామ
పివృద్ధపరిప్రాజికాం మాతృస్థానీయాం దేవశేషకుసుమైరుపస్థితామప
శ్యత్ । తస్యాఃపురోరహసింకరుణంరురోద । తయాశ్యశ్రీముఖ్యాబహు
ప్రకారమనునీయ రుదితకారణంపుష్టా త్రపమాణాపికార్యగౌరవాత్క
థంచిదబ్రవీత్ । అంబకింబ్రవీమిదౌర్భాగ్యంనామజీవన్మరణమంగనానాం
విశేషతత్త్వకులవధూనాం । తస్యాహమస్మదాహరణభూతా । మాతృ
ప్రముఖోపిజ్ఞాతివర్తమామవజ్ఞయైవవశ్యతి । తేనసుదృష్టాంమాంకురు
నచేత్త్యజేయమద్యనిష్ప్రియోజనావ్హరిణాః । ఆవిరామాచ్ఛమేర
హస్యంసశ్రావ్యమితి పాదయోఃపపాత । సైనాముత్థాయోద్బాష్ప
పోవాచ । వత్సేమాధ్యవస్యస్సాహసం । ఇయమస్త్రీత్వన్నిదేవర్తినీ యావ
తినుయోపయోగస్తావతిభవామ్యనన్యాధీనా యద్యేవాసినిర్విణ్ణాతపశ్చ
రత్వంమదధిష్ఠతాపారలౌకికాయకల్యాణాయనన్వయముదరకః । పా
త్తనస్యదుక్కుతస్యయదనేనాకారణేనేదృశేనశీలన జాత్యాచైవంభూ
తయా సమనుగతాసత్వకస్మాదేవభర్తృద్వేష్యతాంగతాసి । యదిక
శ్చిదస్త్రిపాయఃపతిద్రోహప్రతిక్రియాయై దర్శయాముంమత్స్త్రితాపటీ
యసీతి । అథాసౌకథంచిత్త్రణమథోముచీధ్యాత్వా వీర్వోష్ణశ్వాసపూర్వమ
వోచత్ । భగవతిపతిరేకదైవతంవనితానాం విశేషతఃకులజానామతస్త

చుష్కశ్రావణాభ్యపాయభృతంకించిదాచరణీయం । అస్త్యస్త్యత్పత్రి
 వేశ్యేవణిక్ । అభిజనేనభివేనరాజాంతరంగభావనచ సర్వపారానతీ
 త్యప్రవర్తతే । తస్యకన్యా కనకవతీనామమత్సమాగరూపావయవా మ
 మాతెస్సిద్ధాసఖీ తయాసహ తద్విమానహర్ష్యతలే తతోపిద్విగుణగుం
 డితావిహరిష్యామి త్వయాతు తన్మాత్మపార్థసంసకరుణుభిధాయ పతి
 రేతర్థహంకథంచనానేయః । సమీపగతేషువయస్మాసు క్రీడామహ్నా
 నామకందుకంభశ్రిశయేయం । అథతమాదాయతస్యహస్తేదత్సావక్ష్యసి
 పుత్రతవేయంభార్యాసఖీ నిధివతిదత్తస్యశ్రేష్ఠిముఖ్యస్యకన్యా కనకవతీ
 నామ త్వామియమనవస్థోనిమగరుణశ్చేతిరత్నవతీనిమి త్తమత్యర్థంనిందతి
 తదేషకందుకోవివక్షధనంప్రత్యర్పణీయమితి । సతథోక్తోనియతమున్నుభి
 భూయ తామేవప్రియసఖీం మన్యమానోమాం బద్ధాంజలినాయావమా
 నాయైమహ్యంభూయ స్వత్పత్రిశితస్సాభిలాషమర్పయిష్యతి । తేనరం
 థైహోపస్థివ్యరాగమున్నుభిక్యత్య యథాసౌకృత్యసంకతోదేశాంతరమా
 దాయమాం గమిష్యతి తథోపపాదనీయమితి । హర్షాభ్యుపేతయానయా
 తతైవసంపాదితం । అదైతాంకనకవతీతివృద్ధతావసీవిప్రలబ్ధోబలభద్రః
 సురత్నసారభూషణమాదాయ నిశీరంధ్రతమసిపాశ్రయత్ । సాతుతా
 వసీ వార్తామాపాదయత్ । మందేనమయానిర్నిమిత్తముపేక్షితారత్న
 వతీ శ్వశురౌపరిభూతౌ సుహృదశ్చాతివర్తితాస్తదతైశ్చ సంస్పృహోజీవి
 తుంజహేమీతిబలభద్రః పూర్వేచ్యుర్మామకథయత్ । నూనమసౌతేన
 నీతావ్యక్తిశ్చాచిరాద్భవిష్యతీతి । తచ్చుత్పాదద్బాంధవాస్తదన్వేష
 ణంప్రతి శిథిలయత్నాస్తథః । రత్నవతీతుమాగైకాంచితృణ్యదాసీంసం
 గృహ్య తయోహ్యమానపాథేయాచ్యుపసగరా ఖేటకపురమగమత్ । అ
 ముత్రచవ్యవహారకుశలోబలభద్రః స్వత్సైవైవమూలేన మహద్ధనము
 పార్జయత్ పారాగ్రగణ్యశ్చాసీత్ । పరిజనశృభూయానర్ధవశాశ్చమా
 జగామ । తతస్తాంప్రథమదాసీం నకర్తకరోషి దృష్టంముష్ణాస్యప్రియం
 బ్రవీషీతి పరుషముక్త్యా బహ్వతాడయత్ । ఋణీతు ప్రసాదకాలాపా
 భ్యాతరహస్యాస్యావృత్తాంతైకదేశమాత్తరోహనిర్భిభేద । తచ్చుత్పా

లుభ్యైశతుదండవాహినా పారవృద్ధసన్నిధౌ నిధివతిదత్తస్యకన్యాం కనకవ
తీం మోషేణావహ్యత్యాశ్చత్సురేనివసత్యేషుదుర్మతిర్బలభద్రః । తస్య
సర్వస్వహరణంనభవద్భ్యఃప్రతిబంధనీయమితితరామభర్తృయత । భీతం
చబలభద్రమభిజగాదరత్నవతీ । సభేత్తవ్యమేవంబూగ్రహి నేయనిధివతి
దత్తకన్యాకనకవతీ వలభ్యామేవ గృహగుప్తదుహితారత్నవతీనామేయం
దత్తాపితృభ్యాం మయాచన్యాయోధా । సచేత్ప్రతీకప్రణిధింప్రహీణ
తాస్యాబంధుపార్శ్వమితి । బలభద్రస్తుతథోక్త్యా శ్రేణీపాత్రిభావ్యేన
తావదవాతిష్ఠత్ । యావత్పురవృద్ధలెఖ్యలబ్ధవృత్తాంతోగృహగుప్తః ఖిటక
పురమాగత్యసహజానూతాగ్రహితరమతిప్రీతఃప్రత్యనైషీత్ । తథాదృ
ష్ట్యారత్నవతీకనకవతీతిభావయత స్తస్యైవబలభద్రస్యాతివల్లభాజాతా ।
తద్భగ్రీమికామోనామసంకల్పితః । తదనంతరమసానితంబవతీవృత్తాంత
మపాగ్రీషీత్ । సోహమబ్రవం॥ *

అస్తితూరసేనేషుమధురానామనగరీ । తత్రకశ్చితుకలపుత్రక
లానుగణికాసు చాతిసక్తోమితార్థం స్వభుజమాత్రనిర్వూధానేకకల
హః కలహకంటకత్తికరగ్రైరభిఖ్యాపితాఖ్యః ప్రత్యవాత్సీత్ । సచైక
దాకస్యచిదాగంతోశ్చి త్రకరస్య హస్తై చిత్రవటందదశః । తత్రకాచి
దాలేఖ్యగతాయువతిరాలాక మాతేగ్రైవ కలహకంటకస్య కామాతు
రంచే తశ్చకార । సవతమబ్రవీత్ । భద్ర విరుద్ధమివై తత్ప్రతిభా
తి । యతఃకులజాదుర్లభంవపురాభిజాత్యశంసినీచ సమ్రతాపాండురాము
ఖిభవరసతిపరిభుక్తసులభావతనుః ప్రాథతానువిద్ధాచదృష్టిః । సచైషా
పోగ్రితభర్తృకా ప్రవాసవిహ్నస్యవేణ్యాదేరదర్శనాత్ । లక్ష్మ్యచైతద్ద
క్షిణపార్శ్వవర్తి తదియంవృద్ధస్యకస్యచిద్వణిజోనాతిపుంస్త్యస్య గృహి
ణీత్వయాతకాశలాద్యథాదృష్టమాలిఖితాభవితువర్హతీతి । సతమభిప్ర
శంస్యాశంసత్ । సత్యమిదమవంతిపుర్యామజ్జయిష్యామనంతకీర్తిసాము
స్సార్థవాహస్య భార్యాయధార్థనామా నితంబవతీనామ ఏషాసాందర్య
విస్తీర్ణేనమయా ఏవమాలిఖితేతి । సతదైవోన్మనాయమానస్తద్దర్శనాయ
వవాగ్రీజోజ్ఞయినీం । భార్గవోనామభూత్వా భిక్షానిభేనతద్గృహంప్రవి

త్యైనాందదర్శ । దృష్ట్వాచాత్యాభూథమన్నదోనిగత్వ పారముఖాభ్యః
 శ్మశానరత్నామయావత అలభతచ । తత్రలబ్ధైశ్చవావగుంతనపటాది
 భిఃకామవ్యహాంతికాంనామ శ్రమణికాముపాసాంచక్ర । తన్ముఖేన
 చనితంబవతీముపమంత్రయామాస । సాచైసంనిర్భర్త్యయంతీప్రత్యాచ
 చత్తే । శ్రమణికాముఖాచ్చదుష్కరశీలభగ్నిశాంకులస్త్రియముపలభ్యర
 హసిదూతికామశీక్షయత్ । భూయోఽప్యవతిష్ఠ సార్థవాహస్యభార్యాం
 బ్రూహిచోపహ్వరే సంసారదోషదర్శనాత్సమాధిమాస్థాయ ముముక్షు
 మాణోమాదృశోజనః కులవధూనాంశీలపాతనైఘటతత్కత్కస్థుటతే । ఎత
 దపిత్వా మత్కుడారయా సమృద్ధ్యాహుపేణాతిమానుషేణ ప్రథమేనవ
 యసోపవన్నాం కిమితరనారీసులభంచావలంస్పృష్టం నచేతిపరీక్షాకృతా
 తుష్టాన్తి । తత్రైవమద్వైష్టభావతయా త్వామిదాసీముత్పన్నావత్యాంద్ర
 ఘ్టుమిచ్ఛామి । భర్తాతుభవత్యాకేనచిద్వృహేణాధిష్ఠితోఽసమర్థోభూత్ ।
 నచశక్యంతస్యవిఘ్నమప్రతికృత్యాపత్యమస్మాల్లిభిః । అతఃప్రసీదవృక్ష
 వాటికామేకాకీన్తిప్రవిశ్య మదుపనీతస్యకస్య చిత్తంత్రవాదినః స్వచ్ఛం
 దమేవహస్తేచరణమర్పయిత్వా తదభిమంత్రితేన ప్రణయకుపితానామ
 భూత్వా భర్తారమురసిప్రహర్తుమహాసి । ఉపర్యసాపుత్తమథాతుపు
 ష్టిమూర్జితాపత్యోత్పాదనక్షమామాసాదయిష్యతి । అనువర్తిష్యతేదే
 వీమవాత్రభవతీం నశంకాకార్యేతి । సాతథోక్తావ్యక్తమభ్యుపేష్యతి । న
 క్తంమాంవృక్షవాటికాంప్రవేశ్య తామపిప్రవేశయిష్యసి । తావత్రైవ
 త్వయాహమనుగృహీతోభవేయమితి । సాతత్రైవోపగ్రాహితవతీ । సోఽ
 తిప్రీతప్రస్యామేవక్షపాయాం వృక్షవాటికాయాంగతోనితంబవతీం ని
 ర్గ్రంథికాప్రయత్నేనోపనీతాం పాదేపరామృశన్నివ హేమనూపుర
 మేకమాక్షివ్యతురికయోరుమూలేకించిదాలిఖ్య దుశ్రితతరమపాసరత్ ।
 సాతుసాంద్రతాసాస్యమేవదుర్నయం ఘృహమాణా జిఘాంసంతీవ
 శ్రమణికాం తద్వగ్నింభవనదీఘికాయాంప్రత్యాశ్య దత్వాపటబంధ
 నంసాభయావదేశాదవరంఛాపనీయనూపురం శయనపరాత్రిచతురాణి
 చినాన్యేకాంతేనైవ । సధూర్వివిక్రేష్యకృతి తేననూపురేణతమనంతకీ

తిమమపాససాద । సద్భవ్యైమమగృహిణ్యావైషనూపురః కథమయ
ముపలబ్ధస్త్యయేతితమబ్రువాణంనిగ్భంధేనప్రచ్ఛ । సతువణిగ్గ్రామ
స్యాగ్రేవత్యూమీతిస్థితోభూత్ । పునరసాస్వగృహిణ్యైస్వనూపురయు
గళంపేషయేతిసందిదేశ । సాచసలజ్జంససాధ్యసంచాద్యగాత్రావిశా
మప్రవిష్టయాః పృథువాటికాయాం ప్రభ్రష్టామమైకః ప్రతిశిథిలబం
ధోనూపురః సోద్యాప్యన్విష్టోనవృప్తః సపునరయం ద్వితీయ ఇత్యవరం
ప్రాహిణోత్ । అనయాచవార్తయాముంపురస్సృత్య సవణిగ్గనస్స
మాజగామ । సచానుయుక్తోధూతాస్సపినయమావేదయత్ । విదితమే
వఖిలవోయథాహంయుక్తదాజ్ఞయాపితృవనమభిరత్య తదుపజీపీప్రతి
వసామి । లుబ్ధాశ్చకదాచిన్తద్ధర్మనభీరవోనిశిదహేయరపిశవానితినిశాస్వ
పిత్తశానమధిశయే । అపరెమ్యర్థద్ధాదద్ధంమృతకంచితాయాఃప్రసభాక
షణ్తీం శ్యామాకారాంనారీమవశ్యం । అథలోభాన్సునిగృహ్య స
సాధ్యసంసాగృహీతా శస్త్రైకయోరుమూలేయదృచ్ఛయాకించిదుల్లిఱ
తమేవచనూపురశ్చరణాదాక్షిప్తస్తావత్యేవదుత్తగతిస్సాచలాయిష్ట । సో
యమస్యాగమః పరంభవంతఃప్రమాణమితి । ఏమర్హేనచతస్యాశ్మాకీనీత్య
మైకమత్యేనపారాణామభిమతమాసీత్ । భర్తృదపరిత్యక్తా తస్మిన్నై
వత్తశానెబహువిలప్య పాశేనోద్భవ్యమర్తుకామా తేనధూరైసన్తమ
గృహ్యత్ । అనుసీతాచసుందరీ త్వదాకారోన్మాదితేనమయా త్వదావర్జ
నేబహూనుపాయాన్ భిక్షుకీముఖైవోపన్యస్య తేవ్వసిద్ధేషు పునరయ
ముపాయోయావజ్జీవమసాధారణీకృత్యరంతుమాచరితః తత్ప్రసీదాన
న్యశరణాయాస్తై దాసజనాయేతి ముహుముఃహుశ్చరణయోర్నిపత్య
ప్రయుజ్యసాంత్యనశతాని తామగత్యంతరామాత్మవశ్యామకరోత్ । త
దిదమక్తండుమరసాధనంప్రజ్ఞేతి । ఇనమాకణ్యబ్రహ్మరాక్షసోమా
మపూజయత్ ॥ *

అస్మిన్నేవక్షణే నాతిప్రాథమగమకుశలూలానిముక్తాఫలాని
సహసలిలబిందుభిరంబరతలాదవతన్ । అహంతుక్నిదమిత్యుచ్చతు
రాలోకయం । కమపిరాక్షసంకాంచిదంగనాంచిచ్ఛమానగాత్రీమాక

షణ్మంతమవశ్యం । కథమపహరతినిష్కామామపిన్ద్రీయమనాచారోవై ర్య
తథితి గగనగమనమందశక్తిరశస్త్రశ్చాతప్యే । సతుమత్సంబంధీబ్రహ్మ
రాక్షసః తిష్ఠతిష్ఠ పాపక్వాపహరసీభర్తనయన్నుత్థాయావరరాక్షసే
నసమస్పృజ్యతే । తాంతురోహదనపెత్తోపవిధ్ధామచరవృక్షమంజరీమివాం
తరిత్తోదాపతంతీమున్ముఖప్రసారితోభయకరః కరాభ్యామగ్రహీషం । ఉ
పగృహ్యచవేపమానాం సమిద్వలితాక్షీం మదంగస్పర్శమఖేవోద్భిన్నరో
మాంచాం తాదృశీమేవతామనవతారయన్నతిష్ఠం । తావత్తావుభావపితై
లశృంగభంగైఃపాదపైశ్చ రభసోన్మూలితైర్ముష్టిపాదప్రహరైశ్చ పర
స్పరమక్షపయేతాం । పునరహమతిమ్మదునిపులిసవతి కుసుమలవలాంభి
తేనరస్తీరేవరోష్య సస్పృహంనిర్వర్ణయంత్రామత్పాగ్రేణేకవల్లభాం
రాజకన్యకాంకందుకవతీమలక్షయం । సాహిమయాసమాశ్వాస్యమానా
తిర్యక్తామభినిరూప్య జాతప్రత్యభిజ్ఞానకరుణమరోదీత్ । అవాదీచ్ఛ
నాథ త్వద్దర్శనాదుపోథరాగా తస్మిన్కందుకోత్సవేపునః సఖ్యాచంద్ర
సేనయా త్యతగ్రాభిరేవసమాశ్వాసితాస్తి । త్వంకిలసముద్రమధ్యేమ
జ్జితః పాపేనమద్భాగిత్రాభీమధన్వనేతిశుక్రిత్వా సఖీజనం పరిజనంచ
వంచయిత్వాజీవితంజిహ్వీసురైకాకినీక్రీడావనముపాగమం । తత్రచమా
మచకమతకామరూపఎషరాక్షసాధనుః । సోఽయంమయాభీతయావధూ
తప్రాధానః స్ఫురంతీం మాంనిగృహ్యోభ్యధాత్ । అతైవమవసితో
భూత్ । అహంచదైవాత్తవైవజీవితేశస్యహస్తైపతితా భద్రంతవేతి
శుక్రిత్వా చ తయాసహావరుహ్యనావమధ్యారోహం । ముక్తాచనాః ప్ర
తివాతపెరితాతామేవదామలిప్తాంప్రత్యుపాతిష్ఠత । అవరూఢాశ్చవ
యమశ్రమేణతనయస్యచతనయాయాశ్చనాశాదనన్యాపత్యస్తంగధన్వా
సుహృదపత్నిషులః స్వయంసకశత్రవేనమిషులంకైగంగారోధస్యనశ
నేనోపరంతుంప్రతిష్ఠతే సహతేనమతూమిచచ్ఛత్యనన్యనాథామరక్తఃపా
రవృద్ధలోకభిర్యశుముఖినాంప్రజానామాక్రందమశృణుమ । అథాహ
మస్తైరాజ్ఞేయధావృత్తమాఖ్యాయ తదపత్యద్వయం ప్రత్యర్పితవాః ।
ప్రీతేనతేనజామాతాకృతోన్మదామలిప్తైశ్చరేణ తత్పుత్రోమదమజీవీ

జాతోమదాజ్ఞపైసచామునాప్రాణవదుజ్ఞితాచంద్రసేనా కోశదాస
మభజత్ । తతిశ్చసింహవనుసాహాయ్యాన్మతాగత్య భతుస్తవద
ర్శనోత్సవసుఖమనుభవామీతి॥ ... *
...

శ్రుత్వాచిత్రేయందైవగతిరవసరేషుపుష్కలః పురుషకారిత్య
భిధాయ భూయః స్థితాభిషిక్తదంతచ్ఛదోమంత్రగుప్తై హోదో త్ఫల్లిం
చక్షుఃపాతయామాసదేవోరాజవాహనః । సకీల కరకమలెనకించిత్సం
వృతాననః లలితవల్లభారభసదంతక్షతవ్యసనవిహ్వలాధరమణిర్ని
రోష్ఠ్యవర్ణమాత్మచరితమాచచక్షుః॥ ... *
...

ఇతి శ్రీమదాచార్యమహాకవిదండినఃకృతో దశకుమారచరిత్ర-

ఉత్తరపీఠికాయాం మిత్రగుప్తచరితంనామ

వప్తఉచ్చాస్యః

శ్రీరస్తు.

దశకుమారచరితే ఉత్తరపీఠికాయాం,

మంత్రగుప్తచరితం నామ సప్తమోచ్ఛ్వాసః.

రాజాధిరాజనంపన నగరంధ్రగతస్య తెగతింజ్ఞాస్యన్నహంచగతః
 కదాచిత్కలింగాః । కలింగనగరస్య నాత్యాసన్నసంస్థితజనదాహస్థాన
 సంసక్తస్య కస్యచిత్కాంతారధానిజస్యాస్తీర్ణ సరసకిసలయసంస్తరే
 తలైవద్య నిద్రావీధ్యుష్టిరశయిషి । జగతిచ కాలరాత్రిశిఖండజాల
 కాంధకారేచరితరక్షసిక్షురితనీహారే నిజనిలయనిలీననిశ్చేషజనై నితాంతశీ
 తెనిశీదే ఘనతరతాఖశాఖాంతరాశనిర్ధూది నేత్రనింసినీనిద్రానిగృ
 హ్లాత్ । కర్ణదేశంగతం కథంఖలెనానెనదగ్ధసిద్ధేన రిరంపాకాలెనదేశంది
 త్సతా జనపమరాగెణానర్గతేనార్దితశ్శంఖవీకృతః క్రియతాస్యాణకన
 రేంద్రస్య కేనచిదనంతశక్తీనాసిద్ధ్యంతరాయశ్చతి కింకరస్యకింకర్యాశ్చ
 తికాతరంరటితంతదాకర్ణ్యకవేషసిద్ధఃకాచసిద్ధిః కించానెనకింకరేణకరిష్య
 తఇతిదిద్యుతాక్రాంతహృదయః కింకరగతయాదిశాకించిదంతరంగతస్తర
 శతరనరాస్థితకలరచితాలంకారకాంతకాయం దహనదగ్ధకాష్ఠనిష్ఠాంగార
 రజఃకృతాంగరాగం తటిల్లతాకారజటాధరం హిరణ్యరేతస్యరణ్యచ
 క్రాంతకారరాక్షసేక్షణగృహీతనానెధనగ్రాసచంచదర్శిషి దక్షిణేత
 రేణకరేణిలిసిద్ధాథాకాదీన్నిరంతరచటచటాయితానాకిరంతం కంచిద
 ద్రాక్షం । తస్యాగ్రే సకృతాంజలిఃకింకరఃకింకరణీయందీయతాంబదేశఇ
 త్యతీష్ఠత్ । ఆదిష్టశ్చాయం తేనాతికృష్టాశయెనగచ్ఛకలింగరాజస్యకర్దనస్య
 కన్యాంకనకలెఖాంకన్యాగృహాదిహానయేతి । సచతథాకార్షీత్ । తతలైచ్చ
 నాం త్రాసేనాలఘీయసాప్రజర్జరేణచకం తేన రణరణికాగృహీతేనచ
 హృదయేన హాతాత హాజనసీతి క్రందంతీంకిణ్దానశేఖరప్రజి శీర్షనహ
 నశిరసీజానాంసంచయే నిగృహ్యసీనాశిలాశితేనశిరశ్చిక్రమయాచేష్ఠత

యుతితిచాచ్ఛిద్యతస్యహస్తాంత్రాంశస్త్రీకాం తయానికృత్యతస్యతచ్ఛిరస్స
 జటాజాలం నికటస్థస్యకస్యచిజ్జేర్ణ సాలస్యసంధరంధ్రైస్యధిషి । తన్ని
 ధ్యాయహృష్టతరస్సురాక్షసః క్షీణాధరకథయత్ । ఆర్యకదర్యస్యాస్య
 కదర్థనాన్నకదాచిన్నిద్రాయాతినైత్రై । తర్జయతిత్రాసయతిచాకృత్యై
 చాజ్ఞాందదాతి తదత్రకల్యాణకాశినాపాధీయఃకృతం యదేషనరకాకః
 కారణానాంనారకాణాంరసజ్ఞానాయావసితః శైతేశీతేతరదీధితిదేహజ
 స్యనగరం । తదిథందయానిధేరనంతతేజసస్తైలయంజనః కాంచదాజ్ఞాంచ
 క్షిర్నతి । ఆదిశాలంకాలహరణేనేత్యనంసీత్ । ఆదిశంచతం సఖైసైషాసజ్జనా
 చరితాసరణిర్యదణీయసికారణైఃసణీయానాదరస్సందృశ్యతే । సచేదిదం
 నైవచ్ఛసి సేయంసన్నతాంగయష్టిరక్లేశార్థా సత్యనేనాకృత్యకారిణాత్య
 థాంక్లేశితా తన్నయై నాంనిజనిలయం నాన్యదితఃకించిదస్త్రీచిత్రాధనంస
 భృతి । అథతదాకణ్య కర్ణ శేఖరసీలసీరజాయితాం ధీరేతరతారకాంద్య
 శం తిర్యక్కించిదంచితాంసంచారయంతీ సలిలచరకేతనశరాసనానతాం
 చిల్లికాలతాంలలాటరంగస్థలీలాస్యనర్తకీ లీలాబసంలాలయంతీ కంటకి
 తరక్తగండరేఖా రాగలజ్జాంతరాళచారిణీ చరణాగ్రేణతిరస్చీననఖార్చి
 శ్చంద్రికేణ ధరణీతలంసావీకృతానససరసిజంబలిఖంతీ దంతఛదకిసలయ
 లంఘినా హుద్వాప్రసలిలధారాశీకరకణజాలసంక్షేదితస్య ప్రసతటచం
 దనస్యాద్ద్రీతాం నిరస్యతాస్యాంతరాళనిస్సృతేనతనీయసానితేన హృద
 యలక్ష్మ్యదళనదక్షురితిసహచరసాయకస్యదయితేన తరంగితదశనచంద్రి
 కాని కానిదదేతాన్యక్షరాణి కలకంఠీకలాన్యస్పృశత్ । ఆర్యకేనకార
 ణైనైసంహాసజనం కాలహస్తాదాచ్ఛిద్యానంతరంరాగానిలచాలితరణరణి
 తాతరంగిణ్యనంగసాగరే కిరసి । యథా తేవరణసరసిజరజఃకణికా తథా
 హంచంతసీయా । యది దయాస్త్రితేత్రజనేనస్యసాధారణఃకరణీయః
 సవిషచరణారాధనక్రియాయాం । యదిచ కన్యాగారాధ్యాసనెరహస్య
 క్షురణాదనర్థఆశంక్యత నైతదస్త్రీరక్తరాహి నస్త్రసఖ్యశ్చచేట్వశ్చ
 యథానకశ్చిదెతద్జ్ఞాస్యతి తథాయతివ్యంతభృతి । సచాహం దేహజేనా
 క్షణాకృష్టసాయకాసనేన చేతస్యతినిర్దయంతాడితస్త్రుటాక్షకాలాయ

సనిగళగాఢసంయతః కింకరానసనిహితదృష్టిరగాదిషం । యితేయంరథ
చరణజఘనాకథయతి తథాచేన్నాచరేయం నయేతనక్రకేతనః క్షణేనై
కేనాకీర్తనీయాండశాం । జనంచైనంసహానయానయాకన్యకయా కన్యా
గృహంహరిణనయనయతి । సీతశ్చాహం నిశాచరేణశారదజలధరజాలకాం
తి కన్యకానికేతనం । తత్రచకాంచితాఘ్రలకలాంచంద్రాననానిదేశా
చ్చంద్రశాలైకదేశే తద్దశనవలితదృతిరతిష్ఠం । సాచ స్వచ్ఛందతశ్చ
యానాః కరతలలాలససంఘట్టనావసీతనిద్రాః కాశ్చిదధిగతాద్ధాస్పః
రకాన్వీత్ । అధాగత్యతాశ్చరణహితశిరసః క్షురదస్రీకరాభితేక్షణాని
జశేఖరకేసరాగ్రసంలగ్నపట్టరణగణగణిత సంశయితకలగిరశ్చనైరకథ
యన్ । ఆర్యయదత్యాదిన్యతేజసస్తప్తిషానయనలక్ష్మతాంగతా తతఃకృ
తాంతేనగృహీతా దత్తాచేయం చిత్తజేనగరియసాసాక్షీకృత్య రాగాన
లంతదనేనాశ్చర్యరత్నైసనలినాక్షస్యతే రత్నైలశిలాతలస్థిరం రాగత
రళేనాలంక్రియతాంహృదయం । తతస్సఖిజనేనాతిదక్షిణేన దృఢతరకృ
తసేహనిగడస్తయాసన్నతాంగ్యాసంగత్యారంసిషి ॥ ... *

అథకదాచిదాయాసితజాయారహితచేతసి లాలసాలిలంఘనస్తా
నఘనకేసరే రాజదరణ్యస్థలీలలాటలీలాయితతిలకే లలితానంగరాజాం
గీకృతనిర్మిద్రకణికాకాంచనఛత్రే దక్షిణదహనసారధిరయామృత సహ
కారచంచలకలికే కాలాండజకంతరాగరక్తరక్తాధగారతిరణాగ్ర సన్నా
హశాలిని శాలీనకన్యకాంతఃకరణసంక్రాంతరాగలింగితలజ్జై దద్దురోగి
తటచందనాశ్లేషశీతలానిలాచార్యదత్తనానాలతాన్మజ్జలీలై కాలై కలిం
గరాజస్సహంగనాజనేన సహచరనయయా సకలైసవనగరజనైన దశ
శ్రీణిపదినాని దినకరకిరణజాలాలంఘనీయై రణదళిసంఘలంఘితనతల
తాగ్రకిసలయావీధనైకతతటై తరళతరంగశీకగాసారసంగీతవే సాగ
రతీరకాననై శ్రీధారసజాతాసక్తిరాసీత్ । అథ సంతతగీతసంగీతసం
గతాంగనాసహస్రీశృంగార హేలానిరర్గళానంగ సంఘర్షహామితశ్చ
రాగతృప్తైకతంత్రస్తత్రరంధ్రేంద్రనాభేనజయసింహేన సలిలతరణ
సాధనాసీతేనానేకసంఖ్యేనాసీకేన ద్రాగత్యాగృహ్యతసకళత్రః । సా

చాన్యతతాస్రివంచలక్షీదయితా నస్సహసఖీజనేనకనకలేఖా । తద
హందాహేనానంగదహనజనితేనాంతరితావరచింతస్పింతయన్ దయ
తాంగలితగాత్రకాంతిరిత్యతరగయం । గతాసాకలింగరాజతనయా జని
తాస్రిజనయిత్యాచసహరిహస్తంనిరస్తైర్యస్తాంసరాజానియతంసంజ
ఘృతేత్ । తదసహజసాసతీ గరరసాదిసాసద్యస్సంతిష్ఠేత । తస్యాంచ
తాదృశీందశాంగతాయాం జనస్యాస్థానస్యజేనమాన్యేతశరీరధారణాసా
కాస్యాద్గతిరితి । అత్రాంతరేంద్రనిగరాదాగచ్ఛన్నగ్రజఃకచ్ఛిదైత్యత
తేనచేయంకధాకథితా । యథాకిల జయసింహేనానెకనికారదత్తసంఘ
వైణ జఘాంసితస్సకద్దనః కనకలేఖాదర్శనైధితేనరాగేణారక్ష్యత । సాచ
దారికా యతేణకేనచిదధిష్ఠితా నతిష్ఠత్యగ్గేనరాంతరప్యాస్యస్యతిచన
రేంద్రసార్థసంగ్రహణేనతన్నిరాకరివ్యన్నరేంద్రోనిచాస్తిసంధిరితి । తే
నచాహందర్శితాశః శంకరస్యత్తరంగదేశజాతస్యజరత్సాలస్య సుగంధ
రంధ్రాంతర్జటాజాలంనికృవ్యతేనజటిలతాంగతః కంఠావీరసంచయాం
తరితసకలగాత్రః కాంశ్చిచ్ఛిష్యానగ్రహీషం । తాంశ్చనానాశ్చర్యక్రి
యాతిసంహితాజ్ఞనాదాకృష్టాన్నచేలాదిత్యాగాన్నిత్యమృష్టానకార్షం ।
అయాసిషంచ దినైఃకైశ్చిదంధ్రనిగరం । తస్యనాత్యాసన్నై సులిరాశి
సదృశస్య కలహంసగణదలితనలినదళసంహతిగలితకింజల్కశకలశారస్య
సారసశ్రేణీశేఖరస్య సరనస్తీరకాననెకృతనికేతనస్థితః । శిష్యజనకధి
తచిత్రచేష్టాకృష్టసకలనాగరజనాతిసంధానదక్షస్సృజిదిశీత్యకిరైవజ
నేన । యఏషజరదరణ్యస్థలీసరస్తీరే స్థండిలశాయీ యతిప్రస్యకిల సక
లానిరహస్యాని సుషడంగానిచ ఛందాంసి రసనాగ్రే సన్నిహితాస్య
న్యానివశాస్త్రాణి యెనయానినజ్ఞాయంతే సతేహంతత్సకాశాదర్థనిర్ణ
యంకరివ్యతి । అసత్వేననాస్యాస్యంసంస్మజ్యత । సశరీరశ్చైషదయా
రాశిః । ఏతత్సకాశాదర్థగ్రహేణాద్యచిరంచరితాథాదీతా । తచ్ఛరణర
జఃకన్తైఃకైశ్చనశిరసి కీర్తైరనెకస్యానేకఅతంకశ్చిరంచితత్సకైరసంహ
ర్యః సంహృతస్తదంఘ్రితాశనసలిలసేకైర్నిషూలంకశిరసాం నశ్యంతి
క్షణేనై కేనాఖిలనరేంద్రయత్నలంఘినశ్చండతారాగ్రహానతస్య శక్యం

శక్తైరియత్రాజ్ఞానం సచాస్యాహంకారకణికేతి । సాచేయంకథానేకజనా
 స్యసంచారిణీ తస్యకనకలేఖాధిష్ఠానధనదాజ్ఞాకరనిరాక్రియాతిసక్తచేత
 సః క్షత్రియస్యాకషణాణాశకత్ । సచాహరహరాగత్యాదరేణాతి
 గరియసార్పయన్నతైశ్చ శిష్యాన్సంగృహ్లాన్నభగతక్షణఃకదాచితార్కం
 క్షితార్థసార్థసాధనాయశనైరయాచిష్ట । ధ్యానధీరస్థానదర్శితజ్ఞానసన్ని
 ధితైచ్చనంబిరీక్ష్య నిచాయ్యాకథయం । తాతస్థానపవహియత్నస్తస్య
 హికన్యారత్నస్యసకలకల్యాణలక్షణైకరాశేరధగతిః । క్షీరసాగరరస
 నాలంకృతాయాఃగంగానదీసహస్రహీరయష్టిరాజితాయాః ధరాంగ
 నాయావవాసాదనాయసాధనం । నవయక్షుప్తదధిష్ఠాయీ కేనచిన్నరేం
 ద్రేణ తస్యాబీలాంబితనీలనీరజదర్శనాయాః దర్శనంసహతే తదత్ర స
 హ్యంతాంత్రిణ్యహీని మైరహంయతిష్యేర్థస్యాస్యసాధనాయ । తథా
 దిష్టేచహృష్టేక్షితేగతే నిశినిశి నిర్వికారార్పిషి నీరంధ్రాంధకారక
 ణనికరనిర్ద్వంద్వదశదిశి నిద్రాగతనిఖిలజనదృశి నిర్గత్యజలతలనిలీ సగాహ
 నీయంనీరంధ్రం కృచ్ఛాచ్ఛిచ్ఛిద్రీకృతాంతరాశం తదేకతస్సరస్తటం తీ
 ర్థాసన్నికృష్టం కేనచిత్తనసాధననాకార్షం । ఘనశిలెష్టకాచ్ఛన్నభిద్రా
 ననంతతీరదేశం జనైరశంకనీయంనిశ్చిత్వ దినాదిస్నాననిర్జితగాత్రశ్చ
 నక్షత్రసంతానహీరయప్యగ్రగ్రథితరత్నం క్షణదాంధకారగంధమాస్త్ర
 దారణైకకేసరిణం కనకశైలశృంగరంగలాస్యలీలానటం గగనసాగరఘ
 నతరంగరాజిలంఘనైకనక్రం కార్యాకార్యసాక్షిణం సహస్రార్పిషంస
 హస్రాక్షుదిగంగనారక్తచందనాంగరాగాయతకిరణజాలంరక్తనీరజాంజ
 లినారాధ్యనిజనితేతనం న్యభ్యశేత్రయం॥ ... *

యాతేచదివత్రయైస్తరిశిఖరగైరికతలసాధారణచ్ఛాయాతే
 జస్యచలరాజకన్యకాకదర్ధనాయంతరిత్రాభ్యేనశంకరశరీరేణ సంసృష్టా
 యాస్సంధ్యాంగనాయాః రక్తచందనచర్చితైకస్తనకలశదర్శనీయేదినాధి
 నాథే సజనాధినాథశ్చగత్య జనస్యాస్య ధరణీస్యస్తవరణసఖికిరణా
 చ్ఛాదితకీరీటః కృతాంబలిరతిష్ఠత్ । ఆదిష్టశ్చ దివ్యాదృష్టేష్టసిద్ధిరీహజగ
 తిహిసనిరీహదేహిసంశ్రియస్సంశ్రయంతే శ్రీయాంసంచ సకలాన్యనల

సానాంహస్తే నిత్యసాన్నిధ్యానియతపైసాధీయసా సచ్చరితేనానాకలిత
 కలంకేన చర్చితేనాత్మాదరరచితేనాకృష్టచేతసా జనెనానెన సరస్తథా
 సంస్కృతం యథేహతేద్యసిద్ధిస్యోత్ । తదేతస్యానిశిగలదధాయాం
 గాహనీయం । గాహనాంతరంచ సలిలతలేసతతగతీనతేస్సంచారిణస్స
 నిగృహ్య యథాశక్తిశయ్యాకార్యా తతశ్చతటప్రలితజలస్థగితజలజఖండ
 వలితదండకంటకాగ్రగళితదేహరాజహంసత్రాసజర్జరరసితసందస్తకణ్ణ
 స్యజనస్యక్షణాదాకణ్ణనీయంజనవ్యతేజలసంఘాతస్యకించిదారటితంశాం
 తెవతత్ర సలిలరటితేక్షిన్నగాత్రః కించిదారత్తదృష్టిర్యేనాకారేణని
 ర్యాస్యసి నిచాయతం నిఖిలజననేత్రానందకారిణం నసయక్షశ్మయ్య
 త్యగ్రతస్థితయేస్థితరనిహితస్నేహశృంఖలనిగళితంచకన్యకాహృదయం
 క్షణేనైకేనాసహనీయదర్శనాంతరాయంస్యోత్ । అస్యాశ్చధరాంగనా
 యానాత్మాదృతనిరాకృతాచిత్రచక్రం కరతలగతం చింతనీయం నత
 త్రసంశయః । తచ్ఛేదిచ్ఛస్యనేకశాస్త్రజ్ఞానధీరధిషణైరధిక్రమైరితరై
 శ్చపితైషిణైరాకలయ్య జాలికశతమానాయ్యాంతరం నాగరశతైర్య
 థేష్టదృష్టాంతరాశంసరఃక్రియేత రత్నాచ తీరాత్త్రింశద్దండాంతరాళే
 వైనికజనేన సాదరంరచనీయా కస్తత్రతజ్జానాతి యచ్ఛిద్రేణారయశ్చి
 కీపకంతీతి తత్తస్యహృదయహారిజాతం తదధిక్రమైశ్చ తత్రకృత్యే రం
 ధగిదర్శనసహైరిచ్ఛాంచరాజ్ఞః కన్యకాతిరాగజనితాంనితాంతనిశ్చలాం
 నిశ్చిత్యాధివననిషిద్ధః । తథాస్థితశ్చతదాసాదనదృఢతరాశయశ్చసఙ్గా
 ఖ్యాయత । రాజన్నత్రతేజనాంతేచిరంస్థితం । నచైకత్రచిరస్థానంనశ్చ
 స్తం । కృతకృత్యశ్చేహనతిస్థామి యస్యతేరాష్ట్రేగ్రాసాద్యా సాచితం
 తస్యతేకించినాచర్యంతార్యం గతిరార్యగహ్వీతి । తత్రైతచ్ఛిరస్థా
 నస్యకారణంతచ్ఛాద్యసిద్ధం । గచ్ఛగృహం యథాహంజలేనహృద్యగం
 ధేనస్నాతః సితస్రగంగరాగః శక్తిసన్యశేనదానెనారాధితధరణితల
 తైతిలగణస్తలస్నేహసిక్తయష్ట్యగ్రగ్రథితచేలాంచలఖండకాగ్నిశిఖాస
 హస్రగ్రస్తలైశాంధకారరాశిరాగత్యాధిసిద్ధయేతేథాగతి । సకలకృ
 తజ్జతాందర్యయన్నసిద్ధిరేషాసిద్ధిర్యదస్మిధిరిహార్యాణాం కష్టచేయని

స్సంగతాయానిరాగసంధాసజనం త్యాజయతి నచనిషేధసియాగరియ
సాంగిరఇతి స్నానాయగృహానయాసీత్ । అహంచనిర్లభ్య నిర్లభేనిశేధే
సరస్తీరరంధ్రనిలీనస్సన్నీషచ్ఛిర్రదక్షకణఃస్థితః । స్థితేచార్ధరాత్రే
కృతయథాదిప్రక్రియః స్థానస్థానరచితగతుస్సరాజా జాలికజనానానీయ
నిరాకృతాంతశ్శల్కం శంకాహీనస్సరస్సలీలం సలీలగతిరగాహత । గ
తశ్చక్తిర్ణ కేశంసంహతకర్ణ నాసికంసరస్సలం హస్తేనంసక్రలీలయావీ
రనిలీనయాతంతథాశయానంకంధరాయాన్యగ్రహీషం । ఖరతరకాల
దండఘట్టనాతివందైశ్చ కరచరణఘాతైర్నిర్మయదక్షనిగ్రహః తుణేనై
కేనాజహత్ప్రజేష్టాం తతశ్చాకృత్యతచ్ఛరీరం తీరచ్ఛిద్రేనిధాయ నీరా
న్నిరయాసిషం । సద్యస్సంగతా నాంచనైనికానాం తదభ్యచిత్రియతాకా
గాంతరగ్రహణం । గజసూంధగతః సితచ్ఛత్రాద్విసకలరాజ చిహ్న
రాజితశ్చండతరదండిదండతాడనస్రస్తజనదత్తాంతరయా రాజరథ్యయా
యాతప్రానిశాంనయసరసేరస్తనిద్రాతరతరైషం । వీతేచ జనస్యాక్షిల
తుతాం లాఘారసదిద్ధదిద్ధజశీరస్సదృశే శక్రదిగంగనారత్నైర్మృ
రూచకై కృతకరణీయః కిరణజాలకరాలరత్నరాజిరాజితరాజాహా
సనాధ్యాసీ యథాసదృశాచారదర్శినశృంకాయంత్రితాంగా సన్నిధి
నిషాదినస్సహాయానగాదిషం । దృశ్యతాంశక్తిరాషీ । యస్తస్యయ
తైరజేయస్యేంద్రియాణాంసంసార్కరణ నీరజసా నీరజసాన్నిధ్యశా
లిని సహమాల్లినిసరసి సరసిజదళసన్నికాశఘాయస్యాధికతరదర్శనీయ
స్యాకారాంతరస్యసిద్ధిరాసీత్ । అద్య సకలనాస్తికానాం జాయేతల
జ్ఞానతంశిరస్తదిదానీం చంద్రశేఖరనరకశాసనసరసిజాసనాదీనాం త్రి
దశేశానాం స్థానాన్యాదరరచితనృత్తగీతారాధనాక్రియంతాం హ్రి
యంతాంచ గృహాదితఃక్షేతనిరసనసహాన్యధిసాక్షైర్ధనానీతి । ఆశ్చ
ర్యరసాతిరేక హృష్టదృష్టయైజయజగదీశస్వతేజసాతిశయ్యదశదిశః స్థ
గయన్నిజేనయశసాదిరాజయశాంసి । ఇత్యసకృదాశాస్యాచరన్యథాది
ష్టాక్రియాః । సచాహం దయితాయాస్సఖీం హృదయస్థానీయాం శ
శాంకసేనాంకన్యకాం కదాచితార్కార్యాంతరాగతాం రహస్యాచక్షిషి ।

కచ్చిదయంజనః కదాచిదాసీద్దృష్టఇతి । అథసా హవఃకాస్తాంగతేన
హృదయే నెషదాలక్ష్వ దశనదీధితిలతాంబీలాలసంలాసయంతీ లలితాం
చితకరశాఖాంతరితదంత ఛదకిసలయా హర్షజలక్లేదజర్జరనిరంజనైశ్చణా
రచితాంజలిర్నితరాంజానె యదినస్యాదైంద్రజాలికస్యజాలంకించదేతా
దృశం । కథంపైతత్రాథయేతిస్నేహనిర్వృత్రణంశనైరగాదీతో । అహం
చాన్యైకాదైన్యనాఖ్యాయ తదాననసంక్రాంతేనసంచేనేన సంజన
య్యసహవర్యానిరతిశయంహృదయాష్టోదంతతశ్చైతయాదయితయా
నిరర్థభీకృతాతిసత్కృత కలింగనాథన్యాయదత్తయా సంగత్యాంధ్రీక
లింగరాజ్యం కలింగనాథన్యాసం । తస్యాస్యానితాలిలంఘయిషితస్యాం
గరాజస్య సాహాయ్యకాయాలఘీయసాసాధనెనాగత్యాత్ర తేసఖీజన
సంగతస్యయాదృచ్ఛికదర్శనానందరాశిలంఘితచేతాజాతఇతి ॥*

తస్యతతోశలంస్తితజ్యోత్స్నాభిషిక్తదంతచృదః సహనుహృ
చ్ఛిరభినంద్య చిత్రమిదంమహామునెర్వృత్తమత్రైవఖిలు ఫలితమతికష్టం
తపస్తివృతు తావన్నర్కహవఃప్రకవఃస్ఫుళోః ప్రజ్ఞాసత్వయోద్భృష్ట
మిహస్వరూపమిత్యభిధాయ పునరవతరతుభవాతి బహుశ్రుతే విశ్రు
తైవికచరాజీవసదృశందృశంచిత్సేవదేవోరాజవాహనః । సోప్యాచచత్సే ॥

ఇతిశ్రీమహాకవిదండినఃకృతౌ దశకుమారచరిత్రే

ఉత్తరపీఠికాయాం మంత్రగుప్తచరితంనామ

సప్తమఉచ్ఛాసః

దశకుమారచరితే ఉత్తరసిరికాయాం
విశ్రుతచరితం నామ అష్టమోచ్ఛ్వాసః.

విదర్భోనామజనపద ప్రస్థితా భోజవంశభూషణమంశావశారథివ
 ధర్మస్యాతినత్వస్సత్యవాదీ వదాన్యోపీనీతోవినేతా ప్రజానాం రంజి
 తభ్యత్యః కీర్తిమానుడగోమూర్తిబుద్ధిభ్యాముత్థానశీలః శాస్త్రప్రమా
 ణకః శక్యభవ్యకల్పారంభీ సంభావయితావృద్ధాకా ప్రభావయితాసేవ
 కాకా ఉద్భావయితాబంధూకా న్యగ్భావయితా శత్రూగ్రసంబద్ధప్రలా
 పెష్వదైతకర్ణః కదాచిదవ్యవితృష్ణోగుణేష్వతినదీష్ఠః కలాను నేదిష్ఠాధ
 మాధకాసంహితాను స్వప్రేషినుకృతేనుతరాం ప్రత్యుపకర్తా ప్రత్యవే
 షితాకోశవాహ నయోర్యత్సైన పరీక్షితా సర్వాధ్యక్షాణాముత్సాహ
 యితాకృతకర్మణామనునూపైర్దానమానై స్సద్యఃప్రతికర్తా దైవమానుషీ
 ణామాపదాం హేతుజ్యోవయోగనిపుణోమనుమార్గైఃప్రణేతాచాతుర్య

ణ్యైశ్వర్యపుణ్యశ్లోకఃపుణ్యవమానామాసీత్ । సపుణ్యైకర్తృభిః పా
 ణ్యపురుషాయుషం పునరపుణ్యేనప్రజానామగణ్యతామరేషు । తదనంత
 రమనంతవర్తనాను తదాయతీరవనిమధ్యతిష్ఠత్ । ససర్వగుణైస్సమృ
 ద్ధోపిచైవాద్దండనీత్యాంనాత్యావృతోఽభూత్ । తమేకదారహసి వసు
 రక్షితోనామమంత్రివృద్ధః పితురస్యబహుమతఃప్రగల్భవాగభాషత । తా
 త సర్వవివాత్ససంపదభిజనాత్ప్రభృశ్యన్యూనైవాత్ర భవతి లత్యుతే
 వృద్ధిశ్చ నిసర్గవద్వికలానున్మత్తగీతాదిషు చిత్రేషుచ కావ్యవిస్తరేషు
 పాప్రవిస్తారాతవేతరేభ్యఃప్రతివిశిష్యతే । తథాప్యసావప్రతిపద్యాశ్చ
 సంసారమథశాస్త్రేష్వనగ్నిశోధితేవ హేమజాతిర్నాతిభాతిబుద్ధిః ।
 బుద్ధిహీనోహిభూభృదత్యుచ్ఛ్రితోఽపి పరైరధ్యారుహ్యమాణమాత్మా
 నంనచేతయతే నవశక్తస్సాధ్యంసాధనంవావిభజ్యవర్తితుం । అయథావృ
 త్తశ్చకమేసుప్రతిహన్యమానః పైవైవరైశ్చపరిభూయతే । నచావజ్ఞా
 తస్యాజ్ఞా ప్రభవతిప్రజానాంయోగయేమారాధనాయ । అతిక్రాంతశా
 సనాశ్చప్రజాః యతిగ్రంచనవాదినోయథాకథంచిద్వర్తిన్యః సర్వా
 ఘ్నితీస్సుంకిరేయుః । నిర్మర్యాదశ్శలోకోలోకాదితోఽముతశ్చస్వామిన
 మాత్మానంచభ్రంశయేత్ । ఆగమదీపవృష్టేనఖల్వధ్వనానుభవన వర్త
 తేలోకయాత్రా । దివ్యంహివతుర్భూతభవభృవివ్యస్సు వ్యవహితవి
 ప్రకృష్టాదిషుచవిషయేషు శాస్త్రంనామాప్రతిహతవృత్తిపైనహీనః స
 తోరప్యాయతవిశాలయోగ్లోచనయోరంధరీవ జంతురర్థదగ్ధనెష్వసామ
 ధ్యాయత్ । అతోవిహాయ బాహ్యవిద్యాస్పృశిషంగమాగమయస్వ దండనీ
 తింకులవిద్యాం తదద్ధానుస్తానైనచావర్జితతక్షిసిద్ధిరష్టలిఖితాసనశ్శాస
 రముదధిమేఖలామర్వీమితి । ఎతదాకర్ణ్య ఘ్నేనఎవగురుభిరనుశిష్టం త
 థాక్రీయతఇత్యంతఃపురమవిశత్ । తాంచవార్తాంపార్థివేనప్రమదాస
 నికౌ ప్రసంగేనోదీరితాముపనిశమ్య సమీపోపవిష్టశ్చిత్తాను వృత్తిమశ
 లః ప్రసాదవిత్తోగీతనృత్తవాదిత్రాదిష్వవాహ్య్యాబాహ్యనారీపరా
 యణః పటురయంత్రితముఖోబహుభంగివిశారదః పరమర్తాన్వేషణప
 రః పరిహాసయితా పరివాదరుచిః పైశున్యపండితస్సవిషమండలాదప్య

తొలచహారీ సకలమర్షయోపాధ్యాయః కామతంత్రకర్త ధారః కుమార సేవకోవిహారభద్రోనామ స్త్రీతపూర్వంవ్యజ్ఞాపయత్ । దేవదైవానుగ్రహేణయదికశ్చిద్భూజనంభవతి ఓభూతేస్తమకస్తాదుచ్ఛాపవైరుపప్రలోభనైఃకదర్థయంతః స్వార్థంసాధయంతిధూర్తాః । తథాహి కేచిత్ప్రేత్యకీల లభైర్భ్యదయాతిశయైరాశాముత్పాద్య ముండయిత్వాశిరోబధ్వానగ్భరజ్జభరజీసేనాచాద్య సఃసీతేనోపలిప్యానశనంచశాయయిత్వా సర్వస్వంస్వీకరిష్యంతి । తేభ్యోపిఘోరతరాఃపాపంఙ్గినః పుత్రదారశరీరజీవితాన్యపిమోచయంతి । యదికశ్చిత్పిటుజాతీయోనాన్వైగ్యుగత్యస్తికాయై హస్తగతంత్యక్తుమిచ్ఛేత్తమన్యేపరివాగ్యాహుః । ఎకామపికాకిణీంకాన్దాపణలక్షమాపాదయేమ శస్త్రాద్యతేసర్వకీర్తూర్క ఘోరయేమ ఏకశరీరమాత్రమపిమర్త్యం చక్రవర్తినంవిదధీమ హియద్యత్తుదుద్దిష్టేన మార్గైఃచర్యత ఇతి । సపునరిమాప్రత్యాహ కోసామార్గ ఇతి । పునరిమేబ్రువతే । ననుచతస్మిరాజవిద్యాస్త్రియావారాన్వీక్షకీంఙ్గనీతితి । తాను తిస్రీస్త్రియావారాన్వీక్షక్యోనుహత్యోమండిఫలాశ్చ తాస్తావదాసతాం । అధీష్వ తాన్దంఙ్గనీమియమిదానీమాచార్యఃష్టుగుప్తేనమార్యాధైషడ్భిశ్లోకసహస్రైః సుంక్షిప్తానైవేయసాధీశ్వ సహ్యగమస్థీయమాణాయథోక్తకర్తృకుమేతి । సతతేత్యధీతేశుగ్రోతివ తత్రైజరాంగచ్ఛతి । తస్తుకీలశాస్త్రం శాస్త్రాంతరానుబంధి సర్వమేవవాక్త్యయమవిదత్వానతిత్వతోఽధిగంస్యతేభవతుకాలేనబహునాత్మేనవాతదధాధిగతిః । అధిగతశాస్త్రేణచాదావేవ పుత్రదారనుపేనవిశ్వాస్యం । ఆత్మకుక్షేరపిక్యతే తండులైరియద్భిరియానోదనస్సంపద్యతే ఇయితశ్చౌదనస్యపాకాయైతావదింధనంపర్యాప్తమితి మానోన్మానపూర్వకందేయం । ఉత్థితేనరాజ్ఞా త్కాలితముఖే ముష్టిమర్ధముష్టింవాభ్యాంతరికృత్య కృత్సనూయవ్యయజాతమహ్నఃప్రథమేఽష్టమేభాగేశోతవ్యం । శృణ్వత ఏవాస్యద్విగుణమపహరంతి తేఽధ్యక్షధూర్తాశ్చత్వారింశతం చాణక్యోపదిష్టానాహరణోపాయాః సహస్రాధ్యాయైశ్చబుద్ధ్యైవతేపికల్పయితాః । ద్వితీయేఽన్యోన్యంవివదమానానాం ప్రజానామాకోఽగ్రైర్దహ్యమా

నకర్ణః కష్టంజీవతి । తత్రాపిపాక్షివాకాదయః స్వేచ్ఛయాజయపరా
 జయావిదధానాః పాపేనాకీర్త్యవ భర్తారమాత్మనశ్చైకైర్వ్యజయం
 తి । తృతీయేస్మాతుంభోస్తుంచలభతే భుక్తస్యచయావదంధఃపరిణామ
 స్తావదస్యఃపభయంనశామ్యత్యైవభుక్త్యా । చతుర్థే హిరణ్యప్రతిగ్రహా
 యహస్తంప్రసారయన్నైవోత్తిష్ఠతి । పంచమే మంత్రచింతయామహోం
 తమాయాసమనుభవతి । తత్రాపిమంత్రణోమధ్యస్థాశివాన్యోన్యం మిథ
 స్సంభూయ దోషగుణేదూతచారవాక్యాని శక్యాశక్యతాండేశకాల
 కార్యావస్థాశ్చ స్వేచ్ఛయావిపరీవర్తయంతః స్వవరమిత్రమండలాన్య
 పజీవంతి బాహ్యభ్యంతరాంశ్చకోపాన్తాథముత్పాద్య ప్రకాశంప్రశ
 మయంతస్యస్వామిగమపశమవగృహ్లాంతి । షష్ఠే నైవరవిహారోమం
 త్రోవాసెవ్యః సోఽన్వైతావాన్వైరవిహారకాలోయన్యతీత్రప్రేపా
 దోద్దరనాడికా । సప్తమే చతురంగబలప్రత్యవేక్షణప్రయాసః । అష్ట
 మేఽస్యసేనాపతిసఖస్యచిక్రమచింతాక్షేపః । పునరుపాన్వైవసంధ్యాం
 ప్రథమే రాత్రివిభాగే గూఢపురుషాద్రప్తవ్యాస్తన్ముఖేన చాతినృశంసా
 శ్చస్త్రాగ్నిరసప్రణిధయోనుష్ఠేయాః । ద్వితీయే భోజనానంతరంశో
 త్రియశ్చివస్వాధ్యాయమారభతే । తృతీయే తూర్యమోషేణసంవిప్లవ
 తుర్థవంచవకాశయాతకిల కథమివాస్యాజప్రచింతాయాస్సవిహ్వలమన
 సోపరాకస్య నిద్రాసుఖముపసమేత్ । పునష్ఠష్ఠే శాస్త్రచింతాకార్య
 చింతారంభః । సప్తమేతు ముత్తగ్రహూదూతాదిపేక్షణానిచ దూ
 తాశ్చనామోభయత్రప్రియాభ్యానిలభానధాన్ వీతశుల్కబాధవత్స
 నివశిజ్యయావర్ధయంతః కార్యమవిద్యమానమపి లేశోనోత్పాద్యానవర
 తంభ్రమంతి । అష్టమే పురోహితాదయోభ్యైత్యైవనమాహుః । అద్య
 దృష్టోదుస్స్వప్నోదుష్ఠితాగ్రహాః శకునానిచాశుభాని శాంతయఃక్రి
 యంతాం సర్వమస్తుసావర్ణ్యమేవహేమూసుపాధనంఎవంసతికర్మగుణవ
 ద్భవతి । బ్రహ్మకల్పాశిమేష్వాస్తాణాః కృతమేభిస్సవ్యయనంకల్యా
 ణతరంభవతి తేచామీకష్టదారిద్యాగ్రిహ్వపత్యాయజ్ఞానోవీర్యవంత
 శ్చ అద్యాష్టపాత్రప్రతిగ్రహాః దత్తంచైభ్యస్సర్వమాయుష్యమరి

ప్రసాదనంచభవతీతి । బహుబహుదాపయిత్యా తన్నుభానస్వయముపాం
 శుభక్షయంతి । తదేవమహర్నిశమహితసుఖలేశమాయాసబహుళమవి
 రళకదర్ధనంచ నయతోనయజ్ఞస్యాస్తాంచక్రవర్తితా స్వమండలమాత్ర
 మపిదురారక్షంభవేత్ । శాస్త్రజ్ఞసమాజ్ఞాతోహియద్దదాతి యన్మాన
 యతి యత్ప్రియంబ్రవీతి తత్సర్వమతిసంధాతుమిత్యవిశ్వాసోఽవిశ్వా
 స్యతాహి జన్మభూమిరలత్యైయావతాచనయెనవినా లోకయాత్రా
 సలోకతపసన్ధః నతత్రశాస్త్రేణార్థః । ప్రసంధయోపిహి తైస్తైరుపాయై
 ప్రసనపానంజనన్యాలిప్సతే । తదపాస్యాతియంత్రణామనుభూయంతాం
 యథేష్టమింద్రియసుఖాని । యేష్యవదిశంతి ఏవమింద్రియాణిజేతవ్యాని
 ఏవమరిషడ్వర్తస్త్యాజ్యః సామాదిరుపాయవగః స్వేషుపరేషుచాజప్రం
 ప్రయోజ్యః సంధివిగ్రహచింతయైవనేయఃకాలః స్ఫుల్పోఽపిసుఖావకా
 శోనదేయితి । తైరప్యభిర్మంత్రివతైర్యుష్మతశ్చైర్వ్యాజ్జితంధనం దాసీ
 గృహీష్వేవభుజ్యతే । కేచైతేవరాకాః యేపిమతికర్మశాస్త్రంత్రికారా
 శ్శుక్రాగ్నిరసవిశాలాక్షబాహుదంతి పుత్రవరాశరప్రభృతయస్తైః కిమ
 రిషడ్వర్తజితః కృతంవాతైశ్శాస్త్రాగ్రనుస్థానం తైరపిహిప్రారభేషుకా
 ర్యేషుదృష్టేసిద్ధసిద్ధీ । పతంతశ్చాపతస్థిరతీసంధీయమానాబహవః । న
 స్విదముపపన్నందేవస్య యదుతసర్వలోకవంద్యాజాతరయాతయామం
 వయోదర్శనీయంవపురపరిమాణావిభూతిప్రత్యర్థం సర్వావిశ్వాసహే
 తునానుభోపభోగప్రతిబంధినా బహుమార్గవికల్పనాత్సర్వకార్యేష్వము
 క్తసంశయెనతంత్రావాపెనైవ మాకృథామాకృథావృథా సంతిహి తే
 దంతినాందశసహస్రాణి హయానాం లక్షత్రయమనంతపాదాతమపి
 పూర్ణాన్యేవహేమరత్నైః కోశగృహాణి సర్వత్వైవజీవలూకస్సుమగ్ర
 మపియగసహస్రిం భుంజానోనతేకొస్థాగారాణిరేచయిష్యంతి । కిమిద
 మపర్యాప్తం యదన్యార్థనాయాసః ప్రస్తాయతే జీవితంహి నామజన్మవ
 తాం చతుఃపంచాన్యహాని తత్రాపిభోగయోగ్యమల్పాల్పం వయఃఖండ
 మపండితాఃపునరజయంతేవపధ్వంసంతే నాజ్జితస్యవస్తునోలవమప్యై
 ప్వాదయితుమీహంతే । కింబహునా రాజ్యభారంభారక్షమెవ్వంతరం

గభూతేశుభక్తిమత్సు సమర్థాప్సరసఃప్రణిరూపాభిరంతః పురికాభీర
మమాణోగీతసంగీతపానగోష్ఠీశ్చయథర్తుబద్ధన్ యథాథాంకుగుళరీర
లాభమితిపంచాంగీస్పృష్టభూమిరంజలిచుం బితచూడశ్చిరమశేత । ప్రా
హసీచ్ఛప్రీతిపుష్కలోచనోఽన్తఃపురప్రమదాజనః । జననాథశ్చ సస్తిత
ముత్తిస్తన్ననుహితోపదేశాద్గురవోభవంతః కిమితిగురుత్వవిపరీతమనుష్ఠిత
మితితముఖ్యాప్య శ్రీడానిగ్భరమతివృత్ ॥ ... *

అదైతేషుది నేషుభూయోభూయఃప్రస్తుతేఽథై పేర్వమాణో
మంత్రిర్పథేన వచసాభ్యుపేత్యననసైవాచిత్యైర్భిశ్యోజ్ఞాతవాన్ । అ
దైవంమంత్రిణోమనస్యభూత్ । అహూమేమోహోద్బలిశ్యమనుచితే
ఽదైవోదయన్ అక్షిగతోఽహమస్యహస్యోజాతః । సుప్తమస్యచేష్టానా
మాయధాపూర్వం తథాహి నమాంసిద్ధంపశ్యతి నస్తితపూర్వం భావ
తే సరహస్యానివివృణోతి నహదైస్పృశతి నవ్యనసనేవ్యనకంపతే నో
త్పవేవ్యమగృహ్లాతి నవిలాభనవస్తూనిపేక్షయతి నమత్సుకృతానిప్రగణ
యతి నమేగృహవారాంపుచ్ఛతి నమశ్చతాన్పత్రిత్యవేక్షతే నమామాస
న్నకార్యేవ్యభ్యంతరికరోతి నమామంతఃపురంప్రవేశయతి । అపిచ మా
మనహేషుకమకసునియుజ్జైమదాసనమన్వైరవప్తభ్యామానమనుజా
నాతి మదైర్వరిషువిస్రంభందర్శయతి మమక్తస్యోత్తరంనదదాతి మత్స
మానదోహన్విగహానయతి మర్తణీసూముపహాసతి స్వమతమపిమయా
వణ్యమానంప్రశ్యవక్షిపతి మహార్హాణివస్తూనిమత్ప్రహితానినాభినం
దతి నయజ్ఞానాంఘ్రిలితానిమత్సమక్షంమూఖైరుద్ఘోషయతి । సత్యమా
హచాణక్యః చిత్తజ్ఞానానువర్తినోఽనన్ధా అపిప్రియాస్సయః దక్షిణాలపి
తన్ధానబహిష్కృతాద్వేష్యాభవేయిరితి । తథాపికాగతిరవినితోఽపినవ
రిత్యాజ్యః పితృపైతామహౌరస్తాన్పతైరయమధిపతిరపరిత్యజంతోఽపిక
ముపకారమశ్రయిమాణవాచఃకుర్తః । సర్వధానయజ్ఞస్యవసంతభా
నోరత్తకేంద్రస్యహస్తే రాజ్యమిదంపతితమపినామాపదోభావిన్యఃప్రకృ
తిస్థమేనమాపాదయేయః । అనధైషుసులభవ్యలీకేషు క్వచిదుత్పన్నోఽ
పిద్వేషః సర్వృత్తమస్తేనరోచయత్ । భవతుభవితా తావదనభః

స్తంభితపిశునజిహ్వాయధాకథంచదభగ్నిష్టవదస్తిప్తేయమితి||.....*

ఎవంగతేమంత్రినీ రాజనివకామవృత్తై చంద్రపావితోనామా
శ్చకేంద్రామాన్యస్యేంద్రపావితస్య సూనుకసద్వృత్తః పిత్వినీర్వాసి
తోనామభూత్వా బహుభిశ్చార్జితైర్బహ్వీభిరనల్పకౌశలాభిశ్చిల్పకారి
ణీభిరనేకవృన్దకింకరైశ్చనూథపురుషైః పరివృతోఽభ్యేత్య వివిధాభిః
క్రీడాభిర్విహారభగ్రమాశ్చ సాదకరోత్ । అమనాచైవసంక్రమేణరా
జన్యాస్పదమలభత్ । లబ్ధిరంధ్రశ్చ సయన్యద్యససమారభత్ తత్త
థేత్యవగ్దయత్ । దేవయథామృగయాహ్వానకారికీ సతధాన్యత్ । అత్ర
హి వ్యాయామోత్కంధాదాపత్సూపకతాః దీర్ఘాధ్వలంఘనతుమో
జంఘాజవః కఫాపచయాదారోగైకమూలమాశయాగ్నిదీప్తిమేదోపక
షాదంగానాంస్తేగ్యకారకశ్యాతిలాఘవాదీని శీతోష్ణవాతవషణ్ము
త్పిపాసాసహత్వంసత్త్వా నామవస్థాంతరేషుచిత్తచేష్టితజ్ఞానంహరిణగవ
లగవయాదివధేనసస్యలోసప్రతిక్రియా వృకవ్యాఘాదిఘాతేన స్థలపథ
శల్యశోధనం కైలాటవీప్రదేశానాంవివిధకర్మతుమానామాలోచనమాట
వికవగవసంభన ముత్సాహశక్తిసంధుక్షణేన ప్రత్యక్షచిత్రాసనమితి
బహుతమాఃగుణాః। ద్యుతేఽపి క్రవ్యరాశేస్తృణవత్స్యాగాదనుపమా
నమాశయాదార్యం జయవరాజయానవస్థానాధ్వన విషాదయోరవిధే
యత్వం పారుషైకనిమిత్తస్యామవస్యవృద్ధిరక్షహస్తభూమ్యాదిగోచ
రాణామత్యంతదురువలత్యౌణాం మాటకమణా ముపలక్షణాదనంతబు
ద్ధినైపుణ్యం పకవిషయోపసంహారాచ్చిత్తస్యాతిచిత్రమైకాగ్యమధ్య
వసాయసహజరేషుసాహసేవ్యభిరతికరకశపురుషప్రతిసంసర్గాదనన్యధ
వణీయతా మానావధారణమకృవణంచశరీరయాపనమితి। ఉత్తమాంగ
నోపభాగేఽవ్యర్థధమయోగ్నఫలీకరణంపుష్కలఃపురుషాభిమానఃభావ
జ్ఞానకాశలమలోభక్లిష్టమాచేష్టితమఖిలానుకలానువైచక్షణ్యమలభ్యోపల
బ్ధిలబ్ధానురక్షణరక్షితోపభోగభుక్తానుసంధానరుష్టానుసయాదివృజనము
భ్యుపాయరచనయాబుద్ధివాచోః పాటవముత్కృష్టేష్టశరీరసంసారాత్సు
భగవేషతయా లూకసంభావనీయతాపరంసుహృత్ప్రియత్వంగిమసీపరి

జనన్యపెతా స్మితపూర్వాభిభాషితముద్రిక్తసత్వతాదాక్షిణ్యానువర్త
 నమపఖ్యోత్పాదనేనోభయలూకశ్రేయస్కరత్వమితిపానేపి నానావి
 ధరోగభంగపటియసామానవానామానేవనాస్పృహణీయవయోవ్యవ
 స్థాపనమహంకారప్రకాశదశేషదుఃఖితరస్కరణమంగజరాగదీపనాదం
 గనోపభాగశక్తి సంధుక్షణనువరాధప్రమాజనాన్యానశల్యాన్యాజన
 మశ్రాన్యశంసిభిరనగేశప్రలాపైర్విశ్వాసోపబృంహణం మత్సరానను
 బంధాదానందైకతానతా శబ్దాదీనామింద్రియాధానాం సాతత్యేనాను
 భవః సంవిభాగశీలతయా సుహృద్వర్తనంవర్ధనమను పమానమంగలావణ్య
 మను త్తరాణి విలసితాని భయార్తినిరాకరణాచ్చ సాంగ్రామికత్వమితి
 వాక్పారుష్యందండోదారుణోదూషణానిచార్థానామేవయథావకాశమా
 పకారికాణి నహిమునిరివనరపశుగుపకమరతిరభిభవితుమరికులమలమవలం
 బితుంచలూకతం శ్రమితిఅసాపిగురూపదేశమివాత్వాదరేణ తస్యమత
 మన్వవర్తత తచ్ఛీలానుసారిణ్యశ్చప్రకృతయోవిశృంఖలమనేవంతవ్యస
 నాని సర్వశ్చ సమానదోషతయానకస్యచిచ్ఛద్రాన్వేషణాయాతిష్ట
 సమానభర్తృప్రకృతయస్తంత్రాధ్యక్షాః స్వానికర్తృఫలాన్యభక్షయన్
 తతఃక్రమాదాయద్వా రాణివ్యశీర్యంత వ్యయముఖాని విటవిధేయతయా
 విభోరహరహర్వ్యవధికంత సామంతపారజానపదముఖ్యాశ్చ సమానశీ
 లతయోపారాధవిస్రంభేణరాజ్ఞా సజాతయఃపానగోష్ఠీష్వభ్యంతరీ కృ
 తాః స్వంస్వమాచారమత్యాచరిషుః । తదంగనానుచానేకాపదేశపూ
 ర్వమపాచరన్నరేంద్రస్తదంతఃపురేషుచామీభిన్నవృత్తేషు మందత్రాసా
 బహుసుఖైరవర్తంత । సర్వశ్చకులాంగనాజనః పాంసులజనభంగిభాష
 ణరతోభగ్నచారిశ్రయంత్రణస్త్రాణాంపినగణయిత్వాభర్తృకాథా
 తృగణమంత్రణాన్యశ్చతోత్ । తన్మూలాశ్చకలహాస్పానుషాణాముదభ
 వన్ । అహన్యంతదుగ్ధలాబలిభిః । అపహృతానిధనవతాంధనాని తస్క
 రాదిభిరపహృతపరిభూతయః ప్రహతాశ్చ పాతకపథాహత బాంధవాః
 హృతవిష్టావధబంధాతురాశ్చ ముక్తకంతమాకోశ్రశ్చశ్రుకంత్యఃప్రజాః
 దండశ్చాయథాప్రహితోభయకోశ్రధావజనయత్ । కృశకుటుంబేషులూ

భావదమధత్త విమానితాశ్చ తేజస్వినోమా నేనాదహ్యంత । తేషు తేషు
 చాకృత్యేషు పాస్రసరస్వరోవజాపాః । తదాచమృగయవేషతామృగ
 బాహుశ్యవణః నేనాద్రిద్రోశీరసపసారమాధ్వాత్మమృత్యుణవంశగుల్మః
 ప్రవేశ్య ద్వారతోఽగ్నివిసనైః కర్వాన్యూద్రివధంప్రోత్సాహ్య తన్మఖ
 పాతనైరిష్టకూపతృష్ణాత్పతనేనాతిదురహారితానాం పాణిహారిభిః
 తునుత్పిపాసాభిర్వర్ధనైస్తృణగుల్మగూఢచ్ఛన్నతటప్రదరపాతహేతుభిః
 వమమార్గప్రధావనైర్విషముఖిభిః తునురికాభిశ్చరణకంటకోద్ధరణైర్విష
 గ్నిసరవిచ్ఛిన్నానుయాతుతయైకాకీకృతానాం యదెష్టమాతనైర్మృగదే
 హాపరాధైర్నామేషుమోక్షణైస్సవణబంధమధిరుహ్యద్రిశృంగాణి దుర
 ధిరోహాణ్యనస్యలత్తైః ప్రభ్రంశనైర్గాటవికళక్తనా విపినేషువిరళసైనికా
 నాం ప్రతిరోధనైర్మద్యూతపక్షియద్ధయాతోత్సవాదిసంకులేషుబలవద
 నుప్రవేశనైరితరేషాం హింసోత్పదనైర్గూఢోత్పాదితవ్యళీకేభ్యోఽ
 ప్రియాణి ప్రకాశంలభాసాక్షిషుతద్విఖ్యాప్యాకీర్తిగుప్తిహేతుభిః పరా
 క్రమైః పరకళతేషుషుహృత్త్వేనాభియోజ్య జారాస్ఫుర్తౌనుభయంవా
 ప్రహృత్యత త్సహసోపన్యాసయోగ్యవారిహారితానాం సంకేతేషుపా
 గుసఖీయ పశ్చాదభిదుత్త్యాకీర్తనీయైః ప్రమాపజైరుపప్రలాభ్య బిలప్ర
 వేశనేషునిధానఖననేషుమంత్రసాధనేషుచ విఘ్నవ్యాజసాన్వైర్వా
 పాదనైర్మత్తగజాధిరోహణాయప్రేర్య ప్రత్యవాయనిర్వర్తనైర్వా
 హస్తినంకోపయిత్వా లక్ష్మీకృతముఖ్యమండలెష్యపక్రమణైర్దాయాద్యధే
 వివదమానానుపాంశు హత్వా ప్రళిపత్యేష్యయశఃపాతనైస్సానుంతపు
 రజనపదేష్యయథాప్యతైనప్రకాశమభిప్రహృత్యతద్వైరినామఘోషణై
 ర్యోగ్యాంగనాభిరహర్మిశమభిరమయ్య రాజయత్కైత్వాననైర్వస్త్రైభ
 రణమాల్యాంగరాగాదిషురసవిధానకాశత్రైచికిత్సాముఖేనామయబృంహ
 ణైర్నైర్వ్యాభ్యుపాయైరశ్మకేంప్రప్రయుక్తాస్తీక్ష్ణరసదాదయః ప్రతపి
 తప్రవీరమనంతపర్వకటకంజర్జరమకుర్వన్ ॥ ... *
 అథవసంతభానుర్భానువమాణం నామవానవాస్యం ప్రోత్సా
 హ్యసంతపర్వణావ్యగ్రహయత్ । తత్పరామృష్టరాష్ట్రవర్చంతశ్చానం

అథవసంతభానుర్భానువమాణం నామవానవాస్యం ప్రోత్సా
 హ్యసంతపర్వణావ్యగ్రహయత్ । తత్పరామృష్టరాష్ట్రవర్చంతశ్చానం

తవర్హతమభియోక్తుంబలసముత్థానమకరోత్ । సర్వసామంతేభ్యశ్చ
 శ్చకేంప్రపాస్రపెత్యాస్యప్రియతరోభూత్ । అపరేఽపిసామంతాస్స
 మగంసతః । గత్వాచాభ్యర్థంనన్తదారోధసిన్యవిశత్ । తస్మింశ్చావసరేమ
 హాసామంతస్య కుంతలపతెరవంతీదేవస్యాన్తనాటకీయాం త్కౌతలార్య
 శీంనామ చంద్రపాలితాదిభిరతిప్రశస్తస్సత్తకౌశలమావహాయానంతవ
 ర్హస్సత్తమద్రాక్షీదతిరక్తశ్చభుక్తవానిమాంవధూత్తమాం । అశ్చకేం
 ద్రస్తుకుంతలపతిమేకాంతేసమభ్యధత్ । ప్రమత్తపషరాజాకళత్రాణినః
 పరామృతతికియత్యవజ్ఞాసోధవ్యా మమశతమస్తహస్తినాం పంచశతా
 నిచతే తదావాంసంభూయమురలేశంవీరసేనమృచీకేశమెకవీరం కోంక
 ణపతింకుమారగుప్తం సాశిక్యనాథంచనాగపాలముపజపావః । తేచావశ్య
 మస్యావినయమసహమానాఅన్తన్తతేనైవోపవరైరేకా । అయంచవాస
 వాస్యఃప్రియంమేమిత్రమమనైనందుర్విసీతమగ్రతోవ్యతిషిక్తం పృష్ఠతః
 పాహరేమకోశవాహనంచవిభజ్యగృహ్ణీమశ్చతిహృష్టేనచామునాభ్యపే
 తెవింశతివరాంశుకానాంపంచవింశతికాంచనకుంకుమకంబలానాం పా
 భృతీకృత్యాప్తముఖేనతైస్సానుంతైస్సంమంత్య తానపిస్వమతావఘా
 పయత్ । ఉత్తరేమ్యస్తేసాంసామంతానాంవాసవాస్యస్యచానంతవమా
 నయద్వేషాదామిషత్వచుగమత్ । వసంతభానుశ్చతతోశవాహనమ
 వశీర్ణచూత్తాధిష్ఠితమేచకృత్యా యథాప్రయాసంయథాబలంచవిభజ్య
 గృహ్ణీత యుష్మదనుజ్ఞయామేనకేనచిదంశేనాహం తుష్యామీతిశాత్యాత్స
 ర్వానువర్తీ తేనైవామిషేణనిమిత్తీకృతేనోత్పాదితకలహః సర్వసామం
 తానధ్వంసయత్ । తదీయంచసర్వస్వంస్వయమివాగ్రసత్ । వాసవా
 స్యంకెనచిదంశేనానుగృహ్యప్రత్యావృత్యసర్వమనంతవమరాజ్యమాత్మ
 సాదకరోత్ ॥

అస్మింశ్చాంతరే మంత్రిచృద్ధోవసురక్షితఃకైశ్చిన్నైలైస్సంభూయ
 బాలమనంభాసురవర్హణమన్యైవజ్యాయసీం భంగినీంత్రయోదశవ
 షాకం మంజువాదిసీమనయోశ్చమాతరం మహాదేవీం వసుంధరామాదా
 యావసర్పన్నావదోస్యాభావితయాదాహజ్వరేణదేహమజహోత్ । అ

జోఽమిత్రవర్తదుహితరంమంజువాదినిం విలిపురభ్యేతీతి తేనోత్సనోత్త
రాపురీ! అథకణేజీణానుబ్రవం! ధూర్తోఽమిత్రవిర్మాదుహితరి సహ్య
కృత్రిపత్త్యామాతరంవిశ్వాస్య తన్ముఖనప్రత్యాకృప్యబాలకం జిహ్వాంస
తి! తత్ప్రతిగత్యకుశలమస్య మద్వాద్రాంచదేవ్యైరహహానివేద్య పునః
కుమారశ్యాద్బాలభక్షితభిప్రకాశమాకోశఃకార్యః! సదుర్మతిరంతఃప్రీ
తోబహిద్ధుఃఖండర్మయకా దేవీమనునేష్యతి | పునస్తయాత్వన్ముఖనసవా
చ్యోయదపేక్షయాత్వన్మతమత్యక్రమిషం సోపిబాలఃపాపెనమేషఃలోక
మగాత్ | అథతుత్వదాదేశకారిణ్యేవహహం సతధోక్షఃప్రీతింప్రతిప
ద్యాభిపత్యతి! పునరనేనవత్సనాభనామ్నామహావిషేణసన్నియతోయం
తత్రనూలాంమజ్జయిత్వాతయా సవక్షసిముఖవహంతవ్యః సనివాయ
మసిప్రహారఃపాపీయసప్రవభవతు! యద్యప్సివతిప్రతాపునరనెనాగదేన
సంగమితేఽచ్ఛసితాంమాలాంమజ్జయిత్వా స్వదుహిత్రేదేయా మృతే
తుతస్త్రికతస్యాంచనిర్వికారాయాంసత్యాం సతీత్యైవై నాంప్రకృతయో
నువర్తిష్యంతే | పునఃప్రచండవమకణేసందేశ్యమనాభకమిదంరాజ్యమ
నైనైవసహబాలికేయంస్వీకార్యేతి! తావదావాంకాపాలికవేషచ్ఛన్నా
దేవ్యైవదీయమానభిక్షౌ పురాద్భహిరుపత్నశానంవత్స్యవః | పునరా
ర్యప్రాప్త్యాకపారవృద్ధానాప్తాంశ్చనుంత్రివృద్ధానేకాంతేబ్రవీతు దేవీ
స్వపేద్యమేదేవ్యావింధ్యవాసిన్యాకృతఃప్రసాదోఽద్యచతుర్థేఽహనిప్ర
చండవమాకమరిష్యతి పంచమేహనిరేవాతటవర్తిమద్భవనేషరీత్యవైజ
న్యంజనేషునిర్గతేషు కవాటమద్ధాట్యత్వత్సతేనసహకోపిద్విజకుమారో
నిర్యాస్యతి సరాజ్యమిదమనుపాల్యబాలంతేప్రతిష్ఠాపయిష్యతి | సఖిలు
బాలోమయావ్యాఘ్రీరూపయాతిరస్కృత్యస్థాపితః | సాచేయంవత్సా
మంజువాదిని తస్యద్విజాతిదారకస్యదారత్వేనైవకల్పితేతి | తదేతదతిర
హస్యంయూష్మాస్వేవగుప్తంతిష్ఠతు యావదేతదుపపత్స్యతభితి | ససాం
ప్రతమతిప్రీతఃప్రయాతోర్ధశ్చాయంయధాచింతితమనుష్ఠితోభూత్! ప్ర
తిదిశంచలోకవాదఃప్రాసర్పత్ | అహహమాహాత్మ్యంపతిప్రతానా
మసిప్రహారవివహిసమాలాప్రహారస్తస్త్రికజాతో నశకృముపధియుక్త

మేతతః మేఘాతివత్తుం యత స్తదేవదత్తందామదుహితే శ్రీస్తనమండన మే
వతస్యైజాతంసమృత్యుః । యోస్యాఃపతిప్రతాయాశ్శాసనమతివ ర్తతే
సభస్తైవభవేదితి॥ ... *
అథమహావ్రతివేషేణమాంచపుత్రాంచ భిక్షాయైప్రవిష్టాదృష్ట్యా

ప్రశుశ్రీతస్తనీప్రత్యుత్థాయహద్వాకులమబ్రవీత్ । భగవన్నయమంజరిర
నాధోయంజనోనుగృహ్యతామస్తమమైకస్వప్నః సకింసత్వోనవేతి । మ
యోక్తంఫలమస్యాద్యైవరక్ష్యసితి । యద్యేవంబహుభాగధేయమస్యా
వోదాస్యాః । సఖిల్వస్యాస్సనాథ్యశంసీస్వప్నః మద్వర్షనరాగబద్ధసా
ధ్వసాంమంజువాదినీంప్రణమయ్యభూయస్సాహషణగర్భచుబూత । త
చ్చైత్తిథ్యాసోయంయన్తుదీయోబాలకపాలీశ్వోమయానిరోద్ధవ్యతితి । మ
యాసస్మితం మంజువాదినీరాగదీనదృష్టిలిఖదైర్యేణైవమస్త్వితి లబ్ధభై
త్యోనాలీజంఘమాకార్యనిర్గమ్యతత్సతంచానుయాంతంశనైరపుచ్ఛం ।
క్వాసావల్పాయుఃప్రధితఃప్రచండవమేఘాతి । సోబ్రూత రాజ్యమిదంమ
మేత్యపాస్త్రశంకోరాజాస్థానమండపవిసతివృత్త్యపాస్యమానః కుశీలవైరి
తి । యద్యేవముద్యానైతిస్మృతితంజరంతమాదిశ్యతత్ప్రాకారైకపార్శ్వ
కస్యాంచిచ్ఛాన్యమరికాయాం మాత్రాస్సమవతార్య తద్రక్షణనియు
క్తరాజపుత్రాఃకృతకుశీలవవెసలీలః ప్రచండవర్షాణమెత్యాన్వరంజయం ।
అనురంజితాతపేతుసమయేజనసమానజ్ఞానోపయోగీ సంహృత్యన్యత్తగీ
తనానారుదితాదిహస్తచంక్రమణమూర్ధపాదాలానపాదావీడవృచ్చికమ
కరలంఘనాదీనిమతోన్యద్వర్తనాదీనిచ కరణాని పునరాదాయాసన్నివ
తిశానాం ఛురికాస్తాభిరుపహితవష్టా చిత్రమిషగ్రాణికరణాని శ్యేన
పాతోతోగ్రీవపాతాదీనిదర్శయన్ వింశతిచాపాంతరాలావస్థితస్యప్ర
చండవర్షణః ఛురికయైకయాప్రత్యురసంప్రహత్య జీవాద్వర్షసహస్రం
వసంతభానురిత్యభిగర్జన్ మద్రాత్రముతగ్రుముద్యతాసై కస్యాపిచా
రభటస్య పీవరాంసబాహుశిఖరమాక్రవ్య తావతైవతంవిచేతోమర్వన్
ఆకులంఽలోకముచ్ఛాయుఃకుర్వన్ ద్విపురుషోద్భిత్తంప్రాకారమత్యలం
ఘయం । అవప్లుత్యచోపవనేమదనుయాతినామేష పంథాదృశ్యతత్తితిబు

వాణివ నాల్గింఘసమీకృతనైకతాస్పృష్టపాదన్యాసయా తమాలవీ
 ధ్యాచానుప్రాకారంప్రాచాప్రతిప్రధానితః పునరవాచోచ్చితేష్టకచిత
 త్వాదలక్ష్యపాతేనప్రదుర్వలంఘిత ప్రాకారవప్రఖాతవలయస్తస్యాం
 శూన్యమితికాయాంతూర్ణ మేవప్రవిశ్య ప్రతివిముక్తపూర్వవేషస్సుహకు
 మారేణమతగర్భ తుములరాజద్వారదుఃఖలబ్ధవత్సా శ్శశానోద్దేశమ
 భ్యగాం । ప్రాగేవతస్మిన్మద్రాగృహే ప్రతిమాధిష్ఠానవన మయాకృతం
 భగ్నపార్శ్వస్థైర్యఘాలప్రస్తరస్థితిబాహ్యాద్వారంబిలం । అథగలతిమ
 ధ్యరాత్రే షర్దధరోపనీతమహాహారత్నభూషణపట్టనివసనౌ తంబిలమా
 వాంప్రవిశ్య తూష్ణీమతిష్ఠావ । దేవీతుపూర్వేద్యురేవయధార్థమగ్నిసం
 సారంమాలవాయదత్వా ప్రచండవర్షణచతామవస్థామత్మ కేంద్రీవ
 ధికృతామేవసేదిశ్యోత్తరేద్యుఃప్రత్యుషస్యేవ పూర్వసంకేతితపారా
 మాత్యసామంతవృద్ధైస్సుహాభ్యేత్య భగవతీమర్చయిత్వా సర్వజనప్రత్య
 క్షంపరీక్షితకుక్షివైజస్యంతద్భవనంవిధాయ దత్తదృష్టిస్సుహజనేనస్థిత్యా
 పటియాంసంపటహశబ్దమకారయత్ । అణుతరంరంధ్రప్రవిష్టేనతేననా
 దేనాహందత్తసంజ్ఞః శిరసైవోత్తిప్యసప్రతిమం లోహపాదపీఠమంసల
 పురుషప్రయత్నదుశ్చలముభయకరవిదృతమేకపార్శ్వమేకతోనివేశ్య ని
 రగమం నిరగమయంచకుమారం । అథయధాపూర్వమర్చయిత్వాదుర్గా
 ముద్ధాటితకవాటఃప్రత్యక్షీభూయ ప్రత్యయహృష్ట దృష్టిస్సుప్తరోమాంచ
 ముద్యతాజలిరూఢవిస్త్రయంచ ప్రణీవతంతీఃప్రకృతీరభ్యధాం । ఇథందే
 వీవింధ్యవాసినిమన్తుభేనయుష్మానాజ్ఞాపయతి మయాసకృపయాశాన్దూ
 లరూపేణతిరస్కృత్యాద్యవోదత్తః తమేనమద్యప్రభృతిమత్పుత్రతయా
 మందమాత్మవక్ష్యతి పరిగృహ్ణాంతుభవంతః అపిచదుర్లుటకూటకోటిఘట
 నాపాటవప్రకటశాత్యనిష్ఠురాశ్చక ఘటఘట్టనాత్కానంమాం మన్యభ్యమ
 స్యరక్షితారం రక్షానిర్వేశశ్చాస్యస్య సేయంసుభూగిరభ్యనుజ్ఞాతా మ
 హ్యమార్యయేతి । శుక్తిత్వేతదమూఢాభాగ్యవాక్భోజవంశోయస్యత్వ
 మార్యాదత్తోనాథఇత్యప్రీయంతప్రకృతయః । సాతువాచామగోవరాం
 హదౌవస్థామస్పృశన్వైశ్వశ్రూప్రదహారేవచయధావదగ్రహాయం మం

జువాదిసీపాణిపల్లవం । ప్రపన్నాయాంచయామిన్యాం సమ్యగేవచిలం
 ప్రత్యపూరయం । అలభ్యరంధ్రశ్చలోకోనప్తముష్టిచింతాదికథనైరభ్యుపా
 యాంతరప్రయుక్తైర్దివ్యాంశతామేవ మమసమర్థయమానో మదాజ్ఞాం
 నాత్యవర్తత । రాజపుత్రస్యార్యాపుత్ర ఇతి ప్రభావహేతుః ప్రసిద్ధిరా
 సీత్ । తంచగుణవత్యహనిభద్రాకృతముపనాయ్య పురోహితేనపాతయ
 స్నీతిం రాజకార్యాణ్యన్వతిష్ఠం । అచింతయంచరాజ్యం నామశక్తిత్రయా
 యస్తం శక్తయశ్చమంత్రప్రభావోత్సాహః పరస్పరానుగృహీతాః కృ
 త్యేషుక్రమంతే మంత్రేణహివినిశ్చయోఽథానాం ప్రభావేన పాగ్రిం
 భః ఉత్సాహేననిర్వహణం । అతఃపంచాంగమంత్రమూలోద్విరూపప్ర
 భావసూంధశ్చతుర్థణోత్సాహవిటపోద్విసప్తతిప్రకృతివత్ప్రక్షణిణకిసల
 యశ్శక్తిసిద్ధిపుష్పఫలశ్చనయవనస్పతిర్నేతురుపకరోతు సచాయమనేకా
 ధికరణత్వాదసహాయేనదురుపజీవోయస్త్యయమార్యకేతుర్నామమిత్ర
 వర్తమంత్రీ సకోసలాభిజనత్వాత్కుమారమాత్మవత్సోమంత్రగుణైశ్చ
 యుక్తస్తన్వతిమవమత్యైవధ్వస్త్రోమిత్రవత్సాసచేల్లభిః పేశలమిత్యధనాలీ
 జంఘంరహస్యశిక్షయం । తాత ఆర్యమార్యకేతుమేకాంతేబ్రూహి కో
 న్వేషమాయాపురుషోయఇమాంరాజ్యలక్ష్మీమనుభవతిసచాయమస్తద్బా
 లోభుజంగేనామునాపరిగృహీతః కిముద్గీర్వేతగ్రస్యేతవేతిసయద్వదివ్య
 తితదస్తిబోధ్యఇతి । సోన్యదైవంమామావేదయత్ । ముహురుపాస్యప్రా
 భృతైః ప్రవర్త్యచిత్రాంకథాస్సంవాహ్యపాణిపాదమతివిసంభదత్ర
 త్కణంతమపాగ్రితం త్వదుపదిష్టేననయేనసోప్యేవమకథయత్ । భద్రమై
 వంచాదీరభిజనస్య శుద్ధిదర్శనమసాధారణం బుద్ధివైపుణ్యమతిమానుషం
 ప్రాణబలమపరిమాణమాదార్యమత్యాశ్చర్యమస్త్రకౌశలమనల్పం శిల్ప
 జ్ఞానమనుగ్రహేద్దగ్ధం చేతస్తేజశ్చాప్యపరివిషహ్యమభ్యమిత్రీణమిత్యస్మి
 న్నైవగన్నిపాతితాగుణాః యోఽన్యత్రైకైకశోఽపిదుగ్ధభాః ద్విషతా
 మేషచిరచిల్వదుగ్ధిమః ప్రహ్వీనాంతుచందనతరుస్తముద్భృత్య నీతిజ్ఞమ్
 న్యమశ్శక్తిమమంచరాజపుత్రమనెనపిత్యేవదే ప్రతిష్ఠితమేవ విద్ధినాత్ర
 సంశయః కార్యఇతి । తచ్ఛాపిశుక్తిత్వాభూయోభూయశ్చోపధాభిర్విశో

భ్య తం మేమతిసహాయమకరవం । తత్సఖంచ సత్యశౌచానమాత్యాన్వవిధ
 వ్యంజనాం శ్చ గూఢపురుషానుదపాదయం । తేభ్యశోచ్యపలభ్యబుద్ధసమ్మధ
 మత్కుత్సిక్తమవిధేయప్రాయంచ ప్రకృతిమండలమలుబ్ధతా మభివ్యఖ్యా
 పయన్ భార్గికత్వముద్భవయన్నాస్తికాకదర్థయన్ కంటకాన్విశో
 ధయన్నమితోపశీరుపఘ్నన్ చాతుర్వర్ణ్యంచ స్వధర్మకర్తృసుష్టాపయ
 న్నభిసమాహరేయమథానర్థమూలాహిదండవిశిష్టకర్తారంభాః సచాన్య
 దస్తపిపాపిష్ఠంతత్రదౌర్బల్యాదిత్యాకలయ్యయోగానన్వతిష్ఠం॥... ..*

ఇతి శ్రీమదాచార్యమహాకవిదండినఃకృతౌ దశకుమారచరితే-

ఉత్తరపీఠికాయాం, విశ్రుతచరితం నామ

అప్రమదాచ్చాస్యః

సమాప్తమిదం దశకుమారచరితమ్.

